

The Project Gutenberg eBook of Avojalka, by Berthold Auerbach

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Avojalka

Author: Berthold Auerbach

Translator: Samuli Suomalainen

Release date: June 26, 2006 [EBook #18694]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AVOJALKA ***

Produced by Tapio Riikonen

AVOJALKA

Kirj.

Berthold Auerbach

Suomentanut ["Barfüssele"] Samuli S.

K. E. Holm, Helsinki, 1876.

SISÄLLYS:

1. Lapset kolkuttavat ovelle. 2. Kaukainen sielu. 3. Puusta synnyintalon luona. 4. Avaudu! 5. Seljaholla. 6. Mökin-eukko. 7. Laupias sisar. 8. Säkki ja kirves. 9. Kuokka-vieras. 10. Yksi ainoa tanssi vaan. 11. Niinkuin laulussa sanotaan. 12. Hän on tullut. 13. Äidin sydämmestä. 14. Ratsumies. 15. Sidottu ja päästetty. 16. Helkkyhepo. 17. Vuorten ja laaksojen poikki. 18. Ensimmäinen takkavalkea. 19. Salaisia aarteita. 20. Perheen keskuudessa.

1. Lapset kolkuttavat ovelle.

Aamulla varhain syksyn sumussa kulkee kaksi lasta, poika ja tyttö, kumpikin noin kuuden tai seitsemän vuoden iässä, käsitysten puistontietä myöten kylästä ulos. Tytöllä, joka nähtävästi on iältään

vanhempi, on taulu, kirjoja ja vihkoja kainalossa; poika kantaa samoja kapineita avonaisessa, harmaasta palttinasta tehdyssä, laukussa, joka riippuu hänen olkansa yli. Tytöllä on päässä valkoisesta kilpikankaasta tehty päähine, joka ulottuu otsalle saakka ja sillä tavoin vain tarkemmin näyttää mykevän otsan kaarituksen; poika on paljain päin. Heidän astuessaan eivät kuulu kuin toisen askeleet, sillä pojalla on kovat kengät jaloissa, vaan tyttö on avojaloin. Missä tie sallii, kulkevat lapset vierekkäin; mutta kun polku käy kapeaksi, niin astuu tyttö aina edeltä.

Pensaiden kellastuneita lehtiä peittää valkoinen huurre, ja pihlaja sekä kuusainmarjat ja erittäinkin pystypäät orjantappurat alastomilla oksilla ovat kuin hopeoituja. Varpuset sirkuttelevat pensastossa ja lasten lähetessä pyrähtelevät säikähtyneinä lentoon joukottain, vaan laskeuvat jälleen lähelle heitä, kunnes uudestaan säpsähtävät ja lentävät vihdoinkin puistoon, istautuen siellä omenapuuhun, niin että lehdet rapisten putoilevat maahan. Harakka lentää kapsahtaa tieltä ja kiittää suureen metsäpääronapuuhun, jossa varikset istua kököttelevät; jotakin harakka heille lie virkkanut, sillä varikset pyrähtävät ilmaan, liioittelevat puun ympäri, kunnes vanha varis laskeutuu ylimmäisen, heiluvan latvan nenään, ja muutkin löytävät alemmilla oksilla sopivat paikat katsellaksensa: hauskahan tuota olisi tietääkin, miksi lapset koulukapineineen ovat lähteneet kiertoteille ja kulkevat kylästä ulos; korppi se oikein vakojana lentää lepsutta edeltä ja istautuu latvotun salavan oksalle lammikon rannalla. Mutta lapset ne kulkevat hiljalleen tietänsä, kunnes ennättävät lammikon rannalla kasvavain leppäpuiden kohdalla maantielle, ja kulkevat sitten tien poikki toisella puolella olevan matalan tuvan eteen. Tuvan ovi on kiinni ja lapset, seisautuen, napauttavat hiljaa siihen. Tyttö huudahtaa rohkeasti: "isä! äiti!" ja verkalleen ääntää poikakin: "isä! äiti!" Tyttö ottaa kiinni, härmäisestä ovenrampista ja painaa sitä hiljaa: oven laudat narahtavat, tyttö kuuntelee, mutta turhaan, ja nyt uskaltaa hän ruveta nopeammin kolisuttamaan ramppia, mutta äänet vaikenivat autiossa eteisessä; ihmisääntä ei kuulu sisästä, ja asettaen suunsa ovenraolle huutaa poika; "isä! äiti!" Hän katsahtaa kysyväisenä sisäreensä; hänen henkäyksensä ovelle on muuttunut härmäksi sekini.

Sumun verhoamasta kylästä kuuluu riihimiesten kalkutuksia, milloin vihaisen vihurin kaltaisina, milloin verkalleen ja hiljalleen naksutellen, milloin raikkaasti, milloin taas kumeasti ja tohuten; nyt ei kuulu kuin yksityisiä kolahduksia, mutta pian yhtyvät jälleen kalkutukset eri haaroilta yhteen. Lapset seisovat neuvottomina. Viimeinkin lakkaavat he kolkuttamasta ja kutsumasta ja istauvat ylöskaivetuille puunkannoille. Nämä ovat päälletysten pihlajan ympärillä, joka kasvaa tuvan vieressä ja nyt koreilee punaisilla marjoillaan. Katsomistaan katsovat lapset vielä oveen, mutta tämä ei ota auetakseen.

— "Nuo on isä tuonut Moosbrunnin metsästä", virkkaa tyttö, kantoihin osoittaen, ja lisää tietäväisen näköisenä: "niistä lähtee paljon lämmintä, ne ovat kelpo puita, niissä on paljon pihkaa, ja se palaa kuni kynttilä; hakkaaminen niissä kumminkin enimmäks maksaa".

— "Jos olisin jo aika mies", vastasi poika, "niin ottaisin isän suuren kirveen ja tammisen nuijan ja kaksi rautaista nalkkia ja leppäisen myöskin ja sitten mä silpoisin niitä rikki kuin lasia ja sitten tekisin niistä sorean teräväkärkisen pinon, niinkuin Sysi-Matti metsässä, ja kun isä tulisi kotiin, niin hänenpä olisi niin hauskaa! Mutta sin'et saa sanoa, kuka sen on tehnyt". Niin päätti poika pakinansa, häristäen sormellansa sisarelleen. Tälle näkyi jo jonkunlainen aavistus hämärtävän siitä, ettei isän ja äidin odottamisesta lähde mitään, sillä hän katsahti veljeensä varsin murheellisena, ja luotuaan silmänsä hänen kenkiinsä, sanoi hän: "Silloinhan pitäisi sulla olla isän suuret saappaat myös. Mutta mennäänpäs voileipiä viskomaan. Saatpas nähdä, että minä viskaan kauemmaksi, kuin sinä".

Tiellä sitten sanoi tyttö: "Jahka annan sulle arvoituksen: Mikäs puu tuletta polttaa?"

— "Koulumestarin pamppu, kun kämmenille annetaan", vastasi poika.

— "Eipäs ollutkaan! Puu, jota kiskotaan, ja polttaa tuletta"... Ja pensasaidan luona pysähdyttyänsä, hän kysäsi: "seipään päässä sill'on sija, punavaippa verhonansa, kiviä on kohtu täynnä; arvaas, niin olet mies!"

Poika mietti kotvasen syvästi ja huudahti sitten: "Maltas, älähän vielä sano sitä... Sehän on orjantappura".

Tyttö myönsi päänsä nyykäyksellä ja näytti semmoiselta, kuin vasta ensi kerran olisi antanut veljelleen tämän arvoituksen, vaikka oli sitä jo usein ennenkin tehnyt ja aina uudisteli, kun tahtoi veljeään huvittaa.

Aurinko oli hajoittanut sumun, ja pieni laakso kimalteli loistossaan, kun lapset läksivät lammen rannalle viskomaan litteitä kiviä vedenpintaa myöten. Mennessään painoi tyttö vielä kerran oven ramppia, mutta se ei auennut nytkään, eikä ikkunassakaan näkynyt ketään. Sitten leikkivät lapset luikaten ja naureskellen lammen rannalla ja tyttö näkyi olevan hyvillään oikeastaan siitä, että veikko aina paremmin viskasi ja oli siitä riemuissaan sekä tuli aivan kiihkoiseksi; näkyipä tyttö oikein tahallaan tekeyvän taitamattommaksi kuin olikaan, sillä hänen kivensä ne melkein aina pudota pukahtivat

suoraan veteen heti ensi heitosta, ja siitäkös sitten naurua kesti! Leikin innossa eivät lapset muistaneetkaan, missä olivat ja mitä vasten tänne olivat tulleet, ja kumminkin olivat nuo kaksi seikkaa kumpikin yhtä murheellista kuin harvinaista laatua.

Mainitussa talossa, joka nyt oli suljettuna, asui vielä vähän aikaa sitten Josenhans vaimonsa ja kahden lapsensa Amrein (Anna-Marian) ja Damin (Damianin) kanssa. Isä oli puunhakkaaja metsässä, mutta pystyi kaikenlaisin muihinkin töihin, sillä tupansa, jonka hän oli ostanut rappeuneessa tilassa, oli hän itse korjannut ja varustanut uudella katolla; syksyllä aikoi hän valaista sen sisästäkin uudelleen; sitä varten on tuolla kalkki jo valmiina punertavilla oljilla katetussa kuopassa. Vaimo oli kylän parampia päiväläisiä, yöt ja päivät hääräili hän milloin minkin luona työssä, sillä hän oli totuttanut lapsensa ja erittäinkin Amrein jo aikaisin tulemaan yksinänsä toimeen. Rahan-ansion ja tyytyväisyyden kautta taloudenpidossa oli talo onnellisimpia asuntoja kylässä. Silloinpa kaasi kulkutauti äidin sairaanvuoteelle, huomispäivänä isänkin, ja moniaan päivän perästä kannettiin pienestä tuvasta kaksi kirstua ulos. Lapset oli jo vanhempain sairastuttua viety naapuritaloon Sysi-Matin luo, ja vanhempainsa kuolemasta saivat he tiedon vasta ensi sunnuntaina, jolloin heille pantiin kirkkovaatteet päälle ja he vietiin saattamaan ruumiita hautaan.

Vaikk'ei Josenhansilla eikä hänen vaimollansa ollut läheisiä sukulaisia näillä seuduilla, niin kovastipa ihmiset sittenkin itkivät ja ylistelivät kuolleita, ja kylänvanhin se talutti lapsia käsistä, kun astuttiin kirstujen perässä. Haudallakin olivat lapset vielä hiljaa ja huolettomina, ja vaikka he kyllä usein kyselivätkin, missä muka isä ja äiti ovat, niin olivat he kummikin melkein iloisia, sillä he olivat aterialla kylänvanhimman luona ja joka ihminen oli niin erinomaisen ystävällinen heitä kohtaan, ja kun pöydästä oli noustu, niin pistettiinpä piirakoita paperissa heille mukaankin. Mutta kun illalla, kunnallishallituksen päätöksen mukaan, Korppi-Sakari tuli noutamaan Damia ja musta Maranna Amreita luokseen, niin lapsetpa eivät tahtoneetkaan erota, vaan rupesivat kovasti itkemään ja pyrkivät kotiin. Dami saatiin kumminkin kaikenlaisilla lupauksilla taipumaan, mutta Amreita ei tahdottu saada väen väkisinkään lähtemään, kunnes viimein kylänvanhimman renkivoutti kantoi hänet käsissään mustan Marannan taloon. Sinne oli tosin tuotu hänen vuoteensa kotitalosta, mutta hän ei tahtonut käydä maata, kunnes hän viimein itkusta väsyneenä nukkui lattialle ja nostettiin vaatteet päällä vuoteelle. Damikin kuului kovasti itkeneen Korppi-Sakaran luona, sitten huudahti hän haikeasti, vaan hiljeni kohta jälleen. Ensi iltana jo osoitti tuo pahamaineinen musta Maranna hellyytensä kasvattiaan kohtaan. Jo moneen monitukseen vuoteen ei ollut hänellä ollut lapsia ympärillään, ja nyt seisoi hän makaavan lapsen ääressä ja virkkoi melkein ääneensä: "Onnellista on lapsen uni! se itkeä tissuttaa katkerastikin, eikä aikaakaan, niin jopa nukahti, levollisena, vuoteellaan vierittelemättä, kierittelemättä".

Eukko huokasi syvään.

Huomis-aamuna meni Amrei kohta veljensä luo ja auttoi häntä pukeumaan ja lohdutti häntä siitä, mitä hänelle oli tapahtunut; kun isä tulee, niin kyllä hän muka näyttää Korppi-Sakarille. Sitten menivät lapset kotitalolleen, kolkuttivat ovelle ja itkivät kovasti, kunnes Sysi-Matti, joka asui naapuritalossa, tuli sinne ja vei heidät kouluun. Hän pyysi opettajan selittämään lapsille, että heidän vanhempansa ovat kuolleet, itse hän muka ei oikein osaa selittää sitä ja varsinkaan ei Amrei ota sitä yhtään ymmärtääkseen. Opettaja teki, minkä voi, ja lapset rauhoittuivat. Mutta koulusta menivät he jälleen kotitalolleen ja odottivat siellä näljissään kuni eksyneet, kunnes ihmiset tulivat noutamaan heidät pois.

Josenhansin tuvan otti kiinnikkeen omistaja jälleen huostaansa, vainajan tekemät velan maksut menivät hukkaan, sillä muualle siirtymisen kautta on talojen hinta sanomattomasti alennut; kylissä seisoo useita taloja tyhjillään, ja autioksi jäi Josenhansinkin tupa. Koko irtonainen tavara myötiin, ja siitä saatiin lapsille vähäisen perintöä; mutta sitäpä ei riittänyt likimainkaan maksoksi heidän ylläpidostaan, he olivat kunnan lapsia ja senvuoksi he sijoitettiin semmoisten luokse, jotka ottivat heidät vähimmästä maksusta.

Kerran kertoi Amrei riemulla veljelleen, tietävänsä, missä heidän entinen käki-kellonsa oli, sen oli Sysi-Matti ostanut; ja vielä illalla seisoivat lapset talon edustalla odotellen, kunnes kellon käki rupesi kukkumaan; silloin he naurahtelivat toisilleen.

Ja joka aamu kulkivat lapset kotitalolleen, kolkuttivat ovelle ja leikkivät lammen rannalla, niinkuin näemme heidän tänäänkin tekevän, mutta nytpä kuuluivat he, kuuluupa ääni, joka ei ole tavallista tähän aikaan vuotta: käki Sysi-Matin tuvassa kukkui kahdeksan kukahdusta.

— "Nyt on aika lähteä kouluun", sanoi Amrei ja läksi veljensä kanssa kulkemaan nopeasti puiston kautta kylään takaisin. Uudis-talokkaan viimeisen riihen kohdalla sanoi Dami: "Meidän holhojallamme on jo tänään puita paljon eloja". Hän osoitti samassa puijain lyhteiden siteisin, jotka riippuivat kuni tunnusmerkit riihen ovelle. Amrei nyykäytti päätään äänetönnä.

2. Kaukainen sielu.

Uudistalokas, jonka punaiseksi maalattu talo raamatun-lauseineen, suuren sydämen muodossa, seisoi lähellä Josenhansin taloa, oli kunnallishallituksella nimityttänyt itsensä orpojen holhojaksi. Sitä nimitystä hän sitä vähemmin vastusti, koska Josenhans ennen oli palvellut hänellä renkivoutina. Mutta hänen holhoustoimensa ei ollut sen suurempi, kuin että hän säilytti myömättä jääneet isän vaatteet ja joskus, kohdatessaan jommankumman lapsista, kysäsi: "oletkos terve?" ja, vastausta odottamatta, meni tiehensä. Kumminkin olivat lapset oikein ylpeitä, kuultuaan niin mahtavan talollisen olevan heidän holhojansa; sen kautta olivat he mielestään jotakin erinomaista, melkein herrasmaista. He seisovivat joskus tuon suuren talon edustalla ja katselivat haluavin silmin ylös, ikäänkuin odottaen jotakin, mitä eivät itsekään tienneet; ja äesten ja aurain luona riihen ladon vieressä istuivat he usein ja lukemistaan lukivat raamatun-sanat talon päällä. Talo se ainakin puheli heidän kanssansa, joshan ei kukaan muukaan.

Pyhän miesten päivän edellisenä sunnuntaina olivat lapset taaskin leikkimässä lukitun kotitalonsa edustalla — he olivat kuni lumotut siihen paikkaan —; silloin tuli sinne rusthollin-emäntä Hochdorffista päin; hänellä oli suuri punainen sateenvarjo kainalossa ja musta virsikirja kädessä. Hän oli nyt viimeistä kertaa käymässä synnyinseudullaan, sillä jo eilen oli renki nelivaljaisilla rattailta vienyt kaikki talon kalut kylästä ja huomenaamulla varhain aikoi hänkin miehinensä ja kolmen lapsensa kanssa muuttaa heidän vasta ostamalleen tilalle kaukaisessa Allgäu'ssä. Jo hyvän matkan päästä, pellavaloukun kohdalla nyykäytti hän päätään lapsille, sillä kun tiellään ensiksi lapsia kohtaa, niin ennustaa se onnea matkalle, mutta lapset eivät voineet nähdä sitä, enempää kuin surumielisyyttäkään emännän kasvoilla. Tultuaan lasten kohdalle, hän sanoi: "Terve, lapset! Mitäs te täällä näin varhain teette? Kenenkäs lapsia te olette?"

— "Josenhansin lapsia tuolta noin", vastasi Amrei, viitaten taloon.

— "Voi lapsi parkoja!" huudahti emäntä, lyöden käsiään yhteen. "Olisihan minun pitänyt tuntea sinut, tyttöni; aivan tuon näköinen oli äitisikin, kun ennen yhdessä koulua käytiin. Me olimme hyvät ystävät, ja onhan isänne palvellut minun serkullani, uudistalokkaalla. Kaikki minä teistä tiedän. Mutta kuules, Amrei, miks'ei sulla ole kenkiä jalassa? Sano sinä Marannalle, että rusthollin emäntä Hochdorffista käski sanomaan, ettei hän tee hyvin, kun antaa sinun juoksennella tuolla lailla. Mutta ei, ei sinun huoli sanoa, kyllä ma puhun itsekin hänelle. Mutta Amrei, sinun pitää nyt olla suuren ja ymmärtäväisen ja ottaman vaarin itsestäsi. Ajatteles, mitähän äitisi arvelisi, jos tietäisi sinun juosta lirputtelevan avojaloin tällaisenä vuoden aikana!" — Lapsi katsahti suurin silmin vaimoon, ikäänkuin tahtoen sanoa: eikös äiti sitten tiedä sitä? Mutta emäntä jatkoi: "Se se surkeinta on, ett'ette edes tiedä, kuinka kelpo ihmisiä vanhempanne olivat; iäkkäämpäin ihmisten pitää siis sanoman se teille. Muistakaas se, että sitten vasta vanhempanne oikein autuaita ovat, kun tuolla taivaassa kuulevat ihmisten täällä maan päällä puhuvan: Josenhansin lapset ne ovat kaiken hyvän esikuva, heissä vasta selvästi näkee kelpo vanhempain siunauksen".

Vaimon puhuessa viimeisiä sanoja, vierivät kynelet nopeasti hänen poskilleen. Surullinen liikutus hänen sielussaan, johon vielä oli ollut aivan toisellainen syy, puhkesi näiden ajatusten kanssa esteettömästi esiin, ja omat sekä muiden murheet valuivat yhteen. Hän laski kätensä tytön pään päälle, ja tyttö, nähtyään vaimon itkevän, rupesi itkemään katkerasti hänkin; hän tunsu kai, että hyvä sielu kääntyi hänen puoleensa, ja hämärä aavistus alkoi hänessä nousta siitä, että hän tosiaankin oli vanhempansa kadottanut.

Äkkiäpä selkenivät vaimon kasvot. Hän kohotti silmänsä, joissa vielä kyneleitä kimalteli, taivaasen päin ja virkkoi: "Hyvä Jumala, sen johdatit sinä mieleeni". Kääntyen lapseen jatkoi hän sitten: "Kuules, minäpä otan sinut mukaani. Liisa tyttäreni otti Jumala minulta pois sinun iässäsi. Tahdotkos tulla kerallani Allgäu'hin ja jäädä luokseni?"

— "Tahdon", vastasi Amrei päättävästi.

Silloin tunsu hän jonku ottavan häntä kiinni takaapäin ja lyövän häntä.

— "Et saa mennä", huudahti Dami, syleillen siskoaan: koko hänen ruumiinsa vapisi.

— "Ole rauhassa", lohdutti Amrei, "hyvä emäntä ottaa sinutkin mukaansa. Eikös niin? Tuleehan Damikin kerallamme?"

— "Ei, lapseni, se ei käy laatuun, poikia on minulla kyllä".

— "Sitten en mene minäkään", virkkoi Amrei ja tarttui veljensä käteen.

Löytyy väristys, jossa kuume ja kylme taistelevat keskenänsä, pelko ensin ja ilo sitten. Samoin oli tuo

vieras emäntäkin säikähtänyt, ja nyt katsoi hän lapseen jollakin helpoituksen tunteella. Tunteiden ylenpalttisuudessa, puhtaimman hyväntekeväisyyden aikeessa oli hän ollut ottamaisillaan huoleksensa erään työn ja velvollisuuden, jonka raskautta ja merkitystä hän ei ollut kylläksi miettinyt: mitä muka hänen miehensä, jolta hän ei ollut ensin neuvoa kysynyt, asiasta sanoisi. Mutta kun nyt lapsi itse kieltäytyi, niin toipui hän tunteistaan ja kaikki tuli nyt hänelle selväksi; senpä vuoksi hän tavallansa helpoitettuna suostui luopumaan aikeestansa. Hän oli sydämmensä tyydyttänyt yrityksen aikomisella, ja nyt, kun esteitä ilmutui, tunsu hän jonkinlaisen mielihyvän siitä, että se jäi sikseen, hänen itsensä ottamatta sanaansa takaisin.

— "Tee tahtosi", lausui emäntä. "Min'en tahdo sinua houkutella. Kenties on parempi, että ensin kasvat suureksi. Hyvä on, että nuorena opitaan puutosta kärsimään, parempaan pian perehtyy; ken nuorena ollessaan on saanut vaivaa nähdä, siitä on tullut kelpo ihminen. Ole vain kiltti tyttö. Mutta panepa mieleesi, että, kun vaan olet hyvä lapsi, niin vanhempaisi tähden aina saat turvan luonani, niin kauan kuin vaan Jumala minulle elonaikaa suo. Älä unohda, ett'et ole yksinäsi maailmassa, kun sulle pahoin käy. Muistapa vain talon-emäntää Allgäu'in Zusmarshofenissa. Ja vielä eräs asia. Älä puhu tuolla kylässä mitään siitä, että tahdoin ottaa sinut mukaani; ihmiset näet rupeaisivat vain moittimaan sinua, miks'et muka mennyt. Mutta hyvä se näinkin on. Maltas, ma annan sinulle jotakin muistiksi". Hän kopeloi taskuissaan, mutta äkkiä nosti hän kätensä kaulalleen ja sanoi: "Otahan vaan tämä". Hän puhalsi usean kerran kohmettuneihin hyppysiinsä, ennenkuin sai tehtävänsä tehneeksi, sillä hän kehitti kaulaltaan pois viisinkertaisen granaatinauhan, jossa riippui reiällä varustettu Ruotsin kultaraha, ja heitti koristeen lapsen kaulalle, suudellen häntä. "Sinulle ei minulla valitettavasti ole mitään", sanoi emäntä Damille, joka kiskoeli hyppysillään varpua yhä pienemmiksi sirpaleiksi, "mutta mä lähetän sinulle Johannes poikani nahkahousut, ne ovat vielä vallan hyvät. Ja jääkää nyt Jumalan rauhaan, armaat lapset. Jos mahdollista, niin pistäyn vielä luonasi, Amrei. Sanopa kaikissa tapauksissa, että Maranna tulisi kirkkoon, niin siellä tapaan hänet. Pysykää hyvinä lapsina, älkäätekö unohtako, että teillä on suojelijoita taivaassa sekä maan päällä".

Emäntä, joka käynnin helpoitukseksi oli kohottanut päällysnuttunsa, lasu sen, kylään tullessaan, jälleen alas; nopein askelin meni hän kylään eikä enää kääntynyt taakseen katsomaan.

Amrei nosti kätensä kaulalleen, taivutti päätään alaspäin ja tahtoi katsella muistorahaa, mutta se ei oikein onnistunut. Dami purra natusteli varpunsa viimeistä puikkoa, ja kun sisarensa nyt katsahti häneen ja näki kyöneleitä hänen silmissään, niin sanoi tyttö;

— "Saas nähdä, sinä saat kauniimmat housut koko kylässä".

— "Mutta min'en huoli niistä", sanoi Dami ja sylkäsi samassa puikon pois suustaan.

— "Kyllä mä pyydän hänen ostamaan sinulle puukonkin. Minä olen tänään koko päivän kotona, kyllä hän vielä meille tulee".

— "Vaikka jo olisi siellä!" vastasi Dami, tietämättä itsekään, mitä hän sanoi; suuttumus ja sivulle sysätyn tunne ne vain panivat hänen suuhunsa tämän epäilevän moitteen.

Kirkonkello soitti jo ensimmäistä kertaa; lapset riensivät kylään takaisin. Amrei kertoi lyhyesti Marannalle, miten hän oli koristeen saanut, ja eukko virkkoi:

— "Katsos sitä onnenlasta! Minä panen sen sulle hyvään talteen. Nyt kirkkoon aika kyytiä".

Jumalanpalveluksen aikana katsoivat lapset lakkaamatta rusthollin emäntään ja uloslähdettäissä odottivat he ovelta, mutta tuon arvokkaan emännän ympärillä oli niin paljon ihmisiä, jotka kaikki häntä puhuttelivat, että hänen täytyi alinomaan pyörähdellä, vastatakseen milloin tuolle milloin tälle. Lasten odottavat silmäykset ja alituiset nyykytykset eivät saaneet hänen huomiotaan puoleensa.

Talon-emäntä piti kädestä kiinni uudistalokkaan nuorinta tytärtä Roselia; hän oli vuotta vanhempi Amreita, ja tämä oli kauempana seisooessaan aina lykkivinään jotakin edestään, ikäänkuin pitäisi hänen sysätä pois tuo karkäs, joka oli hänen sijallaan. Vai tunsiko tuo arvokas emäntä Amreita ainoastaan tuolla viimeisen talon kohdalla yksinäisyydessä, vaan täällä ihmisten joukossa ei tuntenutkaan? Huoliiko hän ainoastaan rikkaiden lapsista, sukulaisten lapsista? Amrei säikähti, kuultuaan tämän hiljaa syntyvän ajatuksen äkkiä äänessä lausuttavan, sillä Dami sen oli lausunut; mutta seuratessaan veljensä kanssa hyvän matkan päässä tuota suurta ryhmää, joka oli rusthollin-emännän ympärillä, koetti hän puhumalla poistaa veljestään ja samassa itsestäänkin tuon pahan ajatuksen. Talon-emäntä katosi viimein uudistalokkaan taloon, ja lapset palasivat hiljaa takaisin, jolloin Dami äkkiä sanoi:

— "Jos hän tulee sinun luoksesi, niin sanohan, että hän meni Korppi-Sakarinkin luokse ja käskisi hänen olemaan hyvän minua kohtaan".

Amrei nyykäytti päätään, ja lapset erosivat; kukin meni siihen taloon, jossa se oli suojan saanut.

Pilvistä, jotka aamulla olivat hajonneet, tuli puolenpäivän aikana rankkasade.

Rusthollin-emännän suuri punainen sateenvarjo liikkui sinne tänne kylän kujalla, ja tuskinpa ihmistä sen alta näkyikään. Musta Maranna ei ollut tavannut talon-emäntää ja sanoi kotiin tultuaan: "Saattaahan hän tännekin tulla, minulla ei ole hänelle mitään asiaa". Lapset läksivät jälleen synnyintalolle ja istuivat kyyristyneinä kynnyksellä eivätkä puhuneet tuskin sanaakaan. Taaskin näkyivät he aavistavan, etteivät vanhemmat enää takaisin tulekaan, ja Dami oli ruveta lukemaan, kuinka monta pisaraa putoaa katon räystäältä; mutta liian sievään se työ häneltä sujui, hän ei huolinut pitkistä puheista, vaan huudahti: "tuhat miljoonaa!"

— "Tästä hän menee ohi kotimatallaan", sanoi Amrei, "ja sitten huudamme häntä; huuda vaan lujasti sinäkin, ja sitten kyllä puhelemme pitemmältä asiasta hänen kanssaan". Niin sanoi Amrei, sillä lapset odottivat täällä vielä rusthollin-emäntää.

Kuuluipa ruoska roiskahtavan kylässä. Kuului myös pirskuva hevosen juoksu vetiseltä tieltä, ja rattaat lähenivät.

— "Saas nähdä, niin tulee isä ja äiti vaunuilla meitä noutamaan", huudahti Dami.

Amrei katsahti surullisesti veljeensä ja sanoi: "Älä lörpötä niin paljoa". Käännyttyänsä huomasi hän rattaiden olevan varsin lähellä, joku sieltä viittasi punaisen sateenvarjon alta, ja kolisten ajoivat rattaat ohitse, ja ainoastaan Sysi-Matin Merkki haukkui hetkisen niiden perässä, ja tahtoi ikäänkuin hampaillaan pidättää puolapuut; mutta lammin kohdalta se kääntyi takaisin, haukahti vielä kerran oven suusta ja pujahti sitten taloon.

— "Helei! siinä sitä mentiin!" sanoi Dami ikäänkuin riemuiten; rusthollin-emäntähän siinä ajoikin. "Etkös tuntenut uudistalokkaan hevosia? Ne hänet kiidättivät. Älä unohda minun nahkahousujani!" huusi hän vielä kaikin voimin, vaikka rattaat olivat jo kadonneet laaksoon ja nyt jo nousta kiipesivät ylös Holdervasenin pientä mäkeä.

Lapset palasivat hiljaa kylään.

Kuka sen tietää, kuinka tämä tapaus on hienona juurena sisällisessä olossa ja mitä siitä saattaa vesota?

Aluksikin peittää toinen tunne ensimmäisen katkeran pettymisen tunteen.

3. Puusta synnyintalon luona.

Kolminaisuuden päivän aattona sanoi musta Maranna lapsille:

— "Tuokaas nyt kauniisti pihlajanmarjoja, niitä tarvitsemme huomenna hautausmaalla".

— "Minäpä tiedän, mistä niitä saa", sanoi Dami oikein halukkaalla ilolla ja juosta vilisti ulos kylästä, niin että Amrei tuskin jaksoi perässä pysyä, ja hänen tultuaan synnyintalolle, oli poika jo puussa ja ylvästellen kutsui sisartaankin kiipeämään sinne, tietäen, ettei tämä sitä kumminkaan voisi tehdä. Poika poimi nyt punaisia marjoja ja viskeli niitä sisarensa esiliinaan. Sisar pyysi, että hän poimisi marjat varsineen päivineen, niistä kun hän sitten seppeleen sitoisi. Veli virkkoi: "enpä poimi!" Ja kumminkaan ei sen perästä tullut yhtään varretonta marjaa alas.

— "Kuules, mitä toraa varpuset pitävät!" huusi Dami puusta; "ne ovat suutuksissaan siitä, että otan heiltä ruoan pois". Ja poimittuaan pois kaikki marjat, sanoi hän: "Täältä en enää alas astukaan, tänne jään iki-päiviksi, kunnes kuolleena putoan maahan, enkä ollenkaan tule luoksesi, jollet lupaa mulle jotakin?"

— "Mitä niin?"

— "Ettet kannu rusthollin-emännältä saamaasi koristetta milloinkaan, niin kauan kuin minä sen näen; lupaatko sen?"

— "En!"

— "Sitten en tule täältä pois!"

— "Ole tulematta!" sanoi Amrei ja meni marjoineen pois. Mutta hän istahti läheisen puupinon taakse, satoi seppeltä ja tuon tuostakin vilahti, eikö muka Dami jo tule. Hän pani seppeleen päähänsä ja äkkiä tuli hän sanomattoman rauhattomaksi Damin tähden. Hän juoksi takaisin, Dami istui kahden reisin

oksalla, nojaten puunrunkoa vastaan ja käsivarret ristissä.

— "Tule alas, minä lupaan mitä tahdot!" huusi Amrei, ja samassa oli Dami hänen luonaan maassa.

Kotona torui musta Maranna tuota tuhmaa lasta siitä, että hän oli sitonut seppeleen niistä marjoissa, joita tarvittiin vanhempain haudoilla. Hän repäsi sen paikalla rikki, lausuen muutamia epäselviä sanoja; sitten otti hän kumpaakin lasta kädestä kiinni ja vei heidät hautausmaalle. Siinä, missä kaksi multakumpua oli vierekkäin, sanoi hän:

— "Tuossa ovat vanhempanne". Lapset katsahivat kummastuneina toisinsa. Maranna teki sitten sauvalla vakoja ristin muotoon haudoille ja käski lasten panna marjoja niihin. Dami se ryhtyi rutosti työhön ja oli riemuissansa, saatuaan punaisen ristinsä valmiiksi pikemmin kuin sisar. Amrei katsahti vain vakaisesti häneen eikä vastannut mitään, ja vasta sitten kuin Dami oli sanonut: "Tuosta isä iloiseksi tulee", löi hän veljeään selkään ja sanoi: "Ole hiljaa!" Dami itkemään, kenties katkerammin, kuin asia ansaitsikaan; silloin huudahti Amrei ääneensä: "Jumalan tähden, anna anteeksi, anna anteeksi, että noin tein. Kas tässä, mä lupaan tehdä sulle koko elämän ikäni kaikki minkä voin ja antaa kaikki mitä minulla on; niinhän, Dami, enhän ole sulle pahaa tehnyt? Sitten saat luottaa, ettei sitä enää koskaan tapahdu niinkauan kuin elän, ei milloinkaan, ei koskaan. Oi äiti, oi isä, minä tahdon olla hyvä, sen lupaan teille; oi äitini, oi isäni!" — Hän ei voinut pitemmältä puhua, mutta ääneensä hän ei itkenyt, sydän vain näkyi hänessä sykähtelemistään sykähtelevän, ja vasta sitten kuin musta Maranna rupesi ääneensä itkemään, itki Amreikin.

He menivät kotiin, ja kun Dami sanoi "hyvää, yötä", niin kuiskasi Amrei hänelle hiljaa korvaan: "Nyt tiedän, me emme näe vanhempiamme enää milloinkaan tässä maailmassa"; mutta vielä tässäkin ilmoituksessa oli jotakin lapsellista iloa, lapsen-ylpeyttä, joka kerskailekse tietävänsä jotakin, ja kumminkin oli tämän lapsen sieluun noussut vähäsen sitä tietoa ikipäiviksi katkaistusta yhdistyksestä elämän kanssa, joka herää orpoisuuden ajatuksissa.

Kun kuolema on sulkenut ne huulet kiinni, joiden piti sanoman sinua lapseksi, niin silloin on sinulta kadonnut elonhengähdys, joka ei milloinkaan palaja.

Vielä silloinkin kuin musta Maranna istui Amrein vuoteen laidalla, sanoi Amrei: "Minusta tuntuu kuin putoaisin minä putoamistani, antakaas minulle kätenne"; ja hän piti kädestä lujasti kiinni ja rupesi nukkumaan, mutta heti kuin musta Maranna tahtoi vetäytyä pois, tarttui hän siihen uudestaan. Maranna ymmärsi, mitä tuo lakkaamattoman putoamisen tunne lapsessa merkitsi: ymmärrettyämme vanhempaimme kuolleen, tuntuu kuin heiluisimme ilmassa, vaan emme tiedä, mistä syystä emmekä tiedä minne. Vasta myöhään jälkeen puolen-yön pääsi musta Maranna pois lapsen vuoteen äärestä, luettuaan totuttuun tapaansa kaksitoista isämeitänsä kuka tiesi kuinka monennen kerran.

Ankara uhka lepäsi makaavan lapsen kasvoilla. Se oli pannut kätensä rinnalleen; musta Maranna nosti sen hiljalleen pois ja sanoi puoli-ääneen itseksensä:

— "Voi jospa ylitsesi valvova silmä ja sinua auttaa tahtova käsi aina, niinkuin nyt maatessasi, sinun tietämättäsi, voisi nostaa painon sydämmeltäsi pois! Mutta sitä ei ihminen voi, sen voipi vain Hän... Tee mun lapselleni vieraalla maalla samoin kuin minä tälle teen!"

Musta Maranna oli "merkillinen" eukko; ihmiset nimittäin melkein pelkäsivät häntä, niin kalsealta tuntui heistä hänen olentonsa. Hänen miehensä oli kuollut pian kahdeksantoista vuotta sitten; hän oli ammuttu eräässä ryöstön-yrityksessä, jonka hän oli toverineen tehnyt postivaunuja vastaan. Maranna kantoi silloin lasta sydämmensä alla, kuin hänen miehensä ruumis tuottiin kylään, kasvot noessa: mutta hän rohkaisi itsensä ja pesi kuolleen kasvot puhtaiksi, ikäänkuin olisi hän voinut pestä hänen mustan rikoksensakin pois. Kolme tytärtä häneltä kuoli, ja ainoastaan se lapsi, jota hän silloin oli kantanut sydämmensä alla, oli vielä elossa. Siitä oli tullut sorja poika, kasvot vain olivat hänellä tavattomasti mustanpuhuvat, ja nyt hän oli muuraajansällinä muualla. Sillä Brosin ajoista saakka, ja varsinkin siitä pitäin kuin tämän poika Severin kivimoukarinsa avulla oli kiivennyt niin korkeille kunnian kukkuloille, oli kylässä suuri osa jälkeisiä ruvennut muuraajan ammattiin. Lapsilla oli aina puhetta Severenistä, kuten kuninkaan pojasta sadussa. Niinpä oli mustan Marannankin viimeisestä lapsesta, huolimatta äidin vastuksista, tullut muuraaja, ja nyt hän oli kululla, ja äiti, joka ei elinpäivänään ollut käynyt kylästä ulommas eikä tuota halunnutkaan, sanoi joskus olevansa mielestään kanan kaltainen, joka on hautonut sorsan munan; mutta hän puhua jupisi melkein aina itseksään.

Tuskinpa uskotaan sitä, että musta Maranna oli iloisimpia ihmisiä koko kylässä; ei häntä milloinkaan nähty murheellisena, hän ei suonut ihmisille sitä, että he olisivat saaneet sääliä häntä. Ja senvuoksi ihmiset häntä kammosivatkin. Talvis-aikaan oli hän utterin kehrääjä kylässä ja kesällä ahkerin puunkerääjä, niin että sai hyvän joukon myödəkin niitä, ja "Johannes poikani" — se oli hänen vielä hengissä olevan poikansa nimi — "Johannes poikani" kuului hänen kaikissa puheissaan. Pikku Amrein

sanoi hän ottaneen luoksensa ei hyväntahtoisuudesta, mutta senvuoksi vain, että hänellä olisi joku elävä olento luonaan. Hän tekihe varsin mielellään tyyliksi ihmisten edessä ja nautti sitä enemmän salaisen oikeaoloisuuden tuottamaa ylpeyttä.

Hänen täysi vastakohtansa oli Korppi-Sakari, jonka taloon Dami oli joutunut kasvatettavaksi; tämä näytti ihmisten silmissä mielellään anteliaimmaksi hyväntekijäksi, mutta salassa hän tyrkki ja pahoin kohteli omaisiaan ja erittäinkin Damia, josta hän sai vaan vähäiset ruokarahat. Hänen nimensä oli oikeastaan Sakarias, mutta pilkkanimen oli hän saanut siitä, että oli vaimolleen kerran tuonut parin paistettuja kyyhkysiä, jotka olivatkin pelkkiä höyhennettyjä kaarneita eli korppeja. Korppi-Sakari, joka kävi puujalalla, vietti aikansa enimmäkseen villasukkia ja jakkuja neulomalla, ja niin hän istuskeli sukkapuikkoineen kylässä joka paikassa, missä vaan puhua rupatettiin, ja tämä rupattaminen, jossa hän kuuli yhtä ja toista, tuotti hänelle aivan edulliset sivutulot. Hän oli seudun niin sanottu häiden seppä, sillä siellä, missä vielä suuria maatiloja löytyy, tapahtuu naiminen tavallisesti puhemiesten kautta, jotka tyyten tutkistelevat kummankin puolen varallisuuden ja määräävät kaikki ennakolta. Kun sitten tuommainen naimiskauppa saatiin solmituksi, niin vetää vingutti Korppi-Sakari häissä viuluakin, siinä kun hän oli maan kuuluisa mestari. Osasipa hän pilliäkin puhalttaa, torveakin toittottaa, kun kädet viulun vinguttamisesta olivat väsyneet. Hän se vain oli mestari mihin hyvänsä.

Damin itkullinen ja hento luonto oli Korppi-Sakarista varsin vastenmielistä, ja sen hän tahtoi pojasta poistaa sillä tavoin, että itketti häntä hyvin paljon ja härnäsi, missä vaan taisi.

Niin oli nuo kaksi samasta pohjasta noussutta vesaa istutettu eri maanlaatuihin. Olopaikka ja maanmehu ja oma luonto heissä itsessään kasvattivat heitä eri lailla.

4. Avaudu!

Pyhain miesten päivänä, kolkkona ja sumuisena, olivat lapset väen joukossa hautausmaalla. Korppi-Sakari oli Damin taluttanut kädessä sinne. Mutta Amrei oli tullut yksinään ilman mustaa Marannaa, ja useat moittivat tuota kovasydämmistä eukkoa, ja jotkut puhuivat osaksi tottakin, sanoessaan, ettei Maranna pidä väliä vähääkään haudoilla käymisestä, hän kun ei tiedä missä hänen miehensä hauta on. Amrei oli ääneti eikä vuodattanut kyyneltäkään, sillä välin kuin Dami, ihmisten sääliväistä puhetta kuullessaan, itki kallotellen; tosin oli siihen syynä sekin, että Korppi-Sakari oli häntä usean kerran salaisesti tyrkäissyt ja nipistänyt. Amrei katsoi kotvan aikaa haaveilevana haudoille asetettuja kynttilöitä ja näki kummakseen, kuinka liekki kuluttaa vahaa, sydän kärvettyy kärvettymistään, kunnes koko kynttilä on loppuun palanut.

Väen joukossa liikkui myös muudan mies, kaupunkilainen herraspuku päällä ja nauha napinlävessä: se oli yllirakennusneuvos Severin, joka, tarkastusmatkallaan näillä seuduin, oli tullut vanhempaansa, Brosin ja Monin, haudalla käymään. Hänen sisaruksensa sukulaisineen häärivät hänen ympärillään jollakin kunnioituksella, ja hartaus oli melkein kokonaan haihtunut ja kaikkien huomio kiinnitetty tähän herraan.

Amrei katseli häntä myöskin ja kysäsi Korppi-Sakarilta: "Onkos tuo häävieraita?"

— "Kuka niin?"

— "Hänellä kun on nauha napinlävessä".

Korppi-Sakarilla ei ollut aikaa vastata, hän riensi kiiruimman kaupassa eräisen väkijoukkoon kertomaan, kuinka tuhmasti tuo lapsi tuolla oli lausunut. Ja keskellä hautoja kajahti kova nauru tuommoiselle tuhmudelle. Uudistalokkaan vaimo vaan sanoi: "Minustapa tuo ei ole niinkään typerästi sanottu. Tuo nauha on tosin kunnianmerkki Severinillä, olkoon vaan; kummaa tuo kumminkin on, että hän hautausmaalla koreilee sillä, hautausmaalla, jossa kyllä näkee, mitä meistä jokaisesta tulee, kannettakoon elämässä pukua joko silkistä taikkapa piikkokankaasta. Se minua jo pisti vihakseni, että hän oli nauhoineen kirkossa; tuommoiset kapineet ovat pantavat pois, ennenkuin menee kirkkoon, ja sitä enemmän kuin hautausmaalle lähtee".

Tieto pikku Amrein kysymyksestä lienee tullut vihdoin Severininkin korviin, sillä hän näkyi äkkiä panevan nuttunsa kiinni ja samassa hän nyykäytti päätään lapselle. Nyt kuului hän kysyvän, kuka tuo lapsi oli, ja tuskin oli hän vastauksen kuullut, niin riensi hän lasten luokse vereksille haudoille ja sanoi Amreille: "Tules tänne, lapseni, avaa kätesi, minä annan sulle tämän kultarahan lahjaksi; osta sillä, mitä tarvitset".

Lapsi tuijotti siihen eikä vastannut mitään. Ja tuskin oli Severin kääntänyt selkensä, niin huusi hän puoli-ääneensä hänen jälkeensä: "Min'en ota mitään lahjaksi", ja viskasi samassa kultarahan hänen

peräänsä. Useat, tämän nähtyään, tulivat Amrein luokse ja toruivat häntä kovasti ja kun olivat jo vähällä kohdella häntä pahoin, niin pelasti hänet raakain ihmisten käsistä taaskin uudistalokkaan emäntä, joka jo kerran oli sanoillaan häntä puolustanut. Vaan vaatipa hänkin, että Amrei kiiruhtaisi Severiniä kiittämään; mutta Amrei ei vastannut mihinkään: hän ei liikahtanut paikaltaan, ja niinpä hänen suojelijattarensakin jätti hänet. Töin tuskin löydettiin kultaraha maasta, ja läsnäoleva kunnanneuvos otti sen oitis talteen, antaaksensa sen lasten holhojalle.

Tämä tapaus saattoi pikku Amrein outoon huutoon kylässä. Ihmiset puhuivat, että vaikk'ei hän ole ollut vasta kuin moniaan päivän mustan Marannan luona, niin on hänellä jo kaikki eukon tavat ja temput. Ihmettä ihmeempänä pidettiin, että niin köyhäin vanhempain lapsi saattaa olla niin ylpeä, ja kun hänelle muistutettiin tästä joka paikassa, niin silloin hän vasta siihen oikein perehtyikin, ja nuorena lapsen sielussa nousi uhka, säilyttääkseen ylpeyttään yhä enemmän. Musta Maranna koetti puolestaan parastansa hänkin, tätä mielialaa pysyttääkseen, sillä hän sanoi: "Köyhällä ei voi sen suurempaa onnea olla, kuin että häntä pidetään ylpeänä; se se estää jokaisen polkemasta häntä ja vaatimasta vielä kiitoksia siitä".

Talvis-aikaan kävi Amrei usein Korppi-Sakaran luona ja erittäinkin kuuli mielellään hänen viulun soittoansa. Kerranpa Korppi-Sakari oikein suuresti kiittikin häntä: "Sin'et ole tuhma", sillä Amrei oli pitkän soittamisen jälkeen sanonut: "Merkkillistä, mitenkä tuo viulu saattaa niin kauan pidättää hengitystään, sitä en minä voi tehdä". Ja kun kotona hiljaisina talviöinä musta Maranna kertoeli sähköviä ja peloittavia noitasatuja, silloin sanoi Amrei usein, syvään huo'aten, kun satu oli loppunut: "Voi Maranna, nyt mun täytyy hengäistä; sen aikaa kuin te juttelitte, täytyi minun pidättää hengitystäni".

Eikö tuo ollut merkki syvästä imeytymisestä kaikkiin seikkoihin ja kumminkin taaskin osoite niiden vapaasta huomaamisesta ja erittäinkin omasta suhteesta siinä?

Mutta parasta on, että lapsiin vaikuttavat alkeisvoimat, jotka eivät kysy: mitä siitä tulee?

Kukaan ei pitänyt suurta lukua Amreista, ja tämän kävi haaveksiminen mielensä mukaan, ja ainoastaan opettaja virkkoi kerran kunnallisneuvoskunnan kokouksessa, ettei hän ole vielä semmoista lasta nähnyt: se on ynseä ja nöyrä, haaveileva ja valpas. Pikku Amreissa heräsi tosiaankin jo aikaiseen kaiken lapsellisen unohduksen ohessa itseperäisyyden tunne, tunne puolustustilasta maailman suhteen, sen hyvyttä ja pahuutta vastaan; Dami sitä vastoin tuli pienimmistäkin syistä itkien sisarellensa valittamaan. Hän sääli aina itseänsä, ja kun voittosilla oltaessa toverit kaasivat hänet maahan, niin vaikeroi hän: "Niin, sentähden minua lyödään, kun olen orpo. Voi jospa sen tietäisi isäni, äitini!" ja sitten hän itki kahta katkerammin kärsimäänsä vääryyttä. Dami vastaanotti kaikilta ihmisiltä syömistä ja tuli siten ahnaaksi, sillä välin kuin Amrei tyytyi vähään ja tottui sillä tavoin erinomaisen kohtuulliseksi. Rajuimmatkin pojat pelkäsivät Amreita, vaikk'ei tiedetty, millä muotoa hän olisi voimaansa näyttänyt; Damin ajoi sitä vastaan pakoon pieninkin poika. Koulussa oli Dami aina leikkisä, hän heilutteli jalkojaan ja käänteli lukiessaan lehtien kolkkia. Amrei sitä vastoin oli aina siivolla ja hiljaa, mutta usein hän itki koulussa, ei itse saamainsa rangaistusten tähden, vaan aina kuin Damia rangaistiin.

Paraiten taisi Amrei huvittaa Damia, antamalla hänelle arvoituksia. Aina vieläkin istuivat lapset usein rikkaan holhojansa talon lähellä, milloin vaunujen kohdalla, milloin leivin-uunin luona, lämmitteleiden sen ulkopuolella, varsinkin syksyllä. Ja Amrei kysyi: "Mikäs parasta leivin-uunissa?"

— "Tiedäthän, etten minä mitään osaa arvata", vastasi Dami valittaen.

— "Sitten sanon sen: parasta leivin-uunissa on se, ettei se itse syö leipää". Ja viitaten vaunuihin talon edustalla, Amrei kysyi: "Mikäs on täynnä läpiä, eikä kumminkaan repiä?"

Kauan vastausta odottamatta, hän kohta lisäsi: "Se on rautavitja se".

— "Nuo arvoitukset sä annat mulle", sanoi Dami, ja Amrei vastasi: "Ota vaan ja anna niitä muiden arvata. Mutta katsos tuolla tulevat lampaat. Tiedänpä vielä arvoituksen".

— "Älä sano", huudahti Dami, "älä sano, en minä voi muistaa kolmea yhtä haavaa, piisaa niitä kahdessakin".

— "Ei maar, kuulla sinun pitää se, muutoin otan entisetkin pois". Ja Dami virkkoi hätäisenä itsekseen, jottei unohtaisi: "Rautavitjat, Leivänsyönti" sillä välin kuin Amrei kysyi: "Milläs puolella lampailla on enimmän villaa? Mää! mää! ulkopuolella!" lisäsi hän paikalla, leikkisästi laulaen, ja Dami juoksi tiehensä, antaakseen arvoituksia tovereilleen. Hän oli pannut kumpaisenkin kätensä nyrkkiin, ikäänkuin säilyttäisi hän arvoituksia niissä ja pelkäisi ne kadottavansa. Mutta tultuaan toveriensa luokse, hän ei muistanutkaan muuta kuin vitja-arvoituksen, ja uudistalokkaan vanhin poika, jolta hän ei kysynytäkään ja joka oli liian suuri siihen, sanoa sujautti selityksen, ja Dami palasi jälleen itkeä tissuttaen sisarensa

luokse.

Mutta pianpa tuli pikku Amrein arvoituskyky tutuksi kylässä ja rikkaatkin, yksitotiset talonpojat, jotka muutoin eivät puuttuneet kenenkään kanssa pitkille pakinoille, ja kaikista vähimmin köyhän lapsen kanssa, laskeusivat antamaan tuon tuostakin pikku Amreille arvoituksen ja toisen. Paljon hän niitä itse tunsu, vaikka ne saattoivat olla mustalta Marannalta saatuja, vaan se se yleistä ihmettelyä nosti, että hän niin usein osasi arvata vasta sepitettyjäkin. Amrei ei olisi enää saattanut rauhassa kulkea kadun eikä pellon poikki, jollei hän olisi pian keksinyt hyvää keinoa. Hän otti säännöksi, ettei hän ryhdy selittämään yhdenkään arvoitusta, jos ei hänkin puolestaan saa antaa arvoitusta. Mutta hänpä se osasikin pyöräyttää semmoisia, että ne panivat ymmälle kenen hyvänsä. Kylässä ei ollut vielä yksikään köyhä lapsi vetänyt puoleensa niin paljon huomiota kuin pikku Amrei. Mutta mitä suuremmaksi hän kasvoi, sitä laimemmaksi kävi tämä huomio; sillä ihmiset katsovat myötätuntoisin silmin ainoastaan kukkia ja hedelmiä, vaan eivät tuota pitkällistä kukan muuttumista hedelmäksi.

Ennenkuin Amrei vielä oli lopettanut koulunkäyntinsä, antoi kohtalo hänelle erään tuiki vaikean arvoituksen.

Lapsilla oli setä, eräs puunhakkaaja, joka asui Fluornissa, seitsemän peninkulmaa Haldenbrunnista; he olivat nähneet häntä ainoastaan yhden kerran, nimittäin vanhempainsa hautajaisissa, jolloin hän oli kulkenut kylänvanhimman perässä, joka talutti lapsia. Siitä pitäin uneksivat lapset usein Fluornin sedästä. Heille sanottiin usein sedän olevan isä vainajan näköisen, ja nyt he olivat entistä halukkaammat näkemään häntä; sillä vaikkapa he toisinaan uskoivatkin isän ja äidin äkkiä tulevan ... sehän toki oli mahdotonta, ettei heitä enää olisi olemassa ... niin tottuivat he kumminkin vähitellen luopumaan tuosta toivostansa ja sitä enemmän, kuta useampi vuosi kului, joina he tekivät pihlajanmarjoista ristejä vanhempainsa haudoille ja sittenkuin he jo kauan saivat lukea vanhempainsa nimet samalla mustalla ristillä. Fluornin sedänkin unohtivat he melkein kokonaan, sillä moneen vuoteen eivät he kuulleet hänestä sanaakaan.

Kutsuttiinpa tuosta eräänä päivänä Amrei veljineen heidän holhojansa luokse. Siellä istui mies, iso ja pitkä sekä ruskea-kasvoinen.

— "Tulkaa tänne lapset", sanoi hän sisääntuleville. Hänen äänensä oli karkea ja kuiva. "Ettekös tunne minua enää?"

Lapset katsoivat häneen suurin silmin. Heräsikö heissä muisto isän äänen soinnusta? Vieras jatkoi: "Isänne velihän minä olen. Tule tänne, Liisa! ja sinä, Dami myöskin!"

— "Ei minun nimeni ole Liisa; se on Amrei!" sanoi tyttö ja rupesi itkemään. Hän ei antanut sedälle kättä. Vierastamisen tunne saattoi hänet vapisemaan, kun setä oli kutsunut häntä väärällä nimellä. Lapsi lienee tuntenut, ettei rakkaus ole silloin oikea, kun ei nimeäkään enää tiedetä.

— "Jos olette setäni, niin miks'ette enää tiedä minun nimeäni?" kysyi Amrei.

— "Sin'olet tuhma lapsi, mene paikalla antamaan kättä hänelle", käski uudistalokas ja lisäsi vieraalle puoli-ääneen: "Se on typerä lapsi. Musta Maranna on pannut hänen päähänsä kaikenlaista kummaa ja senhän eukon laita, kuten tiedät, ei ole oikein".

Amrei katsahti kummastuneena ympärinsä ja antoi vavisten kätensä sedälle. Dami oli sen tehnyt jo ennen ja kysyi nyt: "Onko sulla, setä, tuomisia meille?"

— "Mitäpä minulla olisi tuotavaa; itseni mä teille tuon, te lähdette minun kanssani. Tiedäpäs, Amrei, se ei ole lainkaan hyvä, ett'et sinä suvaitse setääsi. Muitahan ei sinulla ole ketään maailmassa. Ketäpä olisikaan? Parasta kun tulet tänne; istupa tähän viereeni — vielä lähemmälle. Näetkös? Dami veikkosi on paljoa kiltimpi. Hän on tullutkin enemmän meidän sukuumme, mutta meidänhän sinäkin olet".

Piika tuli tupaan, tuoden koko joukon miehen vaatteita ja pani ne pöydälle.

— "Siinä ovat veljesi vaatteet", sanoi uudistalokas vieraalle, ja tämä jatkoi, kääntyen Amreihin: "Siinä, näet, ovat isäsi vaatteet, ne otamme nyt mukaamme ja te lähdette mukaan tekin, ensin Fluorniin ja sitten puron poikki".

Amrei kajosi vavisten isänsä nuttuun ja siniviihuriin liiveihin. Mutta setä nosti vaatteet ylös, osoitti kuluneihin kyynäspäihin ja sanoi uudistalokkaalle: "Nuo ne eivät paljoa maksa, niitä ei saa korkealle harkita, enkä edes tiedä, saattanenko muiden pilkaksi joutumatta niitä pitääkään tuolla Amerikassa".

Amrei sieppasi suonenvetoisesti nutun liepeesen. Että hänen isänsä vaatteita, joita hän oli muistellut kalliina, rahalla maksamatonna aarteena, sanottiin vähän maksaviksi, se näkyi häntä loukanneen, ja

että näitä vaatteita nyt ruvetaan kantamaan Amerikassa ja joutuvat naurun alaisiksi, tämä se melkein saattoi hänet ymmälle, ja yleensä, — mitä Amerikan oli tässä tekemistä?

Se hänelle pian selkeni, sillä tupaan tuli uudistalokkaan emäntä ja musta Maranna, ja uudistalokkaan emäntä sanoi: "Kuules, ukko, minusta nähden ei lapsia suinkaan sovi noin umpimähkään lähettää tuon miehen kanssa Amerikkaan".

— "Mutta hän on heidän ainoa lihallinen sukulaisensa, Josenhansin veli".

— "Olkoon vaan, mutta tähän asti hän ei ole sanottavaksi näyttänyt sukulaisuuttaan, eikä minun mielestäni tässä käy menetteleminen ilman kunnanneuvostoa, eikä edes sekään yksinään sitä saata. Lapsilla on täällä kotioikeus, ja sitä ei heiltä voi poisottaa heidän maatessaan, sillä eiväthän lapset vielä osaa sanoa, mitä he tahtovat. Sehän olisi viedä heidät nukkuvina pois".

— "Amrei tyttöni on tarpeeksi paljon valveilla, hän on nyt kolmeatoista vuotta vanha, mutta on ymmärtävämpi kuin moni kolmenkymmenen iässä, kyllä hän tietää, mitä tahtoo", sanoi musta Maranna.

— "Teistä olisi pitänyt kummastakin tehdä kunnanneuvoksia", sanoi uudistalokas; "mutta sitä minäkin, ettei lapsia käy vieminen kuin vasikoita: pistä nuora kaulaan ja kuljeta pois. Niin. Antaa sedän itsensä puhua heidän kanssaan, perästä sitten nähdään, mitä on tehtävä; hän on kerran heidän luonnollinen suojelijansa ja saapi ruveta heille isän sijaiseksi, jos tahtoo. Kuules nyt, mene sinä nyt veljesi lasten kanssa kappale matkaa ulos kylästä, ja te akat jääkää tänne, heitä ei saa kukaan kiihoittaa eikä estellä".

Setä otti lapsia kädestä kiinni ja läksi ulos tuvasta ja talosta.

— "Minnes mennään?" kysyi hän lapsilta kujalla.

— "Jos tahdot olla isänämme, niin lähde kotiin; tuolla on meidän talo", sanoi Dami.

— "Onko se auki?" kysyi setä.

— "Ei, mutta Sysi-Matilla on avain; vaan meitä hän ei ole vielä milloinkaan päästänyt sisään. Minä juoksen edeltä ja noudan avaimen". Ja sukkelasti tempasi Dami kätensä irti ja juoksi tiehensä.

Amreista tuntui, kuin olisi hän ollut kahlittuna sedän käteen, ja puhelihan tämä hänelle nyt ystävällisesti ja sydämmellisesti, hän kertoi melkein kuin puolustukseksensa, että hänellä itsellään on suuri perhe, niin että hän vaimonsa ja viiden lapsensa kanssa hät'hätään tulee toimeen. Mutta nyt saa hän eräältä mieheltä, jolla on suuria metsiä Amerikassa, matkarahat sinne mennäkseen ja viiden vuoden kuluttua, kun hän saa metsän raivanneeksi, suuren tilan ja mitä parimmat peltomaat vapaaksi omaisuudekseen. Kiitokseksi Jumalalle, joka lähetti hänelle ja hänen lapsilleen tämän hyvän, päätti hän paikalla tehdä hyvän työn ja ottaa veljensä lapset mukaansa; mutta hän ei tahdo heitä pakoittaa, vaan ottaa heidät vain yleensä kerallaan, jos he kaikesta sydämmestään häntä rakastaisivat ja pitäisivät toisena isänään. Amrei katsahti häneen nyt suurin silmin. Voi jos hän olisi voinut saada itsensä rakastamaan häntä! Mutta hän melkein pelkäsi setää; siihen hän ei mitään voinut. Ja kun hän ilmaantui niin äkkiä kuin pilvistä pudonneena ja vaati: rakasta minua muka! niin tuo se teki tytön pikemmin vastahakoisemmaksi vaan.

— "Missäs sinun vaimosi on?" kysyi Amrei. Hän lie tuntenut, että vaimo-ihminen olisi kohdellut häntä lempeämmin ja hennommin.

— "Sanonpa sulle suoraan", vastasi setä, "vaimoni ei puutu tähän asiaan; hän on sanonut, ettei hän minua kehoita eikä kiellä. Hän on vähän tuima ihminen, mutta ainoastaan alussa, ja kun olet hyvä häntä kohtaan, ja olethan ymmärtäväinen lapsi, niin saatat kietoa hänet vaikka sormellesi. Ja jospa sulle joskus jotakin semmoista sattuu, mikä ei ole oikein, niin muista, että olet isäsi veljen luona, ja puhu asia minulle kahden kesken, niin koetan auttaa sinua, missä voin. Mutta saatpa nähdä, että nyt sinä vasta rupeat elämään".

Amreille kiertyivät kyneleet silmiin, kun hän kuuli nämä sanat, ja kumminkaan ei hän voinut sanoa mitään, hän tunsu vierastavansa tätä miestä. Hänen äänensä liikutti lasta, mutta katsahdettuaan häneen, olisi tyttö mielellään paennut.

Silloin tuli Dami, tuoden avaimen. Amrei tahtoi ottaa sen häneltä, mutta poika ei antanut. Lasten omituisesti turhantarkassa tunnollisuudessa sanoi hän lujasti luvanneensa Sysi-Matin vaimolle, että antaisi avaimen ainoastaan sedälle. Tämä otti sen, ja Amreista tuntui, kuin joku taikasalaisuus aukeaisi, kun avain ensi kertaa rasahti lukossa ja nyt kääntyi — ramppi taipui alas ja ovi avautui. Omituinen kalmankylmyys löyhähti mustasta eteisestä, joka oli myöskin toimittanut kodan virkaa. Liedellä näkyi vielä läjänen tuhkaa, tuvan ovella olivat vielä alkukirjaimet sanoista "Kasper Melkior Baltes" ja niiden

alla vanhempain kuolinvuosi liidulla kirjoitettu. Amrei luki tuon ääneensä; sen oli itse isä kirjoittanut. "Kas", huudahti Dami, "tuo kahdeksainen on piirretty samalla tapaa kuin sinäkin sen teet, ja jota ei opettaja tahdo kärsiä, noin oikealta vasemmalle". Amrei viittasi hänelle olemaan vaiti. Hänen mielestään oli kauheata ja syntiä, että Dami täällä niin kevytmielisesti puhui, täällä, jossa hänestä tuntui kuni kirkossa, jopa aivan kuin keskellä iäisyyttä, aivan ulkopuolella mailmaa ja kumminkin aivan sen keskellä. Hän avasi itse tuvan oven. Tupa oli synkkä kuin hauta, sillä luukut olivat kiinni, ja ainoastaan yhdestä raosta pääsi värähtelevä auringon säde sisään ja valaisi juuri kuva-enkelin pään kakluunilla, niin että enkeli näkyi hymyilevän. Amrei vaipui säikähtyneenä maahan, ja kun hän nousi ylös, oli setä ottanut yhdet luukut auki ja lämmintä ilmaa virtasi ulkoa sisään. Sisässä oli niin kylmä. Tuvassa ei ollut muita huonekaluja kuin seinään naulattu lavitsa. — Tuolla oli äiti kehrännyt ja tuolla oli hän sovitellut Amrein kätösiä ja opettanut häntä sukkaa neulomaan.

— "Kas niin, lapset, nyt mennään pois jälleen", sanoi setä, "täällä ei ole hyvä olla. Käykääs kerallani leipurin luo, niin ostan vehnäsen kummallekin; vai tahdotteko mieluummin rinkelä?"

— "Ei, viivytään vielä hetkinen" puhui Amrei ja silitteli silittelemistään sitä paikkaa, jolla äiti oli istunut. Osoittaen valkoista pilkkua seinällä, jatkoi hän sitten puoli-ääneensä: "Tuolla riippui meillä käkikello ja tuolla isän erokirja sotapalveluksesta ja tuolla äidin kehräämät lankavyyhdyt; hän osasi kehrätä vielä hienompaa kuin musta Maranna; niin, sen on musta Maranna sanonut itse; aina sai hän yhtä vyyhtiä enemmän naulasta kuin kukaan muu, ja kaikki oli niin yhtä tasaista — siinä ei ollut yhtään solmua, ja näetkös tuota rengasta tuolla laessa? Olipa kaunista, kun hän pani siinä lankaa vyyhdille. Jos minulla olisi jo silloin ollut ymmärrystä, niin en olisi sallinut myödä äidin rukkia, se olisi minulla peruna; mutta kukaan ei ole meistä väliä pitänyt. Voi armas äiti! voi isä armas! kunpa tietäisitte, kuinka hyljittyjä me olemme, niin tekisi tuo teille murhetta autuudessannekin".

Amrei rupesi kovasti itkemään, ja Dami itki hänkin. Setäkin pyyhkäisi kyneleensä silmästänsä ja tahtoi vielä kerran, että lähettäisiin pois, sillä häntä harmitti samalla, että hän oli tehnyt itselleen ja lapsille tämän haikkeuden; mutta Amrei sanoi lujasti: "Jospa menisittekkin, niin minä en mene".

— "Kuinka? Etkö aio lähteäkään?"

Amrei säikähti; nyt vasta huomasi hän, mitä oli sanonut, ja melkein lie hänestä tuntunut, kuin olisi se suostumus, mutta hän vastasi pian:

— "Ei, muusta en vielä tiedä mitään. Minä tarkoitan vaan, etten hyvällä lähde talosta pois, ennenkuin olen kaikki nähnyt uudelleen. Tule, Dami, olethan veljeni, mennään ullakkoon; muistathan missä piilosilla oltiin, uunin takana; ja sitten pilkistämme akkunasta, missä vuohensieniä kuivasimme. Etkö muista enää sitä kaunista guldenia, jonka isä niistä sai?"

Jotakin rapisi ja kapisi katolla. Kaikki kolme säikähtivät. Mutta setä virkkoi kohta: "Älä mene, Dami, äläkä sinäkään. Mitä te ullakossa teette? Ettekö kuule, mitä rapinaa hiiret pitävät?"

— "Tule pois vaan, ei ne meitä syö", kehoitti Amrei, mutta Dami ei sanonut lähtevänsä, ja vaikka Amrei pelkäsikin, niin rohkaisi hän kumminkin itsensä ja meni yksinään ullakkoon. Mutta pian hän palasi sieltä, kalmankalpeana eikä tuonut muuta kuin vähäsen kuivia kuminan-olkia kourassaan.

— "Dami lähtee minun kanssani Amerikkaan", sanoi setä sisääntulevalle, ja tämä vastasi, murtaen olkia kourassaan: "Sitä en minä kiellä. Min'en tiedä vielä, mitä minä teen, mutta saattaahan hän mennä ilman minuakin".

— "Ei", huusi Dami, "sitä en tee. Sin'et mennyt silloin rusthollarin emännän kanssa, kun hän tahtoi ottaa sinut mukaansa, niinpä en minäkään mene yksinäni, vaan ainoastaan sinun kanssasi".

— "No, mietiskelehän sitten asiaa, onhan sinulla kyllä ymmärrystä", lopetti setä, pani luukun jälleen kiinni, niin että oltiin pimeässä, työnsi sitten lapset ulos tuvan ovesta ja eteisestä, kiersi oven lukkoon ja meni sitten viemään avainta takaisin Sysi-Matille ja läksi sieltä Damin kanssa kahden kesken kylään. Kaukaa huusi hän vielä Amreille: "Sinulla on vielä aikaa huomisaamuun saakka; sitten menen minä pois, tulkaa mukaan tai olkaa tulematta".

Merkkillistä! Aivan kuin oikeassa unessa, jossa vain vienosti esille vetäyneet asiat uudistuvat sekaisin jos jonkinmoisten kummallisuuksien kanssa, niin kävi Amreillekin valvo-unessa. Sivumennen vain oli Dami maininnut rusthollin emännän kohtauksesta; muisto hänestä oli puoliksi sammunut ja nyt se heräsi uudelleen kuni kuva kuluneesta uneksitusta elämästä. Amrei virkkoi melkein ääneensä: "Kukas ties, ehkä sinäkin joskus johdut hänen mieleensä noin äkkiä, saata ei sanoa mistä syystä, ja kenties juuri tällä hetkellä; ja tässä, tuolla akallahän hän lupasi ottaa sinut vastaan, kun tulet, tuolla tuon salavan luona. Miksikä pysyvät puut yksinään paikoillaan, niin että heidät aina näkee? Miks'ei sanastakin tule samallinen kuin puu, joka seisoo paikallaan ja josta voi pitää kiinni? Niin, se rippuu vaan sitä, tahdotaanko, kyllä se silloin on yhtä luja kuin puukin ... ja mitä niin rehellinen emäntä sanoo,

sehän on vakavaa ja lujaa, ja vuodattihan hän kyöneleitä, kun hänen piti lähteä pois kotiseudulta, ja kumminkin on hän jo kauan aikaa ollut naituna pois kylästä ja hänellä on lapsia, niin, ja yhden nimi on Johannes". Amrei seisoi pihlajapuun luona ja pani kätensä sen varrelle ja sanoi: "Miks'etkäs sinäkin mene pois? miks'eivät ihmiset kärke sinunkin muuttamaan muille seuduille? Kenties olisi sinunkin parempi jossakin muualla. Mutta, totta sekin, sin'olet liian suuri etkä ole itse pannut itseäsi tänne, ja kuka ties ehkä kuihtuisit sä toisessa paikassa. Sinut saattaa vaan hakata maahan, vaan ei siirtää paikasta toiseen. Joutava juttu! Onhan minunkin täytyntä pois. Niin, kunpa se olisi isäni, niin pitäisi minun lähteä hänen kanssaan. Hänen ei huoli minulta kysyä, ja kuka kauan kysyy, se etäälle eksyy. Kukaan ei saata antaa minulle neuvoa, ei Marannakaan. Ja mitä setään tulee, niin ajattelee hän näin: minä teen sinulle hyvää ja sinun pitää se minulle maksaa takaisin. Kun hän on kova minulle vastaan ja Damille, kun tämä tekee pahoin, ja me menemme pois... Minne menemme sitten muilla mailla vierahilla, ani aukeilla aloilla? Ja täällä meidät tuntee joka pensas, jok'ainoa puu näyttää niin tutulta. Etkös tunne minua?" virkkoi hän jälleen, katsoen ylös puuhun. "Voi, jospa voisit puhua! Jumalahan sinutkin on luonut, niin miks'et sitten osaa puhua? olethan hyvästi tuntenut isäni ja äitini, miks'et voi sanoa, minkä neuvon he mulle antaisivat? Voi armas isä, voi armas äiti, minun on niin haikeata lähteä pois. Mitään ei minulla täällä ole, tuskin ketään ihmistä, ja kumminkin tuntuu kuin pitäisi lähteäni lämpimästä vuoteesta kylmään lumeen. Tietäneekö tuo haikeus sitä, ettei minun pidä lähteä? Onko tuo oikeata omaatuntoa, vai onko turhaa pelkoa vaan? Voi kultainen taivas, en tiedä sitä. Jospa vaan nyt ääni taivaasta tulisi ja sanoisi minulle!"

Lapsi vapisi sisällisestä tuskasta, ja elämän ristiriitaisuus huutaen avautui hänessä ensi kerran. Ja taaskin hän puoleksi puhui, puoleksi ajatteli, mutta nyt päättävänä:

— "Jos olisin yksinäni, silloin en suinkaan menisi, vaan jäisin tänne; tuntuu liian haikealta; ja minä saatan itsestäni kyllä murheen pitää. Hyvä se, panepa nyt tuo tähdelle. Yksi puoli on siis varma, itsesi suhteen olet asiassa selvillä. Mutta, voi minua tuhmaa ajatuksineni! Mitenkä voin ajatella olevani yksin maailmassa ilman Damia? Enhän ollenkaan ole yksinäni: Dami on minun ja minä hänen. Ja Damille olisi parempi olla isän hoidossa; se hänet elähdyttäisi. Mutta mitäpäsinulla on toista tarvikaan? Etkö voi itse pitää hänestä huolta, jos vaaditaan? Ja kun hän tuolla lailla taloon tulee, niin, sen osaan nähdä, hänestä ei elämäpäivänään tule muuta kuin renki, muiden ihmisten komennettava; ja kuka sen tietää, mimmoisia sedän lapset ovat meitä kohtaan? He kun ovat itsekin köyhää väkeä, niin ovat olevinaan herroja meidän rinnallamme. Eiväthän kuitenkaan, ei, he ovat varmaan hyviä, ja onpa kaunista, kun saattaa noin sanoa: hyvää päivää, serkku, hyvää huomenta, serkku! Kunpa setä olisi edes tuonut yhden lapsensa mukanaan, niin olisin voinut puhua paljoa paremmin ja olisin saattanut saada kaikesta paremman tiedonkin. Herra Jumala, kuinka raskaaksi tämä kaikki yht'äkkiä käy!"

Amrei istahti puun juurelle, ja peipponen tulla tipsautti luokse, nokkasi jyvän maasta, katsahti ympärilleen ja lensi pois. Jotakin mönki Amrein kasvoilla, hän pyhkäisi sen pois. Se oli leppäterttu. Hän antoi sen ryömiä kädellensä, sormien lomitse ja nystyröitse, kunnes se saapui sormen nenään ja lensi tiehensä. "Silläpä nyt lienee juttelemista siitä, missä se on ollut", arveli Amrei, "ja tuommoisen elävän on hyvä olla: minne lensi, siellä koti. Ja kuules, kuinka leivoset laulavat! Niiden on hyvä olla, niiden ei huoli tuumailla, mitä heidän on vastaaminen ja mitä tekeminen. Ja tuolla ajaa teurastaja koirineen vasikkaa kylästä. Teurastajan koiralla on aivan toisellainen ääni kuin leivolla, mutta, totta sekin, leivonlaululla ei voikaan vasikkaa ajaa..."

— "Minnes varsaa viet?" huusi Sysi-Matti akkunastaan nuorelle pojalle, joka päitsistä talutti pulskaa nuorta varsaa.

— "Uudistalokas on sen myönyt", oli vastaus, ja pian kuului varsan hirnunta laaksosta. Amrei, joka tämän oli kuullut, ajatteli jälleen: "Niin, tuommainen elukka myödään pois emältään, ja emä sitä tuskin tietää: ja kuka rahat maksaa, sen oma se on; vaan ihmistä ei voi ostaa, ja päitsiä ei ole sen päässä, joka ei tahdo. Ja tuolla tulee nyt uudistalokas hevosineen, ja suuri varsa hyppii sivulla. Pian panevat sinutkin valjaisiin. Kenties myödään sinutkin. Tuommainen elukka ei saa työnsä palkaksi muuta kuin ruokaa ja juomaa, eikä muuta tarvitsekaan, mutta ihminen saapi rahaakin palkakseen. Niin, minä voin olla piikana, ja palkallani panen Damin oppiin, muurariksihan hänkin aikoo. Vaan kun olemme sedän luona, niin ei Dami enää ole niin paljoa minun omani kuin nyt. Ja kuules, nyt lentää kottarainen pesäänsä tuolla talossamme; sen teki hänelle isäni aikoinaan, ja se laulaa vielä kerran iloisesti. Ja isä teki pesän vanhoista laudoista. Minä muistan vielä isän sanoneen, ettei kottarainen lennä uusista laudoista tehtyyn taloon, ja niin on minunkin laitani... Kuules puu, nyt tiedän: jos sinä humahdat, minun vielä täällä ollessani, niin sitten en mene..." Ja Amrei kuunteli tarkkaan. Toisinaan tuntui kuin olisi puu humissut, sitten katsahti hän oksiin, vaan ne eivät liikkuneet, hän ei tiennyt enää, mitä hän kuuli.

Nyt kuului meluisa kaakotus lähenevän, ja sen edellä kulki tomupilvi. Siellä tuli hanhilauma Selja-aholta päin. Amrei matki kaakotusta kauan aikaa itseksensä.

Hänen silmänsä menivät umpeen, hän nukkui.

Kokonainen kukkakevät oli herännyt tässä sielussa, ja laakson kukkivat puut, jotka joivat yökastetta, löyhyttivät lemuansa lapselle, joka oli nukkunut kotoiselle maalle, josta se ei voinut luopua.

Yötä oli jo kappale kulunut, kun hän heräsi, ja eräs ääni kuului: "Amrei, missä olet?" Hän nousi ylös eikä vastannut mitään. Hän katsoi kummastellen tähtiin ja ääni tuntui hänen mielestensä tulevan taivaasta; vasta toisen kerran kuultuaan äänen tunsu hän sen Marannan ääneksi ja vastasi: "Täällä olen!" Ja nyt tuli Musta Maranna ja sanoi: "Olipa hyvä, että löysin sinut. Kylässä ovat ihmiset kuin houkkia. Yksi sanoo nähneensä sinut metsässä; toinen on kohdannut sinut kedolla, jossa sinä voittoaen juoksit etkä kääntynyt, vaikka kuinka sun perääsi huudettiin. Ja minusta tuntui, kuin olisit juossut lammikkoon. Sinun ei huoli pelätä, lapsi kultani, sinun ei huoli paeta pois. Kukaan ei voi pakoittaa sinua menemään setäsi kanssa".

— "Kukas sitten niin sanoi, etten minä tahdo mennä?"

Äkkiä puhalsi nopea tuulen puuska puuhun, niin että se humisi kovasti.

— "Enkä tahdokaan!" päätti Amrei ja laski kätensä puun varrelle.

— "Käydään kotiin, kova ilma on tulossa, tuuli on tuossa paikassa täällä", kiiruhti musta Maranna.

Kuni hoiperrellen kulki Amrei mustan Marannan kanssa kylään. Mitäs se merkitsee, että ihmiset sanoivat nähneensä hänen juoksevan ketojen poikki ja metsässä, vai oliko tuo vain Marannan puhetta?

Yö oli pilkkopimeä, pitkäisen leimaukset välähtelivät vain silloin tällöin ja valaisivat talon kuni auringon valolla, niin että silmiä huikasi ja täytyi pysähtyä, ja kun leimaus oli kadonnut, niin ei näkynyt enää mitään. Omassa kotikylässään olivat kumpikin kuin oudossa seudussa eksyksissä ja kulkivat vain epävakavin askelin eteenpäin. Tuuli tuprutti sitä paitsi vielä pölyä, niin että huumauneina tuskin päästiin paikalta liikkumaan; hiki valui heistä virtana, heidän ponnistellessaan eteenpäin, ja viimeinkin, kun jo suuria pisaroita putoeli maahan, tulivat he talolleen.

Tuulen puuska tempasi oven auki ja Amrei sanoi:

"Avaudu!"

Hän lienee muistanut jotakin satua, jossa tenhosana aukaisee noitalinnan.

5. Selja-aholla.

Seuraavana aamuna kun setä tuli, niin Amrei ilmoitti hänelle jäävänsä paikalleen. — Omituinen sekoitus katkeruudesta ja hyväntahtoisuudessa kuului sedän puheessa, kun hän vastasi: "Tuletpa tyttö kuin tuletkin äitiisi: ei hänkään tahtonut meistä milloinkaan mitään tietää; mutta Damia yksinään en saata ottaa, vaikkapa hän tahtoisikin. Hän ei kykene pitkiin aikoihin muuta kuin leipää syömään; sinä sitä olisit voinut ansaitakin".

Amrei vastasi, tahtovansa toistaiseksi jäädä tälle seudulle, ja sanoi, että hän saattaa veljineen tulla sittemmin sedän luo, jos setä vast'edeskin on yhtä hyväntahtoinen.

Tuo tapa, jolla setä lausui hellyytensä lapsia kohtaan, saattoi Amrein päätöksen jälleen vähän horjuvaksi, mutta omituinen lapsi kun hän oli, niin ei hän uskaltanut sitä ilmoittaa; hän virkkoi vaan: "Viekää terveisiä lapsillenne ja sanokaa heille, että mieleni on varsin paha siitä, ett'en ollenkaan ole nähnyt likimpiä sukulaisiani, ja että he nyt lähtevät merten taakse, enkä saane kenties elämäpäivänäni nähdä heitä".

Setä läksi pian matkalleen ja käski Amrein sanoa Damille terveisiä häneltä, hänellä kun ei ollut enää aikaa jättää jäähyväisiä hänelle.

Hän meni matkoihinsa.

Kohtapa tuli Dami ja, kuultuaan sedän lähteneen, tahtoi juosta hänen peräänsä, ja olipa Amreikin tehdä samoin; mutta hän maltoi mielensä ja päätti pysyä päätöksessään. Hän puhui ja teki, kuin olisi joka sanassaan ja liikkessään täyttänyt jonkun käskyä, ja kumminkin lensivät hänen ajatuksensa sitä tietä jota setä nyt matkusti. Tyttö kulki veljensä kanssa käsityksin kylän kautta ja nyykäytti päätään jokaiselle, ken vastaan tuli. Nyt hän oli vasta jälleen palannut kaikkien luokse. Häntähän oli tahdottu viedä pois ja kaikkien muiden olisi hänen mielestään pitänyt olla yhtä iloisten kuin hän itsekin oli; mutta pian huomasi hän, että ihmiset eivät ainoastaan olisi mielellään sallineet hänen lähtemään, vaan vieläpä vihoittelivat, miks'ei hän ollut mennyt. Korppi-Sakari se avasi hänen silmänsä, sanoessaan: "Niin, niin,

lapsi, itsepäinen sinä olet, ja koko kylä toruu sinua, kun olet jaloillasi sysännyt onnen edestäsi pois. Kuka sen tietää, olisiko siitä sinulle onnea ollut, niin sitä ainakin nyt sanotaan, ja ken vaan sinut näkee, se laskettelee eteesi, mitä kaikkea seurakunta sinulle antaa. Laitapa siis niin, että pian pääset yleisiä almuja ottamasta".

— "Mutta mitäs minä teen?"

— "Uudistalokkaan emäntä ottaisi sinut mielellään palvelukseensa, mutta isäntä on sitä vastaan".

Amrei tunsu kaiketi, että hänen vast'edes pitää olla kahta rohkeamman, jott'ei mikään moite häneen sattuisi, ei häneltä itseltään eikä muilta, ja hän kysyi senvuoksi uudelleen: "Ettekö te sitten tiedä mitään?"

— "Tiedän kyllä, mutta sin'et vaan saa kammoa muuta kuin kerjäämistä. Etkös ole kuullut, että Fridolini hupsu tappoi kirkonmiehen emännältä eilen kaksi hanhea. Hänellä ei nyt ole hanhien paimenta ja minä kehoitan sinua rupeamaan siksi".

Sepä oli pian tehty, ja puolenpäivän aikana ajoi Amrei hanhia Selja-aholle, niinkuin laidunta Hungerbrunnin pienellä mäellä sanottiin.

Mutta musta Maranna oli hyvin pahoillaan tästä uudesta toimesta ja väitti, eikä syyttäkään: "Sitä vielä kuulee kaiken ikänsä, kun on tuommoisessa virassa ollut; ihmiset eivät sitä milloinkaan unohda ja ottavat sen aina lukuun, ja jokainen on epäilevä, ottaessaan sinua palvelukseensa: hanhien paimenhan se muka vaan on; ja jospa sinua armeliaisuudesta otetaankin, niin saat huonon palkan ja huonon kohtelun: se muka on kyllä hyvä hanhien paimenelle".

— "Eihän niin pahasti käyne", vastasi Amrei, "ja olettehan mulle kertoneet monta sataa satua, kuinka hanhien paimenista tuli kuningattaria".

— "Niin kävi ennen muinoin. Mutta kuka ties, sinä oletkin muinoista maailmaa; joskus tuntuu minusta, ikäänkuin et olisi ollenkaan lapsi; kuka tietää, sinä vanha sielu, ehkä tapahtuu sinulle vielä ihmeitä".

Viittaus siitä, ettei hän vielä ollut seisonut kunnianportaiden alimmalla asteella, vaan että oli vielä jotakin, jonka kautta hän astui alemmas, saattoi Amrein äkkiä hämille. Itse puolestaan hän ei siitä mitään hyötynyt, mutta tästä puolin hän ei sallinut enää Damini olla yhdessä hänen kanssaan hanhia paimenessa. Dami oli mies, semmoinen oli hänestä tuleva ja hänelle saattaisi tehdä vahinkoa, jos hänestä joskus sanottaisi, että hän on ennen ollut hanhia paimentamassa. Mutta tuota hän ei millään muotoa voinut saada veljelleen selitetyksi, tämä se kinesi vastaan; sillä niinhän käy aina: juuri siinä kohdassa, jossa ymmärrys ei ylety, alkaa sisällinen harmillisuus. Sisällinen kykenemättömyys selitäkse ulkonaisella vääryydellä ja loukkauksen tunteella.

Amrei oli melkein iloinen siitä, että Dami oli vihoissaan hänelle monta päivää; hänestähän nyt poika oppi asettumaan asemaan maailman suhteen ja ajamaan omankin tahtonsa asiaa.

Mutta pian sai Damikin viran. Hänen holhojansa, uudistalokas, käytti häntä lintujen peloitukseen; hän sai uudistalokkaan puutarhassa koko päivän vääntää räikkää, karkoittaakseen varpusia arsoilta kirsikoilta ja salaati-lavoilta, mutta tuon viran, joka ensi alussa oli huvittanut häntä leikkinä, hän pian hylkäsi.

Amreini toimi oli hauskaa, mutta työlästäkin. Varsinkin oli hänen raskasta, kun ei saanut mitään keinoa keksityksi, jolla saisi elukoita puoleensa mieltymään. Niitä kävi tuskin toisistaan eroittaminen. Eikä tuo hullumpaa puhetta ollut, mitä musta Maranna siitä kerran sanoi, hänen tullessaan Moosbrunnin metsästä: eläimet, jotka laumoissa elävät, ovat kukin yksinänsä tuhmia.

— "Sitä minäkin", lisäsi Amrei, "hanhet ovat tuhmia senvuoksi, että osaavat liian paljon; ne osaavat uida ja juosta ja lentää, mutta eivät ole oikein taitavia vedessä eivätkä maalla eivätkä ilmassakaan ... se se heidät tuhmiksi tekee".

— "Sen minä vaan sanon", vastasi musta Maranna, "sinussa piilee vielä vanha erakko".

Amreissa heristyikin tosiaan erakon-omainen haaveilu, jossa omituisesti toisinteli ajatuksia elämän tosiolosta. Niinkuin hän haaveillessaan ja mietiskellessään utterasti neuvoi sukkaa eikä pudottanut yhtään silmää, ja niinkuin tuossa metsä-pääronapuun alla juovuttava koiso ja virvoittava mansikka kasvoivat niin lähetysten toisiaan, että näkyivät nousevan melkein yhdestä juuresta, samoin olivat selvä huomaus ja haaveileva uneksiminen lapsen sielussa lähellä toisiansa.

Selja-aho ei ollut mikään yksinäinen paikka, jommoista hiljainen satujen maailma, kiiltoinensa ja säihkyinensä, niin mielellään hakee asumisijakseen. Selja-ahon kautta kulki oikotie Endringeniin ja

lähellä sitä seisoivat erinväriset rajapylväät, kantaen niiden kahden herran kilpiä, joiden maat tällä kohtaa yhtyivät toisiinsa. Kaikenlaisilla peltoajokaluilla kulki tästä talonpoikia, ja miehiä, vaimoja ja lapsia kävi puoleen ja toiseen kuokat, viikatteen ja sirpit olalla. Kummankin alustan metsästäjiä kulki myöskin usein tästä kautta, ja pyssynpiippu se välähteli jo pitkän matkan päästä ja näkyi vielä kauan jälkeenkin. Endringenin metsästäjä se melkein aina tervehti Amreita, tämän istuessa tien vieressä, ja usein täytyi tytön antaa tietoja, oliko se tai tuo kulkenut tästä; mutta hän ei koskaan tietänyt, kenties salasikin hän tietojaan, sillä hänessä, niinkuin rahvaassa yleensäkin, oli sisällinen vastenmielisyys hovin metsästäjiä kohtaan; lapset ne varsinkin heitä aina pitivät aseilla varustettuina ihmiskunnan vihollisina, jotka ympäri käyvät, etsien ketä he saisivat niellä.

Theislen Manu, joka oli täällä tien vieressä kiviä lohkomassa, puhui tuskin sanaakaan Amrein kanssa; äreänä hän kulki kiviröykkiöltä toiselle, ja hänen kalkutuksensa oli paljoo kestävämpää kuin tikan takutukset Moosbrunnin metsässä ja oli yhtä joukkoa heinäsiirkkain sirinän ja pirinän kanssa läheisillä niityillä ja apilaspelloilla.

Mutta huolimatta maailman menosta joutui Amrei kumminkin usein unien maailmaan. Niinkuin leivoset ilmassa laulavat ja riemuitsevat eivätkä yhtään huoli siitä: missä muka tuon tahi tämän pellon raja on? niinkuin he lihoittelevat kokonaisten maiden rajapylväiden ylitse, samoin ei lapsenkaan sielu tiennyt enää rajoista, joita tosioloisuuden ahtaalle supistunut elämä vetää. Asia, johon on jo totuttu, tulee ihmeeksi, ihmeenä pidetty jokapäiväiseksi. Kuules, kuinka käki kukkuu! Tuo on metsän elollista kaikua, joka huutaa ja vastaa itselleen; ja tuossapa istuu lintu yläpuolellasi metsäpääronapuussa, mutta älä katsahda ylös, muutoin se lentää pois. Voi kuinka kovasti sen ääni soi, kuinka väsymättä! kuinka kauaksi se kaikuu, kuinka etäälle se kuuluu! Tuolla pienellä linnulla on kovempi ääni kuin ihmisellä. Istupa puun oksalle, matki häntä: ei sinun äänesi niin kauas kuulu kuin nyrkinkokoisen linnun. Vait, mitäpä jos se onkin noiduttu kuinka poika ja äkkiä rupeaa puhumaan! Niin, anna vaan mulle arvoituksia; maltas kun mietin, kyllä mä selityksen saan, ja sitten mä vapautan sinut ja sitten mennään kultaiseen linnaasi ja otetaan Maranna ja Dami mukaan, ja Dami nai prinsessan, sinun sisaresi; ja me haemme mustan Marannan Johannesta ympäri koko maailman, ja ken hänet löytää, saapi kuninkaan valtakunnan. Voi, miks'ei tuo kaikki ole totta? ja miksi kaikkea tuommoista on miettimällä mietitty, kosk'ei se ole totta?

Sillä välin kuin Amrein ajatukset olivat lentäneet rajattomiin, tunsivat hanhetkin olevansa esteittä ja viettivät makean leivän juhlaa läheisillä apilasmailla taikka ohra- ja kaurapelloillakin. Unelmistaan herättyään, karkoitti sitten Amrei suurella vaivalla hanhet jälleen pois, ja kun sitten nämä karkulaiset olivat palanneet rykmenttiinsä takaisin, niin heilläkös oli kertomista tuosta luvatussa maasta, jossa olivat makean leivän päiviä pitäneet! Silloin ei tahtonut kertomisesta ja kaakottamisesta tulla loppua lainkaan, ja kauan jälkeenkin päin virkkoi silloin tällöin joku hanhi ikäänkuin unissaan jonkun painavan sanan itsekseen, ja tuolla täällä pisti joku joukosta nokkansa siiven alle ja nukkui unelmiin.

Ja taaskin kohosivat Amrein ajatukset ylös. Kas, tuolla lentävät linnut; ei yksikään lintu ilmassa horjahda, ei pääskynenkään kierteleidessään: aina varmana, aina vapaana. Voi, jospa osaisi lentää? Miltähän näyttäisi maailma tuonne ylhäälle, jossa leivonen lentää? Hei! Yhä ylemmäs, yhä ylemmäs ja kauemmas ja kauemmas! Mä lennän muita maailmoita rusthollin emännän luokse ja katson, mitä hän tekee, ja kysyn, muistaako hän vielä minua.

"Muistatko mua muilla mailla?"

Niin laulahti Amrei äkkiä haaveiluistaan ja mietteistään. Ja hengitys, joka lentämisen mietteissä oli käynyt nopeammin, kuin olisi hän jo tosiaankin lihoitellut yläisissä ilmakerroissa, tuli jälleen levolliseksi ja määränperäiseksi.

Mutta eivätpä aina hehku posket valvo-unissa, eikä aurinko aina kirkkaana paista puhjenneisin kukkasiin ja laineileville vainioille. Kevätkin vielä toi noita koston kolkkoja päiviä, jolloin kukkivat puut seisovat kuni palelevat muukalaiset; päiväkausin aurinko tuskin piilostansa pilkoittaa, ja luonnossa asuu jäykistävä kylmä, jota vaan joskus keskeyttää tuulen suhahdus, temmaten ja mukaansa vieden kukkia puista. Leivo se yksinään vain riemuitsee ilmoissa, sekin pilvien takana, ja peippo päästää vaikeroivan säveleensä metsäpääronapuusta, jonka runkoon Amrei nojaa. Theislen Manu on tuolla alempana asettunut punaiseksi maalatun puisen ristin luokse niinipuun alla, rakeita rapsuttelekse maahan, ja hanhet nostavat nokkia ylös, jott'eivät rakeet, niinkuin puhe käy, löisi rikki heidän heikkoja aivojansa; mutta tuolla Endringenissä päin on jo selkeätä, ja pian pääsee päivä paistamaan, ja vuoret, metsät, kedot, kaikki näyttävät ihmiskasvoilta, jotka ovat pelon itkeneet pois ja nyt kirkkaina loistavat ilosta. Linnut ilmassa ja puissa riemuitsevat, ja hanhet, jotka pahan sään aikana olivat hyyrystyneet yhteen ja kurottaneet nokkansa kummastellen ylös, uskaltavat jälleen lähteä erilleen, ja syövät ja kaakottavat ja puhelevat taanoisesta tapauksesta nuorille untuvaverhoisille pojilleen, jotka eivät mokomaa menoa ennen ole nähneet. —

Kohta senjälkeen kuin ensimmäinen raju-ilma oli kohdannut Amrein, oli hän pitänyt huolta

tulevaisuuden varalta. Hän otti paimeneen mennessään aina mukaansa tyhjän ohrasäkin, jonka hän oli isältään perinyt. Säkin kolkassa näkyi vielä selvään kuvattuina kaksi kirvestä ristikkäin ja isän nimi, ja raju-ilman tullessa peitti hän itsensä säkillä ja kietoutui melkein kokonaan sen sisään; niin hän sitten istui ikäänkuin suojelevan katoksen alla ja katseli tuota käsittämätöntä, hurjaa taistelua taivahalla. Kylmä kauhistus, joka muuttui surumielisyydeksi, oli usein valtaamaisillaan Amrein, hän tahtoi itkeä kohtalonsa kovuutta, joka oli hänet jättänyt noin yksikseen maailmaan, isättömäksi, äidittömäksi; mutta jo varhain oppi hän keinon ja sai voiman, jota on vaikea oppia ja käyttää: niellä kyyneleet alas. Se tekee silmät selviksi ja puolta kirkkaammiksi keskellä kovintakin murhetta ja päästää siitä.

Amrei poisti surumielisyyden varsinkin siten, että muisti mustan Marannan sananpartta: "Joka ei tahdo sormiaan palelluttaa, pankoon kätensä nyrkkiin". Amrei tekikin niin, hengellisesti ja ruumiillisesti, katsoi uhalla maailmaan, ja pian sai iloisuus hänen kasvoillensa; häntä huvittivat nuo komeat pitkäisen leimaukset, ja hiljalleen hän itseksensä matki ukkosen jyrinää. Hanhet, jotka jälleen olivat hyyristyneet yhteen, jatkoivat kummastelevaa katselemistansa, mutta hyvä heidän kumminkin oli olla: kaikki vaatteet, mitkä he tarvitsevat, kasvavat heidän ruumiillansa, ja mikä heiltä keväällä kynettiin pois, se on kasvanut taas uudelleen, ja nyt, kun raju-ilma on ohitse, riemuitsee taas kaikki ilmassa, ja puissa, ja hanhet ne pitävät pitkiä pitoja; tiheissä joukoin pilkkaavat he näkinkenkiä ja sammakoita, jotka ovat uskaltaneet esille tulla. Amrein tuhatlukuisista mietteistä sai yksin musta Maranna joskus tiedon, kun hän metsästä palatessaan laski tytön luona maahan puutakkansa ja säkkinsä, johon hän oli koonnut turilaita ja matoja. Tuolloinpa sanoi kerran Amrei: "Täti, tiedätkös, miksikä tuuli käy?"

— "En, mutta tiedätkös sinä?"

— "Tiedän kyllä, sen olen huomannut. Katsokaas, kaiken sen, mikä kasvaa, pitää liikkuman. Lintu se lentää, sontiainen käydä käämyröittelee, jänis, hirvi, hevonen ja kaikki elukat juoksevat, kala ui ja sammakko samoin, mutta tuolla seisoo puu, tuolla kasvaa ohra ja heinä, vaan ne eivät voi paikaltaan lähteä ja kumminkin pitää heidän kasvaman ja liikkuman, — silloinpa tulee tuuli ja sanoo: pysy paikoillasi vaan, kyllä minä sua liikutan, kas näin! Näetkös, kuinka mä sua käännän ja väännän, taivutan ja heilutan? Ole iloinen, että tulen, muutoin sä kuihtuisit eikä sinusta tulisi tuon enempiä; se tekee sinulle hyvää, että sinua väsyttän, kyllä sen vielä saat tuta".

Tuommoisiin puheisiin ei musta Maranna sanonut muuta kuin tavallisen lauseensa: "Sen minä vaan sanon, sinussa piilee vanhan erakon sielu".

Kerran vaan ohjasi Maranna Amrein hiljaiset mietteet toisaalle.

Ruisrääkkiä räähkytteli jo korkeassa ruispellossa, ja Amrein vieressä lauloi melkein koko päivän lakkaamatta peltokiuru maassa, se kulki sinne ja tänne ja lauloi niin hartaasti, niin sydämmen syvimmästä sopukasta, että tuntui kuin olisi se imemällä imenyt elämänhalua. Laulu kaikui paljoa kauniimmalle kuin leivosen sävelet, joka nousee ylä-ilmoihin; usein tuli lintu aivan lähelle; ja Amrei virkkoi melkein ääneensä itseksensä: "Miks'en voi sinulle sanoa, ett'en tahdo tehdä sinulle mitään pahaa? Älä pakene!" Mutta lintu oli arka ja pujahti piiloon jälleen. Hetken mietittyään, sanoi Amrei itseksensä: "Hyvä se sittenkin on, että linnut ovat arkoja, muutoinhan ei noita varkaantapaisia varpusia saisi karkoitetuiksi". Kun Maranna tuli puolenpäivän aikana, niin sanoi Amrei: "Olisi hauska tietää, mitähän tuo lintu puhelee koko pitkoisen päivän, sen puhelemisesta ei kuulu loppua likimaillakaan".

Siihen vastasi Maranna: "Tuommainen eläin, näet, ei voi tallettaa itsessään mitään eikä puhua itseksensä; mutta ihmisessä on jotakin, joka aina puhuu, se ei lakkaa milloinkaan, vaan ei tule kuuluviinkaan; ihmisessä on ajatuksia, ne laulavat, itkevät ja puhelevat, vaan aivan hiljaa, tuskin ihminen sitä itseään kuulee: mutta kun lintu on lakannut laulamasta, niin on se valmis ja joko syö tahi makaa".

Kun musta Maranna meni halkotakkoineen pois, katsoi Amrei hymyillen hänen peräänsä: "onhan tuokin semmoinen lintu, joka itseksensä laulaa", arveli hän, ja aurinko yksinään näki, kuinka lapsi vielä kauan senjälkeen itseksensä naurahteli.

Niin kulki Amreilta päivä toisensa perään; tuntikausin saattoi hän haaveillaan katsella, kuinka tuulen tuuvitellessa metsäpääronapuuta varjot sen oksista liikkuvat maan pinnalla, ryömien kuin muurahaiset toistensa ylitse; sitten taas katsoa tuijotti hän liikkumattomaan pilvenlonkaan taivaalla, tahi seurasi silmillään pilviä, jotka kulkivat toisiansa työnnellen, ja niin kuin tuolla laveassa avaruudessa, samoin seisoi ja kulki, nousi ja katosi lapsenkin sielussa kaikenlaisia pilvenkuvia, käsittämättömiä, ainoastaan hetken synnyttämiä ja muodostamia. Mutta kuka tietää, mitenkä pilvenkuvat tuolla laajassa avaruudessa ja ahtaassa sydänkammiossa hälvenevät ja muuttuvat?

Kun kevät koittaa mailmalle, niin sinä et voi käsittää kaikkea tuota tuhatlukuista itämistä ja heristymistä maassa, kaikkea laulua ja riemua puun oksilla ja ilmassa. Kiinnitäpä silmäsi ja korvasi yhteen ainoaan leivoseen: se lentää ylös, hetkisen näet vielä sen siipien heilutusta, hetkisen eroitat sen

vielä tummana pilkkuna, sitten se on jo kadonnut; laulua kuulet vain etkä tiedä, mistä se tulee. Ja jos voisit edes yhtä ainoatakaan leivoa kuunnella koko päivän, niin huomaisitpa, että se laulaa aivan eri lauluja aamulla, päivällä ja illalla; ja jos voisit seurata häntä hänen ensimmäisistä vienoista kevätsävelistään saakka, niin kuulisitpa hänen laulussaan aivan eri ääniä keväällä, kesällä ja syksyllä. Ja jo ensimmäisten sänkipeltojen päällä laulaa uusi leivospoikue.

Ja kun kevät koittaa ihmisen mielessä, kun koko maailma aukenee hänelle, hänessä, sin'et voi käsittää etkä luonasi pysyttää noita tuhansia ääniä, joita sieltä kuuluu, et tuota tuhatlukuista puhkeamista ja miten se vaurastumistaan vaurastuu. Sinä tiedät vaan, että siellä laulaa, että siellä puhkeaa.

Ja kuinka hiljaista on elämä sitten, kuni kiinnijuurtuneen kasvin. Tuolla on niityn aita metsäpääronapuun luona, oratuomessa kukkivat marjat varhain, vaan harvoin ne kyysyvät. Ja kuinka kauniita kukkia oli orapihlajassa, kuinka raikas lemu niistä tuoksusi, ja nyt niistä on tullut jo pieniä marjoja ja jo ne punottavat; myrkyllinen konnanmarjakin rupeaa jo mustumaan. Sitten tulevat nuo kirkkaat leikkuupäivät, jolloin taivas on niin pilvettömän kirkas, että koko päivän näkee sillä puolikuun hienona pilvenhuntuina, näkee sen kasvavan ja jälleen vähenevän. Ulkona luonnossa ja ihmisen mielessä on kuni hiljainen hengen pidätys maalin edessä.

Pianpa kävi elämä vilkkaaksi Selja-ahon kautta kulkevalla tiellä! Kolisten ajoi siinä tyhjiä häkkirattaita, ja niillä istui vaimoja ja lapsia, jotka nauroivat, heiluellen niin rattaiden tärinästä kuin naurustakin, ja sitten ajoi lyhteillä lastattuja rattaita hiljaa ja moniaan kerran vain vingahdellen kotiin, ja leikkuumiehiä ja leikkuunaisia astui niiden sivulla.

Amrei ei hyötynyt runsaasta viljasadosta melkein enempää kuin hänen hanhensakaan, jotka joskus ryhmissä tunkeusivat kuormain ympärille ja tempasivat jonkun alasriippuvan tähkän pois.

Kun ensimmäinen sänkipelto paljastakse tuolla ketojen välissä, niin kaiken ilon ohella korjuusen saadusta elosta nousee ihmisessä myös jonkinlainen mielihaikeus; toiveet ovat täyttyneet, ja missä kaikki kauniina rehoitti, siellä on nyt paljasta. Aika muuttuu. Kesä lähestyy loppuansa.

Selja-ahon kaivossa, jonka purossa hanhet halustansa mellakoivat, oli parasta vettä koko paikkakunnalla, ja kulkijat harvoin menivät siitä ohitse, juomatta leveästä kourusta, juhtain kulkiessa tietään eteenpäin; suuta pyyhkäisten ja edelle ennättäneille huutaen, juostiin sitten niiden perään. Toiset juottivat pellolta palatessaan juhtiaan täällä.

Amrei sai puoleensa usein ihmisten suosion pienen saviastian avulla, jonka hän oli mankunut itselleen mustalta Marannalta, ja aina kun ohikulkija kaivolle poikkesi, tuli Amreikin sinne ja sanoi: "Tästä on parempi juoda". Astiata takaisin antaessaan kiinnitti moni ystävällisen silmäyksen häneen, ken kauemmaksi ken lyhyemmäksi ajaksi, ja tuo se teki tytölle niin hyvää, että häntä melkein suututti, kun ihmiset menivät ohitse, tulematta juomaan. Silloin seiso i hän astioineen kaivolla, juoksutti sen vettä täyteen ja tyhjensi jälleen, ja kun eivät nämät merkin-annot auttaneet, niin saivat hanhet odottamatta kasteripsauksen päällensä.

Eräänä päivänä kulkivat siitä ohitse Berniläisrattaat, kaksi kimohepoa edessä, lihava ylämaan talonpoika istui kaksinkertaisella istuinlaudalla, täyttäen sen melkein kokonaan ruumiillansa. Hän pidätti hevosensa ja kysyi:

— "Tyttö, eikös sinulla ole jotakin, josta joiisi?"

— "On, kyllä mä tuon".

Nopeasti kantoi Amrei astian vettä täynnä.

— "Ahhah!" sanoi talonpoika, otettuaan kelpo kulauksen ja nyt huoaten; tippuvin huulin jatkoi hän sitten, puoliksi puhuen astiaan: "Ei koko maailmassa löydy muualla tämmöistä vettä".

Hän pani astian huulilleen ja viittasi samassa Amreille, että tämä olisi hiljaa, sillä nyt juuri oli hän ruvennut halukkaasti juomaan, ja erinomaisen harmillistahan onkin, jos juodessasi toinen rupeaa sinua puhuttelemaan; silloin juoda kulauttaa äkkiä, ja se synnyttää puristuksen rinnassa.

Lapsi näkyi ymmärtäneen tuon, ja vasta sittenkuin talonpoika oli antanut astian takaisin, sanoi Amrei:

— "Kyllä tämä on hyvää ja tervellistä vettä, ja jos tahdotte hevosianne juottaa, niin niille se on erittäin hyvää; eivät ne siitä köhää saa".

— "Hevoseni ovat hiessä, ei niitä käy juottaminen. Oletkos Haldenbrunnista, tyttö?"

— "Olen kyllä".

— "Ja nimesi?"

— "Amrei".

— "Kenen lapsia sin'olet?"

— "En kenenkään enää. Isäni oli Josenhans".

— "Sekö Josenhans, joka palveli uudistalokkaalla?"

— "Se sama!"

— "Hänet minä tunsin hyvin. Kova onni kuitenkin, että hänen piti kuolla niin varhain! Maltas, lapsi, mä annan sinulle jotakin". Hän veti taskustaan suuren nahkakukkaron, haki kauan siinä ja sanoi viimein: "He, ota tuo!"

— "Min'en huoli mitään lahjaksi, kiitos vaan, min'en ota mitään".

— "Ota vaan, kyllä sä minulta saatat ottaa. Onkos uudistalokas sinun holhojasi?"

— "On kyllä".

— "Olisi hän voinut tehdä vähän viisaamminkin, kuin panna sinua hanhia paimentamaan. Jumalan haltuun!"

Rattaat vierivät tiehensä ja Amrei piteli rahaa kädessään.

— "Kyllä sen minulta saatat ottaa... Kukahan se on, joka niin sanoo, ja miks'ei hän ilmoita nimeään? Kas sehän on groshen-raha ja lintu kuvattu päälle. No, ei hän siitä köyhdy enkä minä rikastu".

Amrei ei tarjonnut enää astiaansa koko päivänä yhdellekään ohikulkijalle. Hänessä oli salainen kammo siitä, että hänelle annettaisiin taaskin lahja.

Hänen tultuaan illalla kotiin, sanoi musta Maranna uudistalokkaan lähettäneen häntä hakemaan ja käskeneen hänen oitis tulla sinne.

Amrei kiiruhti sinne ja uudistalokas sanoi hänelle, kun hän tuli sisään:

— "Mitäs sinä olet rusthollarille puhunut?"

— "En minä tunne ketään rusthollaria".

— "Olihan hän sinun luonasi Selja-aholla ja lahjoitti sulle jotain".

— "En minä tiennyt, kuka hän oli, ja tuossa on hänen rahansa vieläkin".

— "Se ei kuulu minuun. Sano suoraan ja vilpistelemättä, sä hiiden tyttö, olenko minä houkutellut sinua rupeamaan hanhien paimeneksi? Ja jollet sinä jo tänä päivänä luovu siitä virasta, niin min'en tahdo olla enää holhojasi. Kas minä vaan en salli, että minusta semmoista puhutaan".

— "Minä sanon kaikille ihmisille, ett'ei ollut teidän syynne; mutta palveluksestani en saata luopua, tämän kesän siinä ainakin olen. Minun pitää lopettaa, minkä kerran olen alkanut".

— "Sinä olet pyökkipuusta, sinä", lopetti talonpoika ja läksi tuvasta ulos; mutta emäntä, joka makasi vuoteella sairaana, virkkoi: "Sinä olet oikeassa, pysy vaan palveluksessasi; minä ennustan, että sinulle vielä hyvin käy. Vielä sanoo kylän väki sadankin vuoden perästä semmoisesta, jolla on onni: niin sille käy kuin Brosin Severinille ja Josenhansin Amreille. Vielä sun kuiva leivänkannikkasi mesimaljaan putoaa".

Sairasta uudistalokkaan vaimoa pidettiin hourapäisenä, ja kummituksia todellakin peläten riensi Amrei pois, mitään hänelle vastaamatta.

Mustalle Marannalle kertoi Amrei, että hänelle oli tapahtunut ihme ja kumma: rusthollari, jonka vaimoa hän niin usein muisteli, oli puhunut hänen kanssaan, puolustanut häntä uudistalokkaalle ja lahjoittanut hänelle jotain. Tyttö näytti nyt rahan. Silloinpa huusi Maranna nauraen:

— "Kas tuon olisin voinut arvata muutoinkin rusthollarin työksi. Se se mies on! Lahjoittaa lapsi paralle väärän rahan".

— "Minkäs tähden tämä väärä on?" kysyi Amrei, ja kyynelät kiertyivät hänelle silmiin.

— "Sehän on ala-arvoinen lintu-groshen, jok'ei maksa muuta kuin puolitoista kreutseriä".

— "Hänen tarkoituksensakin oli lahjoittaa minulle ainoastaan puolitoista kreutseriä", sanoi Amrei vakaisesti. Ja nyt ensi kerran nousi sisällinen riitaisuus Amrein ja mustan Marannan välille. Eukko oli iloinen melkein jokaisesta pahuudesta, minkä hän ihmisistä kuuli, Amrei sitä vastoin käänsi kaikki hyvälle puolelle, hän oli aina onnellinen, ja vaikka hän yksinäisyydessään kuinkakin paljon vaipui unelmiin, niin ei hän kumminkaan oikeastaan mitään odottanut; kaikki, mitä hän sai, oli hänelle odottamatonta, ja hän oli aina kiitollinen siitä.

— "Hänen tarkoituksensakin oli lahjoittaa minulle ainoastaan puolitoista kreutseriä, ei yhtään enempää, ja siinä on kyllä ja minä olen tyytyväinen". Sen sanoi hän tuimasti itsekseen, yksinään syödessänsä lientä, ikäänkuin puhuisi hän vielä Marannan kanssa, vaikk'ei tämä ollut koko tuvassakaan, vaan oli kiliään lypsämässä.

Vielä samana yönä neuloi Amrei grosheninsa kahden tilkun väliin, ripusti sen kuni tenhokalun kaulaansa ja salasi sen rinnalleen. Tuntui kuin olisi tuo rahalle lyöty lintu herättänyt yhtä ja toista siinä rinnassa, jolla se nyt lepäsi; sillä sydämmellisellä mielihyvällä lauleli ja hyräili Amrei nyt kaikenlaisia lauluja päivät pitkät, aamusta iltaan saakka, ajatuksissaan aina rientäen rusthollarin luokse; hän tunsu nyt isännän sekä emännän ja oli kumpaiseltakin saanut muistokalun, ja hänestä tuntui aina, kuin olisi hänen vielä hetkinen odottaminen, niin silloin tulevat jälleen Berliniläis-rattaat, kaksi kimoa edessä, ja rattailta istuu rusthollin väki ja ne vievät hänet mukaansa ja sanovat: "sinä olet meidän lapsemme;" sillä kaiketi kertoo nyt rusthollari kotona kohtauksestansa Amrein kanssa.

Kummastelevin silmäyksin katseli Amrei usein syksyistä taivasta, se oli niin kirkas, niin pilvetön; ja maalla vihannoivat vielä niityt niin viheriöinä, ja hamput ovat kuni hieno verkko hajoitettuina siihen kuivamaan; talvikukat pilkistävät niiden välistä, ja kaarneet lentävät sen päällä ja niiden musta puku välähtelee kirkkaana auringon paisteessa; ei tuulahdustakaan ilmassa, ja lehmät syövät sänkipelloilla, piiskain pauketta ja lauluja kaikuu kaikilta pelloilta, ja metsäpääronapuu värähtelee hiljalleen ja pudottelee lehtiään pois. Syys on tullut.

Illalla kotia palatessaan katsoi Amrei aina kysyvin silmin mustaan Marannan, jonka hän odotti sanovan, että rusthollari oli lähettänyt häntä hakemaan, ja raskaalla mielellä ajoi tyttö hanhiansa sänkipelloille, jotka olivat niin loitolla tiestä, ja aina vaan hänen askeleensa kääntyivät Selja-aholle päin. Mutta lehdettöminä olivat jo pensaat, tuskin sirkuttivat kiurut raskaasti matalalla lentäessään, eikä vielääkään tullut mitään sanomaa, ja Amrei kammosi kovasti talven tuloa, kuni vankihuonetta. Häntä lohdutti vain hänen nyt saamansa palkka, ja se oli kaikin puolin runsas. Hänen hoidettavinaan olleista elukoista ei ollut yksikään kuollut, ei edes siipeäänkään vikuuttanut. Musta Maranna möi hyvällä hinnalla Amrein keräämät höyhenet, vieläpä lisäksi neuvoi tyttöä, ettei tämä huolisi niistä kirkkokyrseistä, joita vanhan tavan mukaan annetaan palkan lisäksi kustakin paimennettavana olleesta hanhesta; hän otti mieluummin leipää niiden sijaan, ja niinpä oli heillä leipää melkein koko talveksi, tosin usein hyvinkin vanhaa, mutta Amreilla, niinkuin musta Maranna sanoi, olivat hiiren hampaat, jotka pystyivät mihin hyvänsä.

Kun ei kylässä kuulunut mitään muuta kuin puimista, virkkoi Amrei kerran: "Koko kesän kuluessa jyvä ei tähässään kuule muuta kuin leivosten laulua, ja nyt lyödä paukuttavat sitä ihmiset varstoilla päähän; se kuuluu aivan toiselta".

— "Sinussa se vain piilee vanha erakko", niin kuului jälleen mustan Marannan loppusointu.

6. Mökin-eukko.

Semmoista eukkoa, joka asuu yksinänsä, erillään muista, ja paistaa leipänsä yksinään, sanotaan mökin-eukoksi [Alkuperäisessä on sana "Eigenbrödlerin"; mutta ihan sille vastaavata suomalaista sanaa ei löydy. Suom. muist.], ja semmoisella on tavallisesti vielä kaikenlaisia omituisuuksia. Kelläkään ei ollut enempää oikeutta ja enempää taipumusta mökin-eukkona olemaan, kuin mustalla Marannalla, vaikk'ei hänellä milloinkaan ollut mitään paistamista, sillä kauravelli ja perunat, perunat ja kauravelli olivat hänen ainoa ruokansa. Hän eleli aina ypöyksinään eikä mielellään pitänyt kanssakäymistä ihmisten kanssa. Syksymmällä vain oli hän täynnä hätäilevää rauhattomuutta, hän puhua jupisi tähän aikaan paljon itseksensä ja puhutteli ihmisiäkin, varsinkin muukalaisia, joita kulki kylän kautta; sillä niiltä hän tiedusteli, ovatko jo muuraaajat sieltä ja sieltä palanneet talvimajoilleen kotiin ja eivätkö he tietäisi jotakin hänen Johannes pojastaan. Vielä kerran kiehuttaessaan ja pestessään palttinata, jota pitkin koko kesää oli kuivaellut, ja ollessaan silloin valveilla koko yön, jupisi hän aina itsekseen. Siitä ei ymmärtänyt sanaakaan, ainoastaan välistä kuului selvästi: "tuo on sinua varten ja tuo minua"; hän luki nimittäin joka päivä kaksitoista isämeitä Johannes poikansa edestä, mutta pesuyönä nousi niiden luku äärettömiin. Jo ensimmäisen lumen tullessa oli hän aina erinomaisen hilpeä. Nyt ei ole tuolla ulkona enää mitään työtä,

nyt tulee hän varmaankin kotia. Silloin puheli hän usein valkoiselle kanalle häkissä ja sanoi, että sen täytyy kuolla, kun Johannes tulee kotiin.

Niin oli hän nyt elänyt jo useita vuosia, eivätkä kylän ihmiset lakanneet muistuttamasta hänelle, kuinka naurettavaa on, aina ajatella Johanneksen kotiintuloa; mutta tuota ei eukko ottanut tajutakseen ja ihmiset rupesivat kammoamaan häntä. Tänä syksynä oli kahdeksantoista vuotta kulunut siitä, kuin Johannes oli lähtenyt pois, ja joka vuosi kuulutettiin sanomalehdessä Juhana Mikael Winkleriä kadonneeksi, ja näin oli tapahtuva, kunnes hän täyttäisi viiskymmentä vuotta. Nyt hänellä oli kuudeskolmatta vuosi käymässä.

Kylässä kävi puhe, että Johannes oli mennyt Mustalaisten joukkoon, ja kerran eukko luulikin pojakseen erästä nuorta Mustalaista, joka merkillisen paljon oli kadonneen näköinen; tämä olikin yhtä jätterä vartaloltaan, yhtä mustanpuhuva kasvoiltaan eikä näkynyt panevan pahakseen, että häntä pidettiin Johanneksena; mutta äiti oli tutkistellut häntä, hänellä oli vielä tallella Johanneksen virsikirja ja muistovärssy hänen ensimmäiseltä ripilläkäynniltään, ja ken ei niitä tunne eikä osaa sanoa, kutka hänen ristivanhempansa ovat, ja mitä hänelle tapahtui sinä päivänä, kun Brosin Severin tuli kotio Englantilaisen vaimonsa kanssa ja sittemmin kuin uusi raastuvan-kaivo kaivettiin, ken ei näitä ja muita merkkejä tunne, se ei ole Johannes. Kumminkin antoi musta Maranna aina yösijan tuolle mustalaispojalle, milloin tämä kylään tuli, ja lapset huusivat kujalla hänen peräänsä: "Johannes".

Johannes, ollen asevelvollinen, kuulutettiin myös karkuriksi, ja vaikka äiti sanoi, että hän oli liian lyhytkasvuisena "päässyt pois mitan alta", niin tiesi hän kumminkin, ettei poika kotiin tultuaan pääsisi vapaaksi rangaistuksesta, ja senvuoksi, arveli hän, ei poika palajakaan, ja merkillistä kuinka eukko samassa tuokiossa rukoili poikansa onnen ja ruhtinaan kuoleman edestä; sillä hänelle oli sanottu, että nykyisen ruhtinaan kuoltua ja perintöruhtinaan noustua hallitusistuimelle julistetaan yleinen anteeksianto kaikista rikoksista.

Joka vuosi hankki Maranna koulun-opettajalta sen sanomalehden, jossa Johannes oli kuulutettu, ja sen hän pisti poikansa virsikirjaan; mutta tänä vuonna oli hyvä, ettei Maranna osannut lukea, ja opettaja lähetti hänelle aivan toisen lehden eikä sitä, jota eukko oli halunnut. Sillä kummallinen huhu kulki kylässä. Missä vaan kaksi yhteen tuli, siinä puhuttiin siitä ja silloin sanottiin: "Ei huoli virkkaa mustalle Marannalle mitään. Se lopettaisi eukon päivät. Eukko tulisi hulluksi siitä". Oli näet tullut lähettiläältä Pariisista tieto, joka, sanoman mukaan Algerista, kaikkien korkeampain ja alempain virastojen kautta ilmoitti kunnallishallitukselle, että Johannes Winkler Haldenbrunnista oli kaatunut etuvartijain taistelussa Algerissä.

Kylässä kummasteltiin sitä suuresti, kuinka muka niin useat korkeat virastot huolivat niin paljon Johannes vainajasta. Mutta tuolle niin hyvästi ohjatulle huhuvirralla pantiin sulku eteen lopulla sen juoksua. Kunnalliskokouksessa päätettiin, ettei mustalle Marannalle puhuttaisi tästä mitään. Väärin muka olisi, tehdä katkeriksi eukon harvat jäljellä olevat elon-vuodet, ryöstämällä häneltä hänen viimeisen lohdutuksensa.

Mutta kunnanneuvokset, sen sijaan kuin heidän olisi pitänyt salata asiata, kiiruimman kaupassa kertoivat sen kotiväelleen, ja nyt tiesi koko kylä asian, paitsi mustaa Marannaa yksinään. Kukin katseli eukkoa oudoin silmin; kukin pelkäsi ilmoittavansa salaisuuden; hänen kanssaan ei puhuttu, tuskin vastattiin hänen tervehdykseensä. Olla tuosta hämille käymättä, siihen tarvittiin mustan Marannan koko omituinen luonto. Ja kun joku joskus puhui hänen kanssaan eikä malttanut olla puhumatta Johanneksen kuolemasta, niin sehän tapahtui arvelun-omaisella ja rauhoittavaisella tavalla, kuten jo vuosia tätä ennenkin, ja Maranna uskoi niitä nyt yhtä vähän kuin muulloinkaan, sillä kuolinkirjasta ei puhunut kukaan mitään.

Parasta olisi kai ollut, ettei Amreikaan olisi asiasta mitään tiennyt; mutta kukin tunsikin omituisesti viehättäväisen houkutuksen, päästä kajoamatonta niin lähelle kuin mahdollista, ja senvuoksi puhui jokainen Amrein kanssa tuosta surullisesta tapauksesta, kielteli häntä virkkamasta mitään mustalle Marannalle ja tahtoi tietää, eikö äidillä ole joitakin aavistuksia taikka unia ja eikö kummituksia kotona kuulu. Amreissa asui aina sisällinen pelko ja vavistus. Hän yksinänsä oli niin lähellä mustaa Marannaa ja tiesi jotakin, jota hänen oli salassa pitäminen. Nekään ihmiset, joilta musta Maranna oli vuokrannut pienen tupansa, eivät enää voineet kestää sitä läheisyydessään, ja osoittivat sääliväisyytensä hänelle aluksikin siten, että käskivät hänen muuttamaan pois. Mutta kuinka kummallisesti kulkevat asiat maailmassa! Juuri tämä tapaus tuotti Amreille surua ja iloa, sillä synnyintalo aukeni jälleen; musta Maranna muutti siihen, ja Amrei, joka alussa täynnä pelkoa kulki sinne ja tänne ja, valkeata virittäessään ja vettä tuodessaan, aina ajatteli: nyt tulee äiti sekä isä, tottui vähitellen ja perehtyi täydellisesti siihen. Hän kehräsi yöt ja päivät, kunnes oli saanut niin paljon ansainneeksi, että jaksoi ostaa takaisin vanhempainsa käkikellon Sysi-Matilta. Nythän oli hänellä jälleen edes yksikin kappale talon huonekaluja. Mutta käki oli muualla ollessaan vähän pilaunut, se oli menettänyt toisen puolen ääntänsä, toinen puoli oli vielä kulkussa jäljellä, se ei huudahtellut muuta kuin "kuk", ja joka kerran

kuin se tuolla lailla äännähтели, lisäsi Amrei ensi alussa aina loppukukahdukseksi "kuu!" melkein ehdottomastikin. Kun Amrei päivitteli sitä, ettei käkikello kukkunut muuta kuin puolet lauluaan eikä muutoinkaan enää ollut niin kaunis kuin Amrein lapsuuden aikoina, silloin virkkoi Maranna:

— "Kuka tietää, kun vanhemmalla puolen ikäänsä saapi jotain takasin, mikä lapsuuden aikana on ollut onnenluovaa, kenties on silläkin jäljellä enää toinen puoli ääntään, niinkuin käkikellollasikin! Voi jospa voisin sinulle opettaa, lapseni, sen, minkä minä vasta monen työn ja tuskan perästä olen oppinut: älä toivo mitää takaisin eilispäivältä! Mutta totta sekin, semmoista ei käy lahjoittaminen; sen saa ainoastaan siten, että sekoittaa puolen mittaa hikeä ja toisen puolen kyyneleitä hyvästi toisiinsa. Apteekista ei semmoista saa. Älä kiinny mihinkään, älä ihmiseen äläkä asiaan, sitten voit lentää".

Marannan puheet olivat rajuja ja arkoja yht'aikaa, ja hämärissä ne ainoastaan esille tulivat, niinkuin elävät metsässä.

Suurella vaivalla vaan sai Amrei tottuneeksi häneen.

Musta Maranna ei voinut sietää käkikellon kukkumista ja otti kokonaan pois lyömäluodin, niin että kellossa ainoastaan lerkku käydä raksutteli, vaan tunnin ilmoitusta ei enää kuulunut. Mustalle Marannalle oli kellonpuhe vastenmielistä, raksutuskin häiritsi häntä, ja kello jäi viimein kokonaan vetämättä, sillä Maranna sanoi, että hänellä oli kello päässään, ja ihmeellisen hyvästi se pitiin ryhtiään. Hän osasi joka hetki sanoa, mitä kello oli, vaikka se hänelle saattoi olla yhdentekevää; mutta hänessä, odottavassa, asui erinomainen tarkkuus, ja kun hän aina kuulteli, eikä poikaa jo kuuluisi, niin oli hän omituisesti valpas, ja vaikk'ei hän käynyt kylässä kenenkään luona eikä kenenkään kanssa puhunutkaan, niin tiesi hän kumminkin kaikki, mitä kylässä tapahtui, yksin salaisimmatkin seikat. Hän arvasi sen siitä tavasta, jolla ihmiset toisiaan kohtasivat, katkonnaisista sanoista. Ja koska tämä näytti kummalliselta, niin pelättiin ja kammottiin häntä. Hän nimitti itseään mielellään niinkuin sanotaan "elähtyneeksi eukoksi", ja kumminkin oli hän erinomaisen ketterä. Vuosittain söi hän joka päivä katajanmarjoja ja siitä sanottiin hänen olevan niin vilkkaan, että tuskin olisi luullut häntä 66 vuotta vanhaksi. Juuri senvuoksi että hänen ikäluvussaan kuutoset seisovat vierekkäin, sanottiinkin häntä vanhan sanasoinnun mukaan, noidaksi, vaikk'ei tuota oikein tahdottu uskoa. [Saksankieleessä ovat nimittäin sanat "Sechse" (kuutonen) ja "Hexe" (noita) soinnussa keskenään. Suom. muist.] Hänen sanottiin lypsävän mustaa kiliään tuntikausin ja siitä kerrottiin lähtevän aina paljon maitoa, mutta hän muka vetää vaan lypsäessään maidon pois niiden ihmisten lehmistä, joita hän vihaa; varsinkin tarkoitti muka tuo temppu uudistalokkaan lehmiä. Marannalla oli paljon kanoja, ja tuota pidettiin noituutena myöskin, sillä mistäpä hän olisi niille ruokaa ottanut, ja mistä hänellä aina piisasi munia ja kanoja myödä? Tosin hänen nähtiin usein kesällä keräilevän turilaita, heinäsiirkoja ja kaikenlaisia matoja, ja kuuttomina öinä nähtiin hänen hiipivän kuni virvatuli ojissa; palava päre kädessä ja puhua jupisten itsekseen kokoeli hän siellä onkilieroja, joita silloin mateli ulos. Niin, kerrottiinhan hänen hiljaisina talviöinä pitävän kaikenlaisia outoja pakinoita kilinsä ja kanojensa kanssa, joita hän talvis-aikaan piti tuvassa. Koulusivistyksen karkoittama hurja joukko noita- ja kummitussatuja heräsi uudelleen henkiin ja laskettiin Marannan niskoille.

Amreitakin peloitti usein pitkinä, hiljaisina talviöinä, kun hän kehräten istui Marannan vieressä, kuulematta muuta kuin joskus makaavan kanan kaakahduksen ja unta näkevän kilin määkinän, ja hänestä näytti tosiaankin taika-asialta se, että Maranna osasi kehrätä niin nopeasti. Sanoipa eukko kerran: "luulenpa Johannes poikani auttavan minua kehräämässä", ja kumminkin valitti hän jälleen, että hän tänä talvena ensi kertaa ei enää niin alinomaa ja yksistänsä muistele Johannes poikaansa. Eukko moitti siitä itseänsä ja sanoi olevansa huono äiti, ja päivitteli sitä, että hänestä tuntuu kuin katoaisivat hänen Johanneksensa kasvot katoamistaan hänen muistostansa, kuin unohtaisi hän, mitä poika oli tehnyt siellä, miten hän oli nauranut, ja itkenyt ja miten puihin kiipeillyt ja miten ojissa juosta vilistellyt.

— "Olisipa kauheata", virkkoi hän, "jos tuo noin vähitellen rupeaisi katoamaan mielestä, niin ettei muistaisi mitään kunnollisesti", ja hän kertoi silloin Amreille nähtävällä ponnistuksella kaikki pienimmätkin seikat, ja Amrein oli kovin kamalata tuolla tavoin alinomaa kuulla puhuttavan vainajasta, ikäänkuin hän olisi vielä elossa. Ja taaskin vaikeroy Maranna: "Voi syntiä kuitenkin, etten enää ensinkään voi itkeä Johannes poikaani! Kuulinpa kerran sanottavan, että kadonnutta voi itkeä ainoastaan niin kauan kuin hän elää ja kunnes hän on maaksi maatunut. Mutta silloin lakkaa itkukin. Ei, niin se ei voi olla, niin se ei saa olla, Johannes poikani ei voi olla kuollut; älä tee minulle niin, Sinä tuolla yläällä, taikka viskaan almusi ovellesi takaisin. Tuolla, tuolla, kynnykseni takana istuu kuolema, tuolla on lampi ja minä saatan hukuttaa itseni, hukuttaa kuin sokean koiran, ja se se tapahtuu, jos mulle niin teet; vaan ei, anna anteeksi, armas Jumala, että noin pääni seinään lyön, mutta avaahan tuo ovi, avaa ovi ja anna Johannes poikani astua sisään. Voi iloa ja riemua! Käy tänne, Johannes, istupa tuohon. Älä kerro mitään, min'en tahdo mitään tietää, tässähan nyt olet, ja nyt on hyvä. Nuo monet monituiset pitkät vuodet ovat olleet yksi ainoa minuuti vaan. Mitäpä siitä huolisin, missä olet kulkenut? Missä sinä olet ollut, siellä en ole minä ollut, ja nyt sinä olet tässä. Enkä sua enää kädestäni päästä, kunnes se on kylmäksi tullut. Niin Amrei, ja Johannes poikani pitää odottaa, kunnes sinä kasvat suureksi, muuta en

virka mitään... Miks'et sinä puhu sanaakaan?"

Amrei oli kuin kulkusta kuristettu. Hänestä tuntui aina kuin olisi jo kuolema kynnyksellä, aaveen kaltaisena; tytön huulilla oli salaisuus, hän voisi kutsua sen esille ja — katto putoaisi sisään ja kaikki saisi hautansa sen alla.

Joskus oli Maranna puhelias toisellakin tavalla, vaikka kaikella oli sama perustus ja pohja, nimittäin muisto hänen pojastaan. Ja pulmallisena heräsi tässä maailman kulun kysymys: "Miksi on tässä lapsi kuollut, jota äiti odottelee niin vavisten, niin koko sielustansa odottelee, ja minä ja Dami veljeni me olemme orpoja, tarttuissimme niin mielellämme äidin käteen ja tämä käsi on maaksi maaton?"

Synkälle, öiselle alalle ajautuivat nyt lapsi paran ajatukset, ja muilla keinoin ei se osannut selvitä tuosta sekasorrosta, kuin hiljalleen lausuelemalla itsekseen kertotaulua.

Lauantai-iltoina varsinkin kertoeli Maranna mielellänsä. Vanhan taika-uskon mukaan ei hän kehittänyt milloinkaan lauantai-iltana, silloin neuvoi hän aina, ja satua kertomaan ruvetessaan, purki hän ensin suuren osan keräänsä, jottei se häntä voisi keskeyttää, ja sitten kertoi hän lakkaamatta niinkauan kuin purjettua lankaa kesti.

— "Ohoh lapseni", lopetti hän sitten usein puheensa, "otapa huomataksesi, piilehän sinussakin erakko: ken tahtoo elää hyvää elämätä, sen pitää olla ypö yksinään, ei suvaita ketään eikä keltään mitäkään toivoa. Tiedätkös, kuka on rikas? Joka ei kaipaa muuta kuin mitä hänellä itsestään on. Ja kuka on köyhä? Joka vieraalta odottaa sitä, mikä hänen omaansa on. Tuolla istuu yksi ja odottaa käsiään, jotka ovat toisen ruumissa kiinni, ja odottaa silmiänsä, jotka ovat toisen päässä. Pysy yksinäsi, silloin ovat sulla kätesi aina saapuvilla, silloin et tarvitse muita, silloin saatat itseäsi auttaa. Joka toivoo jotakin itselleen toiselta tulevaksi, se on kerjäläinen; toivopas jotakin edes onnelta, veljeltä, sisarelta, itse Jumalaltakin: niin olet kerjäläinen, sä seisot ja kurotat kättäsi, kunnes siihen jotain putoaa. Pysy yksinäsi, se on parahinta, siinä yhdessä on sinulla kaikki; yksin, voi kuinka hyvä on olla yksin! Katsos, syvällä muurahaispesässä on pieni säihkyvä kivi, ken sen löytää, saattaa tehdä itsensä näkymättömäksi eikä kukaan voi häntä saavuttaa; mutta se mataa ja ryömii ristiin ja rastiin, kuka sen löytää? ja salaisuus on maailmassa, mutta ken saattaa sen käsittää? Ota se, ota luoksesi. Onnea ei ole olemassa, ei onnettomuuttakaan. Kukin voi itse tehdä kaiken, kun vaan oikein tuntee itsensä ja toiset ihmiset myöskin, mutta siihen on ainoastaan yksi ehto: hänen pitää olla yksinensä. Yksin! Yksin! Muutoin ei tule mitään".

Syvimmistä tunteistaan puhui vielä Maranna lapselle puolisalalaisia sanoja; lapsi ei voinut niitä ymmärtää; mutta ken tietää, mitä puolittainkin ymmärretystä kiintyy huomaavaan valppaasen sieluun? Ja luotuaan rajuja silmäyksiä ympärilleen musta Maranna jatkoi: "Voi, jospa vaan voisin yksin olla! Mutta minä olen antanut itseni pois, osa minua on maan alla ja toinen samoilee maailmassa, kuka tietää missä? Soisinpa olevani tuo musta kili tuolla". Niin ystävällisenä ja hilpeänä kuin musta Maranna alkoikin, aina hänen puheensa lopulla kävi synkäksi nurinaksi ja murehtimiseksi, ja hän, joka tahtoi olla yksinään, olla mitään ajattelematta ja mitään rakastamatta, hän eli sittenkin ainoastaan muistossa ja rakkaudessa poikaansa kohtaan.

Amrei keksi ratkaisevan keinon, päästäkseen tuosta kamalasta yksin-olosta mustan Marannan kanssa; hän vaati, että Damikin otettaisiin taloon. Musta Maranna pani tätä lujasti vastaan, mutta Amrei uhkasi lähtevänsä hänkin talosta pois; hän hyvitteli mustaa Marannaa niin lapsen-omaisesti ja teki hänelle kaikki, minkä vaan hänen silmistänsä osasi arvata, kunnes eukko viimein suostui.

Dami, joka Korppi-Sakarilta oli oppinut neulomaan, istui nyt hänkin synnyntalossaan, ja yöllä, kun sisarukset makasivat ullakossa, herättelivät he toisiaan, kuultuaan mustan Marannan alaalla jupisevan ja juoksentelevan sinne tänne.

Mutta tulipa Damin muuttamisesta mustan Marannan luokse uutta hankaluutta taloon. Dami oli peräti tyytymätön siihen, että hänen oli täytynyt oppia tuota kelvotonta käsityötä, joka ei sovi muille kuin rammoille ja raajarikoille; hän tahtoi tulla muuraajaksi hänkin, ja vaikka Amrei kovasti vastusti sitä, aavistaen, ettei veli kestäisi siinä työssä, niin yllytti musta Maranna tätä pojan halua. Eukko olisi mielellään tehnyt kaikki kylän nuoret pojat muuraajiksi, lähettääkseen niitä sitten muille maille ja sillä tavoin saadaksen tietoja Johannes pojastaan.

Musta Maranna kävi harvoin kirkossa, mutta oli mielissään, kun joku häneltä virsikirjan lainasi kirkkoon mennäkseen; eukolla näkyi olevan omituinen mielihyvä siitä, että hänen virsikirjansa oli siellä, ja erinomaisen iloissaan hän oli, kun joku paikkakunnalla työssä oleva oppipoika lainasi Johanneksen virsikirjan, joka oli jäänyt kotiin; hänestä tuntui kuin olisi Johannes rukoilemassa kotiseurakuntansa kirkossa, kun vaan hänen virsikirjastaan sanoja lausuttiin ja virsiä veisattiin. Damin piti nyt joka sunnuntai käydä kaksi kertaa kirkossa Johanneksen virsikirjalla.

Mutta jos ei musta Maranna kirkossa käynytäkään, niin aina häntä sen sijaan nähtiin eräissä juhlamenoissa niin omassa kuin naapurikylistäkin. Ei näet pidetty yksiäkään hautajaisia, joissa ei mustaa Marannaa olisi ollut surevain joukossa, ja saarnan aikana ja ruumista siunattaessa, pienenkin lapsen haudalla, itki hän niin katkerasti, kuin olisi ollut likeisin sukulainen, mutta sittenpä hän kotimatallaan olikin erinomaisen hilpeällä mielin; tuo itku se näkyi hänelle olevan oikeata helpoitusta. Hän nieli vuoden pitkään niin paljon hiljaisia kyyneleitä, että hän oli kiitollinen, saadessaan kerrankin oikein itkeä.

Olikohan sitten syytäkään torua ihmisiä siitä, että Maranna oli heille kammoittava olento, varsinkin kun heillä oli vielä huulillansa häntä koskeva salaisuus? Amreinkin osalle tuli tätä välttelemistä, ja useissa taloissa, joissa hän kävi auttamassa tai puhelemassa, annettiin hänelle selviä viittauksia siitä, ettei hänen läsnäoloansa haluta, varsinkin kun hän jo nyt osoitti itsessään omituisuutta, joka oli kummallista koko kylän väestä. Hän kulki, paitsi kovimpana talvisaikana, avojaloin ja ihmiset arvelivat hänellä olevan jotakin taikakeinoja, joka estää häntä sairastumasta ja kuolemasta.

Uudistalokkaan luona ainoastaan suvaittiin häntä kernaasti, uudistalokashan olikin hänen holhojansa. Uudistalokkaan emäntä, joka oli aina pitänyt häntä hyvänä ja luvannut ottaa hänet luoksensa, kun tyttö kasvaisi suuremmaksi, ei voinut tätä aikomustaan täyttää. Eräs toinen mieltäytyi häneen itseensä: kuolema otti hänet luokseen.

Vaikka muutoin vasta myöhemmällä iällä elämän raskaus astuu ilmi, kun tuolta ja täältä liiteosa putoaa pois eikä jää muuta kuin muisto jäljelle, niin sai Amrei tuta tämän jo nuoruudessa, ja musta Maranna ja Amrei itkivät katkerammin kuin mitkään sukulaiset uudistalokkaan emännän hautajaisissa.

Uudistalokas päivitteli nyt melkein aina, kuinka haikeata muka on, että hänen täytyy nyt jo antaa talonsa pois käsistään. Ja kumminkaan ei hänen kolmesta lapsestaan ollut vielä yhtään naimisissa. Mutta tuskin oli vuosi kulunut — Dami oli nyt jo toista kevättä työssä kivenmurroksessa — niin jopa vietettiin kylässä kaksinkertaisia häitä, sillä uudistalokas nautti vanhemman tyttärensä ja samalla ainoan poikansa, jonka huostaan hän häpäpäivänä jätti talon.

Nämä häät ne juuri tuottivat Amreille uuden nimen ja ohjasivat hänen elämänsä toisaalle.

Suuren tanssituvan edustalle oli lapsia kokoontunut, ja vanhempain ihmisten tanssiessa ja iloa pitäessä tuvassa, tekivät lapset täällä samaa. Mutta merkillistä! Amrein kanssa ei tahtonut tanssia yksikään poika eikä yksikään tyttö, eikä tietty kuka tuon ensin sanoi, mutta se kuultiin vaan, että yksi joukosta huus: "Sinun kanssasi ei tanssi kukaan, sinähän olet avojalka", ja "Avojalka! Avojalka! Avojalka!" huudettiin nyt kaikilta puolin.

Amrei oli itkuun hyrähtämällänsä, mutta tässä hän taas pian käytti tuota voimaansa, jolla hän voitti pilkan ja loukkauksen: hän painoi kyyneleet alas, sieppasi hyppysillään esiliinastansa kiinni ja rupesi tanssimaan yksinään ja tanssi niin somasti, niin notkeasti, että kaikki muut lapset pysähtyivät. Ja pian nyykäyttivät täysikasvuiset oven suussa päätä toisilleen, miehiä ja vaimoja asettui piiriin Amrein ympärille, ja uudistalokas, joka tänään oli naukannut kahdenvertaisesti, napsutteli sormillaan ja vihelteli iloisesti valssia, jota soittoniekat tuvassa soittivat, ja Amrei se tanssi tanssimistaan eikä näkynyt tuntevan väsymystä vähääkään. Soiton viimeinkin vaiettua, otti uudistalokas Amreita kädestä kiinni ja kysyi: "Kuules sä nopsa ja näppärä, kukas sinua noin somasti on opettanut tanssimaan?"

— "Ei kukaan".

— "Miks'et sitten tanssi kenenkään kanssa?"

— "Parasta on kun tanssii yksin, silloin ei huoli ketään odotella ja tanssikumppali on aina saapuvilla".

— "Oletkos saanut jo jotain kestitystä?" kysyi uudistalokas, ystävällisesti mutistellen suutaan.

— "En".

— "Tule tupaan ruoalle", sano ylpeä talonpoika ja saattoi köyhän lapsen sisään ja istutti hänet häpäpöytään, jolle ruokia ja juomia kannettiin koko pitkä päivä. Amrei ei syönyt paljoa, ja uudistalokas tahtoi huvikseen juottaa lasta päihin, mutta lapsi vastasi rohkeasti:

— "Jos vielä juon, niin sitten pitää minua taluttaa, enkä sitten enää voi yksinäni mennä, ja Maranna se sanoo: yksin, kas se on paras ajopeli, siinä ovat hevoset aina valjaissa".

Kaikki ihmettelivät lapsen viisautta.

Nuori uudistalokas tuli vaimoineen esiin ja kysyi lapselta hännästä: "Oletkos tuonut meille häälahjaa? Joka tuolla lailla syödä mauskuttaa, sen pitää tuoda häälahjakin mukanaan".

Vanha isäntä pisti nyt sanomattomassa jalomielisyydessä lapsen käteen pienen rahan. Mutta Amrei piti sitä lujasti kourassaan, nyykäytti päätään ukolle ja virkkoi sitten nuorikoille: "Minulla on sana ja pestiraha. Äiti vainajanne lupasi aina, että minä tulisin palvelukseen hänen luoksensa enkä olisi lapsenpiikana kellekään muulle kuin hänen ensimmäiselle lapsenlapselleen".

— "Niin, sitä se muija vainaja aina tahtoi", sanoi ukko, puheesen puuttuen. Mitä hän vaimoltansa oli tämän eläessä kieltänyt, pelosta, että hänen täytyisi sitten elättää orpoa, sen myönsi hän nyt, kun ei sillä enää voinut mitään iloa vaimollensa tehdä, ja oli ihmisten nähden tekevinään sen nyt vainajan muistoksi. Mutta eipä hän sitä nytkään tehnyt hyvyydestä, vaan oikean harkinnan jälkeen: orvosta saisi hän, isännyydestä eronnut talonpoika ja hänen holhojansa, nöyrän palvelijan, ja huolet tämän ylläpidosta, mikäli niitä oli paitsi varsinaista palkkaa, olisi nyt muiden niskoilla, ei hänen.

Nuorikot katsahivat toisiinsa ja nuori uudistalokas sanoi: "Tuo kapineesi huomenna taloon. Saat tulla meille palvelukseen".

— "Hyvä se", sanoi Amrei, "huomenna tuon kapineet tänne, mutta nyt veisin kapineita täältä. Antakaas pullollinen viiniä, lihan ma kääräsen nyyttiin ja vien Marannalla ja Damilleni".

Amrein pyyntö täytettiin, mutta vanha uudistalokas kuiskasi hänelle: "Annas se raha takasin. Luulin näet sinun antavan sen häälahjaksi".

— "Minä pidän sen pestirahana teiltä", vastasi Amrei sukkelasti, "saatte nähdä, kyllä sen teille vielä korvaan".

Uudistalokas naurahti puoleksi suuttuneena itsekseen, ja Amrei meni rahoineen, pulloineen ja lihoineen mustan Marannan luokse.

Tupa oli lukossa, ja oli suuri eroitus tuon häätalon kova-äänisen, soitonsekaisen pitorähinän ja tšekäläisen hiljaisen yksinäisyyden välillä. Amrei tiesi, missä hänen olisi odottaminen Marannaa kotiin tulevaksi; eukko kävi alinomaa kivenmurroksessa, istui siellä kappaleen aikaa pensasaidan takana ja kuunteli piikkivasaran ja taltan kalkutuksia. Nuo äänet olivat hänestä kuni säveleitä niiltä ajoilta, jolloin Johanneskin oli käynyt täällä työssä, ja eukko oli usein kauan aikaa istuskellut kuuntelemassa takutuksia.

Amrei tapasikin täällä Marannan ja vielä puoli tuntia ennen työn loppua kutsui hän Daminkin ulos kivenmurroksesta, ja täällä ulkona kalliolla pidettiin hää-ateriaa, hauskeempaa kuin tuolla häätalossa soiton pauhatessa. Dami se varsinkin riemuitsi, ja Marannakin näytti iloiselta, mutta viiniä hän ei juonut pisaratakaan, hän ei tahtonut kastella huuliansakaan viinillä ennenkuin vasta Johanneksen häissä.

Kun nyt Amrei iloisella mielellä kertoi saaneensa paikan nuoren uudistalokkaan luona ja huomenna astuvansa palvelukseen, niin silloin nousi musta Maranna vihan vimmassa ylös, nosti kiven maasta ja likistäen sitä rintaansa vastaan lausui: "Olisi tuhannen kertaa parempi, jos sinä olisit rinnassani, tuommoinen kivi, kuin sykkivä sydän. Miks'en saata ma olla yksinäni? Minkä tähden olen jälleen antaunut kiusaukseen ja ruvennut lempimään? Mutta nyt se on loppunut, loppunut iki päiviksi! Niinkuin tämän kiven viskaan tuonne alas, samoin heitän pois kaiken kiintymiseni ihmiseen, oli se kuka hyvänsä. Voi kavala, petollinen lapsi! Tuskin jaksat siipiäsi heilutella, niin jopa lennätkin pois. Mutta hyvä on näin, mä olen yksinäni, ja yksinäni pitää Johanneksenkin olla, kun hän tulee, ja mitättömiin on mennyt mun tahtoni". Ja pois hän juoksi kylään päin.

— "Noita tuo muija sittenkin on", sanoi Dami hänen peräänsä, "en minä juo enää viiniä, kuka ties on hän sen lumonnut".

— "Juo huolet; Maranna on vain täydellinen mökin-eukko ja hänellä on raskas risti hartioillaan: kyllä mä hänet saan leppymään jälleen".

Niin lohdutteli Amrei.

7. Laupias sisar.

Nytpä oli työtä ja tointa uudistalokkaan talossa. Avojalca, niin sanottiin Amreita tästä puolin, oli näppärä kaikkiin töihin ja osasi samalla päästä jokaisen suosioon; nuorelle emännälle, joka outona oli tullut tähän kylään ja taloon, osasi hän sanoa, mitkä olivat tavat tässä maassa, opetti häntä tuntemaan hänen lähimpäin omaistensa ominaisuudet ja käyttämään itseänsä sen jälkeen, ja vanhalle uudistalokkaalle, joka murisi aamusta iltaan, tyytymätönnä siihen, että oli niin varhain lakannut isännyydestä, osasi tyttö tehdä yhtä ja toista mieliksi ja kertoa hänelle, kuinka hyvä ihminen ukon miniä

on, vaikk'ei hän vaan osaa itse sitä osoittaa; ja kun tuskin vuoden kuluttua ensimmäinen lapsi syntyi, niin näytti Amrei olevansa siitä niin onnellinen ja kaikissa toimissaan niin taitava, että talossa oli jokainen täynnä ylistyksiä häntä kohtaan, mutta näiden ihmisten tavan jälkeen niin täynnä, että häntä pienimmästäkin erehdyksestä tuomittiin pikemmin, kuin vastakohdista kiitettiin.

Mutta kiitostapa ei Amrei odottanutkaan, ja varsinkin osasi hän niin sopivaan aikaan tuoda ukolle hänen poikansa lapsen ja viedä sen jälleen pois, niin että tuo oli oikein iloista nähdä. Kun tyttö sai näyttäneeksi ukolle pienosen ensimmäisen hampaan, sanoi tämä: "Kun nyt olet tehnyt minulle tuon ilon, niin lahjoitan sulle kuusi killinkä. Mutta tiedätkös? ne kuusi killinkä, jotka varastit minulta häissä, ne saat nyt rehellisesti pitää".

Tämän ohella ei jäänyt musta Maranna unohduksiin. Olipa kuitenkin työ ja tuska päästä jälleen hyviin kirjoihin hänen luonaan. Maranna ei tahtonut Avojalasta tietää mit'ikään ja tämän uusi isäntäväki ei tahtonut päästää tyttöä eukon luokse, varsinkaan lapsen kanssa, sillä aina vielä pelättiin, että noitatempuat tekisivät lapselle jonkun onnettomuuden. Tämän suuttumuksen lepyttämiseen tarvittiin suurta taitoa ja malttia; mutta onnistui se viimeinkin.

Saipa Avojalka laittaneeksi asiat niinkin päin, että uudistalokas kävi mustan Marannan luona useamman kerran. Tuota pidettiin ihmettä ihmeempänä koko kylässä. Mutta pian nuo käymiset jälleen lakkasivat, sillä musta Maranna sanoi kerran: "Kohta olen jo seitsemänkymmentä vuotta vanha ja olen tähän saakka tullut toimeen ilman suurten talon-isäntäin ystävyyttä; eikä enää maksa vaivaa muuttaa asiata toiselle kannalle".

Damikin oli luonnollisesti usein sisarensa luona, mutta sitä ei nuori uudistalokas tahtonut suvaita, sillä hän sanoi, eikä vaarinkaan, että hänen sillä tavoin täytyy elättää täysikasvuista poikaa: näin suuressa talossa et muka voi pitää vaaria, ettei palvelija pistä hänelle yhtä ja toista syötävätä. Hän kielsi sen vuoksi Damin käymästä talossa muulloin kuin sunnuntai-iltoina. Mutta Dami oli sillä välin ennättynyt liian syvälle katsahtaa herttaiseen elämäänsä rikkaassa talonpojan kodissa; vesi herahteli hänen kielelleen, kun hän mietiskeli, millä tavoin pääsisi hänkin siihen, jospa vaikka rengiksikin. Kivenhakkaaminen oli niin nälkäistä työtä. Avojalalla oli paljon sanomista tätä vastaan; veljen pitäisi ajatella, arveli tyttö, että hän on nyt jo toisessa käsityössä, ja siinä hänen pitäisi pysyä; siitä ei lähde mitään, että vähä väliä muutellaan toimesta toiseen ja arvellaan siinä onnen löytyvän; sillä kohdalla pitää ihmisen olla onnellisen, millä hän on, muutoin ei onnelliseksi koskaan tule. Dami otti ollakseen vähän aikaa rauhassa, ja niin suuri oli jo Avojalan itseperäinen vaikutus, niin luonnollista se otaksuminen, että hän pitää veljestänsä huolta, ettei Damia muutoin nimitettykään kuin "Avojalan Damiksi", ikäänkuin hän olisi hänen poikansa eikä veljensä, ja kumminkin oli tämä päätään pitempi sisartansa eikä suinkaan osoittanut olevansa hänen hoitonsa alla. Useinpa Dami sanoikin kuinka harmillista muka on, että häntä pidetään alemmassa arvossa kuin sisarta, siks'ettei hänellä ole semmoista suuvärkkiä. Tyytymättömyytensä itseensä ja toimeensa purki hän ensiksi ja aina sisarensa päälle. Tämä kärsi sen maltillisesti, ja kun nyt veli ihmisten silmissä osoitti, että sisaren täytyy häntä totella, sai tyttö sen kautta vaan entistä enemmän arvoa ja valtaa yleisessä luulossa; sillä kukin kehui Avojalkaa kelpo tytöksi, kun hän sillä lailla käytti itseään veljeänsä kohtaan, ja vielä suuremmaksi hänen arvonsa kasvoi, kun hän salli veljen kohdella häntä väkivaltaisesti, pitäen itse puolestaan huolta hänestä kuin äiti; sillä tosiaankin tyttö pesi ja neuloi hänelle öillä, niin että Dami oli kylän siistimpiä poikia. Osa palkkaa maksettiin hänelle kahdessa parissa kautokenkiä, mutta hän maksoi suutarille vielä lisää, jotta tämä tekisi semmoiset hänen Damilleen; itse hän nimittäin kävi aina avojaloin, ja ainoastaan harvoin nähtiin hänen kerran sunnuntaipäivinä menevän kengät jalassa kirkkoon.

Paljon oli Avojalalla murhetta siitä, että Damista, tiesi miten, oli tullut kylän yleinen pilkan ja naurun esine. Hän muistutti toruen veljelleen, ettei tämän pitäisi semmoista sietämän, mutta veli käskei hänen torua siitä kylänväkeä eikä häntä, hän muka ei sitä vastaan voi mitään. Tuota ei kumminkaan sopinut tehdä, ja sydämessään ei Dami ollut olleenkaan pahoillansa, että kaikki hänelle nauroivat, ja paljoo nuoremmatkin tekivät hänelle vehkeitään; se häntä vielä enemmän suututti, jos ei hänestä ollenkaan pidetty lukua, ja silloin tekihe hän väen väkisin narriksi ja antautui pilkan alaiseksi.

Avojalka sitä vastoin oli vähällä muuttua erakoksi, jota Maranna aina oli hänessä huomaavinaan. Hänellä oli ollut yksi ainoa leikkikumppali, Sysi-Matin tytär, mutta tämä oli jo monta vuotta sitten työssä eräässä tehtaassa Elsassissa, eikä hänestä kuulunut mitään. Avojalka vietti päivänsä niin yöpö yksinään, ettei häntä luettu edes kylän nuorisonkaan joukkoon; hän oli yhden-ikäistensä kanssa ystävällinen ja puhelias, mutta oikeastaan hänen leikki-toverinaan oli ainoastaan musta Maranna. Ja juuri sentähden, että hän oli niin erikseen, ei hänellä ollut mitään vaikutusta Damin suhteeseen, sillä tämä, vaikka häntä pilkattiinkin ja härnättiin, tarvitsi kumminkin aina toisten seuraa eikä voinut olla yksinään niinkuin sisarensa.

Mutta nyt oli Dami äkkiä käynyt omalle kannalle, ja eräänä kauniina sunnuntaina näytti hän sisarellensa pesti-rahatsi, jotka hän oli ottanut vastaan, sillä hän oli palkkaunut rengiksi Hevossaksalle

Hirlingeniin.

— "Jos tuon olisit minulle sanonut", lausui Avojalka, "niin olisin tiennyt sinulle paremman paikan. Olisin antanut mukaasi kirjeen rusthollarin emännälle Allgäussa, ja siellä sinua olisi pidetty kuin talon omaa poikaa".

— "Älähän nyt tuosta puhu", sanoi Dami ynseästi, "hän on minulle jo pian kolmetoista vuotta ollut velkaa parin nahkahousuja, jotka hän minulle lupasi. Muistatkos, silloin kun olimme pieniä ja koputimme ovea, luullen isän ja äidin tulevan aukaisemaan. Älä puhu mulle mitään rusthollin emännästä. Kuka sen tietää, tokko hän meitä enää muistaa ollenkaan, kuka sen tietää, tokko hän enää elääkään".

— "Kyllä hän vielä elossa on, onhan hän sukulainen meidän isäntäväelle, ja talossa puhutaan hänestä usein, ja kaikki hänen lapsensa ovat joutuneet naimisiin, paitsi ainoata poikaansa, joka perii talon".

— "Nyt sinä tahdot poistaa minulta halun uuteen palvelukseeni", vaikeroi Dami, "ja sanot, että olisin saattanut saada paremman. Onko tuo oikein tehty?" Damin ääni vapisi.

— "Älähän nyt aina ole noin hellähermoinen", sanoi Avojalka. "Lörpötätkö mä sitten pois sinulta onneasi? Sinä menettelet aina ikäänkuin hanhet sua purisivat. Sen mä vaan sanon sulle: ole nyt siinä, missä kerran olet, pidä huolta, että pysyt paikassasi. Ei sovi muutella yömajaa kuin käki joka yö eri puuhun. Voisin minäkin saada toisia paikkoja, mutta min' en tahdo, ja minä olen laittanut niin, että minun on täällä hyvä olla. Näes, sitä, joka alinomaa siirtelekse paikasta toiseen, sitä kohdellaan kuin muukalaista konsanaan; hänestä tiedetään, ettei hän enää huomenna voi olla talon väkeä, ja silloinpa hän ei tänäänkään ole enää siellä kotonansa".

— "Min' en huoli sinun saarnoistasi", sanoi Dami ja tahtoi suutuksissaan lähteä tiehensä. "Äreä sä aina olet minua vastaan, vaan muita kohtaan niin notkea".

— "Juuri sentähden, että sinä olet veljeni", sanoi Avojalka nauraen ja hyväili narkästynyttä.

Heissä oli tosiaankin heristynyt omituinen erillaisuus. Damissa oli jotakin mankuvata ja jälleen äkkiä jotakin ylpeätä, vaan Avojalka oli aina ystävällinen ja myöten-antava, sen ohessa kumminkin sisällisen ylpeyden kannattama, josta hän ei kaikessa palvelevaisuudessaankaan luopunut.

Hänen onnistui nyt saada veli lepytetyksi, ja hän sanoi: "Kuules, nytpä muistuu mieleeni jotakin, mutta sinun pitää ennen sitä leppymän, sillä pahaa sydäntä ei se nuttu saa verhota. Uudistalokkaalla ovat vielä tallella meidän isä vainajamme vaatteet; sinä olet iso mies, ne sopivat nyt sinulle aivan hyvin, ja arvoa saat sinäkin itsellesi, kuin tulet taloon tuommoisessa rehellisessä puvussa; silloin näkevät muutkin palvelijat mistä mies on ja kuinka kelpo vanhemmat hänellä ovat olleet".

Tuo oli selvää Damin ymmärtää, ja vaikka uudistalokas panikin kovasti vastaan, sillä hän ei tahtonut vielä antaa vaatteita pois, niin sai Avojalka hänen kumminkin antamaan ne Damille, ja sitten saattoi hän veljensä ylös kammioonsa ja pakoitti hänen paikalla pukeumaan isän nuttuun ja liiveihin; veli vastusteli, mutta mitä Avojalka kerran tahtoi, sen piti tapahtuman. Hattua vaan ei Damia saatu panemaan päähänsä, ja kun hän oli nutun pukeutunut päälleen, laski sisar kätensä hänen olallensa ja sanoi:

— "Kas niin, nyt sä olet veljeni ja isäni, ja nyt menee nuttu ensi kertaa jälleen ulos kedolle, uusi ihminen sisässä. Katsos, Dami, sinulla on kauniin kunniapuku, mitä maailmassa saattaa kantaa; pidä sitä arvossa, ole siinä yhtä rehellinen, kuin isävainajakin oli".

Tyttö ei voinut enempää puhua, vaan laski päänsä veljensä olalle, ja kyyneleitä putoeli jälleen ilmi otetulle isän puvulle.

— "Minua sanoo helläksi hermoilta", lohdutti häntä Dami, "ja itse on paljoa hellempi".

Avojalkaan teki tosiaankin kaikki syvän vaikutuksen, mutta sen ohella hän oli myös luja ja vilkasmielinen kuni lapsi; hänessä oli, niinkuin Maranna hänen ensi kertaa nukkuessaan oli sanonut, valveilla-olo ja uni, itku ja nauru likitysten toisiaan; joka tapaus ja jokainen tunne nousi hänessä kohta ylimmilleen, mutta pian hän sen kautta jälleen tuli tasapainoon. Hän itki yhä vielä.

— "Sinä teet sydämmen niin raskaaksi", vaikeroi Dami, "haikeata jo sekin on, että minun täytyy lähteä kotoa pois vieraiden ihmisten joukkoon. Sinun olisi pitänyt minua rohkaista, eikä noin tuolla lailla, tuolla lailla —"

— "Rehelliset muistot ovat paras rohkaiseminen", sanoi Avojalka, "se ei tee mieltä ollenkaan raskaaksi. Mutta totta sekin, sinulla on jo kuormaa tarpeeksi, ja siinä saattaa yksi ainoa lisään pantu naula kaataa kantajan kumoon. Tuhma mä sittenkin olen. Mutta lähdes, jahka katson, mitähän auringolla on sanomista, kun isä nyt ensi kertaa jälleen tulee hänen näkyviinsä. No mutta tuotahan en

aikonutkaan sanoa. Tules, kyllä sä nyt tiedät, minne me vielä menemme, missä sinun pitää vielä ottaa jäähyväiset; ja vaikkapa vaan tunninkin matkalle menisit, pois sä sittenkin lähtisit täältä; ja silloinhan on siellä sanottava jäähyväiset. Haikealta tuntuu minustakin, etten enää saa pitää sinua luonani, ei, minä tarkoitan, etten enää saa olla sinun luonasi; min'en tahdo olla hallitsijasi, niinkuin ihmiset sanovat. Niin, niin, totta tuo vanha Maranna sittenkin puhuu; yksin, se se on suuri sana, sitä ei saa opituksi, mitä siinä on. Niin kauan kuin sinä vielä olit tuolla kujan toisella puolella, ja jos en sua usein kahdeksaan päivään nähnytään, niin mitä sitten? Minun sopi tavata sinua millä hetkellä hyvänsä, aivan yhtä, kuin jos olisimme olleet yhdessä; mutta nyt? No, ethän sä nytkään mene koko maailmasta pois... Mutta minä pyydän, älä nostele liian raskaita takkoja, jottet tarvitse itseäsi, ja jos vaatteesi menee rikki, niin lähetä ne minulle, kyllä mä sulle vielä paikkaan ja neulon; mutta lähde nyt, nyt mennään hautausmaalle".

Dami vastusteli jälleen sillä syyllä, että hänen on muutoinkin jo haikeata eikä enää tahdo mieltänsä enempää surettaa. Avojalca antoi tässäkin myöten. Dami riisui isän vaatteet jälleen yltänsä ja Avojalca pisti ne säkkiin, jota hän ennen hanhia paimentaessaan oli käyttänyt vaippana ja jolla vielä oli isän nimi. Mutta hän pyysi pyytämällä, että Dami ensi tilaisuudessa lähettäisi hänelle säkin takaisin.

Veli ja sisar menivät yhdessä pois. Hirlingiläiset rattaat ajoivat kylän kautta. Dami pysäytti ne ja paiskasi kapineensa nopeasti niihin. Sitten kulki hän käsityksin sisarensa kanssa ulos kylästä, ja Avojalca koetti häntä ilahduttaa, sanoen:

— "Muistatkos, minkä arvoituksen annoin sulle tuolla leivin-uunin luona?"

— "En!"

— "Muistelepas: mikäs on parasta leivin-uunissa? Etkö tiedä enää?"

— "En!"

— "Parasta leivin-uunissa on se, ettei se itse syö leipää".

— "Niin, sopii sinun olla iloisen, sinä jäät kotiin, sinä".

— "Sitähän sinä olet tahtonut, ja iloinen saatat sinäkin olla, kun vaan oikein tahdot".

Ääneti saattoi hän veljensä aina Selja-aholle saakka; siellä metsäpääronapuun luona hän sanoi:

— "Tässä me sanomme jäähyväiset. Jää Herran haltuun. Pelkää Jumalaa ja vältä pahaa".

He puristivat lujamielisinä toistensa kättä ja erosivat, Dami Hirlingeniin päin, Avojalca kylään. Vasta vuoren juurella, jossa Dami ei enää voinut häntä nähdä, uskalsi hän nostaa esiliinansa ja pyyhkäistä pois kyöneleet, jotka valuivat pitkin hänen poskiansa, ja ääneensä virkkoi hän itsekseen:

— "Anna anteeksi Jumala, että myöskin puhuin yksin-olosta; minä kiitan sinua, että olet minulle veljen antanut. Älä ota häntä minulta pois, niinkauan kuin elän".

Hän palasi kylään takaisin, se näytti hänestä tyhjältä, ja hämärässä, uudistalokkaan lapsia tuudittaessaan, ei hän saanut huuliltansa ainoatakaan laulua, vaikka hän muulloin aina laulaa liberteli kuin leivonen. Hänen täytyi aina ajatella, missähän veli nyt on, mitä hänen kanssaan puhutaan, miten häntä vastaanotetaan, ja kumminkaan ei hän voinut sitä mielessään kuvailla. Hän olisi mielellään rientänyt sinne ja olisi kernaasti sanonut kaikille ihmiselle kuinka hyvä hänen veljensä on ja että hekin olisivat hyviä häntä kohtaan; mutta sitten hän lohdutti jälleen itseänsä sillä, ettei muka kukaan joka paikassa ja aina voi toisesta huolta pitää. Ja hän toivoi veljelleen olevan siitä hyvää, että hän itse pyrki omiin neuvoin eteenpäin.

Yöllä hän vasta meni kammioonsa, pesihe siellä jälleen, pani hiuksensa uudestaan palmikolle ja pukihe vielä kerran vaatteisinsa, ikäänkuin olisi jo aamu, ja tällä kummallisella uuden päivän kertomisella alkoi hänelle melkein vielä kerran uusi herääminen.

Kaikkien maatessa, meni hän vielä kerran mustan Marannan luo ja kynttilättä istui hän tuntikausia hänen vuoteensa vieressä pimeässä tuvassa; hän puheli siitä, miltä tuo tuntuu kun sinulla on tuolla maailmassa joku ihminen, joka on osa sinusta itsestäsi, ja vasta sitten kuin Maranna oli nukkunut, hiipi Avojalca tiehensä. Mutta hän otti vielä ämpärin ja toi vettä Marannalle, ja pani halot uunin pesään ja latoi ne niin, ettei huomen'aamuna huolisi muuta kuin syöttää ne. Sitten vasta meni hän kotiaan.

Mitä on hyväntekeväisyys, joka tapahtuu rahalahjoissa? Käteen pantu voima, josta tämä taas luopuu muiden eduksi. Kuinka toisin on, antaa altiiksi oma syntyperäinen voima, uhrata osa omaa elämätä, jopa sekin ainoa palanen, mikä on jäljelle jäänyt!

Levon hetket, vapautensa sunnuntai-päivinä, mikä Avojalalle oli suotu, uhrasi hän mustalle Marannalle ja kärsi sen ohessa vielä toraa ja moitetta, kun sattui tekemään jotain mökin-eukon tapaa ja tottumusta vastaan; hänen mieleensäkään ei johtunut ruveta ajattelemaan: mitenkä te voitte vielä torua ja moittia minua siitä, minkä teille lahjoitan? Niin, tuskinpa hän tiesi näin tekevänsäkään. Silloin vaan, kun hän sunnuntai-iltoina istui eukon luona mökin edustalla ja jo tuhannennen kerran oli kuullut, kuinka sorea poika Johannes oli ollut sunnuntai-päivinä, ja kun sitten nuoria poikia ja tyttöjä kulki kylän kautta laulellen kaikenlaisia lauluja, silloin vaan hämärteli hänelle, että hän muka istui tässä ja antoi huvinsa uhriksi, ja hiljalleen hyräili hän silloin itseksensä samoja lauluja, joita ohikulkevat lauloivat joukossa; mutta Marannaan katsahdettuansa, lakkasi hän ja ajatteli, että hyvä tuo oikeastaan onkin, ettei Damia enää ole kylässä. Hän ei ollut enää jokaisen pilkattavana, ja palatessaan on hän kaiketikin semmoinen poika, jota kaikki kunnioittavat.

Talvi-iltoina, kun uudistalokkaan tuvassa kehrättiin ja laulettiin, silloin vaan sai Avojalka laulaa joukossa hänkin, ja vaikka hänellä oli raikas, kova ääni, niin mielummin hän melkein aina lauloi toista ääntä. Rosel, uudistalokkaan vielä naimaton sisar, joka oli vuotta vanhempi Avojalkaa, lauloi aina ensimmäistä ääntä, ja selväähän oli, että Avojalan äänenkin piti häntä palveleman, niinkuin Rosel ylipäänsäkin, ollen ylpeä ja äreä luonnoltaan, aina piti ja kohteli Avojalkaa talon työjuhtana, ei kumminkaan niin paljon muiden ihmisten nähden kuin kotona. Ja juuri se seikka, että Avojalkaa koko kylässä pidettiin semmoisena, joka tehokkaasti otti osaa uudistalokkaan talouteen ja piti kaikki kunnossa, juuri se oli Roselilla pääsyynä, kerskaillakseen ihmisten kuullen, kuinka paljon muka tuo Avojalka koettelee ihmisen kärsimystä, kuinka muka hanhien paimen ilmestyy kaikissa hänen töissään ja kuinka muka on oikeana laupeuden työnä pidettävä, ettei Avojalkaa näytetä ihmisten silmissä semmoisenansa, kuin hän oikeastaan on.

Ivan ja pilkan, eikä aina soveliaankaan, esineenä olivat erittäinkin Avojalan kengät. Hän kulki melkein aina avojaloin, ja korkeintansa talvis-aikaan isännän saappaissa, joista varret oli leikattu pois, ja kumminkin otti hän aina puolivuotisen palkkansa kanssa tavanmukaiset kautokengät; mutta ne olivat kammiossa koskemattomina, ja Avojalka kulki kumminkin niin ylpeänä, ikäänkuin olisivat hänellä kaikki nämä kengät yhtä haavaa jalassa; hän kantoi ne tunnossansa.

Kuusi paria kenkiä seisoi vieretysten, siitä pitäin kuin Dami oli palveluksessa Hevossaksan luona. Kengät olivat täytetyt heinällä, ja aika ajoittain voiteli Avojalka niitä rasvalla, jotta ne notkeina pysyisivät. Avojalka oli nyt täysikasvuinen; iso hän ei ollut, vaan oli sen sijaan roteva ruumiiltansa. Hän kävi aina köyhästi, mutta kumminkin siististi ja somasti, puettuna, ja somuus on köyhän komeus, joka ei mitään maksa, vaan jota ei missään myödäkään. Ainoastaan sunnuntaina, muiden ihmisten näkyviin tullessaan, pani Avojalka paremmat vaatteet päälleen, silloinkin vaan sentähden, että uudistalokas piti sen talon kunniaan kuuluvana asiana; mutta pian hän jälleen muutti pukunsa ja istui mustan Marannan luona arkivaatteissaan, taikka seisokeli kukkinsa ääressä, joita hänen ullakko-akkunallaan kasvoi vanhoissa ruukuissa. Neilikat, orvonkukat ja rosmarinit menestyivät täällä erittäin hyvin, ja vaikka hän niistä usean taimen oli istuttanutkin vanhempainsa haudalle, niin kasvoivat ne senjälkeen kahdenvertaisesti sen sijaan, ja neilikat ne riippuivat köynnösmäisissä kimpuissa melkein alas katetulle lehtokujalle saakka, joka kulki ympäri koko talon. Mutta kauaksi ulottuvassa tuvan olkikatossa olikin erinomaisen hyvä suoja kukille, ja kun kesällä satoi, ja Avojalka vaan silloin oli kotona, niin kantoi hän kukkinsa aina puutarhaan, antaakseen niille sateen virkistystä aivan lähellä maa-emosen pintaa. Erittäinkin oli muuan pikku rosmarini, joka kasvoi siinä juoma-astiassa, mitä Avojalka ennen oli käyttänyt yleisön tarpeeksi Selja-aholla, erittäinkin oli tämä rosmarini sorea ja soma kuin pikkuinen puu, ja usein pani Avojalka kätensä nyrkkiin ja lyöä lapautti toisella sen päälle, lausuen itseksensä:

— "Kun joku omaisistani, niin, kun Damini menee naimisiin, niin kas hänen häihinsä pistän tuon hiuksiini". Toinenkin ajatus heräsi hänessä, mutta se pani hänet punastumaan korvia myöten, ja hän kumarsihe ja haisteli rosmariniansa: siitä hengitti hän itseensä jotakin tulevaisuuden tuoksun kaltaista, hän ei sietänyt sitä ja rajulla nopeudella pisti hän rosmariniinsa muiden suurten kukkien joukkoon, jottei enää näkisi sitä, ja juuri sai hän akkunansa kiinni, niin samassa kuului hätähuuto.

— "Hevossaksan talo palaa Hirlingenissä!" kuuluivat ihmiset pian senjälkeen huutavan. Ruisku vedettiin esille ja Avojalka ajoi sen päällä sammuttajain kanssa Hirlingeniin.

— "Voi Damiani! voi Damiani!" vaikeroi hän aina itseksensä, "mutta päiväs-aikahan nyt on, ja päivällä eivät ihmiset voi tulipalossa joutua vaaraan". — Ihan oikein! Heidän tultuansa Hirlingeniin, oli talo jo palanut poroksi, mutta puistossa tien vieressä oli Dami parhaillaan sitomassa puuhun kahta kaunista, komeata papurikkoa, ja kirjavassa joukossa juoksi ylt'ympärillä härkiä ja lehmiä.

Ruiskurattaat pysähtyivät, Avojalka sai astua maahan, ja huudahtaen: "Jumalan kiitos, ettei sinulle ole mitään tapahtunut", riensi hän veljensä luo. Mutta tämä ei vastannut hänelle mitään, pitihän vaan molemmin käsin toista hepoa kaulasta kiinni.

— "Mitäs nyt? Miks'et virka mitään? Onko sinulle vahinkoa tapahtunut?"

— "Vaikka niinkin".

— "Ja mitä?"

— "Kaikki kaluni ovat palaneet, vaatteeni ja vähät rahani. Ei jäänyt muuta kuin mitä päälläni on".

— "Paloivatko isän vaatteet myöskin?"

— "Olivatkos ne sitten tulenpitäviä?" kysäsi Dami äreästi. "Älä kysele noin tuhmasti".

Avojalka oli hyrähtää itkemään tästä veljen tylyydestä, mutta hän huomasi pian, ikäänkuin luonnonvainulla, että onnettomuus usein ensimmäisissä iskuissaan tekee ihmisen tylyksi, kovaksi ja toraiseksi; hän sanoi sentähden ainoastaan:

— "Kiitä Jumalaa, että jäit henkiin vielä; isän vaatteet, se on totta, niiden mukana paloi myös jotakin, jota ei voi hankkimalla saada, mutta loppuhan niistä kumminkin olisi tullut, tavalla tai toisella".

— "Sinun lörpötyksistäsi ei ole hölyn pölyäkään", sanoi Dami ja silitteli vaan hevosta. "Tässä mä nyt seison poloinen poika. Nuo hevoset jos osaisivat puhua, niin puhuisivat toisin, mutta minä se vaan olen onnettomuuteen syntynyt. Mitä mä teen hyvää, se haihtuu kuin tuhka tuuleen, ja kumminkin. —"

Hän ei voinut enää puhua, ääni tarttui kulkkuun.

— "Mitäs on tapahtunut?"

— "Näethän, tuoss' ovat hevoset ja lehmät ja härät, meiltä ei palanut yhtään sorkkaa paitsi sikoja; niitä ei saatu pelastetuiksi. Tuo hepo tuolla, se repäsi paitani rikki, kun vedin sitä tallista ulos; tämä taas vasemmallani ei tehnyt minulle mitään, se tuntee minut. Heps hepo, tunnethan sä minua? Tunnetaanhan me toisemme?"

Hepo pani päänsä toverinsa kaulalle ja katsoi suurin silmin Damia, joka nyt jatkoi:

— "Kun sitten isännälleni ilomielin kerroin, että sain kaikki elukat pelastaneeksi, niin sanoa päläytti hän: sitä ei olis huolinut tehdä, kaikki on vakuutettu ja hyvästä hinnasta onkin, olisin saanut niistä paremman maksun! Vai niin, arvelin itsekseni, eikös se mitään olekaan, että viattoman luontokappaleen olisi pitänyt kuolla? Siinäkö vaan kaikki, että maksun saa? Eikös elämä mitään olekaan? Isäntä lienee arvannut minun ajatukseni ja kysäsi minulta: olethan pelastanut vaatteesi ja kapineesi? siihen mä vastaan: en suinkaan, en rihmaakaan, minä juoksin paikalla talliin; silloin sanoo hän: Pässä mikä pässi! Kuinka? sanoin ma, vakuutettuhan talonne on! Jos kerran elukoista olisi maksettu, niin maksetaanhan kai vaatteenikin, ne olivat sitä paitsi isä vainajani vaatteet ja niissä oli 14 guldenia, taskukelloni ja piippuni. Isäntä virkkaa siihen: Pyyhi partasi! Minun kaluni ovat kyllä vakuutetut, mutta ei palvelusväkeni kapineet! — Saadaan nähdä, sanoin minä, minä panen asian riitaan; mutta siihenpä hän sanoi: Vai niin vainen? Sitten saat paikalla mennä tiehesi. Ken uhkaa kärkeihin vetää, se on sanonut itsensä palveluksesta pois. Olisin mä sulle pari guldenia lahjoittanut, mutta nyt et saa pienintä penniäkään: Suoria tiehesi vaan!... Tässä mä nyt olen, ja melkein olisi minun pitänyt ottaa tuo hepo mukaani, minä olen sen pelastanut kuolemasta ja mielellään se mukaani lähtisikin. Eikös niin? Mutta min'en ole oppinut varastamaan, enkä tiedä muutakaan neuvoa; parasta olisi, jos syöksisin suoraa päätä veteen. Minusta ei tule elämänpäivänä mitään eikä minulla ole mitään".

— "Mutta minulla on vielä ja minä tahdon auttaa sinua".

— "Kas sitä ei enää tapahdu, että minä rupeaisin sinun omaasi kuluttamaan; hielläsi maar sinäkin sitä ansaitset".

Avojalan onnistui lohduuttaa veljeänsä ja saada hänet lähtemään kerallaan kotiin; mutta tuskin he olivat sataakaan askelta kulkeneet, niin kuului kavioiden kopinaa heidän takanaan. Hepo oli riuhtaissut itsensä irti ja lähtenyt Damin perään, ja tämän täytyi kiviä viskomalla ajaa takaisin se eläin, jota hän niin rakasti.

Dami häpesi onnettomuuttaan ja tuskin meni kenenkään näkyviin, sillä heikoille luonnoille on omituista, etteivät he tunne voimaansa itsetunnossaan, vaan mielellänsä ulkonaisesti anastetun kautta osoittavat, mitä he oikeastaan voivat: kovan onnen pitävät he heikkoutensa merkkinä, ja kun eivät voi sitä salata, niin piilevät itse.

Ainoastaan kylän äärimmäisissä taloissa oleskeli Dami. Musta Maranna lahjoitti hänelle ammutun miesvainajansa nutun. Dami kammosi sanomattomasti panna sitä päälleen, mutta Avojalka, joka ennen oli pyhyytenä pitänyt ja ylistänyt isän nuttua, osasi nyt yhtä monella syyllä todistaa, ettei nuttu oikeastaan ole mitään, ettei se yhtään vaikuta asiaan, kuka sitä ennen on päällään kantanut.

Sysi-Matti, joka asui lähellä mustaa Marannaa, otti Damin apumiehekseen puunhakkuussa ja sysien poltossa. Damille oli tämä yksinäinen elämä mitä mieluisinta, hän tahtoi odottaa kunnes hänen aikansa tulisi sotamieheksi mennä, ja sitten menisi hän sijaismiehenä sotaväkeen ja jäisi sinne elinajakseen; sotamiehen elämässähän ainakin vallitsee oikeus ja järjestys, siellä ei ole kellään veljeä eikä sisarta eikä omaa taloa, ja vaatteuksesta, ruoasta ja juomasta ei huoli huolta pitää, ja kun sota syttyy, niin sotamiehen kuolema se sittenkin on parasta.

Niin puhui Dami sunnuntaina Moosbrunnin metsässä, kun Avojalka tuli sysihaudalle, tuoden veljelleen rasvaa, jauhoja ja tupakkia, ja usein tahtoi häntä neuvoa, mitenkä hän, paitsi sysimiesten tavallista ruokaa, rasvassa kastettua leipää, voisi tehdä maukkaammiksi perunat, joita hän itse laittaa ruoakseen; mutta tuosta ei Dami huolinut, semmoisinaan kuin ne ovat, semmoisina ne muka ovat paraita; hän söi mielellään huonoa ruokaa, vaikka olisi saattanut parempaakin syödä, ja yleensä oli hänestä mielenperäistä itsensä laiminlyöminen, kunnes hänestä laitettaisiin pulska sotamies. Avojalka taisteli tätä alituista tulevaisuuteen katsomista ja nykyisyyden laiminlyömistä vastaan; hän tahtoi rohkaista Damia, joka löysi mielihyvänsä velttoudessa ja sääliitteli itse itseään siitä; mutta veljestä näkyi melkein tuntevan hyvältä tuo sisällinen rappio. Siinä tilassa hänen vasta oikein sopi itseään sääliittellä eikä siinä voimia huolinut ponnistella. Töin tuskin sai Avojalka toimeen sen, että Dami palkastansa osti itselleen edes oman kirveen ja juuri isä vainajan kirveen, jonka Sysi-Matti oli huutokaupassa ostanut.

Kovin epätoivoisena palasi Avojalka usein metsästä, mutta semmoisessa tilassa hän ei kauan kestänyt: hänessä asuva sisällinen luottamus ja iloinen rohkeus tunkesihe ehdottomastikin raikkaana lauluna hänen huulilleen, ja ken ei asiaa tuntenut, se ei olisi milloinkaan huomannut Avojalalla olleen tai olevan mitään huolta.

Se ilomielisyys, joka läksi siitä itsetiedottomasta tunteesta, että hän täyttää utterasti ja väsymättä velvollisuutensa ja tekee hyvää mustalle Marannalle ja Damille, painoi hänen kasvoilleen kuluttamattoman hilpeyden. Koko talossa ei voinut yksikään nauraa niin raikkaasti kuin Avojalka, ja vanha uudistalokas sanoi tuon naurun kuuluvan peltopyyn sävelille, ja kun Avojalka aina oli nöyrä ja kunnioittava häntä kohtaan, niin antoi ukko hänen ymmärtää, panevansa hänet vielä testamenttiinsa. Tuosta ei Avojalka paljoa huolinut eikä siihen suuresti luottanutkaan, hän odotti vaan palkkaansa, jota hänen kävi oikeudella ja varmuudella vaatiminen, ja minkä hän teki, sen hän teki sisällisestä hyväntahtoisuudesta, korvausta siitä odottamatta.

8. Säkki ja kirves.

Hevossaksan talo oli rakennettu uudelleen, komeammaksi entistänsä; tuli talvi ja sen mukana sotaväen nosto, joka tapahtui arvanheitolla. Onnellinen arvanheitto ei ole vielä milloinkaan herättänyt niin paha mieltä kuin nyt, jolloin Dami pääsi asevelvollisuudesta vapaaksi. Hän oli epätoivoisissaan siitä ja samoin melkein Avojalakin, sillä hänestäkin oli sotamiehenä-olo näyttänyt paraimmalta keinolta Damin leväperäisyyttä vastaan; nyt hän kumminkin sanoi hänelle:

— "Ota nyt tuosta ojennus, nyt pitää sinun oleman mies puolestasi. Mutta niin sinä vielä nytkin olet kuin lapsi, joka ei osaa itse syödä, vaan jota täytyy syöttää".

— "Tarkoitatko, että minä syön sinun omaasi?"

— "En suinkaan. Älä ole aina niin hentomielinen, äläkä näin ajattele: kukas minulle mitä tekee, hyvää vai pahaa? Ponnistele itse ympärillesi!"

— "Ja sen mä teenkin ja teen kuin mies!" päätti Dami. Pitkään aikaan hän ei ilmaissut, mitä hän oikeastaan aikoi, mutta merkillisen pystyssä päin hän kulki kylässä ja puhui rohkeasti jokaisen kanssa, hän teki utterasti työtä metsässä puunhakkaajain luona, hänellä oli isän kirves ja sen mukana melkein sen voima, joka ennen oli liikutellut sitä niin kelpo lailla.

Palatessaan kerran alkukeväällä Moosbrunnin metsästä ja kohdattuaan Avojalan, sanoi hän, ottaen kirveen olaitaan: "Tiedätkös, minne tuo menee?"

— "Puuhun!" vastasi Avojalka; "eikä toisen iskemättä sinnekään".

— "Totta se, mutta se menee veljensä luo, ja toinen iskee oikealta ja toinen vasemmalta, ja siinä sitä puita kaatuu kuin tykistä ammuttaisiin, etkä sinä kuule siitä mitään, tai, jos tahdot, niin kuulet, mutta muut ei yksikään koko kylässä".

— "Tuosta puheesta en tule hullua viisaammaksi", vastasi Avojalka. "Olen jo liian vanha arvoituksia arvaamaan. Puhu selvään".

— "Minä menen sedän luokse Amerikkaan".

— "Vai niin? Tänäänkö jo mentiinkin?" ivasi Avojalka. "Niinhän muuraajankin Martti muinoin huusi äidilleen ikkunaan: viskaas, äiti, puhdas nenäliina, alas, minä pistäyn Amerikkaan! Kaikki tuommoiset kevytjalkaiset istuvat vielä asemillaan".

— "Saatpa nähdä, kuinka kauan täällä enää olen", sanoi Dami ja meni sanaakaan enää sanomatta Sysi-Matin tupaan. Avojalka tahtoi ivata Damin naurettavaa aikomusta, mutta tuopa ei hänelle onnistunutkaan; hän tunsu siinä olevan jotakin todentekoa, ja vielä samana yönä, kun kaikki jo makasivat, riensi hän vielä kerran veljensä luo ja vakuutti viimeisen kerran, ettei hän lähde mukaan. Hän luuli siten äkkiä peräyttäneensä veljen aikomuksen, mutta Dami sanoi lyhyesti: "Enhän ole sinuun kiinni kasvanut". Hänen aikeensa kävi yhä lujemmaksi.

Avojalassa nousi äkkiä jälleen sama ajatusten aaltoaminen, mikä hänet kerran ennenkin lapsuuden aikana oli vallannut; mutta nyt hän ei enää puhellut pihlajapuulle, odottaen siltä vastausta, ja kaikki miettimiset johdattivat tähän päätökseen: "Hän tekee oikein, että menee; mutta oikein teen minäkin, kun jään!" Hän iloitsi oikeastaan sydämmessään, että Damilla saattoi olla niin luja päätös; tuohan toki osoitti miehen voimaa, ja jospa hänestä tuntuikin hyvin haikealta, olla vast'edes kenties yksinään avarassa maailmassa, niin oikeana hän piti kumminkin, että veli raikkain voimin ryhtyi toimeen. Kumminkaan ei hän uskonut häntä vielä kokonaan.

Seuraavana iltana kohtasi hän veljensä ja sanoi hänelle:

— "Älähän vaan kellekään muulle puhu muuton aikeistasi, muutoin joudut naurun alaiseksi, jos ei koko lähdöstä tulekaan mitään".

— "Se on totta!" vastasi Dami, "mutta ei sen vuoksi; min'en pelkää olla muiden mielipiteistä riippuvana; niin varmaan kuin minulla on viisi sormeaa kädessäni, niin varmaan lähden mä, ennenkuin täällä kirsikat kypsyvät; ja sinne mä menen, vaikkapa kerjäämällä, vaikka varastamalla. Siitä vaan on mieleni paha, ett'en ennen lähtöäni saa Hevossaksalle tehdyksi semmoista tepposta, jota hän muistaisi kaiken ikänsä".

— "Kas tuo se on oikeata miehuutta", innostui Avojalka, "se se vasta sydämmen kelvottomuutta onkin, kun jätetään koston tuumia jälkeen. Tuolla, tuolla lepäävät vanhempamme, tule, tule heidän haudalleen, ja sano siellä se vielä kerran jos voit. Tiedätkös, kuka on kelvottomin kaikista? Joka antaa itsensä turmella. Anna tänne tuo kirves, sinä et ole mahdollinen pitämään kättäsi siinä, missä isä on kättään pitänyt, jollet tempaise tuota ajatusta juurta jaksain pois sielustasi! Kirves tänne! Se ei saa olla kenenkään semmoisen kädessä, joka puhuu varastamisesta ja murhasta. Anna kirves tänne! taikka min'en tiedä, mitä olen tekävä!"

Verkalleen virkkoi Dami: "Eihän tuo ollut kuin semmoinen ajatus vaan. Usko minua, en minä ole tahtonut niin tehdä, enkä sitä voisikaan; mutta kun minua aina sättivät löperöksi, niin arvelin mä, että sopisi tuota minunkin kerran luikata ja kirota ja lyödä iskeä. Mutta totta sinä puhut. Ja jos vaan tahdot, niin menen jo tänä yönä Hevossaksan luo sanomaan, ettei minulla ole mitään pahaa mielessä häntä kohtaan".

— "Sitä ei huoli tehdä, se on liian paljon; mutta koska taas olet ymmärtäväinen, niin tahdon sinua auttaa, minkä voin".

— "Parasta kun lähtisit mukaan sinäkin".

— "En, sitä en voi; syytä siihen en osaa sanoa, mutta en voi. Valaa sen päälle en ole kumminkaan tehnyt: jos kirjoitat, että sinun on sedän luona hyvä olla, niin tulen sittemmin sinne. Vaan mennä noin suin päin sumuun, josta ei tiedä mitään ... min'en mielelläni muuta oloani, ja hyvähän minun täällä on ollakin. Mutta mietitään nyt, millä tavoin sinä pääset sinne".

Omituista useille poismuuttajille ja todistuksena ihmisluonnon synkemmästä puolesta yleensä ja Saksanmaan tilasta erittäinkin on, että ne, jotka vielä hengissä ollessaan eroavat isänmaastaan, vielä ennen lähtöänsä tekevät kostontyön, rangaistusta saamatta, ja useilla on uuteen maailmaan tultuansa ensimmäisenä työnä kirjoittaa vanhaan maailmaan tuomioistuimille ja ilmoittaa kaikenlaisia salassa olleita rikoksia.

Paikkakunnassa oli tapahtunut kauheita esimerkkejä tätä laatua, ja Avojalka vimmastui vihasta, kuultuaan veljensäkin aikovan liittyä näihin sala-ampujiin. Sitä enemmän hän oli nyt iloinen, lannistettuaan Damin pahat aikeet; sillä ei mikään hyvänteko virvoita niin makeasti kuin sisällinen tieto siitä, että on toisen saanut palaamaan pahuudesta ja harhateiltä.

Kaikella luonteensa tarkalla selkeydellä punnitsi hän nyt kaikki asianhaarat. Sedän vaimo oli

kirjoittanut sisarelleen, että hänellä oli hyvä menestys, ja siitä tiedettiin sedän asuinpaikka.

Damin säästövarat olivat varsin vähäiset eikä Avojalallakaan ollut niitä tarpeeksi asti. Dami arveli, että seurakunnan pitäisi antaa hänelle melkoinen apu, mutta siitä ei sisar tahtonut tietääkään, vaan sanoi: "Se on oleva viimeinen keino, kun mitkään muut eivät auta". Hän ei virkkanut kumminkaan, mitä hän muuta aikoi tehdä. Hänen ensimmäinen ajatuksensa tosin oli, kääntyä rusthollin emännän puoleen Zusmarshofenissa, mutta hän tiesi, miltä tuommoinen kerjuukirja näyttäisi rikkaan emännän silmissä, jolla kenties sitä paitsi puhdasta rahaa ei olekaan; sitten ajatteli hän uudistalokasta, joka oli luvannut panna hänet testamenttiinsa, ja päätti pyytää häneltä nyt sitä, minkä hän aikoo antaa, vaikkapa vähemmänkin. Sitten johtui hänen mieleensä jälleen, että kenties saisi Hevossaksan, jonka asiat nyt jälleen olivat vallan hyvällä kannalla, antamaan apua.

Tästä kaikesta ei hän puhunut Damille mitään, mutta kun hän tarkasteli veljensä vaatteita, kun hän suurella vaivalla sai velaksi mustalta Marannalta palan hänen kokoamansa palttinata, ja paikalla leikkasi sen ja öillä ompeli sitä, niin kaikki nuo vakaat, lujat valmistukset panivat Damin vapisemaan. Hän oli osoittanut muutto-aikeensa olevan hänessä peruuttamattoman, lujan, ja kumminkin oli hän nyt mielestensä ikäänkuin sidottu, ikäänkuin pakon-alainen, ikäänkuin sisaren luja tahto pakoittaisi häntä muuttamaan. Näyttipä hänestä sisar oikein kovasydämmiseläkin, ikäänkuin hän ajamalla ajaisi häntä ja pyrki häntä erilleen. Hän ei uskaltanut tuota kumminkaan sanoilla ilmoittaa, hän osasi vaan vetää kaikenlaisia verukkeita, ja Avojalka selitti ne katkeilevaksi eron haikeudeksi, joka tarttuu pieniinkin esteihin aikeensa luopumisen syninä. Avojalka kävi nyt aluksi uudistalokkaan kimppuun ja suorastansa vaati häneltä sitä perintöä, minkä tämä jo aikoja sitten oli luvannut.

Vanha uudistalokas sanoi: "Mikäs hätä sinulla on? Etkös voi odottaa? Mikä sinulla on?"

— "Minulla ei ole mit'ikään enkä odottaakaan voi".

Tyttö kertoi nyt tahtovansa toimittaa veljeään matkalle, tämä kun siirtää Amerikkaan. Tuo nyt vasta onnellinen esteen syy olikin ukolle: hän osasi vielä pukea kovuutensa hyvänsuopaisuuden, viisaan huolenpidon pukuun: hän vakuutti Avojalalle, ettei hän nyt anna hänelle pienintä penniäkään, hän muka ei tahdo olla syynä siihen, että tyttö panee viimeisen roponsakin veljensä eduksi.

Avojalka pyysi häntä sitten puhumaan puolestansa Hevossaksan kanssa; siihen ukko viimein suostuikin, ja oli olevinaan aika jalo ihminen, kun muka menee kerjäämään vento vieraalta vento vieraan puolesta; mutta hän jätti lupauksensa täyttämisen päivästä päivään, ja kun Avojalka ei antanut hänelle rauhaa, niin läksi hän viimeinkin matkalle. Hän palasi, niinkuin sopi arvatakin, tyhjin käsin, sillä Hevossaksan ensimmäinen kysymys oli luonnollisesti: mitä uudistalokas antaa, ja kun tämä suoraan sanoi, ettei hän tähän saakka vielä ole mitään luvannut, niin tuohan oli osviitta, jota Hevossaksakin päätti seurata.

Kun Avojalka päivitteli mustalle Marannalle huoltaan tästä kovasydämmisyydestä, niin virkkoi eukko toden: "Niin, semmoisia ne ihmiset ovat! Jos huomenna joku hyppää veteen ja nostetaan hengetönä ylös, silloin sanoo jokainen: miks'ei hän ilmoittanut minulle puutostaan, mielelläni olisin hänelle antanut ja auttanut kaikissa. Voi kuinka paljon nyt antaisinkaan, jos voisin saada hänet henkiin jälleen! — Mutta kukaan ei tahtonut kättään ojentaa, pidättäkseen häntä hengissä".

Ja kummallista! Juuri sentähden, että Avojalka aina perin pohjin tutki kaikki hankaluudet, tottui hän niitä helposti kärsimään. "Senvuoksi luota aina itseesi", se oli hänen hiljainen mielilauseensa, ja esteet ne eivät suinkaan hänen mieltään masentaneet, niistä hän pikemmin sai vaan uusia, tehokkaampia voimia. Hän kokosi kapineensa ja muutti rahaksi, mitä vaan sopi, ja kaunis kaulakoriste, jonka hän ennen oli saanut rusthollin emännältä, joutui nyt vanhan suntion leskelle, joka leskenä-olossaan vastaanotti panttia ja sai siitä hyvät korot. Se kultarahakin, jonka hän ennen oli viskannut yllirakennusneuvoksen perään hautausmaalla, vaadittiin nyt takaisin, ja — merkillistä — nyt tarjoutui uudistalokas hankkimaan kunnallisneuvostolta, jossa hän oli jäsenenä, melkoisen avun poismuuttavalle Damille. Yleisten varojen käyttämisessä oli hän kernaasti ylevämielinen ja hyväntekevä mies.

Säikähtipä Avojalka kumminkin, kun uudistalokas jonkun päivän perästä hänelle ilmoitti, että kunnallisneuvosto on myöntynyt kaikkeen, sillä välipuheella kumminkin, että Damin tulee luopua kaikesta koti-oikeudestansa kylässä. Tuo oli itsestensä selvä asia, toisin ei oltu ajateltukaan; mutta nyt, kun se pantiin välipuheeksi, näytti se hänestä kamalalta: ei olla enää missään kotona! Damille ei Avojalka sanonut tästä ajatuksestansa mitään, ja Dami näytti jälleen olevan iloinen ja hyvällä mielellä. Musta Maranna se varsinkin kiihoitteli häntä lähtemään, sillä eukko olisi mielellään lähettänyt vaikka koko kylän väen muille maille, saadakseen viimeinkin tietoja Johannes pojastaan, ja nyt hän oli kiven kovaan vakuutettu, että Johannes oli meren toisella puolella. Korppi-Sakari oli hänelle sanonut, että meri, tuo suolainen vesi, estää kyynelien valumasta, joita tahtoisi itkeä toisella rannalla olevan tähden.

Avojalka sai isäntäväeltään luvan mennä saattamaan veljeänsä kaupunkiin, jossa tämän piti tehdä muuttokontrahti asianomaisen virkamiehen kanssa. Mutta suurestipa he kummastuivat, kuultuansa tämän olevan jo tehdyn. Kunnallisneuvosto oli sen jo toimittanut, ja Damilla oli köyhän-oikeudet ja sitä vastaavat velvollisuudet. Hänen piti, ennen lähtöänsä merelle, laivalla allekirjoittaa todistus lähdistänsä ja sitten vasta maksetaan hänelle rahat.

Murheellisina läksivät sisarukset takaisin, ääneti astuivat he kylään. Dami oli jälleen pahalla tuulella siitä, että jotain piti tuleman toimeen, koska hän oli sen kerran sanonut, ja Avojalan oli kovin haikeata, että hänen veljensä oikeastaan ikäänkuin työnnetään ulos. Rajalla virkkoi Dami ääneensä pylväälle, jossa olivat paikkakunnan ja oikeuspiirin nimet:

— "Kuule, pylväs! Minun kotini ei ole enää täällä, ja kaikki ihmiset täällä ovat minulle yhdenvertaisia kuin sinäkin".

Avojalka itki, mutta hän päätti olla tästä puolen itkemättä hamaan Damin lähtöön asti eikä itkeä hänen lähtiessäänäkään. Ja hän piti sanansa.

Kylän väki arveli: Avojalalla ei ole sydäntä vähääkään, sillä hänellä ei silmäkään edes vettynyt veljen lähtiessä, ja ihmiset olisivat mielellään nähneet juuri kyyneleitä. Mitä heitä liikuttavat salassa itketyt vedet? Mutta Avojalka pysyi valppaana ja jäykkänä.

Ainoastaan viimeisinä päivinä ennen Damin lähtöä laiminlöi hän ensi kertaa velvollisuutensa, sillä hän oli leväperäinen töissään ja vietti aikansa Damin luona; hän antoi Roselin torua häntä siitä ja virkkoi vaan: "Se on totta se". Mutta kumminkin juoksi hän joka paikkaan veljensä perässä, hän ei tahtonut minuutiakaan menettää, niin kauan kuin veli vielä oli täällä, hän arveli voivansa joka silmänräpäys tehdä hänelle jotakin erinomaista, sanoa vielä jotakin erinomaista iki päiviksi, ja oli pahoillaan, että sittenkin puhui jokapäiväisiä asioita, vieläpä joskus riitelikin hänen kanssaan.

Oi noita eronhetkiä! Kuinka puristavat ne sydämme, kuinka supistuvat mennyt aika ja tulevaisuus yhteen ainoaan silmänräpäykseen, ja epätiedossa ollaan, mistä puhuttaisi; katseen, likistykseen vaan pitää ilmoittaman kaikki!

Amrei sai kumminkin sanoja. Luetellessaan veljellensä liinavaatteita, hän sanoi: "Nuo ovat hyviä, somia paitoja, pysy hyvänä ja somana niissä". Ja pannessaan kaikki suureen säkkiin, jolla vielä isän nimi oli näkyvissä, sanoi hän: "Tuo takaisin tämä täynnä kiiltävää kultaa. Saatpas nähdä, kuinka helposti saat sitten täällä kansalais-oikeuden jälleen, ja uudistalokkaan Rosel, jos vaan silloin vielä on vapaa, juoksee sinun perääsi vaikka maiden ja merien taakse". Ja isän kirvestä pistäessään suureen arkkuun hän sanoi: "Voi kuinka sileä on tuo varsi! Kuinka usein se on ollut isän kädessä ja olenpa tuntevinani vielä hänen kätensä siinä. Niin, kas nyt on minulla hyvä merkki: Säkki ja kirves! Tehdä työtä ja koota, se on parahinta, ja silloin pysyy ihminen iloisena, terveenä ja onnellisena. Jumala siunatkoon sinua! ja lausu vaan hyvin usein itseksesi: säkki ja kirves! Samoin teen minäkin, ja se olkoon ajatuksemme, se keskustelumme, ollessamme kaukana, kaukana eroitettuin toisistamme, kunnes minulle kirjoitat tai tulet minua noutamaan tai miten sinun sopii ja niinkuin Jumala tahtoo. Säkki ja kirves, siinä on kaikki tyyni. Siihen sopii sulkea kaikki, ajatukset ja muut, mitä on ansaittu".

Ja kun Dami istui rattailta ja sisar viimeistä kertaa ojensi hänelle kätensä, jota hän kauan ei tahtonut päästää, kunnes veli viimein lähti liikkeelle, silloin huusi tyttö vielä hänen jälkeensä heleällä äänellä: "säkki ja kirves! Älä unohda sitä". Veli katsahti taakseen, viittasi kädellään ja katosi näkyvistä.

9. Kuokka-vieras.

Kiitetty olkoon Amerika! huusi yövartija kaikkien huvitukseksi useampana yönä kelloa ilmoittaessaan, tavallisen kiitoslauseen asemesta Jumalaa kohtaan. Korppi-Sakari, joka, koskei hän itse ollut minkään arvoinen, mielellään kävi "oikeiden" ihmisten luona köyhiä sättimässä, puhui kirkosta lähdeittäissään sunnuntaina ja illemmalla penkillä "Koirasteirin" ravintolan edustalla: Kolumbus se vaan oli aika vapahtaja. Mistähän vaan hän ei voikaan ihmistä vapahtaa! Niin, Amerika se on vanhan maailman siiankaukalo, sinne viskataan kaikki, mitä ei enää kyökissä voi mihinkään käyttää: kaalikset ja nauriit ja kaikki tyyni sekaisin, ja niille, jotka asuvat talontakaisessa linnassa ja puhuvat ranskaa oui! oui! niille tuo vielä on kelpo ruokaa.

Puheen-aineiden puutteen vuoksi oli Damin poismuutto luonnollisesti kauan aikaa keskustelujen esineenä, ja ne, jotka olivat jäseniä kunnanpuutostossa, ylistivät tämän viisautta, että tämä oli osannut päästä irti semmoisesta ihmisestä, josta kerran varmaankin olisi ollut rasiusta seurakunnalle. Sillä ken toimesta toiseen aina muuttelksee, se joutuu viimein viheliäisyyteen.

Olihan tietysti niitäkin hyväntahtoisia, jotka kertoivat Avojalalle kaikki, mitä hänen veljestään puhuttiin ja miten häntä pilkattiin. Mutta Avojalka nauroi siihen, ja kun Bremenistä tuli Damilta kaunis kirje — ei olisi uskonut hänen osaavan panna kaikki sanat niin peräkkäin — silloin riemuitsi hän ihmisten nähden ja lukemistaan luki heille kirjettä. Mutta sydämessään hän oli murheellinen siitä, että oli menettänyt semmoisen veljen kenties ikipäiviksi. Hän nuhteli itseään, ettei ollut muka tarpeeksi auttanut veljeään eteenpäin, ettei ollut tarpeeksi pitänyt häntä näkyvissä; sillä nythän se näkyy mimmainen valpas poika Dami oli ja sen ohessa niin hyvä. Hän, joka oli tahtonut ottaa kaikilta kylässä jäähyväiset yhtä helposti kuin rajapylväältä, hän täytti nyt kokonaisen sivun terveisillä yksityisille, ja jokainen oli "rakas", "hyvä" tai "kelpo", ja Avojalka sai runsaita kiitoksia kaikkialla, minne hän terveisiä kantoi ja aina tarkoin näytti: "Katsokaas, tuossahan se seisoo!"

Avojalka oli kauan aikaa hiljaa ja erillensä, hän näkyi katuvaan sitä, että hän oli laskenut veljensä pois tahi ettei itse ollut mennyt mukaan. Muulloin kuului hän aina laulavan navetassa ja ladossa, kyökissä ja huoneissa sekä uloslähtiessään, sirppi olalla ja heinävaate kainalossa; nyt hän oli ääneti. Hän näkyi väen väkisin pidättelevän lauluun. Mutta löytyipä hyvä keino, joka sai laulut jälleen kaikumaan. Illalla tuuditteli hän uudistalokkaan lapsia ja silloin hän lauloi lakkaamatta, vielä silloinkin kun lapset jo olivat kauan aikaa sitten nukkuneet. Sitten riensi hän vielä mustan Marannan luo ja kantoi tupaan halot ja veden ja kaikki mitä eukko tarvitsi.

Sunnuntai-iltoina, jolloin kaikki huvittelivat itseään, seisoi Avojalka usein äänetönna ja liikkumatta talonsa ovella ja katseli ulos maailmaan ja taivaalle, näki lintusten lentävän ja uinaili siinä, muuttaen ajatuksissaan tuonne etäälle, missähän muka nyt Dami on ja miten hänen on laita; toisinaan katsoa tuijotti hän taas kauan aikaa jotakin ylösalasin käännettyä auraa tai kanaa, joka kuopi hiekkaan kuoppaa itselleen. Rattaiden kulkiessa kylän kautta, katsahti hän ylös ja virkkoi melkein ääneensä: "Ne ajavat jonkun luo! Mitään tietä maailmassa ei tule kukaan minun luokseni, ei kukaan minua muista; ja enkö ole minäkin täältä?" Ja silloin tuntui hänestä aina, kun odottelisi hän jotakin, sydän se sykki nopeammin ikäänkuin jollekin tulevalle. Ja ehdottomastikin kuului hänen huuliltaan:

"Purotpa pienimmätkin
Uraansa rientelee.
Sydäntä vaan ei löydy
Mi mulle sykkäilee".

— "Soisinpa olevani niin vanha kuin tekin", sanoi hän kerran, tultuaan tuommoisista unelmista heränneenä mustan Marannan luo.

— "Ole iloinen, ettei tuo toivotuksesi ole totta", vastasi musta Maranna. "Kun olin sinun iässäsi, kas silloin olin iloinen ja tuolla kipsimyllyllä punnitsin itseni ja painoin 132 naulaa".

— "Tepä kumminkin olette tänään samallinen kuin eilenkin ja huomenna kuin tänään, vaan min'en ole ollenkaan yhdenlainen".

— "Ken tahtoo yhdenlainen olla, se leikatkoon nenänsä pois, sitten on koko kasvoiltaan yhdenlainen. Voi houkka itseäsi, älä sure nuoruuttasi, sitä et saa keltään enää takaisin. Vanhuus tulee kyllä itsestäänkin".

Musta Maranna sai helposti Avojalan lohdutetuksi. Yksinään ollessansa vain tunsi tyttö omituista kammaa. Mitähän tästäkin tulee?

Kummallinen huhu kulki kylän kautta. Jo monta päivää puhuttiin, että Endringenissä puuhataan semmoisia häitä, ettei mokomia miesmuistiin ole paikkakunnassa vietetty. Dominikin ja Ameilen vanhin tytär menee erälle rikkaalle puunkauppiaalle Murgthalissa, ja siellä sanottiin saatavan semmoisia pitoja, kuin ei muualla vielä missään ole nähty.

Hääpäivä läheni lähenemistään. Missä vaan kaksi tyttöä toisensa kohtaavat, vetäyvät he pensaiden taakse tahi eteiseen, eikä tahdo loppua puheesta tulla, ja kumminkin he vakuuttavat aina, että heillä on niin kova kiire. Vieraiksi kuuluu tulevan koko Oberland ja Murgthal ja kolmenkymmenenkin peninkulman päästä, sukulaisia näet on niin paljon. Mutta raastuvan kaivolla, siellä vasta oli elämä vilkasta, eikä yksikään tyttö sanonut tahtovansa uusia vaatteita, saadaksensa vaan sitä enemmän iloita huomispäivänä muiden ihmettelystä ja kummastuksesta. Kaikki kun oli pelkkää kysymystä ja vastausta, keskustelua ja väitöstä, niin kuka tuossa tohussa olisi muistanut vettä nostaa, ja Avojalka, joka oli tullut viimeisimpänä, meni ämpäreineen ensimmäisenä pois. Mitä häntä tanssi liikutti! Ja kumminkin oli hän alinomia kuulevinsa soittoa.

Huomispäivänä oli Avojalalla paljon hääraamista, sillä hänen piti puettaa Roselia. Monta salaista tyrkkäystä hän sai tämän hiuksia palmikoidessaan, mutta hän kärsi ne sanaakaan sanomatta.

Roselilla oli komea tukka ja komealta sen piti loistamankin. Hän tahtoi tänään panna sen uuteen

tyyliin. Hän tahtoi saada ne Maria-Teresian palmikolle, niin nimittäin sanottiin näillä seuduin erästä mutkallista palmikkoa neljästätoista suortuvasta; uutuudellansa se muka on nostava huomiota. Avojalka sai tuon työlään taidetempun tehdyksi, mutta tuskin se oli valmis, niin repi Rosel sen vimmastuneena jälleen auki ja rajulta hän näytti, suortuvat silmillä siki-sokin, mutta sen ohella oli hän kaunis ja pulska ja mahtava, ja koko hänen käytöksensä sanoi: "vähempää kuin neljä hevosta ei siinä talossa saa olla, mihin tämä tyttö menee miniäksi!" Ja monen talon poika oli häntä kosinutkin, mutta hänellä ei vielä näkynyt olevan halua ottamaan ketään heistä. Hän tyytyi nyt tavan mukaisesti kahteen palmikkoon, jotka riippuivat takana, päissä punaiset nauhat, jotka ulottuivat melkein lattiaan saakka. Hän seisoi nyt valmiiksi koristettuna ja vaati kukkakimppua. Hän oli jättänyt omat huonekukkansa rappiolle, ja Avojalan, vaikka hän kyllä koetti puhua vastaan, täytyi viimein ottaa melkein kaikilta kauniilta kasveiltansa kukat pois. Rosel vaati pikku rosmariniakin, mutta Avojalka sanoi tahtovansa ennen repiä sen rikki, ennenkuin antaa sitä pois, ja Rosel nauroi ja pilkkasi, sätti ja torui tuota typerää hanhien paimenta, joka on niin itsepäinen ja jota kumminkin armosta pidetään talossa. Avojalka ei vastannut mitään, vaan loi Roseliin semmoisen katseen, että toi lasi silmänsä maahan.

Nyt oli punainen nauharuusu vasemman jalan kengällä siirtynyt sivulle ja Avojalka oli juuri kyyristynyt, neuloakseen sitä varovasti kiinni, silloin sanoi Rosel, puoleksi katuun taanoista käytöstään, puoleksi kumminkin vielä pilkalla:

— "Avojalka, tänään ei auta muu, kuin lähde tanssimaan sinäkin".

— "Älähän pilkkaa tee; mitä minusta tahdotkaan?"

— "En minä pilkkaa tee", vakuutti Rosel, puoleksi vieläkin härnäten; "tanssia sinunkin pitää kerran, olethan nuori tyttö, ja tuleehan teikäläisiäkin sinne; meidän hevosrenki menee myös ja saattaahan joku talonkin poika tanssia sinun kanssasi, kyllä minä lähetän luoksesi jonkun liian".

— "Jätä minut rauhaan tai pistän sinua", varoitti Avojalka lattialta, vavisten ilosta ja surusta.

— "Totta käly sanookin", puuttui nyt puheesen nuori emäntä, joka tähän saakka oli ollut vaiti, "ja min'en puhu kanssasi yhtään hyvää sanaa, jollet menee tanssimaan sinäkin. Istupa vaan tuonne, palvella tahdon sinuakin kerran".

Ja kerran toisensa perään lensi puna Avojalan poskille, hänen istuessaan ja emännän palvellessa häntä, ja kun tämä käänsi hänen koko tukkansa taaksepäin, niin tahtoi Avojalka pudota tuoilta, emännän sanoessa: "Minä palmikoin sinut Allgäuin tyttöjen tapaan. Se pukee sinut varsin hyvin ja Allgäuin tytöltä sinä näytätkin: niin jännterä ja mustanpuhuva ja pullea; näytätpä Zusmarshofenin rusthollin-emännän tyttärelle".

— "Kuinka niin? Mitenkä niin?" kysyi Avojalka, vavisten koko ruumiissaan. Minkähän tähden hänelle nyt juuri muistutettiin sitä vaimoa, joka hamasta lapsuudesta pitäin oli pysynyt hänen mielessään ja joka hänestä silloin oli näyttänyt hyväntekevältä sadun hengettäreltä? Mutta hänellä ei ollut sitä tenhosormusta, jota pyörittämällä hän voisi kutsua sen luokseen; sisällisesti vaan taisi hän manata sitä eteensä, ja se tapahtui usein melkein ehdottomastikin.

— "Istu hiljaa tai saat tukkaasi", käski emäntä, ja hiljaa istui Avojalka, tuskin hengittäenkään. Ja jakausta tehtäessä aivan keskelle, ja hänen istuessaan tuossa kädet ristissä ja antaessaan tehdä itsensä kanssa mitä toinen tahtoi, ja emännän, joka oli viimeisillään, puhallellessa häneen, tuntui työstä, kuin olisi hän ollut äkkiä lumottu, ja hän ei puhunut yhtään sanaa, ikäänkuin peläten karkoittavansa lumouksen; nöyrästi katsoi hän vaan maahan.

— "Soisinpa pukevani sinut tuolla tavoin häihisi!" sanoi emäntä, joka tänään oli pelkkää hyväntahtoisuutta. "Soisinpa sinulle kelpo talon ja kellään ei olisi syytä katua kauppojaan sinun kanssasi; mutta tuommoista ei nyky aikoina enää tapahdu. Rahat hakevat rahoja. Mutta ole vaan rauhassa. Niinkauan kuin silmäni näkevät, ei sinulta pidä meillä mitään puuttuman, ja kun kuolen — en tiedä, mitenkähän tällä kertaa niin kammoankaan tuota työlästä hetkeä — niin ethän jätä lapsiani, vaan jätät heille äidin sijaan?"

— "Voi taivaan Jumala, mitenkä te saatatte tuommoista ajatella?" huudahti Avojalka ja kyyneleet kiertyivät hänellä silmistä. "Sehän on syntiä, ja synnintekoa on, jos edes ajatellaankaan sitä, mikä ei ole oikein".

— "Niin, se on totta se", sanoi emäntä, "mutta maltas, istupa vielä, minä käyn kaulakoristeeni ja panen sen sinun kaulaasi".

— "Älkää, Herran tähden; min'en kannu mitään, mikä ei ole omaani. Johan sitten vajoaisin maan alle pelkästi häpeästä".

— "Niin, mutta ei sinun ilmankaan sovi mennä. Vai onko sinulla itselläsi jotakin sellaista?"

Avojalka kertoi, että hänellä tosin on kaulakoriste, jonka oli lapsena saanut rusthollin emännältä, mutta että se nyt Damin muuton vuoksi oli pantu panttiin suntion leskelle.

Avojalan täytyi nyt istua asemillaan ja luvata olla peiliin katsomatta, kunnes emäntä palajaa; tämä meni nyt noutamaan koristetta ja takaamaan itse sen takaisin maksua.

Mitkä kauhut aaltoilivat nyt Avojalan sielussa, hänen istuessaan tuossa, hänen, aina palvelevaisen, nyt palveltuna ja tosiaankin melkein kuin lumottuna! Hän kammosi melkein tanssia; häntä kohdellaan nyt niin hyvästi ja ystävällisesti — kuka tietää miten häntä siellä hyljitään, eikä kukaan ole hänestä huoliva, ja kaikki hänen ulkonainen korunsa ja sisällinen huvinsa on turhaa! "Ei!" sanoi hän ääneensä, "ja jospa ei minulla muuta olekaan, kuin että olen ollut iloinen; niin siinäkin on tarpeeksi, ja vaikka minun täytyisikin paikalla riisua jälleen päältäni ja jäädä kotiin, niin olisin onnellinen, sittenkin".

Emäntä palasi koristeen kanssa, ja yhteen menoon hän kiitteli koristetta ja torui suntion leskeä, joka ilkesi kettää niin aimo korkoja köyhältä tytöltä. Hän lupasi jo tänään maksaa panttirahat ja lukea ne vähitellen pois Avojalan palkasta.

Nyt vasta sai Avojalka katsoa peiliin. Emäntä itse piti peiliä hänen edessään, ja kumpaisenkin kasvoissa loisti ja ilmaisi riemuitsevia ilon väreitä.

— "En tunne ollenkaan itseäni! en tunne ollenkaan itseäni!" puhui Avojalka ja silitteli käsillään kasvojansa. "Herra Jumala, jospa vaan äitini voisi nyt nähdä minua! Mutta hän on varmaan taivaastakin siunaava teitä siitä, että olette niin hyvä minua kohtaan, ja hän on auttava teitä raskaalla hetkellänne; älkää pelätkö yhtään".

— "Otapa toki nyt kasvoillesi toinen muoto", sanoi emäntä, "ei nyt sovi olla noi huulin hyppynyisin; mutta kyllä kaikki käy kohdalleen, kun saat soittoa kuulla".

— "Luulenpa jo kuulevani sitä", sanoi Avojalka. "Niin kyllä, kuulkaas tuossa se kuuluukin". Samassa kulkivatkin kylän kautta viheriöillä lehvillä katetut suuret rattaat, ja niillä istuivat kaikki soittoniekat, ja Korppi-Sakari seisoi musikanttien keskellä ja puhalsi torvea, niin että kajahteli ympäristö.

Nyt nousi hälinä kylässä; kaikki riensivät minkä ennättivät häihin. Berniläisrattaita, yhden ja kahden vetämiä, tästä ja läheisistä kylistä, joista tie kulki täältä kautta, kiiti toistensa perästä melkein kuin kilvassa. Rosel nousi veljensä viereen etuistuimelle, ja Avojalka istui takana. Hän katsoi maahan koko ajan kuin kuljettiin kylän kautta: niin kovin oli hänen häpeä. Synnyintalon kohdalla vasta uskalsi hän katsahtaa ylös: musta Maranna tervehti ikkunasta, punainen kukko lauloi puupinon päällä, ja pihlajapuu nuokkueli: "Onnea matkalle!"

Nyt ajettiin laakson kautta, jossa Manu kiviä kalkutteli, nyt Selja-ahon poikki, jossa eräs vanha eukko oli hanhia paimentamassa. Avojalka nyykäytti hänelle ystävällisesti päätään. Herran tähden, mitäs se merkitsee, että minä ajan tästä ohi niin ylpeänä ja koristettuna, ja onhan Endringeniin rohkeasti tunnin matka ja nyt sanotaan jo: astu alas! ja kaikenlaiset tuttavat ja ystävät ovat keräyneet Roselin ympärille ja tervehtineet häntä ja monta kertaa kuuluu kysymys: "Onko tuo sisaresi vai kälaysikö, joka tuli kerallasi?"

— "Ei, se on vaan meidän piika", vastasi Rosel. Useat kerjäläiset Haldenbrunnista, joita oli täällä, katselivat kummastellen Avojalkaa, he eivät nähtävästi tunteneet häntä, ja vasta kauan aikaa häneen katsottuaan, huudahtivat he: "Kas, Avojalkehan se onkin!"

— "Se on vaan meidän piika". Tuo sana "vaan" oli syvälle tunkeunut Avojalan sydämeen; mutta hän rohkaisi itsensä ja naurahti, sillä sydän se sanoi: "Älä anna yhden sanan pilata iloasi. Jos niin teet, niin kohtaat kaikkialla harmia".

Rosel kutsui Avojalan sivulle ja sanoi:

— "Mene nyt vaan tanssitupaan tai muualle, jos sinulla muutoin on tuttuja täällä. Soiton alkaessa kohtaan sinut jälleen".

Tuossa nyt seisoi Avojalka yksinänsä, ja hänestä tuntui, kuin olisi hän varastanut vaatteensa eikä ollenkaan kuuluisi tänne, hän oli kuokkavieras. "Mitenkäs sinä ole tullut tämmöisiin häihin?" kysäsi hän itseltään ja olisi mieluummin palannut kotiin jälleen. Hän kulki edes ja takaisin kylän kautta, tuonkin kauniin talon ohitse, joka oli rakennettu Brosia varten ja jossa tänäänkin vallitsi vilkkaus, sillä yllirakennusneuvoksen rouva vietti poikineen ja tyttärineen täällä kesäänsä. Avojalka meni kylään takaisin eikä katsonut ympärilleen, ja kumminkin toivoi hän, että joku kutsuisi häntä, jotta pääsisi liittymään häneen.

Kylän päässä tuli hänelle vastaan pulska mies, joka kimohevosen selässä ratsasti kylään. Hän oli puettu muukalaisen talonpoikais-pukuun ja näytti ylpeältä siinä; nyt pysähti hän, pani oikean kätensä, jossa ratsuvitsa oli, puuskaan, ja vasemmalla taputtaen hevostansa kaulaan, sanoi: "Hyvää huomenta, sokea neito! Joko ollaan väsyksissä tanssista!"

— "Turhille kysymyksille ollaan jo väsyksissä", oli vastaus.

Ratsastaja läksi tiehensä, ja Avojalka istui kauan aikaa pähkinäpensaansa takana, ja kaikenlaisia ajatuksia kulki hänessä, ja hänen poskillaan hehkui puna, jonka oli synnyttänyt suuttumus häneen itsensä, närkkäästä vastauksesta vilpittömälle kysymykselle, hämistyminen ja sanomaton sisällinen levottomuus, ja ehdottomastikin tunkeusi hänen huulilleen laulu:

"Oli Allgäussa armasta kaksi,
He toistansa lemmitivät..."

Niin riemun toivossa oli hän päivänsä alkanut, ja nyt toivotti hän itselleen kuolemata. "Nukkua tänne pensaansa suojaan ja lakata olemasta, voi kuinka ihanata se olisi! Iloa et sinä saa nauttia, mitäpä sitten niin kauan juoksenteletkään sinne tänne? Sirkat ne sirisevät heinikossa, ja lämmin höyry nousee maasta, ja peipponen piipottaa piipottamistansa, ja tuntuu siltä kuin vetäisi hän sisästänsä pitkiä ja raikkaita, yhä sydämmellisempiä säveleitä esiin ja turhaan ponnisteleisi sanoa kaikki sanottavansa oikein sydämmensä pohjasta, ja yläällä ilmassa laulelevat leivoset, ja kukin lintu laulaa itsekseen eikä yksikään kuuntele toistansa eikä yksikään yhdy toisensa lauluun ja kumminkin on kaikki..."

Amrei ei ollut vielä elämäpäivänään nukkunut selvällä päivällä, aamusta puhumattakaan; mutta nyt hän oli vetänyt huivinsa silmien yli, ja nyt suuteli auringon säde hänen kiinnisuljettuja huuliansa, jotka vielä olivat ikäänkuin uhalla puristuneina yhteen, ja poskien puna se kävi yhä heleämmäksi. Hän makasi kokonaisen tunnin; hän heräsi säpsähtäen. Taanoinen ratsumies oli ratsastanut hänen luokseen ja nyt juuri nosti hevonen kumpaisenkin etujalkansa, tallatakseen niillä tytön rinnalle. Tuo oli ollut pelkkää unta ja Amrei silmäili ympärilleen kuin taivaasta pudonneena; hän katseli kummastellen, missä hän on, ja oudoksuen silmäili itseänsä; mutta kylästä kuuluva soitto herätti kaikki entiselleen, ja hän meni virkistynein voimin kylään takaisin, jossa kaikki oli käynyt entistä vilkkaammaksi. Hän tunsu sen, hän oli levännyt kaikesta siitä, mikä hänelle jo tänään oli tapahtunut. Ja nyt tulevat tanssijat! Ja hän on tanssiva huomis-aamuun saakka, lepäämättä, väsymättä.

Lapsen-unen raikas puna oli hänen kasvoillaan, ja kaikki katsoivat kummastellen häntä. Hän meni tanssitupaan; silloin kuului soitto, mutta tyhjille seinille, tanssijoita ei ollut yhtään. Ainoastaan tytöt, jotka oli palkattu tänään vieraita palvelemaan, tanssia helkyttivät toistensa kanssa. Korppi-Sakari katseli Avojalkaa kauan ja pudisteli päätään. Hän ei näkynyt tuntevan tyttöä. Amrei hiipi seinusta myöten jälleen ulos. Hän kohtasi Dominikin, morsiamen isän, joka tänään loistamalla loisti ilosta.

— "Sallikaas kysyäni neito", sanoi hän, "olettekos te häävieraita?"

— "En; minä olen vaan piika ja olen tullut talontyttären, uudistalokkaan Roselin seurassa".

— "Hyvä, menes sitten taloon emännän luo ja sano minun lähettäneeni sinut, sinä muka tahdot auttaa häntä; tänään ei meidän taloon voi hankkia tarpeeksi paljon käsiä".

— "Tekö se olettekin; aivan kernaasti sitten", sanoi Amrei ja läksi tiehensä. Taloon kulkiessaan mietiskeli hän paljon sen johdosta, että oli Dominikikin ollut aikoinaan renkinä ja ... "niin semmoista ei tapahdu kuin kerran sadassa vuodessa. Ja paljon vaivaa on nähty, ennen kuin hän talon sai hankkineeksi, sehän on kovaa".

Ameile emäntä tervehti ystävällisesti tullutta, joka apuaan tarjotessaan kohta riisui mekon päältä ja pyysi saada suuren esiliinan; mutta emäntä ei sitä vielä sallinut, vaan käski Amrein ensin hyvästi sammuttaa hänen nälkänsä ja janonsa. Amrei totteli kursailematta ja jo ensi sanoillaan voitti hän emännän puoleensa, sanoen: "Minä ryhdyn paikalla siihen, sillä täytyy tunnustaani, että minulla on nälkä, enkä tahdo teitä pyytelemään vaivata".

Amrei jäi nyt kyökkiin ja antoi kantajille kaikki niin sievästi käsiin ja osasi niin pian panna ja asettaa kaikki niin hyvästi, että emäntä virkkoi: "Kuulkaas te kumpikin Amrei, sinä ja veljenitytär, tulettehan täällä minuttakin toimeen, minä menen vieraiden luokse".

Siebenhöfenin Amrei, liikanimeltään rasvaprinssessa, joka oli hyvin kuuluisa ylpeydestään, kohteli erinomaisen ystävällisesti Avojalkaa, ja emäntä sanoikin kerran Avojalalle: "Sääli, ettes ole poika; luulenpa, että meidän Amrei paikalla ottaisi sinut eikä antaisi rukkasia sinulle niinkuin kaikille muille kosijoille".

— "On minulla veli, sopii ottaa se, mutta hän on Amerikassa", nauroi

Avojalka.

— "Antaa pojan olla siellä", sanoi rasvaprinssessa, "parasta olisi, että kaikki miesväki lähetettäisiin sinne ja me jäisimme yksiksemme tänne".

Amrei ei lähtenyt kyökistä pois ennenkuin kaikki oli jälleen asetettu paikoilleensa, ja kun hän sitten riisui esiliinan pois, niin oli se yhtä valkoinen ja sileä kuin päälle pantaessakin.

— "Lienetpä oikein väsyksissä, ettet jaksa tanssiakaan", sanoi emäntä, kun Amrei, lahjan saatuaan, otti jäähyväisiä. Amrei vastasi:

— "Väsyksissäkö? Leikkiähän tämä vaan oli. Ja uskokaa, että nyt tuntuu oloni paremmalta, kun jo jotakin olen tänään saanut toimeen. Min'en osaisi mitenkään kuluttaa kokonaista päivää pelkässä huvituksessa, ja senvuoksi minun kaiketi olikin niin ikävä tän'aamuna: minulta puuttui jotakin; mutta nyt olen kokonani valmis juhalle, aivan valjaista irti; nyt vasta olisin oikein valmis tanssimaan — kun vaan saisin tanssijata".

Ameile emäntä ei osannut osoittaa Avojalalle sen suurempaa kunniaa kuin saattaa häntä kuni arvokasta talon emäntää ympäri taloa, ja morsiushuoneessa näytti hän suuren kirstun täynnä huomenlahjoja ja avasi korkeat, siniset kaapit, joiden oville oli kirjoitettu nimi ja vuosiluku, ja jotka olivat täynnä myötjäisiä ja monenlukuisia liinavaatteita, kaikki sidotut kirjavilla nauhoilla ja koristetut taidollisilla neilikoilla. Vaatekaapissa oli vähintänsä kolmekymmentä leninkiä, sen vieressä korkeat vuoteet, kätkyt, rukki kauniine värttinöineen ja ripustettuna täyteen lasten vaatteita, joita morsiamen leikkikumppalit olivat lahjoittaneet.

— "Herra Jumala", virkkoi Avojalka, "kuinka onnellinen on tuommoisen talon lapsi!"

— "Kadehditko?" kysyi emäntä ja, muistaessaan näyttävänsä tätä kaikkea köyhälle, lisäsi: "Vaun usko, varain runsaus ei sitä tee; moni, joka ei saa sukkaakaan vanhemmiltaan, on paljoo onnellisempi".

— "Niin kyllä, sen tiedän enkä kadehdikaan tuon tavaran paljouden tähden, vaan enemmän sen vuoksi, että lapsenne saa siitä kiittää teitä ja monta muuta ihmistä. Tuommoiset vaatteet äidin kädestä lämmittävät varmaankin kahdenvertaisesti".

Emäntä osoitti hyväntahtoisuutensa Avojalalle siten, että saattoi häntä pihalle asti yhtä hyvin kuin semmoista, jolla on kahdeksan hevosta tallissansa.

Amrein tullessa tanssitupaan oli siellä jo kaikki rajussa tanssin tohussa. Arkana pysähtyi hän ensin eteiseen. Missäs on nyt lapsijoukko, joka ennen täällä hyppieli ja nautti etupihalla tulevan elämän esimakua? Ohoh tosiaankin, sen on nyt hallitus kieltänyt; kirkollis- ja kouluvirasto on kieltänyt lasten näkemästä tanssia, kieltänyt niiden pyörimästä tanssin tahdissa; toisin oli vielä Amrein lapsuuden aikana. [Lukija tietysti ei unohda, että nämät ovat Saksanmaan oloja. Suom. muist.]

Tuokin on yksi hiljaisia murhan-iskuja viheriän pöydän äärestä.

Tyhjässä eteisessä, josta vaan joku kiiruhtaa puoleen tai toiseen, kävelee vouti yksinänsä edes takaisin.

Nähtyään Amrein tulevan sinne niin heloittavana, niin soreana, astui vouti hänen luokseen ja sanoi:

— "Hyvää iltaa, Amrei! Tuletpa sinäkin". Amrei säpsähti ja vaaleni: olisikohan hän tehnyt jotain pahaa? Olikohan hän käynyt pelkällä kynttilällä navetassa? — Hän tutkisteli elämäänsä, vaan ei tiennyt tehneensä mitään semmoista, ja vouti se oli olevinaan niin tuttu, kuin olisi jo kerran vetänyt hänet käräjiin. Näissä mietteissä hän seisoi siinä kauhistuen, ikäänkuin olisi joku pahantekijä, ja vastasi viimein: "Kiitos kysymästä; enpä ole tiennyt mitään siitä, että sinuttelemmme toisiamme. Tahdotteko mitä?"

— "Hohoo, kuinka ylpeitä ollaan! En minä sinua syö, saatathan oikeinkin vastata. Miksi sinä niin äreä olet? Mitä?"

— "En minä äreä ole, en tahdo tehdä kellekään pahaa, olenhan vain tuhma tytön pahainen".

— "Älähän tuolla lailla viekastele".

— "Mistäs tiedätte, mitä minä teen?"

— "Siitä, kun kävellä liehut kynttilöillä".

— "Kuinka? Milloin? Missä minä olen kynttilällä liehunut? Minä otan aina lyhdyn, kun navettaan menen".

Vouti naurahti ja sanoi: "Noissa pilkistimissäsi sinä kynttilällä liehut; silmäsi ne ovat kuin kaksi tulikuulaa".

— "Menkää sitten kauemmaksi, muutoin sytytte palamaan. Pianpa lentäisittekin ilmaan, jos ruuti syttyisi tuossa patronalaukussanne".

— "Siinä ei ole ruutia", sanoi vouti nolona, jotakin edes sanoakseen.
"Mutta minut sä olet jo kärventänyt".

— "Sitäpä en näe, kaikkihan on eheänä vielä. Mutta piisaa jo. Antakaa mun mennä".

— "En pitele sinua, sinä tuittupää; saattaisitpa kyllä katkeroittaa elämän siltä, joka sinua lempii".

— "Kenenkään ei huoli minua lempiä", sanoi Amrei ja riuhtasihe irti, ikäänkuin olisi äkkiä kahleista päässyt. Hän asettui oven suuhun, jossa vielä useita katsojia tunkieli. Paraillaan alkoi uusi tanssi, hän heiluttelihe paikallansa tahdin mukaan; tieto siitä, että oli antanut nenälle, saattoi hänet uudelleen iloiseksi, hän olisi tehnyt sen vaikka koko maailmalle eikä ainoastaan yhdelle ainoalle voudille. Mutta tämäpä oli pian saapuvilla jälleen, hän asettui Amrein taakse ja puheli hänelle yhtä ja toista; tyttö ei vastannut eikä ollut kuulevinansakaan; hän nykäytteli päätään tanssijoille, ikäänkuin nämä olisivat häntä tervehtineet. Sitten vasta kun vouti sanoi: "Jos naisin, niin sinut ma ottaisin", vastasi hän:

— "Ottaisitteko vaimen? Mutta min'en anna itseäni".

Vouti oli mielissään, kun edes jälleen oli saanut vastauksen, ja jatkoi:

— "Jospa kerran tanssimaan menisin, niin sinun kanssasi se tapahtuisi".

— "En osaa tanssia", sanoi Amrei.

Nyt juuri vaikenen soitto ja Amrei tunkeutui pois edellensä seisovien kanssa, löytääkseen jonkun yksinäisen paikan; hän kuuli vaan takanansa sanottavan: "kyllä se tyttö tanssia osaa, osaa se!"

10. Yksi ainoa tanssi vaan.

Korppi-Sakari ojensi nyt soittoniekkain joukosta Avojalalle lasin viiniä. Tyttö maistoi ja antoi sen takaisin, ja Korppi-Sakari sanoi: "Kun sinä tanssit, Amrei, niin soitan kaikki soittimeni pitkin ja poikki, niin että enkelit taivaasta tulevat tanssimaan hekin".

— "Tosiaankin, jos ei enkeli taivaasta astu alas ja pyydä minua tanssimaan, niin en tanssikumppalia saakaan", sanoi Amrei puoleksi pilkalla, puoleksi surumielisenä, ja nyt rupesi hän miettimään, miksi muka voudin pitää olla tanssijaisissa. Mutta tätä miettimistä ei kauan kestänyt ja hän arveli jälleen: ihminenhän on hän niinkuin muutkin, jos kohta hänellä on miekka vyöllä, ja ennen voudiksi tulemistaan oli hän poikana, kuten muutkin, ja tuskallista hänen kumminkin on, kun ei pääse tanssimaan. Mutta mitä se minua liikuttaa? Katsella tässä minunkin täytyy, enkä saa yhtään palkkaa siitä.

Hetkiseksi hiljeni ja tyyntyi tanssituvan melu, sillä sisään oli tullut lapsinensa "Englantilainen rouva", niinkuin Agy'ä, yllirakennusneuvos Severinin rouvaa, aina nimitettiin. Herrastapaiset puunkauppiaat panivat nyt sampanjapullot paukkumaan ja tarjosivat rouvalle lasin, josta hän joi nuorikkojen onneksi, ja sitten osasi hän tehdä jokaisen onnelliseksi jollakin lempeällä sanalla. Kaikkien läsnäolevaisten kasvoilla lepäsi alituinen hyvämielisyyden hymy. Agy maistoi lasistansa monen pojan mieleksi, joka kukilla seppelöidystä lasista joi hänen terveydeksensä, ja vanhat vaimot Avojalan lähellä tiesivät kertoa paljon ylisteleviä seikkoja Englantilaisesta rouvasta ja olivat nousseet seisolleen jo aikaa ennenkuin tämä heitä lähenei ja lausui heille pari sanaa. Ja Agyn mentyä pois alkoivat riemut, laulut, tanssit, poljennat ja ilot uudella vauhdilla taaskin.

Uudistalokkaan renkivouti tuli Amrein luo, ja tämä säpsähti jo, täynnä odotusta, mutta renkivouti virkkoi:

— "Pidäs, Avojalka, piippuani sillä välin kuin tanssia kiepsautan". Ja senjälkeen tekivät samoin useat tytöt; keltä hän sai pideltäväkseen mekon, keltä hunnun, keltä huivin, keltä avaimen, kaikki nämä pantiin hänen käsivarrelleen, ja sitä enemmän kuormaa hänelle kasvoi, mitä useammin tanssi seurasi tanssia. Hän myhähteli aina itseksensä, mutta ketään ei tullut. Nyt alkoivat musikantit valsin, niin hempeän ja hennon, että tuntui kuin voisi uida noissa säveleissä, ja nyt seurasi polska, niin huima, niin rajun huima, helei! kaikki nyt hyppii ja polkee ja heiluu, kaikki läähättävät ilosta, ja silmät ne loistavat, ja vanhat muijat siinä nurkassa, missä Amreikin seisoo, valittavat pölyä ja kuumuutta, vaan eivätkä kumminkaan mene kotiansa. Silloin... Amrei vavahtaa, hänen katseensa on kiinnitetty eräsen

kauniisen poikaan, joka pulskana kävelee tuossa melussa edes ja takaisin. Tuohan on sama, joka ratsailla tuli hänen vastaansa tän'aamuna ja jonka hän niin nenäkkäästi teki noloksi. Kaikkien silmät ovat kääntyneet häneen, kun hän, vasen käsi selän takana, oikeassaan pitelee hopeahelaista piippua, hopeaiset kellokäädyt heiluilevat sinne tänne, ja kaunis on tuo musta samettinuttu ja leveät housut mustasta sametista ja punaiset liivit. Mutta kauniimpi on vielä hänen pyöreä päänsä ja kihara, ruskea tukkansa, otsa on lumivalkea, mutta ohimoisesta alaspäin on hänen muotonsa hyvin päivettynyt, ja tiheä parta verhoaa leuat ja posket.

— "Tuo se vaan on pulska poika", sanoi eräs vanha muija.

— "Ja niin soreat siniset silmät sitten!" jatkoi toinen, "ne ovat niin veitikkamaiset ja hyväntahtoiset yht'aikaa".

— "Mistähän tuo lienee? Ei hän näiltä seuduin suinkaan ole", lausui kolmas ja neljäs lisäsi:

— "Siin'on kai jälleen uusi kosija Amreille".

Avojalka säpsähti. Mitäs paljon tuo on? Mitäs se merkitsee? Mutta pian sai hän asiasta tiedon, sillä ensimmäinen sanoi jälleen:

— "Sitten käy säälini häntä, rasvaprinssessa vetää kaikkia miekkosia nenästä".

Niin, olihan rasvaprinssessankin nimi Amrei.

Poika oli kulkenut usean kerran salin poikki ja katsellut ylt'ympäriilleen; nytpä hän äkkiä pysähtyy lähellä Avojalkaa, hän viittaa hänelle, tulinen vavahdus käy tytössä, mutta hän on kuin lumottu, hän ei liikahda. Vaan ei, hän viittasi kaiketi jollekin sinun takanasi, sinua hän ei suinkaan tarkoita. Hän tungekse eteenpäin, Amrei siirtyy tieltä. Toista hän kaiketi hakee.

— "Ei, sinua mä tahdon", sanoi poika, tarttuen hänen käteensä.
"Tahdotko?"

Amrei ei voi puhua, mutta mitäpä sitä tarvitseekaan? Hän heittää kaikki, mitä käsivarrella on, nurkkaan: mekot, huivit, hunnut, piiput ja avaimet. Tuossa hän seisoo valmiina lentoon, ja poika viskaa taalerin soittoniekoille, ja tuskin on Korppi-Sakari huomannut Amrein käsi kädessä vieraan tanssijan kanssa, niin toitauttaa hän torveensa, että seinät tärähtävät, ja onnellisemmalla ei torvi soine autuaille kuin nyt Amreille; hän pyöri, tietämättänsä miten; vieraan vierellä oleminen ikäänkuin kannatti häntä, tuntui kuin olisi hän lihoitellut itsestäänsä, ja kahden-keskenpä he siinä vaan olivatkin. Tosiaankin, he tanssivat niin kauniisti, että kaikki muut ehdottomastikin pysähtyivät heitä katsomaan.

— "Me olemme yksinämme", virkkoi Amrei tanssiessaan ja kohta senjälkeen tunsu hän tanssikumppalinsa kuuman hengähdyksen; poika vastasi:

— "Voi, jospa olisimme yksinämme, ypö yksinämme maailmassa! Miks'ei saata näin tanssia hamaan kuolemaan asti?"

— "Minusta tuntuu", sanoi Amrei, "kuin olisimme kaksi kyyhkyä, jotka lentävät ilmaan. Huhei! ylemmäs, ja niin aina taivaasen!" ja "huhei" huudahti poika niin että ääni sinkosi kuin tulinen raketti, joka lentää taivasta kohti, ja huhei! riemuitsi Amrei, ja yhä onnellisempina he tanssivat, ja Amrei kysyi: "Onkos soittoa enää? Soittavatkos soittomiehet enää? En kuule heitä enää ollenkaan".

— "Soittavat kyllä, etkös kuule sitten?"

— "Niin, kyllä nyt kuulen", sanoi Amrei, ja he pysähtyivät; poika lienee huomannut, että Amrei onnellisuuden tunteissa oli melkein pyörtymäisillään.

Vieras saattoi Amrein pöydän ääreen ja tarjosi hänelle juomista, päästämättä kumminkaan hänen kättänsä. Hän tarttui muistorahaan hänen kaulakoristeellansa ja sanoi: "Tällä on hyvä sija".

— "Hyvästä kädestä se on lähtenytkin", vastasi Avojalka, "kaulakoristeen sain lahjaksi lapsena ollessani".

— "Sukulaiseltako?"

— "Ei, emäntä ei ole sukulaiseni".

— "Tanssi miellyttää sinua, näen mä?"

— "Miellyttää varsin! Aatteles, kun täytyy vuoden pitkään niin paljon hyppäillä kenenkään soittamatta siihen. Nyt on se kahdenvertaisesti miellyttäväistä".

— "Näytät niin pullealta ja pyöreältä", sanoi vieras leikillään, "sinua ruokitaan kai hyvin".

Nopeasti vastasi Amrei: "Ruoka ei sitä tee, vaan miten se maistuu".

Vieras nyykäytti päätään ja hetkisen kuluttua sanoi hän puoleksi kysyen: "Sinä olet talon tytär tuolta...?"

— "En, minä olen palveluksessa", sanoi Amrei ja katsoi häntä lujasti silmiin, mutta poika oli luoda omansa maahan, silmänluomi vavahti ja hän pidätti sen väen väkisin yläällä, ja tämä ruumiillisen silmän taistelu ja voitto oli kuva sisällisestä taistelusta ja voitosta; hän oli melkein jättää tytön seisomaan, vaan ikäänkuin väkisin pakoittaen itseään sanoi hän:

— "Tanssitaanpa vielä kerta".

Hän piti tyttöä lujasti kädestä kiinni, ja nyt alkoi jälleen ilo ja riemu, tällä kertaa kumminkin tyyneemmin ja rauhallisemmin. Kumpainenkin tunsi, että tämä taivaasen kohoaminen oli nyt lakannut, ja ikäänkuin näitä ajatuksiaan jatkaen Amrei sanoi:

— "Olemmehan toki olleet onnellisia tänään toistemme seurassa, jospa emme enää elämäpäivänä näkisikään toistamme emmekä tietäisi toistemme nimiä".

Poika nyykäytti päätään ja sanoi: "Niin kyllä". Hämillensä otti Amrei vasemman palmikkonsa suuhunsa ja sanoi jälleen tuokion kuluttua:

— "Mitä kerran kellä on ollut, sitä ei häneltä enää saa ottaa pois, ja ole sinä kuka oletkaan, älähän kadu, että olet köyhälle tytölle lahjoittanut hyvää koko elinajaksi".

— "Enkä kadukaan", sanoi poika, "mutta sinä kai olet katunut tän'aamuista tylyä kohteluasi".

— "Olen totta tosiaankin!" sanoi Amrei ja poika kysäsi:

— "Uskallatko lähteä kerallani kedolle?"

— "Uskallan".

— "Ja luotatko minuun?"

— "Luotan".

— "Mutta mitäs omaisesi sanovat?"

— "Minun ei huoli vastata töistäni muille kuin itselleni, minä olen orpo".

Käsi kädessä läksivät he tanssisalista. Avojalca kuuli yhtä ja toista takanansa kuiskuteltavan ja supsuteltavan, ja hän piti silmänsä maahan luotuina. Olisikohan hän luottanut liian paljon?

Ulkona ohrapellon pientareelle, missä ensimmäiset tähdät pistivät päitensä ulos ja vielä puoleksi olivat verholehtiensä sisällä, siellä katsoivat he ääneti toisiinsa. He eivät puhuneet kauan aikaa sanaakaan, ja poika kysäsi ensin jälleen puoleksi itseksensä:

— "Tahtoisinpa tietää, mistä tuo tulee, että joitakuita ihmisiä kohtaan saattaa heti ensi silmänräpäyksestä saakka, en tiedä miten, tuntea semmoista ... semmoista ... luottamusta. Mistäs sen tietää, mitä ihmisen kasvoille on kirjoitettu?"

— "Nytpä pelastimme jonkun sielu paran", huudahti Amrei, "sillä tiedäthän, kuu kaksi ihmistä yht'aikaa ajattelevat samaa asiaa, niin pelastavat he jonkun sielu paran, ja juuri sanasta sanaan samaa ajattelin minäkin, mitä nyt sanoit".

— "Vai niin? No tiedätkö mistä se tulee?"

— "Tiedän".

— "Sanotko mulle?"

— "Miks'en! Minä, näes, olen ollut hanhien paimenena..."

Poika vavahti jälleen, mutta hän teki, ikäänkuin olisi saanut rikan silmäänsä, hän hieroi sitä, ja Avojalca jatkoi kuin ennenkin:

— "Näes, kun yksinään istua kököttelee ulkona kedolla, niin silloin tulee mieleen jos jonkinlaisia ajatuksia, ja siellä mä aivan selvään olen nähnyt — kuules nyt tarkkaan, niin huomaat sen sinäkin —

jokainen puu, kun sitä katselee noin ylipäänsä ja kokonansa, näyttää aivan samalta kuin hedelmänsäkin. Eikös omenapuu näytä, leveytensä ja naarmujensa suhteen samalta kuin omena itsekin? Ja samoin pääronapuu, samoin kirsikkapuukin. Katselepa vaan kerran heitä, niinpä näet että kirsikkapuulla on pitkä varsi kuin kirsikalla itselläänkin. Ja niinpä arvelen..."

— "Niin, mitäs arvelet?"

— "Älähän naura minulle. Niinkuin hedelmäpuut näyttävät kuin hedelmänsäkin, samoin on ihmistenkin laita, heistä näkee sen kohta. Mutta puilla on tosiaan rehellinen näky, ihmiset saattavat teeskennellä. Mutta minä puhun joutavia, enkö niin?"

— "Et mar, et sinä turhaan hanhia paimentanut", sanoi poika kummallisessa tunteiden sekoituksessa, "sinun kanssasi on hyvä haastella. Antaisinpä mielelläni sinulle suuta, jollen pelkäisi sitä synniksi".

Avojalka vapisi koko ruumiissaan; hän kyyristihe ottamaan maasta kukkasta, mutt'ei tehnyt sitä kumminkaan. Äänettömyyttä kesti kauan, kunnes poika sanoi:

— "Emmehän näe toisiamme enää milloinkaan, ja parasta lienee näin".

Käsi kädessä menivät he takaisin tanssialiin. Ja nyt tanssivat he vielä kerran, sanaakaan puhumatta, ja tanssittuaan saattoi poika hänet jälleen pöydän luo ja sanoi: "Nyt sanon sulle jäähyväiset! Mutta levähdä nyt ja juo sitten vielä kerran".

Hän ojensi hänelle lasin, ja kun tyttö pani sen pois, sanoi hän:

— "Juo loppuun minun mielikseni, aivan pohjaan asti".

Amrei joi juomistaan ja kun hänellä viimein oli vaan tyhjä lasi kädessään ja hän katsahti ympärilleen, oli vieras poika jo kadonnut. Hän meni pihalle, ja siellä näki hänet vielä kerran vähän matkan päässä kimohevosen selässä; mutta taakseen ei poika enää katsonut.

Huntuna nousi usmaa niittytaaksossa, aurinko oli jo mennyt mailleen. Avojalka virkkoi melkein ääneen itseksensä:

— "Soisinpa ettei huomista päivää tulisi milloinkaan, aina vaan olisi tänään, aina tänään!" ja hän vaipui unelmiin.

Yö läheni nopeaan. Kuu kumoitti ohuena sirppinä tumman vuoren yli, ja lähellä sitä, Haldenbrunnissa päin, loisti iltatähti. — Berniläisrattaita toistensa perästä läksi sieltä pois. Avojalka pysyi isäntänsä rattaiden luona, joihin paraikaa valjastettiin. Silloin tuli Rosel ja sanoi veljelleen luvanneensa kylän pojille ja tytöille mennä yhdessä heidän kanssaan kotia, ja selväähän oli, ettei isäntä mennyt yksinään piian kanssa. Rattaat läksivät tiehensä.

Rosel oli varmaankin nähnyt Avojalan, mutt'ei ollut häntä huomaavinaan, ja Avojalka meni vielä kerran sille tielle, mitä vieras ratsastaja oli ajanut. Minnehän hän on mennyt? Sadottain on kyliä ja kaupunkeja tämänkin tien suunnassa, kuka voi sanoa, minne päin hän on kääntynyt? Avojalka löysi sen paikan, missä vieras oli häntä ensi kerran tervehtinyt tän'aamuna; ääneensä toisti tyttö nyt heidän puheensa, kysymyksineen ja vastauksineen. Hän istahti vielä kerran tuonne pähkinäpensaansa taakse, jossa aamulla oli maannut ja uneksunut. Keltasirkku istui solakan puun latvassa, ja sen kuusi säveltä kuuluivat aivan näin: "käy pois, on myöhä jo! käy pois, on myöhä jo!"

Avojalka oli tänään nähnyt kokonaisen elonhistorian. Eikö sitä ole muuta kuin yksi ainoa päivä vaan? Hän palasi jälleen häätalolle, mutta hän ei mennyt enää sisään, hän kulki yksinänsä kotia päin Haldenbrunnin hyvinkin puolet matkaa, mutta äkkiä kääntyi hän jälleen takaisin, hän ei näkynyt voivan päästä pois siitä paikasta, jossa hän oli niin onnellinen ollut, ja hän sanoi vaan, ettei hänen ole sopivaista mennä yksinään kotia. Hänen tultuaan jälleen Endringenin ravintolan kohdalle, oli sinne jo useita muitakin kokonut heidän kylästänsä. Kas! oletko sinäkin täällä, Avojalka? se oli aina tervehdys hänelle. Nytkös oli hommaa ja hoppua, sillä monet, jotka olivat pyytäneet kotia lähtemään, tanssivat vielä häätuvassa, ja nyt tuli muiden kyläin poikia, jotka pyysivät ja mankuivat, että viivytettäisiin vielä tämän tanssin aika. Ja siihen suostuttiinkin, ja Avojalka meni häätaloon hänkin, mutta hän ei muuta kuin katsoi vaan. Vihdoin viimeinkin huudettiin: ken vielä tanssii, se jääköön tänne! Ja monen puuhan ja pauhun, monen häärinän ja hyörinän perästä oli viimeinkin koko Haldenbrunnilainen joukko koossa talon edustalla. Osa soittoniekkvoja seurasi heitä kylän päähän asti, ja moni unelias isäntä katsahti vielä ulos, ja tuolla täällä astui akkunaan joku entisiä tänne naituja leikkitovereja, joka ei enää tanssissa käynyt, ja huusi: onnea matkalle!

Yö oli synkkä. Mukaan oli otettu pitkiä palavia honkapäreitä tulisoitoiksi, ja pojat, jotka niitä kantoivat, hyppivät ja tanssivat niiden kanssa riemuiten pitkin tietä. Mutta tuskin olivat soittoniekat

menneet takaisin, tuskin oli päästy kappale matkaa Endringenistä, niin jo huudettiin: "tulisoitot ne vaan huikasevat silmiä!" ja varsinkin kaksi kotiluvalla olevaa sotamiestä, jotka olivat mukana täydessä univormussa, pilkkasivat tulisoittoja, tietäen, että jalot miekat riippuivat heidän kupeillaan. Päreet sammutettiin ojassa. Nyt puuttui vielä se ja se, ne ja ne. Niitä huudettiin ja kaukaa kuuluivat he vastaavan.

Roselia saattoi talollisen poika Lauterbachin kylästä, mutta tuskin oli hän mennyt pois ja Rosel tullut kyläläistensä seuraan, niin sanoi tämä ääneensä; "En minä hänestä huoli". Jotkut pojat rupesivat laulamaan, ja muut hyräilivät joukkoon, mutta oikeata tolkkua ei siitä tullut, sillä sotamiehet tahtoivat tarjota uusia lauluja muiden kuulla. Väliin räjähti aina nauru, sillä toinen sotamiehistä oli iloisen Brosin, kipsimyllärin vaimon Monikan pojan, pojanpoika ja se lasketteli aina sukkeluuksia, joiden ampumapilkkana tavallisesti oli Yrjö räätäli, joka oli joukossa hänkin. Ja lauluksi pistettiin jälleen, ja nyt näkyi seura sopineen laulusta, sillä raikkaasti ja heleästi se kaikui.

Avojalka kulki aina takana, kappaleen matkaa kyläläisistensä jäljempänä. Muut antoivat hänen olla rauhassa ja paraiten siinä tekivätkin. Hän oli kyläläistensä seurassa ja kumminkin erillään, ja usein hän silmäili ketoja ja metsiä: kuinka kummallista oli tämä yö, niin outoa ja kumminkin niin tuiki tuttua. Koko maailma oli hänen mielestään muuttunut yhtä kummalliseksi kuin hän itsekin. Ja samoin kuin hän kulki askelen toisensa perästä, ikäänkuin sysättynä ja vedettynä, tietämättä liikkuvansa, samoin kulkivat hänessä ajatuksetkin sinne tänne; kaikki pyöri niin itsestensä, hän ei voinut niitä käsittää eikä johtaa; hän ei tiennyt mitä tämä nyt oli. Hänen poskensa hehkuivat, kuin olisi kukin tähti taivaan kuvulla ollut polttava aurinko, ja sydän se oli ilmitulessa hänen sisässään. Ja nyt, ikäänkuin hänen ehdotuksestaan, ikäänkuin hänen alkamanansa, lauloivat edellä kulkijat samaa laulua, joka tän'aamuna oli noussut hänen huulilleen:

Oli Allgäussa armasta kaksi
He toistansa lemmitivät.

Ja sotahan poika se riensi:
"Voi milloinka näen sinut taas?"

"Sepä vuosi, se päivä, se hetki,
On, kultani, tietämätön".

Ja nyt laulettiin yölaulua ja Amrei lauloi taampaa joukkoon hänkin:

Nyt hyvää yötä kultaseni vain!
Kun kaikki nukkuu maassa
Oon yksin valvomassa
Oon surussain.

Nyt hyvää yötä kultaseni vaan!
Sä onnen unta nauti,
Pois menköön murhetauti;
Koht' tänne saan.

Ja tultuain sun luokses rientelen
Ja sitten riemuitsemme
Ja sitten suutelemme,
Mun ainosen'.

Mun oman' oot, ma olen omasi!
Syömmestä lemmin sua,
Samoin sä lemmit mua,
Jää hyvästi!

Viimein tultiin kotikylään, ja parvi parven perästä erosi isosta joukosta. Avojalka seiso i vielä kauan synnyintalon kohdalla pihlajapuun juurella mieltien ja uneksien. Hän tahtoi mennä sisään ja sanoa Marannalle kaikki, mutta hän hylkäsi tuon aikomuksensa. Miksipä hän menisi häiritsemään hänen yörauhaansa ja mitä hyötyä siitä olisikaan? Hän meni hiljaan kotiansa; kaikki oli syvässä unessa.

Tultuaan viimeinkin taloon, tuntui hänestä kaikki vielä paljoa kummallisemmalta kuin ulkona: niin oudolta, niin vento vieraalta. "Mitäs tuletkaan enää kotia? Mitähän täältä haetkaan?" Tuo oli kummallista kyselemistä, ja sen herätti hänessä jok'ainoa ääni, koiran haukunta ja portaiden narahdus, lehmäin ammuminen navetassa, kaikki tuo herätti kysymyksiä: "Kukas siellä kotia tulee? Kukahan siellä on?" Ja tultuaan vihdoinkin kammioonsa, istahti hän hiljaa tuolille ja katsoa tuijotti lampun liekkiin; äkkiä nousi hän ylös, otti lampun ja valaisi sillä peiliin ja näki siinä kasvonsa, ja itse hän vähä väliä kyseli: "Kukas tuo on?... Ja tuommoisena hän näki minut, tuommoiselta sä näytät", lisäsi toinen ajatus.

"Jokin sinussa häntä kaiketi miellytti; mitäpä hän muutoin olisi sinua niin katsellut?"

Hiljainen tyydytyksen tunne heräsi hänessä, ja sitä enensi vielä tämä ajatus: "Onhan sinuakin edes kerta pidetty itselönä, sinua, joka siihen saakka aina olit ollut olemassa muita palvelukseksi ja auttaaksesi. Hyvää yötä, Amrei, se oli kerran päivä se!" Mutta pitihän tällä päivällä lopun viimeinkin oleman.

Puoli-yö oli jo ohitse, ja Avojalka pani vaatekappaleen toisensa perästä kauniisti kokoon. "Hei, kuuluuhan soittoa vielä, kuules kuinka heijuva valssi kaikuu!" Hän avasi akkunan. Musiikkia ei kuulu, se soi vaan hänen korvissaan. Mustan Marannan kukko kuuluu jo laulavan, sammakot kurisevat, miehiä kuuluu tulevan tietä myöten; ne ovat kaiketi myöhästyneitä häävieraita, astunta kuuluu niin selvään yöllä. Hanhen pojat kaakottavat hanhikoppelissa. Niin, hanhet ne makaavat vaan pari hetkeä kerrallaan, osat päivällä, osat yöllä. Puut ovat hiljaa, liikkumatta. Kuinka erillaiselta tuo puu näyttää yöllä ja päivällä! Tuommainen umpimainen synkkä ryhmä, kuni jättiläinen vaipassansa. Mitä kaikkea liikkukaan tuossa värähtämättömässä puussa! Mimmoista on se maailma, jossa tuommoista on! — Ei tuulen suhahdustakaan, ja kumminkin kuuluu taas kuin putoaisi pisaroita puista; toukkia ja leppäterttuja kai siellä putoelee. Ruisrääkkä pärisee, se on varmaankin sama, joka on aljuna Metson ravintolan isännällä. Se ei tiedä, että nyt on yö. Ja katsos: iltatähti, joka auringon laskun aikana oli kaukana ja paljoa alemmalla kuuta, on nyt lähellä sitä, sen yläpuolella, ja mitä enemmän siihen katsot, sitä kirkkaammalta se loistaa. Tunteekohan se ihmisen katseen? Vaan vait nyt, kuules yörastaan säveleitä; tuo on niin syvää, tuo laulu, niin laajaa; näinköhän tuo on yhden ainoan linnun laulua? Ja nyt — Amrei kauhistuu — kellon lyödessä yhtä liukuu rapisten katolta tiili ja kolahtaen putoaa maahan. Amrei vapisee, kuni kummituksia peläten, hän ponnistelekse vielä hetkisen kuulemaan yörastasta, mutta sitten panee hän akkunan kiinni. Yöperhonen, joka näyttää monisiipiseltä lentävältä toukalta, on uskaltanut pistäytyä ullakokamariin ja lentelee nyt liekin ympärillä, läheten ja etäytyen, niin harmaana ja kammottavana. Amrei ottaa sen viimein kiinni ja heittää ulos synkkään yöhön.

Pannessaan huntua, liiviänsä ja mekkoansa arkkuun, otti hän ehdottomasti käteensä vanhan kirjoitusvihkonsa koulun ajoilta, jonka hän oli säilyttänyt, ja rupesi lukemaan siitä, itseään syytä tietämättä, kaikenlaisia sananlaskuja. Kuinka kankeina ja huolellisesti ne olivat siihen piirustetut. Jotakin näissä lehdissä lienee ollut, joka hänelle muistutti, että on hänelläkin kerran ollut entinen aika, sillä kaikki tuo näkyi olleen ja menneen.

— "Nyt maata aika kyytiä!" huudahti hän itseksensä; mutta olentonsa kaikella tarkkuudella päästeli hän kaikki solmut hiljaa ja tyyneesti, ja kun silmuke meni solmuun, niin hän ei lakannut, ennenkuin hyppysien, hampaiden ja neulain avulla sai sen jälleen auki. Hän ei ollut elämäpäivänään vielä leikannut solmua poikki, ja nyt tunteiden kiihkotilassakaan hänen tarkka järjestyksen tuntonsa ei häntä jättänyt, ja hänen onnistui saada selville sekin, mikä näytti kaikista sekavimmalta.

Viimein sammutti hän tyyneesti ja varovasti lampun ja laskeusi vuoteelle; mutta lepoa hän ei saanut, nopeasti hyppäsi hän jälleen ylös ja asettui avattuun akkunaan, luoden katseensa synkkään yöhön ja tähtien välkyntään, ja siveässä kainoudessa peitti hän rintansa ja kaulansa käsillään.

Tuo oli katsomista ja miettimistä, niin rajatonta, niin sanatonta, niin tuiki tahdotonta ja niin kaikki käsittäväistä, hetkinen kuolleena-oloa ja elämätä kaikessa iankaikkisuudessa.

Ullakossa asuvan köyhän tytön sielussa oli auennut kaikki ääretön elämä, kaikki ylevyys ja autuus, jota ihmisessä on, ja tämä ylevyys se ei kysele sukuperää, ja iäiset tähdet ne luovat loistoaan matalimpaankin majaan.

Tuulen löyhäys, joka paiskasi akkunan kiinni, herätti Amrein; hän ei tiennyt, millä tavoin hän oli tullut vuoteelle, ja nyt oli päivä.

11. Niinkuin laulussa sanotaan.

"Ei niin kovin hehkumalla
Polta kuuma tulikaan,
Kuin salainen lempi syömmen,
Josta yksin tiedät vaan..."

Niin lauloi Amrei aamulla seisossaan kotavalkean ääressä, muiden maata vielä makeinta untaan.

Hevospoika, joka ruokki hevosia ensimmäisen kerran aamulla, pistäisi kotaan ottamaan hiiltä piippunsa sytykkeeksi.

— "Mitäs sinä näin ani varakin täällä teet?" kysyi hän Avojalalta.

— "Haudetta vasikoineelle lehmälle", vastasi Avojalka, hämmennellen jauhoja ja leseitä, kysyjään katsomatta.

— "Eilen illalla ha'imme sua vielä tanssissa renkivoudin kanssa, mutta mistäs sinut löysi", sanoi hevospoika. "Totta sekin, ettet suvainnut yhtään mennä tanssimaan; sin'olit tyytyväinen, että tuo vieras prinssi piti sinua pilkkanaan".

— "Hän ei ole mikään prinssi eikä pitänyt minua pilkkanansakaan. Ja jospa niin olisi ollutkin, niin mieluummin suvaisisin pilkantekoa semmoiselta, kuin viisaaksi laittelemista sinulta renkivouteinesi".

— "Miks'ei hän sitten sanonut sinulle, kuka hän on?"

— "Siks'etten sitä kysynyt", vastasi Avojalka.

Hevospoika sanoi törkeän sukkeluuden ja nauraa hojautti itse sille; löytyy näet aloja, joilla typerinkin saattaa vielä olla sukkela. Avojalan kasvot hehkuivat kaksinkertaisesta punasta, sekä takkavalkean että sisällisen liekin vaikuttamasta, hän puri hampaansa yhteen ja sanoi sitten:

— "Kuulepas: itse kai paraiten tiedät, minkä arvoinen mies olet, enkä minä voi sitä vastustaa, ettei sinulla ole häpyä oman itsesi edessä, mutta sitä voin kyllä vaatia, että sinulla olisi häpyä minun edessäni. Sen minä sanon, Ja suoria nyt täältä tiehesi, täällä ei sinulla ole mitään tekemistä, ja jollet joutuun mene, niin näytän, miten täältä mennään".

— "Aiotko herättää isäntäväkeä?"

— "Sitä ei minun huoli tehdä", huudahti Avojalka ja nosti takasta palavan kekälehen, josta räiskyen sinkoili säkeneitä. "Ulos, tai saat merkin otsaasi!"

Hevospoika mennä juntusti teeskennellyllä naurulla. Mutta Avojalka sitoi ison esiliinan eteensä ja meni syvään huokaistuansa navettaan, höyryävä sanko kädessä.

Lehmä näkyi olevan hyvillään, kun häntä niin varhain muistettiin, se mörisi, taukosi usean kerran juomasta ja katsoi suurin silmin Avojaltaan.

— "Niin, kyllä minua nyt ruvetaan kyselemään ja ivailemaan", virkki Avojalka itsekseen, "mutta vähät siitä".

Mennen sitten kiulu kourassa muiden lehmien luo, hän lauloi:

"Kenpä sua sitten
Muurikki lehmä
Täällä lypsää lipsuttaa,
Kun tämä tyttö
Appelan lehmiä
Lypsää kaukana täältä saa?"

— "Joutavia juttuja!" lisäsi hän sitten, ikäänkuin toruen itseään. Hän teki nyt tehtävänsä hiljaa, ja vähitellen heräsivät muut, ja tuskin oli Rosel saanut silmänsä auki, niin jo kutsui luoksensa Avojalan ja torui hänet pahanpäiväiseksi, sillä Rosel oli kadottanut kauniin kaulahuivin. Hän vakuutti antaneensa sen Avojalalle säilytettäväksi, mutta tämä muka oli huimapäisyydessään, vieraan pyytäessä häntä tanssimaan, heittänyt kaikki nurkkaan, ja kukas ties, eiköhän se ollut sama varas, joka tuonoin vei vaatteita ja hevosen ja joka huomenna tuodaan raudoissa, ja se oli häpeä, että Avojalka huudahteli tanssiessaan, kavahtakoon sitä enää tekemästä, sillä Entsianin Valentin sanoi: kun kana kukkona laulaa, niin muuttuu ilma ja onnettomuus seuraa. Rosel sanoi ottaneensa ensimmäisen ja viimeisen kerran häntä mukaansa tanssijaisiin, hänen muka oli täytynyt hävetä melkein silmät ulos päästään, kun hänen oli joka paikassa kuuleminen: tuo se palvelee teillä. Jollei käly vaan pitäisi Avojalan puolta ja tekisi hänen mielikseen, niin paikalla Rosel ajaisi mokoman hanhien paimenen talosta ulos.

Avojalka kuunteli tätä, kaikkea tyyneellä mielellä, hän oli tänään jo huomannut molemmat rajat siitä, mitä hänen piti saada kuulla, ja siinä oli hän tehnyt luonnollisesti nyt samoin kuin ennenkin: ken häntä sätti, sen suun tukki hän vaitiolollaan, ken häntä pilkkasi, sen teki hän sanoillaan noloksi. Ja jos ei hänellä ollutkaan aina tulista kekäleettä saapuvilla, kuten hevospoikaa kyydittäessään, niin löytyi hänellä katseita ja sanoja, jotka toimittivat saman.

Avojalka ei voinut kylliksi kertoa mustalle Marannalle, mitä kaikkea Rosel oli hänelle tehnyt, ja kun hänen ei sopinut kotonaan sitä tehdä, niin päästi hän täällä kielensä valloilleen ja moitti Roselia ankarimmilla sanoilla. Mutta pian hän lakkasi siitä ja sanoi:

— "Hyvä Jumala, tämä ei ole oikein, tämä tekee minutkin niin kelvottomaksi, kun tuommoista puhetta pidän".

Mutta Maranna lohdutteli näin: "Hyvinpä teetkin sättiessäsi. Katsos, kun näkee jotakin inhoittavaa, niin pitää syläistä, muuten tulee sairaaksi, ja kun jotakin paha näkee ja kuulee ja saa kokea, niin silloin pitää sättiä, silloin pitää sielunkin saada syläistä, muuten se tulee kehnoksi".

Avojalan täytyi nauraa näitä mustan Marannan kummallisia lohdutuksia.

Päivä kului toisensa perästä, ja pian unohdettiin häät ja tanssit ja kaikki, mitä niissä oli tapahtunut. Avojalassa vaan kyti alituinen aatosten haaveilu, jota hän ei voinut ollenkaan hillitä.

Hyväpä oli, että hän sai avata aina sydämensä mustalle Marannalle. "Luulenpa tehneeni syntiä, kun silloin iloitsin niin perin paljon", valitti hän kerran.

— "Ketä vastaan sinä olet sitten tehnyt syntiä?"

— "Luulenpa Jumalan rankaisevan minua siitä".

— "Voi lasta, mitä puhutkaan? Jumala rakastaa ihmisiä kuin lapsiansa. Onko vanhemmilla suurempaa iloa, kuin nähdä lastensa iloitsevan? Isä ja äiti, joka näkee lastensa iloisesti tanssivan, ovat kahdenvertaisesti onnellisia, ja niinpä ajattele sinäkin: Jumala on katsonut, kun sinä tanssit, ja on iloinnut, ja vanhempasi ovat myöskin nähneet sinun tanssivan ja ovat olleet iloiset hekin. Anna vaan elossa olevain puhua, mitä tahtovat. Annas kun tulee Johannes poikani, kas hän se tanssia osaa! Mutta min'en puhu mitään. Minussa on sinulle semmoinen, joka sinua puolustaa; mitäs muuta tarvitsetkaan?"

Tosiaankin mustan Marannan sanat ja apu olivat lohduttavia, mutta Avojalka ei ollut kumminkaan sanonut hänelle kaikkea. Hänen huolimisensa syynä ei ollut pelkkä ihmisten puhe, eikä enää ollut totta, että hän tyytyi, saatuaan ainoastaan yhden kerran olla oikein onnellisena. Hän ikävöi jälleen sitä miestä, joka oli tullut hänelle kuin vapahtavana ilmiönä, joka oli hänet niin perin pohjin muuttanut eikä nyt enää tiennyt hänestä mitään.

Niin, Avojalka oli suuresti muuttunut. Hän ei laiminlyönyt töitään, siitä ei häntä käynyt moittiminen, mutta syvä surumielisyys asettui häneen itseensä. Tuohon tuli lisäksi toinenkin syy, jonka sopi tulla muidenkin tiedoksi. Dami ei ollut Amerikasta kirjoittanut yhtään sanaa, ja Avojalka unohtihe kerran niinkin pitkälle, että sanoi mustalle Marannalle: — "Eipä turhaan sanotakaan sananlaskussa: kun valkean panee tyhjän padan alle, niin silloin palaa joku sielu parka. Sydämeni alla on valkea, ja sielu parkani se palaa".

— "No mitä nyt?"

— "Kun ei tuo Damikaan kirjoita! Odotus, se on kauheimmalla tavalla murhattu aika, sen kovemmin ei voi ketään kuolettaa kuin odottamisella; siinä ei ole ihminen hetkeäkään, ei silmänräpäystääkään enää kotona, ei voi pysyä missään, ja aina vaan nousee toinen jalka ilmaan".

— "Ohoh, lapsi! älä puhu niin", vaikeroi Maranna. "Sinäkö odottamisesta puhut? Ajatteles minua; minä odotan kärsivällisesti ja odotan viimeiseen hetkeeni saakka enkä lakkaa odottamasta".

Vieraan surun tunteminen saattoi Avojalan murheen sulaumaan kyneleiksi: hän valitti: "On niin haikeata. Nykyjään ajattelen alinomaa kuolemata. Kuinkahan monta tuhatta sangollista vettä minun on vielä kantaminen, ja kuinka monta sunnuntaita vielä on? Oikeastaan ei pitäisi ollenkaan niin paljoa murehtia, elämähän loppuu niin pian, ja kun Rosel toruu, niin silloin ajattelen: niin, toru vaan, pian kuolemme kumpikin, ja sitten on loppu; ja sitten tulee jälleen päälleni tuska, niin että kovasti pelkään kuolemata. Usein virun minä ja tahdon kuvailla mielessäni, mimmoista tuo on, kun olen kuollut: en kuule, en näe mitään, tämä silmä, tämä korva ne ovat kuolleet, kaikki ympärilläni on minulta pois, ja koittaa päivä, min'en tiedä siitä mitään; ihmiset neulovat, leikkaavat eloa, minua ei enää ole joukossa. Voi miksi on tuo kuolema!... Vaan minkäs sille mahtaa? Onhan muidenkin pitänyt kuolla ja ne olivat enemmän kuin sinä. Ei auta muuta kuin antautua sen alle. — Kuules, kuuluttaja helistää kelloaan", niin keskeytti Avojalka tuon omituisen valituksensa, ja hän, joka vast'ikään oli halunnut kuolla ja jälleen olla kuolematta, hän olisi sittenkin mielellään tahtonut tietää, mitä kylänkuuluttajalla olisi sanomista.

— "Anna hänen kuulutella, ei hän sinulle kumminkaan mitään tuo", virkkoi eukko, surumielisesti myhähtäen. "Voi, mitä on ihminen! Kuinka kunkin on vuorostansa koettaminen puraista rikki tuo kova pähkinä ja viimein kumminkin panna se pois kokonaisena! Sanonpa sulle kuin sanonkin, mikä sinua vaivaa: sinä olet rakastunut oikein julmasti. Ole iloinen, niin hyvin käy harvoille ihmisille, harvoille, sanon mä, käy niin onnellisesti, että he tuntevat itsessänsä oikeata rakkautta; mutta ota minusta esimerkki, älä luovu toivomasta. Tiedätkös, kuka jo eläissään on kuollut? Se, ken ei joka päivä, ja varsinkin ken ei joka kevät ajattele näin: nyt se elämä vasta alkaakin, nyt tulee jotain, jota ei ollenkaan

ole ollut vielä olemassa. Sinulle käy vielä hyvin, sillä sinä teet pelkkiä rakkauden töitä. Mitä sinä olet tehnyt veljellesi, mitä minulle, mitä vanhalle uudistalokkaalle, mitä kaikille ihmisille! Mutta hyvä on, ett'es tiedä mitä teet. Ken hyvää tekee ja rukoilee ja aina ajattelee sitä ja luulottelee itselleen siitä jotain ansiota, se rukoilee itsensä taivaan lävitse ja pannaan toisella puolella paimentamaan hanhia".

— "Sen olen jo täällä tehnyt, olen siitä jo päässyt", nauroi Avojalka, ja eukko jatkoi:

— "Minussa sanoo eräs ääni, että se, joka sinun kanssasi tanssi, oli Johannes poikani eikä kukaan muu. Ja sen mä sanon, jollei hän vielä ole nainut, niin sinut hänen pitää ottaa. Samettivaatteita Johannes poikani aina on mielellään kantanut, ja minä arvelen näin: nyt kiertelee hän rajoja, kunnes meidän kuningas kuolee, sitten tulee hän maahan; mutta pahoin hän tekee, kun ei minulle sitä ilmoita, ja minun on niin ikävä hänen peräänsä".

Avojalka kauhistui tuota mustan Marannan lannistumatonta toivomisvoimaa ja kuinka hän aina piti siitä kiinni.

Harvoin hän tästä puolin puhui tuosta vieraasta nuorukaisesta, ainoastaan silloin kuin hän haasteli toivosta ja takaisin-tulosta ja tällöin Damia mainitsi, ei hän malttanut olla sydämessään muistamatta häntä. "Hän ei toki ollut merten takana ja saattaa kyllä tulla takaisin ja kirjoittaa, vaan, se on totta se, eihän hän kysynytäkään, mistä sinä olet. Maailmassa on niin tuhansittain kaupunkia ja kyliä ja kartanoita ... kenties hakee hän sinua eikä löydä sinua milloinkaan. Mutta eihän niin, saattaahan hän kysyä Endringenissä. Hänen ei huoli kysyä muilta kuin Dominikilta ja Ameile emännältä, ne hänelle kyllä tiedon antavat. Mutta min'en tiedä, missä hän on, minä se en voi mitään tehdä".

Kevät oli tullut taaskin, ja Amrei seisoi kukkainsa ääressä akkunassa. Tulipa tuolloin mehiläinen ja imihe kiinni avonaiseen kukan terään. Niin, ajatteli Avojalka, niin on tyttökin kuin kukka, kiinni kasvanut yhteen paikkaan, se ei saata lentää liehuella ja hakea, sen täytyy odotella, kunnes lennetään sen luokse.

"Öisin mä lintunen,
Luoksesi lennellen
Rientäisin vaan;
Mutta nyt täällä vain
Istua saan.

Mutta ma uinaillen
Luonasi riemuitsen,
Kultaseni:
Noustuan' istun taas
Yksinäni.

Niin joka hetkell' yön
Syömmeni luokseis lyö
Rakkahani".

Niin lauloi Avojalka.

Merkkillistä, kuinka nyt kaikki laulut olivat ikäänkuin Avojalkaa varten tehtyjä, ja kuinka monet tuhannet ovat niitä sydämensä pohjasta laulaneet ja kuinka monet tuhannet niitä vielä sydämensä pohjasta laulavat!

Te, jotka ikävöitte ja viimeinkin olette saaneet omaksenne sydämen, teidän omananne on samassa kaikkien niiden rakkaus, jotka ennen ovat olleet ja vast'edes tulevat.

12. Hän on tullut.

Avojalka seisoi eräänä sunnuntai-iltana tapansa mukaan talon oven suussa ja katseli haaveksien eteenpäin. Silloin näki hän Sysi-Matin pojanpojan tulevan juoksujalassa ja kuuli hänen jo kaukaa viitaten hänelle huutavan:

— "Hän on tullut, Avojalka, hän on tullut!" Avojalan polvet horjahtivat, ja vapisevalla äänellä huusi hän: "Missä hän on? missä?"

— "Ukkoni luona Moosbrunnin metsässä".

— "Missä? Kuka? Kuka sinut on lähettänyt?"

— "Sinun Damisi. Hän on tuolla metsässä".

Avojalan täytyi laskeutua portinpielessä olevalle kivelle, mutta hetkiseksi vaan, hän ponnisti taas voimansa ja sanoi pystyyn kohoten: "Minun Daminiko! Veljeni, niinkö?"

— "Niin kyllä, Avojalan Dami", virkkoi poika vilpittömästi, "ja hän sanoi saavani sinulta kreutserin, kun lähtisin sinulle sanaa viemään; anna nyt se kreutseri".

— "Damini antaa sulle kyllä kolmekin sen sijaan".

— "Kyllä kai!" sanoi poika, "meillähän tuo päivitteli, ettei hänellä enää ole penniäkään".

— "Nyt ei ole minullakaan", sanoi Avojalka, "mutta minä jään sen sinulle velkaa".

Hän meni kohta taloon, pyysi toista piikaa lypsämään edestänsä tän'iltana lehmät, jollei häntä illaksi kotia kuuluisi; hänellä itsellään on kiire asia toimitettavana. Tykyttävin sydämmin, milloin suuttuen Damiin, milloin säälien häntä ja hänen kovaa onneaan, milloin harmitellen, että hän on taas täällä, milloin taas jälleen moittien itseään tuommoisesta ajatuksesta ainoata veljeensä kohtaan, kulki Avojalka kedon poikki laakson kautta Moosbrunnin metsään päin.

Sysi-Matin luokse mennessä ei voinut eksyä tieltä, jospa olisi polulta poikennutkin. Haju sysihaudasta vei hairahtamatta hänen luokseen. — Linnut ne laulavat puissa, ja vaikeroiva ihmislapsi kulkee niiden alla, ja surullista on Damin nähdä nämä kaikki jälleen, ja kovin on häntä onni kaiketi kohdellut, kosk'ei hänellä ole muuta neuvoa, kuin tulla kotiin sinun niskoillesi ja vastuksiesi. Muilla sisarilla on apua veljistään ja minulla... Mutta nyt näytän sulle, Dami, että sinun pitää pysyä, minne sinut panen etkä saa järkähtääkään.

Tuommoisissa ajatuksissa astui Avojalka ja tuli viimein Sysi-Matin asunnolle. Mutta täällä hän ei nähnyt muita kuin Sysi-Matin, joka istui mökissään sysihaudan luona ja piti molemmin käsin piippuansa ja poltti; sysimies tekee samoin kuin hänen sysihautansakin, hän savuttaa alinomaa.

— "Onko joku minua narrannut?" kysäsi Avojalka. "Se olisi hirveätä! Mitäs minä olen ihmisille tehnyt, koska he minua pilkkanaan pitävät? Mutta kyllä mä tietää saan, kenen työtä tämä on; kyllä sen vielä hänelle maksan".

Käsi nyrkissä ja kasvot tulipunaisina seisoi hän nyt Sysi-Matin edessä. Tämä tuskin kohotti päätänsäkään, vielä vähemmin sanaakaan sanoi. Niinkauan kuin aurinko oli yläällä, ei Sysi-Matti puhunut melkein mitään, ja ainoastaan yöllä, kun ei kukaan voinut katsoa häntä silmiin, puhui hän paljon ja mielellänsä.

Avojalka tuijotti hetkisen sysimiehen nokisiin kasvoihin ja kysyi sitten vihaisena: "Missä minun Damini?"

Ukko pudisti päätään kieltävästi. Silloin kysyi Avojalka vielä kerran, polaisten jalkaansa: "Onko minun Damini teillä?"

Ukko levitti kätensä ja viittasi oikealle ja vasemmalle, ettei häntä muka ole.

— "Kukas sitten pojan luokseni lähetti?" kysyi Avojalka yhä enemmän vihastuen. "Puhukaahan!"

Sysimies viittasi oikealla peukalollaan sinne päin, missä polkutie kävi vuorten yli.

— "Sanokaahan toki Jumalan tähden sana edes", pyysi Avojalka, vihasta itkien, "yksi ainoa sana edes! Onko minun Damini täällä vai missä hän on?"

Viimeinkin vastasi ukko: "Hän meni sinua vastaan polkutielle", ja ikäänkuin olisi hän mielestänsä jo puhunut liian paljon, puristi hän nopeasti huulensa yhteen ja rupesi kulkemaan sysihautansa ympäri.

Tuossa seisoi nyt Avojalka ja nauroi pilkallisesti ja sääliväisesti yksinkertaiselle veljelleen. "Hän lähettää minua hakemaan eikä itse pysy kumminkaan siellä, mistä hänet saa tavata; ja jos minä nyt lähdän vuoren yli — mikä hänen päähänsä panikaan, että minä tulisin polkua myöten? se hänen mieleensä lienee nyt johtunut, ja nyt hän kulkee toista tietä, ja niin kuljetaan ympäri toistemme kuin sumussa".

Avojalka istahti kannolle, ja hänen sisässään paloi tuli kuin sysihaudassa, liekki vaan ei voinut leimuta ulos, hänen täytyi verkalleen hiiltyä. Linnut lauloivat, puut humisivat, voi, mitä tuo kaikki on, kun ei sydämessä helähdä yhtään raikasta säveltä!... Kuni keskellä untaan muisti hän nyt mitenkä hän kerran oli ollut rakkauden mietteissä. Mitenkä sinä päästät tuommoisia ajatuksia nousemaan itseesi? Eikö sinulla ole kyllä kurjuutta itsessäsi ja veljessäsi? Ja tuo rakkauden ajatus oli hänessä nyt kuin

kirkkaan kesäpäivän muisto talvisydännä. Saattaa ainoastaan uskoa, että on kerran ollut niin lämmintä, niin kirkasta, mutta siitä ei enää mitään tiedä. Nyt hänen oli oppiminen, mitä "odotus" on: korkealla huipun nenässä, missä tuskin on maata kämmentäkään leveältä; ja kun tiedät, miten asiat oikein ovat, olet jälleen entisessä kurjuudessa ja vielä suuremmassa.

Hän meni sysimiehen mökkiin, siellä oli lattialla säkki höllällään ja tuskin puolillaankaan, ja kulmassa näkyi isän nimi.

— "Voi poloista, kuinka sinua on retustettu!" sanoi hän melkein ääneensä. Mutta hän jätti pian tunteiden kiihkeitä ja tahtoi nähdä, mitä hän Damille oli takaisin tuonut. "Ovat kai hänellä ainakin jäljellä vielä nuo hyvät paidat, jotka teetin hänelle mustan Marannan palttinasta? Ja kenties on siellä myös joku lahja sedältä Amerikassa. Mutta jos hänellä olisi vielä jotain kelvollista, olisiko hän sitten ensin mennyt Sysi-Matin luo metsään? Eikö hän olisi tullut suoraa tietää kylään?"

Avojalalla oli aikaa näihin ajatuksiin, sillä säkin suu oli tosiaankin mutkallisesti sidottu, ja tavallisella näppäryydellensä ja maltillansa sai hän viimeinkin solmun päästetyksi. Hän otti ulos kaikki, mitä säkissä oli, ja vihaisena sanoi hän itsekseen: "Voi sinua typötyhjää! Ei ainoatakaan ehjää paitaa enää! Nyt saat nimeksesi joko poikaryösyn tai ryösyöjan, kummanko suvaitset".

Nyt ei hän olisi voinut ollenkaan hyvällä tuulella tervehtiä poissa ollutta veljeään, ja veli lienee sen huomannutkin, sillä hän seisoikin kurkistellen mökin ovella, kunnes Avojalalla oli pannut kaikki säkkiin jälleen. Sitten astui hän sisarensa luo ja sanoi: "Terve, Amrei! Min'en tuo sinulle muuta kuin likaiset vaatteet, mutta sinä olet siisti sinä ja teet taas jälleen..."

— "Voi armas Dami, miltä sinä näytät", huudahti Avojalalla, langeten veljensä kaulaan, mutta pian riuhtasi hän jälleen irti ja sanoi:

— "Herran tähden, sinä haiset viinalle. Oletko jo niin pitkällä?"

— "En maar, Sysi-Matti vaan antoi mulle vähän katajaviinaa, sillä minä tuskin jaksoin pystyssä pysyä; huonosti on minun käynyt, mutta huonoksi en ole kumminkaan tullut, usko se, todistaa sitä tosin en voi".

— "Kyllä uskon. Ethän tahtonekaan pettää häntä ainoata, joka sinulla maailmassa enää on. Voi kuinka metsistyneeltä ja viheliäiseltä sinä näytätkään? Partakin on sinulla pitkä kuin veitsenhiojalla. Sitä en suvaitse, sen saat ajaa pois. Vaan olethan muutoin terve? Eihän sua vaivaa mikään?"

— "Terve olen ja nyt tulee minusta sotamies".

— "Mikä sinä olet ja mikä sinusta tulee, siitä puhutaan vast'edes; sanopa nyt vain, miten sinun on käynyt".

Dami potkasi jalallaan puoleksi palaneen halon, niin sanottuja kelpaamattomia kekäleitä, ja sanoi: "Näetkös? Tuommoinen minäkin olen; en aivan hiiltä, vaan en tuoretakaan puuta enää".

Avojalalla kehoitti häntä puhumaan valittelematta, ja nyt kertoi Dami pitkän, pitkän jutun, mitenkä hän ei jaksanut olla sedän luona, kuinka kova ja itsekäs tämä on, ja erittäinkin mitenkä sedän vaimo satti häntä jok'ainoasta leipäpalasta, minkä tämä nautti, mitenkä hän oli työssä siellä ja täällä, mutta kaikkialla oli kohdannut kovasydämmisiä ihmisiä; Amerikassa saattaa muka ihminen kuolla puutoksesta, eivätkä muut ihmiset ole siitä tietävinänsäkään. Avojalan täytyi melkein nauraa, kun kertomuksessa vähä väliä kuului loppusointuna: "Ja niin he viskasivat minut kadulle". Sisar ei malttanut olla keskeyttämättä: "Niin, semmoinen sinä olet, aina sinä annat itseäsi viskellä. Samallinen olit jo lapsena: kun kerran kompastuit, niin päästit myös itsesi lankeamaan kuin seiväs. Mutta älä murehdi. Tiedätkös, mitä on tehtävä, kun ihmiset tekevät vastoin mieltäsi?"

— "Astua heidän tieltään pois".

— "Ei maar; pitää tehdä heille jälleen vastoin mieltä, jos voi, ja pahimmin heille vastoin mieltä tekee, kun pystyssä pidätäkse ja jotain toimittaa. Mutta sinä asetut aina alle kynsin ja sanot maailmalle: tee mulle hyvää tai tee pahaa, suutele minua tai lyö minua, miten vaan tahdot. — Se on helppoa se. Sinä annat itsellesi kaiken tapahtua, ja säälittelet sitten itseäsi. Hyvä oisi, jos minuakin joku asettaisi siihen ja tuohon hyvään tilaan, jollen sitä itse voisi tehdä; mutta nyt sinun pitää oleman mies omasta puolestasi, olethan kylläntä antaunut maailmassa tyrkittäväksi".

Moitteet ja opetukset tulevat onnettomalle usein vääräksi kovuudeksi, ja semmoiseksi Damikin ymmärsi sisarensa sanat. Olipa hirmuista, ettei sisar huomannut hänen olevan kaikista onnettomimman ihmisen maailmassa. Sisar muistutti hänelle kiven kovaan, ettei hänen pidä uskomaa sitä, ja kun ei hän sitä uskoisi, niin ei hän semmoinen olisikaan. Mutta vaikeinta kaikista on saada ihmistä uskomaan

itseänsä; useille se onnistuu vasta sitten, kun he ovat jossakin asiassa menestyneet.

Dami ei tahtonut enää kertoa sanaakaan noin kovasydämmiselle sisarelle, ja vasta kotvasen kuluttua sai tämä veljeänsä kertomaan kaikki matkan mutkat ja kuinka hän viimein uuninlämmittäjänä eräällä höyrylaivalla oli palannut Europaan takaisin. Mutta samalla kun Avojalka moitti veljeänsä hänen itseänsä piinaavasta hentomielisyydestään, huomasi hän, ettei hän itsekään ole siitä vapaa.

Avojalka, pitäen kanssakäymistä melkein yksistänsä mustan Marannan kanssa, oli tottunut aina puhumaan niin paljon itsestänsä ja ajattelemaan itseänsä, ja hän oli tullut tukalaan tilaan. Nyt, veljeänsä rohkaistessaan, teki hän ehdottomasti samaa itsellensäkin; sillä niin on ihmis-elannon salaperäinen voima, että toisia auttaessamme aina autamme itseämmekin.

— "Onhan meillä neljä tervettä kättä", lopetti hän, "ja pidetäänpä neuvoa, emmekö omin voimimme pääse maailman läpi kulkemaan, ja omin voimin päästä on tuhat kertaa parempi kuin tehdä se kerjäämällä. Ja nyt, Dami, mennään meille".

Dami ei sanonut tahtovansa ollenkaan näyttäytyä kylässä, hän pelkäsi pilkkaa, jota nyt sataisi hänen päälleen kaikilta haaroin, hän tahtoi toistaiseksi pysyä vielä salassa: mutta Avojalka sanoi: "Nyt juuri lähdetkin, kirkkaana sunnuntai-päivänä ja aivan kylän keskitse ja annat itsesi pilkattavaksi. Anna ihmisten puhua ja arvella ja nauraa, sittenhän olet valmis ja siitä päässyt, sittenhän olet tuon katkeran kalkin juonut etkä suinkaan pisaroittain".

Vasta monen kovan vastustuksen jälkeen ja vasta sitten kuin harvapuheinen Sysi-Mattikin oli virkkanut sanansa Avojalan puoleen, suostui Dami lähtemään. Ja kylläpä satoikin rankkasateena kaikilta haaroin sen järeämpiä sen hennompia sättimisiä Avojalan Damin päälle, joka seurakunnan maksulla oli tehnyt huvimatkan Amerikkaan. Musta Maranna vaan otti hänet ystävällisesti vastaan, ja hänen toinen sanansa oli: "Oletkos saanut jotain tietoa Johannes pojastani?"

Dami ei osannut mitään tietoja antaa. Samana iltana vielä toi Avojalka parran-ajajan, joka ajoi Damilta pitkän parran pois ja teki hänet sileäleukaiseksi niinkuin paikkakunnalla tapana oli.

Jo huomisaamuna kutsuttiin Dami raastupaan, ja kun tuo kutsumus pani hänet vapisemaan, — hän ei tiennyt miksi — niin lupasi Avojalka tulla hänen mukaansa ja hyvä se olikin, vaikkei siitä paljoa apua lähtenyt.

Kunnallisneuvosto julisti Damille, että hän on paikkakunnasta häädetty pois; hänellä ei ole mitään oikeutta täällä olla, joutuakseen kenties taaskin seurakunnan rasitukseksi.

Kaikki kunnanneuvokset hämmästyivät, kun Avojalka tähän vastasi:

— "Niinpä niinkin, kyllä te voitte ajaa hänet pois; mutta tiedättekös milloin? Jos voitte mennä tuonne hautausmaalle, sinne, missä isämme ja äitimme lepää, ja jos siellä voitte haudatuille sanoa: 'Ylös! ja menkää pois lapsinnee!' — Sitten vasta voitte ajaa hänet pois. Ketään ei saa ajaa pois siitä paikkakunnasta, missä hänen vanhempansa ovat haudattuina, siellä hän on enemmän kuin kotonansa; ja seiskoon noissa kirjoissa — hän osoitti nidottuun asetuskokoukseen — vaikka tuhannen tuhatta kertaa enemmän ja toisin, niin laatuun se ei käy ettekä te sitä voi pakoittaa".

Eräs kunnanneuvoksia kuiskasi koulunopettajalle korvaan: "Tuommoisia puheita ei Avojalka ole saanut muualta mistään kuin mustalta Marannalta!" Ja suntio se kallistui kylänvanhimman puoleen ja sanoi: "kuinka sinä siedät, että tuo tytön retvana pitää tuommoista ääntä: soita vartija sisään, ja käske panna tyttö hulluinhuoneeseen". Mutta kylänvanhin naurahti ja selitti Avojalalle, että kunta, maksaessaan matkarahat Damille, on samalla vapauttanut itsensä kaikista kulungeista, jotka sen niskoille saattaisivat tulla Damin tähden.

— "Niin, mutta missäs hänen kotiseurakuntansa nyt on?"

— "Siellä, minne hänet otetaan, vaan ei ainakaan täällä eikä tätä nykyä missään".

— "Niin, minulla ei ole kotiseurakuntaa missään", sanoi Dami, josta melkein tuntui hyvältä olla vaan yhä enemmän onneton. Nythän ei voine muka kukaan kieltää, ettei kellenkään ihmiselle ole maailmassa sen pahemmin käynyt kuin hänelle.

Avojalka vastusteli vieläkin, mutta pian hän huomasi, ettei siitä ollut mitään apua; laki oli häntä vastaan, ja hän vakuutti juhlallisesti, että ennen vaikka veri häneltä kynsien alta tirsukukoon, ennenkuin hän enää vastaan ottaa seurakunnalta mitään itsellensä tahi veljellensä, ja hän lupasi maksaa takaisin kaikki, minkä seurakunta oli antanut.

— "Otetaankos sekin pöytäkirjaan?" kysyi kirjuri neuvoksilta, ja Avojalka vastasi: "Kirjoittakaa vaan, eihän teillä kumminkaan ole voimassa muu kuin kirjoitettu sana".

Avojalka kirjoitti nimensä pöytäkirjaan, mutta kuu tämä oli tapahtunut, julistettiin Damille kumminkin, että hän, kuni muukalainen, saa viipyä kylässä kolme päivää; jos ei hän sen ajan kuluessa ole saanut itselleen jotain tointa, niin käsketään hän pois ja tarpeen tullessa pakolla saatetaan rajan toiselle puolelle.

Sanaakaan enää sanomatta läksi Avojalka veljineen raastuvasta pois, ja Dami itki sitä, että sisar tarpeettomasti oli pakoittanut hänen tulemaan kylään; parempi olisi hänen ollut jäädä metsään, siten hän olisi välttänyt pilkat ja naurut sekä tuon karvaan tiedon, että hän on muukalaisena ajettu pois omasta synnyinseurakunnastaan. Avojalka tahtoi hänelle vastata, että parempi on tietää kaikki selvään, jospa se olisi kuinka karvasta tahansa; mutta hän nielasi vastauksensa, hän itse tunsu tarvitsevansa kaiken voimansa pystyssä pysyäkseen, hän piti myös itsensäkin ajettuna veljineen pois ja hän tunsu seisovansa semmoisen maailman vastassa, joka nojautuu voimaan ja lakiin, ja hänellä ei ole muuta kuin tyhjä käsi; mutta pystymässä hän vaan kulki nyt kuin koskaan ennen.

Damin onnettomuus ja kova kohtalo ei häntä masentanut, sillä semmoinen on ihminen: kun hänellä on murhe, joka täyttää hänet kokonaan, niin kantaa hän toisen murheen, oli se sitten kuinka raskas hyvänsä, paljoo helpommin kuin jos se olisi yksinään tullut. Ja koska Avojalalla oli sanoilla sanomaton tuska, jota vastaan hän ei voinut mitään tehdä, niin kantoi hän sanoilla sanottavan tuskansa sitä nöyremmin ja vapaammin. Hän ei antaunut enää hetkeksikään haaveiluihin, vaan kulki aina kädet jännitettynä ja nyrkissä, ikäänkuin tahtoen kysyä: missä on työtä? ja olkoon se vaikka vaikein kaikista, niin minä sen otan tehdxkseni, voidakseni vaan saada itseni ja veljeni vapaaksi toisten vallasta ja turvattomuudesta. Nyt aikoi hän itsekin mennä veljensä kanssa Elsassiin tehdastyöhön. Tuo täytymys tuntui hänestä kauhealta, mutta hän tahtoi pakoittaa itsensä siihen. Kun vaan kesä on kulunut, niin sitten sitä mennään ja hyvästi sitten koti! Muukalaisiahan olemme kotonammekin.

Orpojen lähin suojelija paikkakunnan hallitusmiehistä oli nyt voimatonna. Vanha uudistalokas makasi kovassa taudissa, ja tuon myrskyisen kunnankokouksen jälkeisenä yönä hän nukkui kuoleman uneen.

Avojalka ja musta Maranna itkivät enemmän kuin kukaan hänen haudallansa. Sanoipa musta Maranna kotia tultuansa erityisenkin syyn siihen: "Uudistalokas oli viimeinen, jonka kanssa ennen nuorena ollessani tanssin. Viimeinen tanssikumppalini on nyt kuollut".

Mutta pian piti eukko hänelle toisenlaista ruumispuhetta, sillä nyt saatiin tietää, että uudistalokas, joka vuosikausin oli Avojalkaa siitä vakuuttanut, ei ollut edes maininnutkaan häntä testamentissaan, vielä vähemmän jättänyt hänelle mitään perinnöksi.

Kun ei musta Maranna tahtonut lainkaan lakata valittamasta ja torumasta, niin sanoi Avojalka: "Nyt sitä sataa torumista päälleni kaikilta haaroin, mutta paistaapa aurinko vielä joskus".

Uudistalokkaan jälkeiset lahjoittivat Avojalalle kumminkin muutamia ukko vainajan vaatteita; hän olisi mielellään hyljännyt tuon lahjan, mutta uskaltaako hän nyt enään vastakynttä osoittaa? Damikaan ei tahtonut ottaa vaatteita vastaan, mutta hänen täytyi antaa myöten. Hänen kohtalonsa muka näkyi olevan semmoinen, että hänen täytyi elää koko aikansa kaikenlaisten vainajain vaatteissa. Sysi-Matti otti Damin luoksensa sysiä polttamaan, ja muut kehoittivat Damia alkamaan käräjänkäyntiä; häntä muka ei voi ajaa pois, kosk'ei hän ole vielä kirjoitettu mihinkään toiseen seurakuntaan, sillä tämä se on ehtona kotioikeuden menettämiseen, vaikk'ei sitä ole laissa niin selvään sanottu.

Ihmiset melkein näkyivät saavan huvitusta siitä, että orpo raukoilta puuttui sekä aikaa että rahaa käräjiä käydäksensä.

Dami näkyi mieltyneen yksinäiseen elantoon metsässä. Tuo oli aivan niin hänenmoistansa, kun ei huolinut riisua eikä päälle pukea. Ja sunnuntai iltoina oli Avojalan kova taistelu taistelemisen, saadakseen Damin edes vähän puhdistamaan itseänsä. Sitten istui hän veljensä ja Matin luona; vähän siinä puhuttiin, ja Avojalka ei voinut estää ajatuksiensa lentelemästä sinne tänne ja hakemasta sitä, joka kerran oli tehnyt hänet koko päiväksi onnelliseksi ja kohottanut hänet taivaasen. Tietääköhän hän minusta enempää ja muisteleeko minua enää? Saattaako ihminen unohtaa toisensa, jonka kanssa hän kerran on ollut niin onnellinen? Oli sunnuntai-aamu toukokuun lopulla, ihmiset olivat kaikki kirkossa. Eilen oli satanut vettä. Raikas, virvoittava löyhkä tuoksusi vuorilta ja laaksosta, sillä aurinko paistoi kirkkaana taivaalta. Oli Avojalakin tahtonut mennä kirkkoon, mutta hän oli kuin kiinni naulattu ikkunaan, kirkonkellojen soidessa, ja häneltä jäi kirkkoon menemättä. Se oli kummallista eikä semmoista ollut koskaan ennen tapahtunut. Nyt kun oli jo myöhä, niin päätti hän jäädä yksikseen ja kotonansa lukea virsikirjaa. Hän penkasi kirstussansa ja kummasteli mitä kaikkia kapineita hänellä olikaan. Hän istui lattialla ja luki juuri virttä ja puoleksi hyräili sitä itsekseen; silloin kuului joku rapina ikkunassa. Hän katsahti taakseen; valkoinen kyyhkynen istuu ikkunalaudalla ja katsoo häneen, ja samassa kun tytön ja kyyhkyn katseet kohtaavat toisensa, pyrähtää kyyhky lentoon ja Avojalka seuraa silmillään häntä kedon yli, johon lintu viimein laskeke.

Tämä tapaus, joka kumminkin oli niin luonnollista, tekee hänet äkkiä aivan iloiseksi, ja hän nyökyttelee päätänsä ulos vuoria, ketoa ja metsää kohti. Koko päivän hän on tavattoman iloisella mielellä. Hän ei osaa sanoa miksi, mutta hänestä tuntuu, kuin hänen sielussansa riemuitsisi joku ilo, hän ei tiedä, mistä se tulee. Ja vaikka hän usein puolenpäivän aikana, ovenpieleen nojaten, pudistelee päätään tuon kummallisen tunteiden liikutuksen johdosta hänen sisässään, niin se ei poistu hänestä. "Varmaan, aivan varmaan on joku ajatellut sinusta hyvää; ja miks'ei saata olla mahdollista, että kyyhkynen olisi hiljainen sanansaattaja, joka sen minulle virkkaa? Elävähän eläimet maailmassa, jossa ihmisten ajatukset lentävät ristiin ja rastiin, ja kuka tietää, eivätkö he kannan niitä kaikkia hiljaa mukanaan".

Ihmiset, jotka kulkivat Avojalan ohitse, eivät osanneet aavistaa, kuinka kummallisia ajatuksia tytön sydämissä liikkui.

13. Äidin sydämmestä.

Sillä välin kuin Avojalka kylässä ja kedolla ja metsässä uinaili ja huoli ja murehti, milloin tuntien kummallisia ilonväristyksiä, milloin taas olevansa niin ypyksinään avarassa maailmassa, lähettivät vanhemmat lastaan ulos, tosin siinä tarkoituksessa, että tämä palajaisi kahta rikkaampana.

Tuolla Allgäussa, suuressa talonpojan tuvassa istui rusthollari vaimoinensa nuorimman poikansa ääressä, ja isäntä lausui: "Kuules, Johannes, nyt on jo toista vuotta siitä kuin tulit takaisin, enkä oikein tiedä, miten sun laitasi on: viimeksi kun palasit kotiin, niin olit kuin piesty koira ja sanoit silloin tahtovasi mieluummin hakea itsellesi vaimon tältä seudulta, mutta eipä sitä ole näkynyt. Jos nyt vielä kerran seuraat neuvoani, niin sitten en enää puhu mitään".

— "Seuraan kyllä", sanoi nuori mies, istuen paikallaan.

— "Hyvä onkin; koeta vielä kerta ja mikäs kerta yksi kerta on? ja sen mä sanon, sinä teet minun ja äitisi onnelliseksi, kun otat itsellesi vaimon meidän kotipaikasta, paraiten sieltä, mistä äitisi on kotoisin. Saatanhan sen sinulle sanoa suoraan, poika, ettei koko maailmassa ole kuin yksi sortti hyviä naisihmisiä ja semmoinen löytyy juuri meidän kotipitäjässä, ja olethan ymmärtäväinen poika, Johannes, kyllä sinä kelpo ihmisen osaat löytää, ja kiitätpä kuin kiitätkin meitä vielä kuolinvuoteellasi, että lähetimme sinut meidän kotipuolellemme vaimoa hakemaan. Jos pääsisin liikkeelle, niin lähtisin sinne kerallasi, ja kahden kesken me kyllä löytäisimme oikean. Mutta minä olen puhunut asiasta meidän Yrjölle, kyllä hän sinun kanssasi lähtee, kun häntä pyydät. Katsasta nyt sinne sanomaan hänelle".

— "Jos saan ajatukseni sanoa", vastasi poika, "niin, jos tästä kerran lähtö tulee, kyllä mielelläni menisin taaskin yksinäni. Semmoinen minä olen. En suvaitse seurassani toisen silmää, en tahdo kenenkään kanssa siitä puhua. Tahtoisinpa, jos vaan olisi mahdollista, kenenkään näkemättä ja puhumattani tiedustella kaikki; jos nyt menee kokonaista kaksi, niin on sama, jos edeltäpäin olisi antanut kuuluttaa; silloin pukee ja putsaa kukin itsensä".

— "Miten vaan tahdot", sanoi isä, "sitä laatuahan sinä olet. Tiedätkös mitä? Menepä nyt heti matkaan, meiltä puuttuu toveria kimohevolle, mene hakemaan semmoista, vaan älä torilta; ja tuolla syyllä talosta taloon kulkiessasi saat jo paljonkin nähdä, ja kotimatkallesi sopii sinun ostaa Berniläisrattaat. — Endringenin Dominikilla kuuluu olevan kolme tyttöä kuin urunhuilua, valitse niistä joku, semmoisesta talosta sopii meidän kyllä saada miniä".

— "Niin kyllä", lisäsi äiti, "Ameilella on kyllä kelpo tyttäriä".

— "Ja sitäkin parempi olisi", jatkoi isä, "kun pitäisit hyvää silmää Siebenhöfenin Amreille, rasvaprinnsin tyttarelle, hänellä on kokonainen kartano, sen saattaa myödä hyvästä hinnasta, ja Siebenhöfenin miehet ne nuolisivat sormensa, jos edes pelloikin saisivat, ja puhdasta rahaa siellä on kyllä, eikä mitään veronmaksua; mutta mitäpä minä tässä sulle puhelen, onhan sulla yhtä suuret silmät päässäsi kuin minullakin. Käynpä täyttämässä sulle rahakukkaron. Kaksisataa taaleria kyllä riittävät, ja jos enemmän tarvitset, niin kyllä sulle Dominiki antaa velaksi. Sano vaan hänelle kuka olet. Enkä minä vieläkään ymmärrä, miks'et sinä silloin häissä antanut itseäsi ilmi; kyllä kai sinulle siellä jotakin tapahtui, mutta min'en tahdo tietää mitään".

— "Niin, kun ei hän sitä sano", lisäsi äiti, naurahtuen.

Isäntä meni kohta kukkaroa täyttämään. Hän toi kaksi tukevaa rahakäärettä ja ukko oli silminnähtävästi mielissään, pudotellensa noita suuria rahoja kädestä toiseen. Hän teki pöydälle kymmenen taalerin kokoja ja luki ne kahteen kolmeen eri kertaan, jottei vaan erehtyisi.

— "Olkoon menneeksi", sanoi nuorukainen ja nousi ylös. — Hän on se vieras tanssija, jonka kanssa olemme tutustuneet Endringenin häissä. Pian taluttaa hän satuloidun kimoheponsa tallista, sitoo vielä laukun siihen, ja kaunis susikoira hyppii tuolloin hänen luoksensa ja nuoleksii hänen käsiään.

— "Niin, niin, otan minä sinutkin mukaan", sanoi poika koiralle ja näytti nyt ensi kertaa koko kasvoiltaan iloiselle. Ja hän huusi isälle tupaan: "Isä, saanko ottaa Luksin mukaani?"

— "Ota kun tahdot", kuului sisästä vastaus keskeltä taalerien kilinää. Koira näkyi ymmärtäneen kysymyksen ja vastauksen. Haukkuen ja piehtaroiden juoksi se pihan ympäri.

Poika meni tupaan, ja rahakukkaroa vyölleen sitoessaan sanoi hän: "Totta te puhutte, isä, tekeepä tosin hyvää minulle heittää sikseen tämä yksinäinen elämä, ja, taika-uskoinen en kyllä ole, mutta hyvältä vaan tuntui, kun hepo aina kääntyi puoleeni, talliin mentyäni, ja hirnahti, ja kun koira noin pyrkii mukaan; sehän on hyvän merkki, ja jos eläimiltä kävisi kysyminen, niin, kenpä ties, eivätköhän osaisi antaa paraimpia neuvoja".

Äiti myhähti, mutta isä sanoi: "Älä unohda puhella Korppi-Sakaran kanssa äläkä ennen kauppoja tee ennenkuin häneltä olet kysynyt neuvoa; se mies se tuntee sättilleen kaikki talon asiat kymmenen peninkulman alalla ja on elävä hypoteekikirja. Mene nyt Jumalan nimeen äläkä liian kovaa kiirutta pidä, kymmenen päivää saat olla poissa".

Isä ja poika löivät kättä toisilleen ja äiti sanoi: "Minä lähden sinua saattamaan vähän matkaa".

Poika talutti nyt hevosta suitsista ja kulki äitinsä rinnalla äänetönnä talon sivuitse, ja vasta tien käännöksen kohdalla virkkoi äiti vitkastellen: "Antaisinpa sulle moniaan neuvon".

— "Puhukaa vaan, mielelläni minä kuulen".

Äiti, ottaen poikaa kädestä kiinni, alkoi: "Pysähdypä, käydessä en osaa oikein puhua. — Näes, että sen pitää olla mieleisesi, se on tietysti ensimmäinen ehto; ilman rakkautta ei ole iloa, ja minä olen vanha eukko, saatanhan siis sanoa kaikki?"

— "Aivan niin".

— "Jos et sinä ole iloissasi etkä tuota pidä taivaan armolahjana, että saat antaa hänelle kerran suuta, niin se ei ole oikeata rakkautta, mutta ... älähän käy ... ei tämäkään rakkaus vielä riitä, siinä saattaa vielä piillä jotakin muuta. Usko minua..." Vanha eukko pysähtyi läähättäen ja lensi tulipunaiseksi. "Näes, missä ei ole oikeata kunnioitusta, ja missä ei iloa synny siitä, että vaimo ottaa jonkun kapineen käteensä tuolla lailla ja juuri tällä tavalla taas panee sen pois eikä toisin, siinä ei käy hyvin; ja pidä kaikin mokomin silmällä, miten hän menettelekse palvelusväkeä kohtaan".

— "Minä otan neuvonne vastaan ja vaihdan pieniksi rahoiksi kaikki mitä tarkoitatte, äiti; puhuminen käy teille raskaaksi. Tuon minä nyt jo ymmärrän. Hän ei saa olla liian ylpeä vaan ei ylen ystävällinenkään".

— "Sepä se, mutta minä näen jo ihmisen suusta, onko tuo suu jo kironnut, torunut ja sättinyt, ja tekeekö se tuommoista mielellään. Ja sitten sinä vasta oikein oppisit hänet tuntemaan, jos voisit kohdata hänet suuttuneena: siinä se kätkeilevä sisällinen ihminen pistäks ulos, ja sillä ovat usein pitkät kynnet kuin hitolla. Voi lapsi! Paljon olen aikoinani nähnyt, paljon kokenut! Siitä, miten ihminen kynttilää sammuttaa, siitä jo voin nähdä, mimmoinen hän on sisästä ja mimmoinen on hänellä luonne. Se, joka noin ohimennen puhalttaa kynttilän sammuksiin, huolimatta raiskaako se ja lekottaako se, se on semmoinen, joka pitää paljon nopeasta toimimisestaan, ja kumminkin tekee hän kaikki vaan puoliksi eikä ole hänellä rauhaa mielessään".

— "Mutta, äiti, te panette minut pulaan; arvankauppaa se sittenkin vaan on".

— "Niin, niin, kaikkea ei huoli sinun muistaakaan, mitä olen sanonut, kunhan vaan pidät mielessäsi noin päällisten puolin; eri tilaisuuksissa sitten kyllä olet huomaava minun tarkoitukseni, ja pidä silmällä silloin: puhuuko hän hyvin työtä tehdessään, ottaako hän jotain käteensä, sinun kanssasi puhuessaan, eikä taukoa työstään joka kerta kuin sinulle sanan sanoo eikä tee työtä näyn vuoksi vaan. Ahkeruus on vaimo-ihmisessä kaikki, sen minä sanon. Äiti vainajani se aina lausui: tyttö ei saa koskaan kulkea tyhjin käsin, ja jos hän näkee höyhen haituvankin, niin hänen pitää mennä ottamaan se ylös, vaikka kolmen aidan ylitse. Ja sen ohella pitää hänen olla työssään tyyneen ja vakavan, hän ei saa huimasti hyöriä ja pyöriä sinne tänne, ikäänkuin aikois nyt juuri reväistä maailmasta kappaleen alas. Ja kun hän sinulle puhuu ja vastaa, niin huomaa, eikö hän ole liian ujo tai kovin rohkea. Sin'et voi uskoa, kuinka erillaisia työt ovat miestä nähdessään ja yksinään ollessaan, ja ne, jotka näyttävät siltä, kuin aikoisivat sanoa: älä puraise minua! ne ovat huonoimpia, mutta ne, joilla suu on aina leveällä ja jotka arvelevat, että, kun joku on tuvassa, niin ei suu saa olla kiinni silmänräpäystäkään, ne ovat vielä huonommat".

Poika naurahti ja sanoi: "Teidänhän, äiti, sopisi kulkea saarnaamassa ympäri maailmaa ja pitää kirkkoa tytöille yksinään".

— "Sopisipa kyllä", sanoi äiti, myöskin nauraen, "mutta minäpä olen alkanutkin lopusta. Ensiksi sinun pitää luonnollisesti katsoa, millä kannalla hän on vanhempainsa ja sisarustensa suhteen; olethan itsekin hyvä lapsi, niin ettei minun huoli siitä pitemmältä puhua. Neljännen käskyn kyllä tunnet".

— "Olkaa siinä kohden rauhassa, äiti, siinä on minulla omat merkkini: joka pitää paljon ääntä vanhempain rakkaudesta, sillä ei sitä ole; paraiten se osotakse työssä ja toimessa; ja ken siitä paljon puhelee, se on jo väsynyt ja veltto, kun täytyy itse työssä sitä osoittaa".

— "Ymmärtäväinenhän minulla onkin poika", virkkoi onnellinen äiti ivaellen, pani kätensä rinnalleen ja katsahti poikaansa: "Sanonko sulle vielä jotain?"

— "Puhukaa; mielelläni teitä kuulen".

— "Tuntuu, kuin vasta ensi kertaa tänään voisin tällä tapaa sinun kanssasi puhella, ja kun kuolen, niin ei jälkeeni jää mitään, jonka olisin unohtanut. Neljäs käsky! niin tuossa muistuu mieleeni, mitä isä vainajani kerran sanoi. Niin, hän ymmärsi kaikki ja oli lukenut paljon kirjoja, ja kerran kuulin hänen sanovan papille, joka usein kävi hänen luonaan, näin: Tiedänpä syyn, miksi ainoastaan neljännessä käskyssä on palkka luvattu, ja siinähän sen luulisi olevan kaikista vähimmän tarpeellisen, sillä sehän on luonnollisinta, mutta kun sanotaan: kunnioita isääs ja äitiäs, ettäs kauan eläisit! ... niin sillä ei tarkoiteta sitä, että hyvä lapsi tulee seitsemän- tai kahdeksankymmentä vuotta vanhaksi; ei, ken isäänsä ja äitiänsä kunnioittaa, se elää kauan, mutta taaksepäin. Hänellä on vanhempainsa elämä muistossaan, ajatuksissaan, ja sitä ei häneltä voi poisottaa ja hän elää kauan maailmassa, olkoon missä iässä hyvänsä. Ja ken ei isäänsä ja äitiänsä kunnioita, se on vasta tänään syntynyt maailmaan eikä häntä enää huomenna ole siinä".

— "Äiti, tuo oli kelpo sana, minä ymmärrän sen enkä sitä unohda ja lastenikin pitää se oppiman; mutta mitä enemmän te puhutte, sitä raskaammaksi käy minulle vaimon hakeminen; hänen pitäisi, luullakseni, olla teidän kaltaisen".

— "Älähän ole, lapseni, niin yksinkertainen. Yhdeksäntoista ja kahdenkymmenen iässä olin minäkin aivan toisenlainen, raju ja itsepäinen, enkä ole vielä nytkään semmoinen, kuin minun pitäisi olla. Mutta mitäs minun piti sinulle sanoakaan? niin, vaimosta. Merkillistä, miten se sinusta niin vaikealle tuntuu. Mutta vaikeaapa sinusta on kaikki tuntunut jo pienestä pitäin; kahden vuoden iässä vasta opit sinä kävelemään ja osaathan nyt juosta kuin varsa. Nyt vielä pari pientä seikkaa, mutta pienistäpä usein tuntee suuretkin. Ota vaari, miten se hän nauraa; nauru ei saa olla mitään leveää hohotusta eikä mitään hienoa hihitystä, ei, sydämmestä sen pitää olla tullutta; soisinpa tietäväsi, miten sinä itse naurat, sitten osaisit eroittaa oikean naurun".

Poika purskahti nyt kovaan nauruun ja äiti saneli sanelemistaan: "Niin, niin, tuolla lailla, samoin nauroi isä vainajanikin, niin hänelläkin selkä notkui ja olkapäät hyppivät". Ja mitä enemmän äiti noin puhui, sitä enemmän täytyi pojan nauraa, ja viimein yhtyi äitikin joukkoon, ja niin kohta kuin yksi lakkasi, tarttui toisen nauraminen häneen jälleen. He istahtivat tien viereen ja päästivät hevosen syömään; äiti otti kukan maasta ja, leikiten sillä kädessään, sanoi: "Niin, merkitsee tuokin jotain. Ota vaari, menestyvätkö hänellä kukat, siinä on enemmän kuin osaa arvatakaan".

Kaukaa kuului nyt tytön laulu, ja äiti sanoi: "Panepa sekin tähdelle, laulaako hän yhteislaulussa mielellänsä toista ääntä; se merkitsee jo jotakin, kun joku mielellään pyrkii laulua alottamaan; ja katsos, tuolla tulee koululapsia, nekin sanovat minulle erään asian. Tärkeätä olisi, jos saisit tiedustelleeksi, onko hänellä vielä tallella kirjoitusvihkonsa koulusta".

— "No mutta, äiti, tähän tahdotte ottaa koko maailman todistajiksi. Mitähän sekin merkitsisi, onko hänellä kirjoitusvihkonsa vielä jäljellä?"

— "Että sinä vielä kysyt tuota, se osoittaa, ettes vielä ole oikein ymmärtäväinen. Tytöllä, joka ei huolellisesti säilytä kaikkea sitä, mikä kerran on ollut jonkin arvoista, ei ole oikeata sydäntä".

Tämän puheen aikana oli poika koettanut päästää auki solmua ruoskan siimassa; nyt otti hän veitsen taskustaan ja leikkasi solmun poikki. Sormellaan osoittaen siihen sanoi äiti:

— "Noin sopii sinun kyllä tehdä, mutta tytön ei koskaan. Pidä silmällä, eikö hän kohta leikkaa solmua poikki; siinä on salaisuus siinäkin".

— "Sen saatan arvata", sanoi poika. "Mutta teidän kengännauhanne on päässyt auki, ja eteenpäin täytyy lähteä".

— "Niin, mutta tuopa taaskin johdatti mieleeni erään seikan", sanoi äiti. "Tämä se on mitä paraimpia merkkejä: ota vaari, mitenkä hän kenkäänsä länttään astuu, sisäänpäin vai ulospäin, ja laahustaako ja kuluttaako hän paljon jalkineita".

— "Sittenpä pitäisi minun juosta suutarin luona", sanoi poika nauraen; "voi äitiseni, kaikkia noita avuja, mitä sanotte, ei löydä yhdessä ihmisessä".

— "Niin kyllä, paljonhan minä puhunkin, eikä sinun huoli kaikkea muistiin panna, se on vaan sinulle ohjaukseksi, kun mitä milloinkin sattuu. Minä arvelen vain, ettei se ole pääasia, mitä kellä on tai mitä ken perinnöksi saa, vaan mitä hän tarvitsee. Mutta nyt, minä, niinkuin tiedät, olen antanut sinun olla rauhassa, avaa nyt minulle sydämesi ja sano, mitä sinulle tapahtui, kun sinä viime vuonna palasit Endringenin häistä ikäänkuin lumottuna etkä enää sen koommin ole ollut entinen poika? Sano minulle, kenties voin sinua auttaa".

— "Oi äiti, sitä ette tiedä, mutta sen sanon teille. Minä olen nähnyt tytön, joka olisi oikea, mutta minä erehdyin".

— "Herran tähden! Ethän vaan rakastunut kenenkään vaimoon?"

— "En maar, mutta erehdyin minä sittenkin. Ja mitäpä pitkistä puheista? Hän oli palvelustyttö".

Poika huokasi syvään, ja ääneti olivat äiti ja poika hetkisen; viimein pani äiti kätensä hänen olalleen ja sanoi: "Sinä olet hyvä poika, kiitänpä Jumalaa, että hän salli sinun tulla semmoiseksi. Hyvin olet tehnyt siinä, että olet hänet hylännyt mielestäsi. Isäsi ei olisi siihen milloinkaan suostunut, ja isänsiunaus, tiedäthän, merkitsee paljon".

— "Ei, äiti, en minä tahdo tekeytyä paremmaksi kuin olen, minulle, totta puhuen, ei ollut yhtään mieliin, että hän on palvelustyttö; se ei käy laatuun, ja senvuoksi läksin tipo tieheni. Mutta vaikeampi minun oli häntä unohtaa kuin luulinkaan; mutta nyt se on ohi, ja ohi sen täytyy olla, minä olen päättänyt, etten tiedustele häntä mistään enkä kysy keltään, missä ja kuka hän on: Jumalan avulla tuon teille oikean talontyttären".

— "Olethan kumminkin rehellisesti kohdellut tyttöä, etkä ole pannut hänen päätänsä pyörimään?"

— "Tuohon käteen, äiti; minun ei ole itseäni mistään moittiminen".

— "Minä uskon sinua", sanoi äiti ja pudisti usean kerran hänen kättään, "ja nyt onnea ja siunausta matkallesi".

Poika astui hevosen selkään, äiti katsoi hänen peräänsä ja nyt huusi hän: "Seis! vielä sana, olinpa unohtaa paraimman".

Poika käänsi hevosen ja äitinsä kohdalle tultuaan sanoi nauraen: "Mutta se on jo viimeinen, eikö niin?"

— "Viimeinen on ja paras. Kysele työltä myöskin paikkakunnan köyhistä ja käy sitten köyhiltä tiedustelemassa, mitä nämä tytöstä puhuvat. Huono se talontyttö on, jolla ei ole erityistä köyhää, jolle hän hyvää tekee. Pane tuo tähdelle, ja mene nyt Jumalan nimeen ja ratsasta hyvää kyytiä".

Ja pojan mentyä matkaansa, luki äiti vielä rukouksen hänen tiellensä ja palasi sitten jälleen kotiansa.

— "Olisi minun sittenkin pitänyt vielä sanoa hänelle se, että hän tiedustelisi, miten Josenhans vainajan lasten on käynyt", sanoi äiti kummallisessa liikituksessa, ja ken tuntee ne salaiset tiet, joita sielu käy, ne vuolteet, joita kulkee meidän näkyvän tilamme ylitse tai syvässä sen alla? Sun muistossasi herää joskus jo kauan aikaa sitten vaiennut laulu- tai tanssisävel, sin'et voit sitä laulaa, et saada säveleitä yhteen, ja kumminkin soi se sydämmessäsi aivan selvään ja sinusta tuntuu, kuin kuulisit sitä. Mikä se on, joka äkkiä herätti sinussa nuo vaienneet säveleet?

Minkätähden muisti äiti nyt juuri näitä lapsia, jotka jo kauan sitten olivat menneet hänen mielestään? Oliko nykyinen hartauden tila ikäänkuin muisto toisesta jo kauan kadonneesta, ja herättikö se sitten sen mukana olleet seikat mieleen? Ken voi käsittää ne hiukeen hienot ja näkymättömät alkeet, joita liihottelee ja heiluu ihmisestä ihmiseen, muistosta muistoon?

Äidin tultua takaisin tupaan, sanoi isäntä pilkallisesti:

— "Olet kai antanut hänelle koko joukon neuvoja, miten muka paraimman saa ongituksi; kyllä minäkin olen siitä huolta pitänyt, olen edeltäpäin kirjoittanut Korppi-Sakarille, ja kyllä se hänet toimittaa paraimpiin taloihin. Hänen täytyy tuoda semmoinen, jolla on runsaasti rahakultaa".

— "Ei se rahakullan runsaus ihmisen hyvyys ole", vastasi äiti.

— "Kyllä minäkin nyt tuon verran ymmärrän", sanoi isäntä pilkallisesti, "mutta miksikäs ei ihminen saata olla hyvä ja rikas rahoista samalla?"

Äiti oli vaiti. Mutta hetken kuluttua hän sanoi:

— "Vai osoitit sinä häntä Korppi-Sakarín luo? Korppi-Sakarín taloonhan Josenhansinkin poika tuli kasvatettavaksi". Niin yhdisti hän nyt puheesen nimen lausumalla taanoisen muistinsa, ja nyt vasta tunsin hänen, ketä oli muistanut, ja palasi myöhemmin, niinkuin pian saamme nähdä, usein niihin.

— "Min'en tiedä, mitä sinä puhut", sanoi isäntä. "Mitä se poika sinuun koskee? Miks'et sinä sano nyt, että minä olen viisaasti tehnyt?"

— "Kyllähän sinä viisaasti teit", vakuutti emäntä, mutta ukkoa ei tämä myöhäinen kiitos tyydyttänyt ja hän meni möristen ulos.

Jonkinlainen äreä pelko, että Johanneksen saattaisi sittenkin käydä nurin päin, ja että asiassa oli kenties pidetty liiallista kiiruttua, suututti ukkoa kovasti nykyisyyteen ja kaikkeen, mitä hänen ympärillään oli.

14. Ratsumies.

Saman päivän illalla, kun Johannes ratsasti Zusmarshofenista, tuli Korppi-Sakari uudistalokkaan luokse ja istuskeli kauan tämän kanssa perähuoneessa, lukien hänelle puoli-ääneen erästä kirjettä.

— "Sinun tulee antaa minulle sata taaleria, kun asia selvenee, ja tästä tahdon minä kirjallisen vakuutuksen", sanoi Korppi-Sakari.

— "Minä luulen, että viisikymmentäkin taaleria olisi kyllin kylläksi, onhan sekin jo hyvä kasa rahaa".

— "Ei, ei pienintä penniäkään vähemmän kuin sata ummelleen, ja lahjoitan minä sinulle siinä jo varmaankin sata, mutta sen suonkin sinulle ja sisarellesi sekä teen kernaasti meidän seutulaiselle palveluksen. Saisinhan minä Endringenissä ja Siebenhöfenissä hyvin hyvästi kaksikin sen vertaa. Sinun Roselisi on kyllä kunnan talontyttö, sitä vastaan ei ole mitään sanomista, mutta mikään erinomainen ei hän kuitenkaan ole; kyllä sitä voipi hyvin kysyä: mitä tusina sellaisia maksaa?"

— "Ole ääneti, sellaista minä en suvaitse".

Uudistalokkaan täytyi tehdä Korppi-Sakarín mielen mukaan ja kirjoitettuaan, sanoi hän:

— "Kuinka arvelet, tuleeko minun siitä Roselille mitään sanoa?"

— "Tietysti tulee sun se tehdä, mutta hän ei saa antaa itsestensä mitään huomata, eikä kellenkään koko seudulla; asia ei salli nuuskimista, ja jokaisellahan ovat omat vihollisensa, sinullakin ja siskollasikin. Saat uskoa minua. Sano Roselille, että hän pukeutuu jokapäiväisiin vaatteisinsa ja lypsää lehmiä, kun vieras tulee. Minä lasken hänet yksinään taloosi; olethan lukenut, mitä rusthollari kirjoittaa, hänellä ovat omat tuumansa ja hän juoksisi heti paikalla tiehensä, jos huomaisi jotakin olevan valmistetun. Mutta sinun tulee pian vielä tänä iltana lähettää joku Lauterbachiiin ja haettaa kimo langoltasi; kyllä minä sitten heti lähetän kosijan luoksesi, muka varsakauppaa hieromaan. Älä sinäkään näytä mitään tietäväsi".

Korppi-Sakari meni pois, ja uudistalokas kutsui sisarensa ja vaimonsa huoneeseen ja ilmoitti heille, toki vaiti-oloon velvoittamalla, että huomenna tulee Roselille kosija, ja vieläpä yhtä hyvä kuin joku ruhtinas, ja jolla on talo, ettei toista mointa, sanalla sanoen, rusthollarin Johannes Zusmarshofenista. Sen jälkeen antoi hän muita ohjeita, joita Korppi-Sakari oli määrännyt, ja käski heidän vieläkin kerran olla asiasta vaiti.

Illallisen jälkeen ei Rosel kuitenkaan tainnut pidättää itseänsä Avojalalta kysymästä, josko tämä, kun hän on mennyt naimisiin, menisi kernaasti hänelle piiiaksi; hän antaisi hänelle palkkaa kaksi sen vertaa kuin mitä hän nyt saa, eikä hänen olisi silloin tarvis mennä Rheinini yli tehtaaseen. Avojalalta antoi kiertelevän vastauksen, sillä hän ei ollut taipuisa menemään Roselin kanssa, ja tiesi, että tällä oli, näitä ehdotellessaan, vielä toinenkin tarkoitus: hän tahtoi ensin ilmoittaa voitto-riemunsa, jotta hän saa miehen ja vieläpä minlaisen, ja silloin tulisi Avojalan pitää hänen taloutensa voimassa, josta hän ei tähän saakka ollut juuri ollenkaan välittänyt. Sen olisi Avojalalta tehnyt kernaasti suosiolliselle emännälle, mutta ei Roselille; ja jos hänen pitäisi kerran mennä nykyisen emäntänsä luota pois, niin ei hän haluaisi enää palvelukseen, vaan kernaammin olisi itse päällänsä, olipa se sitten vaikka tehtaassa

veljensä kanssa.

Vielä kun Avojalka oli maata panemaisillansa, kutsui hänet hänen emäntänsä ja ilmoitti hänelle salaisuuden, lisäten: "sinä olet ollut kyllä aina kärsivällinen Roselin kanssa, mutta ole nyt kaksi sen vertaa, niin kauan kuin kosija on täällä, ettei talossa syntyisi mitään hälinää".

— "Niin, mutta se näyttää minusta huonolta, että hän lypsää tämän ainoan kerran; onhan se suoraa petosta hyviä ihmisiä kohtaan, eikä hän päälle päätteeksi edes osaakaan lypsää".

— "Sinä ja minä emme voi maailmata muuttaa", sanoi emäntä, "minä luulen, että sinullakin on kyllä taakkaa osaltasi; anna toisten tehdä, mitä he tahtovat".

Avojalka meni maata sillä raskaalla ajatuksella, kuinka toki ihmiset eivät pidä minäänkään pettää toinen toisiansa. Hän ei tosin tiennyt, ken se oli, joka piti petettämän; mutta hän sääli nuorta mies parkaa, ja mustalta näkyi hänen silmissään, kun hän ajatteli: ken tietää, ehkä tulee Rosel yhtä kovin petetyksi miehen suhteen, kun tämä Roseliin nähden.

Seuraavana aamuna, kun Avojalka varhain aamulla katsahti ikkunasta ulos, peräytyi hän äkkiä taaksepäin, ikäänkuin olisi saanut luodin otsaansa. "Taivas, mitä tämä on?" Hän hieroi silmiään ja avasi ne taasen sekä kyseli itseltään, josko hän vielä uneksi. "Onhan tuo ratsumies Endringenin häistä, hän tulee siis tähän kylään, hän korjaa sinut, ei, hän ei tiedä siitä mitään; mutta hänen tulee tietää se. Ei, ei, mitä sinä tahdot? Hän tulee yhä lähemmäs, yhä lähemmäs, hän ei silmäile ylös"... Kaksinainen puhjennut neilikka putoaa Avojalan käsistä akkunanlaudan yli hänen päällensä, se tapaa satulalaukkua, mutta ratsastaja ei sitä näe, ja kukka putoaa tielle ja Avojalkaa kiittää alas ja korjaa pettäväisen merkin tieltä, ja nyt selvenee hänelle tämä kauhea valo: tämä on Roselin kosija, hän se on, jota hän tarkoitti eilisiltana. Hän ei tosin nimittänyt häntä, mutta ei se voi olla muu, ei kukaan muu, ja häntäkö nyt petetään?

Ladossa, vehreillä apilailla, joita hän aikoi antaa lehmille ruoaksi, laskeusi Avojalka polvilleen ja rukoili hartaasti Jumalaa, että Hän varjelisi nuorukaisen saamasta Roselia. Että hän tulisi hänen omakseen — tälle ajatukselle hän ei uskaltanut antautua, mutta ei myöskään poistaa sitä.

Tuskin oli hän lehmät lypsänyt, niin jo kiirehti mustan Marannan luo: hän tahtoi kysyä häneltä, mitä hänen pitäisi tekemän; vaan musta Maranna makasi kovasti kipeänä, hän oli käynyt milt'ei umpikuuroksi ja töin tuskin ymmärsi muuta kuin erityisiä sanoja, ja semmoista salaisuutta, jonka hän oli saanut tietää puolittain luottamuksesta ja puolittain arvaamalla, ei Avojalka uskaltanut huutaa niin kovaa, että musta Maranna olisi sitä käsittänyt. Olisihan ulkona oleva väki voinut sen kuulla. Hän palasi taasen neuvotonna kotiinsa.

Avojalan täytyi lähteä pellolle ja viipyä siellä koko päivä nauriita istuttamassa. Melkein joka askeleella pysähtyi hän hetkiseksi ja tahtoi kääntyä takaisin, sanoaksensa vieraalle kaikki, mutta alamaisuuden käsky ynnä omituinen asian tutkiminen ajoi hänet eteenpäin hänelle määrättyyn velvollisuuteen, ja silloin ajatteli hän: jos hän on niin yksinkertainen ja ajattelematon, että niin huolimattomasti siihen heittäytyy, niin silloin ei voi häntä auttaa, eikä hän silloin sen parempata ansaitsekaan, ja — kihlattu ei ole vielä vihitty, lohdutti hän itseänsä lopuksi. Hän oli kuitenkin kaiken päivää täynnä levottomuutta ja kun hän, palattuaan iltasella kotiinsa, meni lypsämään lemiä ja Rosel istui, täysi kiulu edessänsä, erään lehmän ääressä, jonka hän juuri oli lypsänyt, ja lauloi selvällä äänellä, silloin kuuli hän vieraan puhuvan isännän kanssa viereisessä tallissa. Puheen aineena oli kimo. Mutta mistähän kummalta olikaan kimohevonen tullut talliin! eihän heillä tähän saakka ollut sellaista?

Nyt kysyi vieras: "Ken se on, joka tässä vieressä laulaa?"

— "Se on minun sisareni", sanoi talonpoika, ja tämän kuultuaan alkoi Avojalka laulaa toista ääntä niin kovasti, niin innollisesti, ikäänkuin hän olisi aikonut pakoittaa häntä kysymään myös, kuka se toinen laulaja on; mutta laulu saattoi sen pahan, ettei siten voinut kuulla, josko vieras todellakin sitä kysyi. Ja kun Rosel meni, kantaen täysinäistä maitokiulua, pihan yli, johon parhaillaan kimokin talutettiin tarkastettavaksi, sanoi talonpoika:

— "Tuo tuolla se on minun sisareni. Rosel! Pane kiulu pois ja valmista jotakin illalliseksi, meillä on muuan sukulaisemme vieraana; kyllä minä kannan kiulun ylös".

— "Ja tuo pieni tuolla lie kaiketi laulanut toista ääntä?" uteli vieras. "Onko hän myöskin sisar?"

— "Ei, hän on noin puoleksi meidän turvattimme, minun isäni oli hänen holhojansa".

Talonpoika tiesi vallan hyvin, että tuollainen lempeämielisyys on talon kunnia, ja sentähden vältti hän nimittämistä Avojalkaa pelkäksi piiaksensa.

Mutta Avojalka oli itseksensä iloissaan siitä, että vieras vihdoinkin tiesi hänestä. Jos hän on ymmärtäväinen ihminen, niin tiedustelee hän minulta Roselista, arveli hän ihan oikein itseksensä, Rosel kantoi esille ruokaa ja vieras oli kovin ihmeissään siitä, että talossa voitiin saada toimeen moisia kemuja niin vähässä ajassa; hän ei tiennyt, että kaikki oli jo ennakolta valmistettu, ja Rosel pyysi vieraalta anteeksi, että hänen täytyi tyytyä puutteen-alaiseen kestitsemiseen, koska hän oli tottunut kotosalla arvattavasti paljoo parempaan. Hän arveli ja viisaastikin, että laajalle tunnetun kiitoksen mainitseminen tekee hyvää jokaiselle.

Avojalan piti tänään pysyä kyökissä ja antaa kaikki Roselin käteen ja yhä alinomaa rukoili hän: "sanohan nyt minulle toki Jumalan nimessä, kuka hän on? Mikä on hänen nimensä?" Mutta Rosel ei vastannut ja emäntä ilmoitti viimein salaisuuden, selittäen: "voithan sinä nyt jo sanoa, hän on rusthollarin Johannes Zusmarshofenista. Onhan sinulla, Amrei, tallella vielä eräs muisto hänen äidiltänsä?"

— "Niin on", vastasi Avojalka ja hänen täytyi istahtua kiukaan reunukselle, sillä hänen polvensa horjuivat. Kuinka ihmeellistä tämä kaikki olikaan! — Hän on siis hänen ensimmäisen hyväntekijänsä poika! "Kyllä häntä pitää auttaa, vaikkapa koko kylä kivittäisi minut; en minä jaksa tätä kärsiä!" arveli hän itseksensä.

Vieras läksi pois, häntä saatettiin, mutta vielä rapuilla kääntyi hän äkkiä ympärinsä ja sanoi: "minun piippuni on sammunut, ja minä aina kernaimmin sytytän sen hiilestä". Hän halasi kaikesti tarkastella, miltä kyökissä näyttää. Rosel kiiti ennen häntä sisälle ja tarjosi hänelle tulikoukulla hiilen; hän seisoi juuri Avojalan edessä, joka istui takana uunin reunuksella.

Ja vielä myöhään illalla, kun kaikki talossa makasivat, läksi Avojalka ulos ja juoksenteli pitkin kylää. Hän hakee jotakuta, jota hän voisi pyytää varoittamaan Johannesta, mutta hän ei tiedä ketäkään. Maltas, tuolla asuu suntio, hän on uudistalokkaan vihollinen ja osaa ilmoittaa kaikki niin sujuvasti, mutta ... sinun isäntäsi vihollisen luo et sinä suinkaan mene etkä ylipäänsä kenenkään luo täällä. Sinulla on kunnalliskokouksessa vihollisia kyllin Damin tähden... Niin, Dami, se voi sen tehdä. Miksikä ei? Voipihan mies puhua siitä paljoo enemmän; mitä voitaisiin luulla hänen sen sivussa tarkoittavan? Ja Johannes, niin, sehän on hänen nimensä, ei suinkaan unohda sitä, ja silloinhan on Damilla suojelija ja vieläpä millainen! Mikä mies! Mikä perhe! Silloin ei hänellä ole enää puutetta. Ei, Dami ei uskalla tulla kylään. Oi hyvä Jumala! onhan hän ajettu pois! Mutta entäs Sysi-Matti, sehän voisi sen, ja ehkä Dami sittenkin...

Hänen ajatuksensa harhailivat sinne tänne niinkuin virvatuli, ja hän itekin harhaili teitä käydessään tietämättä minne, ja hän tunsi tänään itsensä niin pelon-alaiseksi niinkuin aina käy, kun emme tiedä koko maailmasta ja olemme omissa ajatuksissamme; hän pelkäsi jokaista ääntä, sammakot lammessa kurisivat niin kauheasti, ruisrääkät nisupelloilla pärisivät niin kolkosti, puut seisoivat niin mustina tänä yönä. Ukkonen oli tänään jyrisnyt Endringenissä päin. Taivaalla kiitää mustia pilviä, ainoastaan silloin tällöin kirmailee joku tähtönen.

Avojalka kiirehti kedon yli metsään; hän tahtoi mennä Damin luo, hänen täytyi siitä puhua edes jonkun ihmisen kanssa. Kuinka on metsässä niin synkkää? Mikä lintu se on, joka visertää nyt näin yöllä, melkein kuin rastas, kun hän lentää illalla, ja "tulen jo, tulen jo, tulen jo; tulen koht', tulen koht'!" kaiku sen laulu. Ja nyt visertää rastas, niin henkeänsä vetämättä, niin sydämmensä pohjasta, niin suihkuavin sävelin, niin hiljaa lirittämällä, kuin metsän lähde, joka uhkuu maan sisästä.

Metsätiellä olevat puun juuret eivät suinkaan kierrelleet Avojalan aatoksia mutkaisemmin.

— "Ei, se tuuma ei auta! Mene vaan taasen kotiisi" sanoi hän viimein itsekseen ja kääntyi takasin, mutta vielä kauan käyskenteli hän pitkin ketoa; hän ei uskonut enää virvatulia, mutta tänään näytti siltä, kuin joku sellainen häntä kuljettaisi edes takaisin, ja nyt tunsi hän ensikerran kävelleensä kovin kauan avojaloin kasteisella maalla ja poskensa hehkuvan. Hiki vuosi hänestä virtana, kun hän pääsi viimein kotiin kammioonsa.

15. Sidottu ja päästetty.

Aamulla herätessänsä huomasi Avojalka tilallaan sen kaulakoristeen, jonka hän ennen oli saanut rusthollin emännältä; hänen täytyi kauan aikaa ajatella, ennenkuin muisti, että hän oli sen ottanut eilen illalla esille ja kauan katsellut sitä.

Nousemaan yrittäessään, tunsi hän jäsenensä olevan kuin hakattujen, ja käsiään vaivalla ristiin pannessaan, vaikeroi hän:

— "Enhän vaan taivaan nimessä kipeäksi tule! Minulla ei ole aikaa siihen, minä en saata olla sairaana nyt". Ikäänkuin suutuksissa ruumiisensa ja lujatahtoisena ponnistaen sitä, nousi hän ylös; mutta pahastipa hän pelästy, nähtyään pienestä peilistänsä, että hänen kasvonsa olivat aivan pöhössä: "Siinä sulle rangaistus, kun eilen yöllä niin paljon juoksentelit ja tahdoit avuksesi kutsua vieraita ihmisiä, jopa kelvottomiakin". Hän löi kuni rangaistukseksi itseään hellälle poskellensa, sitten kietoi hän sen huolellisesti ja meni työhönsä.

Emäntä, nähtyään hänet, tahtoi lähettää häntä makaamaan; mutta Rosel rupesi torumaan, että Avojalca oli ilkeyttänsä vaan olevinaan sairas ja oli tehnyt tuon tepposen vaan senvuoksi, kun tiesi, että häntä nyt tarvitaan. Avojalca oli ääneti, ja kun hän oli ladossa panemassa apilaita korsuun, silloin kuului muudan raikas ääni: "Hyvää huomenta! Ahkeriapa ollaan jo näin varhain!"

Se oli hänen äänensä.

— "Aina vähän", vastasi Avojalca ja purasi sitten hampaansa yhteen, harmissaan sille häijylle tontulle, joka kateellisena oli hänet noitunut ja rumentanut niin pahaksi, että Johanneksen oli häntä mahdoton tuntea.

Pitikö hänen nyt ilmoittaa itsensä?

Parasta on odottaa.

Hänen lypsäessään kyseli Johannes yhtä ja toista. Ensinkin, lypsävätkö lehmät paljon ja myödyänpö karjan tuotteita ja miten, kuka voita kirnuua, ja pitääkö joku tuosta kirjaa talossa.

Avojalca vapisi; hänen vlassaan oli nyt sysätä kilpakumppalinsa syrjään, osoittaessaan, mimmoinen hän on; mutta kuinka kummallisesti ovat maailman kulun langat kehrätyt! Hän häpesi ennen kaikkea puhua pahaa isäntäväestään, vaikka moite olisi oikeastaan koskenut vain Roselia, sillä muuthan olivat hyviä; mutta hän tiesi, että häpeä on palvelijankin saattaa taloa pahaan huutoon, ja senvuoksi hän vastasi vain: palvelijan ei sovi arvostella isäntäväkeänsä; "ja hyväsydämmisiä he ovat kaikki", lisäsi hän sitten sisällisessä oikeudentunnossa, sillä hyväntahtoinen oli tosiaan Roselikin kaikessa tulisuuudessaan ja ylpeydessään. Nytpä johtui Avojalalle jotakin mieleen. Jos hän sanoo mimmoinen Rosel on, niin lähtee vieras tipo tiehensä, siten hän on tosin Roselista päässyt, mutta hän on sitten poissa, ja viisaasti hän sitten jatkoi:

— "Näyttepä olevanne varovainen; siitähän vanhempannekin ovat tunnetut. Mutta tiedättehän, ettei mitään eläintä opi yhdessä päivässä tuntemaan; teidän pitäisi, mielestäni, jäädä vähäksi aikaa tänne, ja sittemmin saamme mekin tutustua lähemmin keskenämme, ja kyllähän sitten sana sanasta syntyy, ja missä vaan saatan olla teidän hyödyksenne, niin sen teen aivan mielelläni. Vaan enpä minä ymmärrä kumminkaan, miksi te niin paljon kyselette..."

— "Kas viekasta! Mutta mieliinipä olet kuin oletkin", sanoi Johannes.

Avojalca säpsähti, niin että lehmä peräytyi ja maito oli vähällä läikähtää kiulusta ulos.

— "Ja hyvät juomarahaht pitää kyllä saamasi", lisäsi Johannes ja pudotti jälleen takaisin taskuunsa taalerin, jota jo oli pitänyt hyppysissään.

— "Kuulkaas", alkoi Avojalca vielä, mennen toisen lehmän luo. "Suntio on minun isäntäni vihollinen, sen sanon siltä varalta, että hän rupeaisi teihin hierautumaan".

— "Niin, niin, kyllä sinun kanssasi sopii puhella, näen mä, mutta sinun kasvosi ovat pöhössä; ei tuo pään sitominen mitään auta, kun kävelet avojaloin".

— "Minä olen jo tottunut siihen", sanoi Avojalca, "mutta kiitoksia vaan neuvostanne, koetan sitä seurata".

Askeleita kuului ulkoa. "Saammehan toiste puhella enemmän", lopetti poika ja meni pois.

— "Kiitos nyt, paksu poskeni!" sanoi Avojalca, vieraan mentyä, ja taputti pöhönnyttä poskeansa; "olet ollut oikein kiltti; sinun kauttasihan saan hänen kanssaan puhua, ikäänkuin ei olisi minua itseäni likimaillakaan, naamuri silmillä kuin laskiaisena. Helei! Tämäpä hauskaa!"

Kummallista, kuinka tämä sisällinen ilo melkein poisti hänen ruumiillisen kuumeensa; väsyksissä hän vaan oli, sanomattoman väsyksissä, ja osittain oli hänestä mieleistä osittain haikeata, kun hän näki renkivoudin tervaavan rattaiden pyöriä ja kuuli isännän aikovan vieraan kanssa lähteä ulos kylään. Hän riensi kyökkiin ja siellä kuuli hän isännän sanovan Johannekselle: "Olisipa hyvä, jos sinä lähtisit ratsain; sitten saisit sinä, Rosel, tulla viereeni rattaille ja Johannes ratsastaisi sivulla".

— "Lähteehän emäntäkin joukkoon", lisäsi Johannes hetken kuluttua.

— "Minulla on imevä lapsi, en minä voi lähteä", sanoi emäntä.

— "En minäkään ilkeä näin arkipäivänä lähteä kyliä kulkemaan", lisäsi Rosel.

— "Mitä joutavia! Kun serkku tulee vieraisin, niin saatat kyllä ottaa itsellesi yhden vapaan päivän", pyyteli isäntä, sillä hän tahtoi, että Johannes oitis Roselin kanssa yhdessä tulisi vouratalollisen luokse, jott'ei tällä olisi tyttärensä suhteen toivoa vähääkään; samalla tiesi hän tämmöisen pienen kylässä-käynnin hankkivan ihmiset pikemmin kokoon kuin kahdeksanpäiväinen vieraissa-olo talossa.

Johannes oli vaiti, ja isäntä pyytämisensä innossa nykäsi häntä ja kuiskasi: "Puhu sinäkin hänelle, sinua hän mielummin tottelee ja lähtee mukaan".

— "Minusta nähden", sanoi Johannes ääneensä, "sisaresi tekee oikein, kun ei tahdo näin keskellä viikkoa kyliä käydä. Minä valjastan heponi sinun hevosesi rinnalle, sittenhän saamme nähdä, miten ne yhdessä kulkevat, ja illalliseksi tulemme jo takaisin, joshan emme jo ennenkin".

Avojalka, kuullessaan tätä, purasi huultaan ja tuskin jaksoi olla nauramatta; "sepä se", arveli hän, "sitä miestä ette ole saneet vielä suistaneeksi, vielä vähemmin valjaisin, sitä miestä ette voikaan niin ilman mitään kuljettaa maita mantereita, kuten oli aiottu, niin ettei hän takaisin osaisi tulla".

Hänen täytyi panna huivi kasvoiltaan pois, niin kuuma tuli hänen pelkästä ilosta.

Kummallinen oli tänään talossa päivä, ja Rosel kertoi puoli-äreissään, mitä kaikkea kummallista Johannes oli häneltä kysynyt, ja Avojalka se riemuitsi sydämessänsä, sillä kaikki se, mitä hän oli kysellyt ja jonka hän hyvin ymmärsi, miksi tämä oli niin kysellyt, oli hänessä täytetty. Mutta mitäs siitä on hyötyä? Hän ei tunne sinua, ja jospa tuntisikin, niin sinä olet orpo raukka ja palveluksessa, siitä ei tule milloinkaan mitään. Hän ei tunne sinua eikä rupea sinusta tiedustelemaan.

Illalla miesten palatessa, oli Avojalka ottanut jo huivin pois otsaltaan, posket ja ohimoiset olivat vielä leveästi sidottuina.

Johannes ei näkynyt nyt huolivan hänestä sanoilla eikä katseellakaan. Sitä vastoin oli hänen koiransa Avojalan luona kyökissä ja tämä antoi sille ruokaa, silitteli sitä ja puheli sille: "Niin! Jospa vaan voisit sanoa hänelle kaikki, niin kyllä uskollisesti hänelle kaikki ilmoittaisit!"

Koira pani päänsä Avojalan polvelle ja katsoi häneen ymmärtäväisillä silmillä ja pudisti sitten päätään, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa: raskasta on, etten minä voi puhua.

Nyt meni Avojalka sisään ja tuuditteli lapsia, jotka jo kauan aikaa olivat maanneet, vielä kerran kaikenlaisilla lauluilla, mutta sitä valssia, jonka mukaan hän kerran oli tanssinut Johanneksen kanssa, lauloi hän enimmin. Johannes kuunteli kuni haluilansa ja näkyi olevan kaukana puheistansa. Rosel meni kammioon ja käski Avojalan olla vaiti. Vielä myöhään yöllä, kun Avojalka juuri oli tuonut vettä mustalle Marannalle ja täysi leili pääläella kulki synnyintalollensa, tuli hänen vastaansa Johannes, joka oli matkalla yömajaansa ravintolassa. Hiljaa lausui tyttö: "Hyvää yötä!"

— "Kas, sinäkö siinä olet?" sanoi Johannes, "minnes sinä vielä vettä viet?"

— "Mustalle Marannalle".

— "Kuka se on?"

— "Köyhä, kipeä eukko".

— "Roselihan sanoi, ettei täällä ole köyhiä lainkaan?"

— "Voi, Herran tähden; on liiaksikin, mutta Rosel sanoi kaiketi sen vuoksi vaan, kun pitää sitä häpeänä kylälle. Hyväsydäminen hän on, sen saatte uskoa, mielellään hän lahjoittaa".

— "Hyvä sinä olet puolustamaan, näen mä; mutta älähän jää seisomaan leili pääläella. Saanko lähteä kerallasi?"

— "Miks'ette?"

— "Sinä olet oikeassa, sinä kuljet hyvää tietä ja siinä on sinulla suoja, ja minua ei sinun huoli lainkaan pelätä".

— "Min'en pelkää ketään ja kaikista vähimmän teitä. Tänään huomasin, että olette hyvä".

— "Miten niin?"

— "Kun neuvotte parantamaan kasvojeni pöhöä; se auttoi, minulla ovat kengät jalassa".

— "Hyvin teitkin, kun neuvoani noudatit", sanoi Johannes hyvillään, ja koira näkyi ymmärtävän tämän, sillä se hyppäsi tytön luo ja nuoli hänen vapaata kättään.

— "Luks, tule tänne", käski Johannes.

— "Antakaa hänen olla", vastasi Avojalka, "me olemme jo hyviä ystäviä, Luks oli tänään minun luonani kyökissä; minua ja veljeäni kaikki koirat hyväilevät".

— "Vai niin? Onko sinulla velikin?"

— "On kyllä, ja minä aion pyytää, että te hyvántahtoisesti ottaisitte hänet palvelukseen luoksenne, hän on varmaan palveleva teitä uskollisesti elämänsä loppuun asti".

— "Missä hän on?"

— "Tuolla metsässä, hän on tätä nykyä sysimiehenä".

— "Meillä on vähän metsää eikä yhtään sysihautaa; paimenta minä pikemmin tarvitsisin".

— "Siihen hän kelpaa myöskin. Mutta tässä asuukin Maranna".

— "Minä odotan, kunnes tulet ulos", sanoi Johannes, ja Avojalka meni sisään, vei sinne veden, pani halot takkaan ja teki eukolle vuoteen.

Hänen tultuaan ulos, oli Johannes vielä siellä, koira hyppäsi hänen vastaansa, ja kauan seisoivat vielä Avojalka Johanneksen kanssa pihlajapuun juurella. Se humisi niin vienosti ja heilutteli oksiaan, ja siinä he haastelivat kaikenlaista, ja Johannes ylisti hänen ymmärtäväisyyttään ja valpasta mieltään ja sanoi viimein: "Jos joskus tahdot paikkaa muuttaa, niin minun äidilleni sä olisit omiasi".

— "Sepä on suurin kiitos, mitä minulle kukaan voi maailmassa antaa", vakuutti Avojalka, "ja minulla on vielä muistokalu häneltä". Hän kertoi nyt tuon tapauksen lapsuutensa ajoilta, ja kumpikin nauroi, kun Avojalka sanoi, ettei Dami tahdo milloinkaan unohtaa, että rusthollin emäntä on hänelle vielä velkaa nahkahousut.

— "Ne hänen pitää saada", vakuutti Johannes.

He menivät vielä yhdessä kylään, ja Johannes antoi hänellä kättä jäähyväisiä sanoessaan.

Avojalka yritti sanoa hänen jo antaneen hänelle kättä, mutta ikäänkuin säikähtyen tuota ajatusta, riensi hän taloon, vastaamattakaan toisen jäähyväiseen! Johannes meni mettivänä ja hämillänsä yömajaansa "Metson" ravintolaan.

Mutta seuraavana aamuna huomasi Avojalka poskensa pöhön laskeutuneen, eikä milloinkaan tätä ennen kuulunut vielä niin iloista rallatusta talossa, pihalla, tallissa ja ladossa, kuin tänään, ja tänäänhän piti myös asia päätettämän, tänään piti Johanneksen lausua asiansa. Uudistalokas ei enää kauemmin tahtonut saattaa sisartansa huutoon: ehkäpä ei siitä tulisikaan mitään.

Melkein kaiken päivän vietti Johannes sisässä Roselin luona; tämä ompeli miehen paitaa, ja iltasella tulivat uudistalokkaan vaimon vanhemmat ja muut sukulaiset. Asia piti päätettämän.

Kyökissä kihisi paisti, ja kuusihalot räiskivät, ja Avojalan posket hehkuivat sekä uunin tulesta että sisällisestäkin. Korppi-Sakari käyskenteli edes takaisin, ylös ja alas hyvin toimessaan, hän oli talossa kuin kotonaan ja poltteli uudistalokkaan piippua.

— "Se on siis kuitenkin päätetty", valitti Avojalka itseksensä.

Pimeä tuli, ja monta kynttilää paloi talossa; Rosel käyskeli pönäkästi puettuna edestakaisin tuvan ja kyökin väliä eikä toki tiennyt mitä oikeastaan tekisi. Muuan vanha vaimo, joka oli muinoin kyökkipiikana palvellut kaupungissa, oli otettu ruoan keittäjäksi. Kaikki oli valmistettu.

Nyt sanoi nuori emäntä Avojalalle: "mene ylös ja pane kirkkovaatteet päällesi".

— "Miksi niin?"

— "Sinun tulee tänään passata, saathan samassa myös kelpo juomaraha".

— "Minä tahtoisin olla kyökissä".

— "Ei, tee mitä minä sinulle sanon ja joudu".

Amrei meni huoneesensa ja kovin väsyneenä istahti hän hetkiseksi kirstullensa vetäisemän henkeä; häntä peloitti, — hänen oli niin raskasta, — kun hän voisi nyt vaan nukkua eikä milloinkaan enää herätä! Mutta velvollisuus se kutsui häntä ja tuskin oli hän saanut käteensä ensimmäisen kappaleen juhlapukuansa, niin ilo heräsi hänessä, ja iltarusko, joka lähetti kirkkaan säteen ullakkoon, tanssieli Amrein poskilla.

— "Pane kirkkovaatteet päällesi!" Hänellä oli yksi ainoa kirkkopuku ja se oli sama, mikä oli hänen päällensä ollut Endringenin häissä, ja jok'ainoa vaatteiden kahina soi iloa ja samoja valssinsäveleitä, joiden mukaan hän silloin oli tanssinut; mutta yön lähetessä ja pimeässä pannessaan päällensä, karkoitti Amrei jälleen kaiken ilonsa ja sanoi pukeuvansa tällä lailla ainoastaan Johanneksen kunniaksi; osoittaakseen hänelle, kuinka korkeassa arvossa hän piti kaikkea, mitä hänen perheestensä oli lähtenyt, pani hän viimeksi kaulakoristeenkin kaulalleen.

Koristettuna niin kuin muinoin Endringenin häissäkin, tuli hän kammiostaan alas.

— "Mitäs tuo nyt on? Mitäs sinä olet niin pönäkäksi laittaunut?" huusi Rosel suutuksissaan ja rauhattomana sulhasen pitkällisestä viipymisestä. "Mitäs olet pannut päällesi kaikki rikkautesi? Sopiiko piian kantaa tuommoisia koristeita ja mokomia muistoraajoja? Pane paikalla ne pois!"

— "Kas sitä en tee, sen lahjoitti minulle hänen äitinsä, vielä pienenä ollessani, ja se minun kaulallani oli, kun yhdessä tanssimme Endringenissä".

Jotakin kuului kaatuneen portailla, mutta kukaan ei pitänyt siitä lukea, sillä Rosel huusi nyt:

— "Vai niin, sinä kunnoton tontun noita; räpäleihin olisit nääntynyt, jollei sinua olisi otettu taloon, ja nyt tahdot ottaa sulhasen minulta pois".

— "Älähän nimittele häntä niin, ennenkuin hän on se", vastasi Avojalka kummallisella äänellä, ja vanha ruoankeittäjä huusi kyökistä: "Totta Avojalka puhuu, lasta ei saa nimellään mainita, ennenkuin on kastettu, se on lopen vaarallista".

Amrei nauroi, ja Rosel kiljasi:

— "Mikä sua naurattaa?"

— "Itkeäkös minun pitäisi?" sanoi Avojalka, "syytä olisi minulla kyllä, mutta en kehtaa".

— "Maltas, kun näytän sinulle, mitä sinun pitää", huusi Rosel: "tuossa sulle!" ja hän raasti Avojalan maahan ja löi häntä kasvoihin.

— "Kyllä minä riisun; päästä pois!" huusi Avojalka, mutta Rosel päästi hänet muutoinkin, sillä Johannes seiso i hänen edessään, ikäänkuin maasta nousseena.

Hän oli kalman kalpea, hänen huulensa vapisivat, hän ei saanut sanaakaan suustansa, suojellen laski hän vaan kätensä Avojalan päälle, joka vielä oli maassa polvillaan.

Avojalka oli ensimmäinen, joka alkoi puhua, ja hän huusi: "Uskokaa minua, Johannes, tuommainen hän ei ole ollut vielä koskaan, ei elämäpäivänään, ja minä olen syypää..."

— "Niin, syypää sinä olet, ja lähde pois nyt! Minun kanssani sinä lähdet ja minun sinä olet! Tahdotko? Sinut olen löytänyt enkä ole sinua hakenut! ja nyt jäät minun luokseni ja tulet vaimokseni. Niin on Jumalan tahto".

Olisipa nyt ollut katsoa Avojalan silmiin!

Mutta ei ole vielä koskaan kuolevainen silmä täydellisesti nähnyt ukon-nuolta, ja jospa se kuinkakin lujana koettaisi sitä odottaa, sokaisee sen nuoli sittenkin; ja nuolia säihkää ihmisenkin silmistä, ja niitä et voi silmän rävähtämättä nähdä milloinkaan! vavahduksia on ihmismieleessä, ja niitä et milloinkaan saa käsittäneeksi; ne leijuvat maailmoitse, niitä et saa kiinni.

Nopea ilon nuoli, jommainen iskee siitä silmästä, jolle taivas aukee, oli välähtänyt Amrein kasvoilta, ja nyt peitti hän ne käsillään, ja kyyneleitä valui hänen sormiensa lomitse. Johanneksen käsi oli hänen päällään.

Kaikki sukulaiset olivat tulleet saapuville ja kummastellen katselivat, mitä täällä nyt tapahtui.

— "Mikäs Avojalalla on? Mitäs tämä merkitsee?" melusi uudistalokas.

— "Vai niin? Avojalakko sinun on nimesi?" riemuitsi Johannes. Hän naurahti kovaan ja huusi sitten: "Tule nyt! Tahdotko minua? Sano suoraan, tässä on vieraita miehiä. Sano: tahdon, niin ei muu kuin kuolema meidät eroittaa toisistamme".

— "Tahdon! eikä muu kuin kuolema eroittaa meidät toisistamme", huudahti Avojalakko ja heittihe hänen kaulalleen.

— "Niinkö vaimen? sitten saat viedä hänet paikalla talosta pois!" kiljasi uudistalokas vihan vimmassa.

— "Vain käskemättäsikin; kiitoksia vaan hyvästä kohteluksesta, serkku; jos joskus saavut meille, niin kuitataan sitten". Niin vastasi Johannes. Hän otti molemmilla käsillä tyttöä päästä ja huudahti: "Taivaan Herra! Voi äiti, äiti! kuinka iloiseksi nyt tulet!"

— "Mene ylös, Avojalakko, ja ota kirstusi pois, sinusta ei saa jäädä taloon riepukaan", komensi uudistalokas.

— "Kyllä; kyllä se tapahtuu vähemmälläkin melulla", vastasi Johannes. "Tule, minä menen kerallasi, Avojalakko; mutta mikäs sinun oikea nimesi on?"

— "Amrei!"

— "Olin minä vähällä jo ennenkin saada Amrein; se oli rasvaprinssessa ja sinä olet minun suolaprinssessani. Helei! Mennään nyt, tahdonpa nähdä kammiota, jossa niin kauan olet elänyt; nyt saat suuren talon".

Koira se kulki kulkemistaan karvat pörröllään uudistalokkaan ympäri, se huomasi kyllä, että uudistalokas olisi mielellään kuristanut Johanneksen, ja vasta sitten kun Johannes ja Avojalakko olivat menneet portaita ylös, juoksi koirakin heidän peräänsä.

Johannes jätti kirstun paikoilleen, koska sitä ei sopinut ottaa hevosen selkään, ja pani kaikki Avojalan tavarat säkkiin, jonka Avojalakko oli perinyt isältään, ja tyttö kertoi silloin, mitä kaikkea kovaa tuo säkki jo oli kokenut, ja koko maailma pyrki supistumaan yhteen silmänräpäykseen ja oli tuhatvuotinen ihme. Kummastellen näki Avojalakko Johanneksen ilomielin katselevan hänen kirjoitusvihkoaan ja kuuli hänen lausuvan: "Tuon vien äidilleni, sitä hän aavistelikin; ei vielä maailmasta ihmeitä puutu".

Avojalakko ei sen enempää sitä tiedustellut. Ihmettähän oli kaikki, mitä hänelle tapahtui! Ja ikäänkuin tietäen, että Rosel paikalla repisi rikki hänen kukkansa, ja viskasi kujalle, pyykkäsi hän vielä kerran kädellään niitä: käsi tuli märäksi yökasteesta, ja nyt hän meni alas Johanneksen kanssa ja juuri kun olivat talosta lähtemäisillään, puristi vielä joku hiljaa pimeässä hänen kättään; sen teki emäntä, joka hänelle täten sanoi jäähyväisensä.

Kynnyksellä lausui vielä Avojalakko, pannen kätensä ovenpielelle, johon hän niin usein oli nojaunut haaveillessaan: "Palkitkoon Jumala tälle talolle kaiken hyvän ja antakoon anteeksi kaiken pahan!" Mutta tuskin oli hän astunut moniaan askeleen, niin jo huudahti: "Voi, Herran tähden, kun unohdin kaikki kenkäni; ne olivat siellä vuoteen päällä". Ja tuskin oli hän saanut tämän sanoneeksi, niin kopisten lensivät kengät perättäin akkunasta kujalle.

— "Juokse hiiteen", huusi joku ullakon akkunasta. Syvä oli tuo ääni, mutta Roselin se oli kumminkin.

Avojalakko kokosi kengät yhteen ja läksi niitä kantamaan Johanneksen kanssa, jolla oli säkki selässä, ravintolaan päin.

Kuu kumoitti kirkkaana, ja kylässä oli jo kaikki hiljaa.

Avojalakko ei tahtonut jäädä ravintolaan.

— "Mielelläni minäkin jo läksisin matkaan tän'iltana", lisäsi Johannes.

— "Minä jään Marannan luokse", vastasi Avojalakko, "siellä mun synnyintaloni, ja sinä jätät kai koirasi minulle. Jäätkö luokseni, Luks? Pelkäänpä heidän tekevän minulle jotain, jos jään tänne".

— "Kyllä minä vartioin ulkona", vastasi Johannes, "mutta parasta olisi, että lähtisimme kohta matkaan; mitäpä sinulla täällä onkaan tekemistä?"

— "Pitää minun kaikin mokomin käydä Marannan luona. Hän on ollut minulla äidin sijassa, enkä ole häntä nähnyt tänään koko päivänä enkä ole voinut pitää hänestä mitään huolta, ja hän makaa sen lisäksi sairaana. Mutta mitä mä aion tehdä? Tule sinäkin sinne!"

He kulkivat käsi kädessä kuun valaiseman nukkuvan kylän lävitse. Lähellä synnyintalooaan pysähtyi Avojalka ja sanoi: "Katsos, tässä näin antoi äitisi minulle kaulakoristeen ja suuta".

— "Vai niin? Tuossa saat vielä ja vielä".

Autuaina syleilivät rakastuneet toisiansa. Pihlajapuu humisi siihen, ja metsästä kuului yörastaan laulu.

— "Kas niin, piisaa jo, tämä vielä, ja sitten mennään Marannan luo. Herra Jumala! Kuinka iloiseksi hän nyt tulee!"

He astuivat yhdessä mökkiin, ja juuri kun Avojalka avasi oven, lankesi nytkin, niinkuin auringon säde ennen muinoin, leveä kuun säde kaakeliuunin enkelin kasvoille, ja nyt näkyi se vielä iloisemmin hymyilevän ja tanssivan, ja nyt huusi Avojalka kovalla äänellä: "Maranna! Maranna! Herätkää! Maranna! Onnea ja siunausta tuon teille! Herätkää!"

Eukko kohottihe vuoteellaan, kuun säde lankesi hänen kasvoilleen ja kaulalleen, hän avasi silmänsä ja kysyi: "Mikäs nyt? Mikäs nyt? Kukas minua huutaa?"

— "Iloitkaa, tässä tuon teille Johannekseni!"

— "Johannekseni!" huusi eukko kirkeästi. "Armas Jumala, Johannes poikani! Kuinka kauan ... kuinka kauan ... sin'olet minun, sin'olet minun, kiitetty olkoon Jumala tuhatkertaisesti, tuhannen tuhatkertaisesti! Voi lastani! Sinut näen tuhansilla silmillä ja tuhansin kerroin... Ei, anna kätesi tänne... Käy tänne! Tuolla kirstussa on huomenlahja... Ottakaa se huivi... Voi poikoani, voi poikoani! Niin, niin, hän on sinun... Johannes poikani! poikani!" Eukko alkoi nauraa katkotellen ja vaipui takaisin vuoteelle. Amrei ja Johannes olivat laskeuneet polvillensa vuoteen ääreen, ja heidän noustuansa ja kumarruttuansa eukon yli, ei Maranna enää hengittänytään.

— "Voi Jumalani! hän on kuollut, ilo on ottanut häneltä hengen pois!" huusi Avojalka, "ja hän luuli sinua pojakseen. Hän kuoli onnellisena! Voi, mitenkä kaikki onkaan maailmassa niin järjestetty, voi mitenkä käykään täällä kaikki niin ihmeellisesti!" Hän vaipui jälleen vuoteen viereen ja itki katkerasti nyyhkien.

Viimein kohosi Johannes ylös, ja Avojalka painoi kuolleen silmät kiinni. Hän seisoi kauan Johanneksen kanssa hiljaa vuoteen ääressä ja sanoi sitten:

— "Minä käyn ihmisiä tänne. Ihmeellisen hyvin on Jumala tehnyt. Eukolla ei olisi ollut enää ketään, joka olisi hänestä huolta pitänyt, minun lähdettyäni, ja Jumala soi hänelle korkeimman ilon vielä viimeisellä hetkellä. Kuinka kauan, kuinka kauan hän oli odottanut tätä iloa!"

— "Tänään et kumminkaan saata tänne jäädä", sanoi Johannes, "senpä vuoksi lähdetään jo tänään pois".

Avojalka herätti haudankaivajan vaimon ja lähetti hänet mustan Marannan luo, ja hän oli niin ihmeellisesti tunnoissaan, että sanoi tälle kohta, että ne kukat, jotka kasvavat hänen entisellä akkunanlaudallaan, ovat istutettavat mustan Marannan haudalle, ja ettei unohdettaisi panna, niinkuin eukko aina oli halunnut, hänen päänsä alle hänen ja hänen poikansa virsikirjoja.

Järjestettyään kaikki, kohosi hän viimein, ojensihe ja sanoi: "kas niin! nyt on kaikki valmis: mutta anna anteeksi, hyvä mies, että sinun nyt oitis täytyy minun kerallani katsoa viheliäisyyteen, ja anna anteeksi myöskin, etten ole nyt semmoinen, kun oikeastaan soisin olevani. Näen kyllä, että kaikki on hyvä eikä Jumala olisi voinut paremmin tehdä, mutta pelko on minussa vielä kaikissa jäsenissäni, ja kuolema se on sittenkin kova asia, et usko, kuinka paljon olen ajatellut sitä seikkaa. Mutta nyt mä taas tahdon olla iloinen, olenhan onnellisin morsian maailmassa".

— "Totta puhut. Lähde nyt. Tahdotko istua kanssani hevosen selässä?" kysyi Johannes.

— "Tahdon kyllä. Onko tämä sama kimo, joka sinulla oli Endringenin häissä?"

— "Sama on".

— "Ja kas sitä uudistalokasta! Lähettää yöllä, ennenkuin sinun piti tuleman, Lauterbachin kimoa hakemaan, saadakseen sinua tulemaan taloonsa. Hehei! hepo, käypä kotiasi jälleen", lopetti hän melkein iloisena, ja niin palasivat he ajatuksissaan ja tunteissaan takaisin tavalliseen elämään ja oppivat siitä uudestaan tuntemaan onnellisuuttansa.

— "Eihän tämä ole unta? olemmehan kumpikin valveilla, ja huomenna koittaa päivä, ja sitten taas päivä ja tuhatkertaisesti?" Niin puheli Avojalka Luksille, joka oli jäänyt hänen luokseen, sill'aikaa kuin Johannes satuloitsi tallissa hevostaan. Nyt tuli tämä ulos, pani säkin hevosen selkään ja sanoi: "Minä istun tuohon ja sinä istut eteeni satulaan"

— "Mieluummin istuisin säkkini päällä".

— "Kuinka tahdot".

Johannes hyppäsi satulaan ja sanoi: "Kas niin, astupa nyt jalalleni, astu vakavasti vaan ja anna minulle kätesi", ja kepeästi hyppäsi hän ylös, Johannes nosti hänet, suuteli häntä ja sanoi: "Nyt voin tehdä sinulle mitä tahdon, sinä olet vallassani".

— "En minä pelkää", vastasi Avojalka, "sinä olet myöskin vallassani".

Ääneti ratsastivat he kylästä ulos. Viimeisessä talossa paloi valkea, siellä valvoi haudankaivajan vaimo Marannan ruumiin ääressä, ja Johannes antoi Avojalan itkeä hänen kyyneleensä.

Vasta silloin kun he ratsastivat Selja-ahon poikki, sanoi Avojalka: "Tuossa mä muinoin hanhia paimensin ja tuolla ma kerran annoin isällesi juoda tuosta kaivosta. Jumala suojelkoon sinua, pääronapuu, ja teitä kedot ja metsät! Tuntuu, kuin tuo kaikki olisi ollut pelkkää unta, ja suo anteeksi, armas Johannes, tahtoisinpa iloita enkä kumminkaan voi enkä saakaan, kun ajattelen, että tuolla mökissä makaa vainaja; synti on, jos iloitsen, ja synti on, jos en iloitse. Tiedätkös mitä, Johannes? Minä sanon, että vuosi on jo kulunut, ja sitten iloitsen; mutta ei, vuoden päästä on ihanaa ja ihanaa on nytkin, ja tänään juuri iloitsenkin. Nyt ratsastamme taivaasen! Voi mitä ajatuksia minulla oli tuolla Selja-aholla, että käki muka olisi kenties lumottu prinssi, ja nyt istun hevosen selässä ja olen suolaprinsessa. Onpa iloista minusta, kun nimitit minua suolaprinsessaksi; tiedän kyllä Haldenbrunnissa minua pilkkailtavan, mutta minun mielestäni on oikein, että nimitit minua suolaprinsessaksi. Oletko kuullut satua: niin rakkaana kuin suola?"

— "Enpä ole; mimmoinen se on sitten?"

— "Oli kerran kuningas. Tämä kysyy tyttäreltään: kuinka rakkaana sinä pidät minua? ja siihen vastaa tytär: pidänpä sinua niin rakkaana ... niin rakkaana kuin suolaa. Kuningas arvelee, olipa tuo tuhmasti vastattu, ja on vihoissaan siitä. Ei aikaakaan, niin jopa pitää kuningas suuret pidot, ja tytär laittaa niin, että kaikki ruoat kannetaan pöytään suolaamattomina. Tämä arvattavasti ei ole kuninkaan mieliin ja hän kysyy tyttäreltään: mitenkäs on tänään kaikki niin huonosti keitetty? ei maistu niin miltään; — ja siihen vastaa tytär: Senvuoksi, näette, että suolaa puuttuu. Ja enkös minä ollut oikeassa, kun sanoin pitäväni teitä niin rakkaana kuin suolaa? Kuningas myönsi sen ja sentähden sanotaan vielä tänäkin päivänä: niin rakkaana kuin suolaa. — Sen sadun mulle kertoi musta Maranna. Voi Jumala, hän ei voi enää kertoa! Tuolla mökissä lepää kuollut, ja kuules, tuolla livertelee yörastas niin onnellisena. Mutta pois ne mietteet! Tahdonpa olla sun suolaprinsessasi, Johannes. Saat vielä tuta sen. Niin, minä olen juuri onnellinen; aina Marannakin sanoi: Jumala iloitsee, kun ihmiset ovat iloisia, niinkuin vanhemmatkin iloitsevat lastensa tanssiessa ja laulaessa; tanssineet me jo olemme ja nyt lauletaan. Käännä nyt heposi tuonne vasemmalle metsään, — me käymme veljeni luokse, heillä on sysihauta tuolla tien vieressä, — Laula, satakieli! me laulamme kanssa!

"Satakielen soivan kuulen,
Syömme halkeavan luulen;
Lennä, lintu, luoksein vaan,
Lennä mua neuvomaan!"

Ja he lauloivat kaikenlaisia lauluja, surullisia ja iloisia, lakkaamatta, ja Avojalka laului niin hyvin toista kuin ensimmäistäkin ääntä. Enimmin he kumminkin lauloivat sitä valssia, jonka mukaan he olivat kolmasti tanssineet Endringenin häissä, ja aina kun he lopettivat sen, kertoi milloin yksi, milloin toinen, kuinka hän oli muistellut kaukaista tuttuansa, ja Johannes sanoi:

— "Minun oli vaikea saada tätä valssia päästäni pois, sillä silloin tanssit sinäkin aina mielessäni. Min'en tahtonut vaimokseni palveluspiikaa, sillä täytyy sanoani sinulle, että minä olen ylpeä".

— "Se on oikein, semmoinen minäkin olen".

Nyt kertoi Johannes, kuinka kovin hän oli taistellut sydämessänsä, mutta kuinka nyt on hyvin, sillä kaikki epäily on jo ohi. Hän kertoi, kuinka hänet oli ensimmäisen ja toisen kerran lähetetty äitinsä syntymäseuduille morsianta etsimään; kuinka Avojalka, jonka hän oli kohdannut Endringenin kylän päässä, heti oli tunkeunut hänen sydämeensä, hän oli sen tuntenut ja sitten, kuultuaan hänen olevan palvelijan, lähtenyt pois sanomatta kuka hän on.

Avojalka vuorostaan kertoi Roselin kohtelusta Endringenissä, ja kuinka hän oli siellä ensikerran loukannut Avojalkaa sanoilla: "se on vaan meidän piika" ja puheenpäätteeksi sanoi Johannes: "Oikein päättä huikaisee, kun ajattelen, että olisi voinut käydä toisin. Mitenkähän olisi mahdollista, että kulkisin tässä kotiani jonkun toisen enkä sinun kanssasi? Mitenkä se olisi mahdollistakaan?"

Tyyneen tapaansa vastasi Avojalka:

— "Älä ajattele niin paljon, miten muka olisi saattanut käydä toisin, niin tai näin tahi noin. Hyvä on, niinkuin on, olkoon iloa tai murhetta, ja Jumala on niin tahtonut ja meistä riippuu asettaa asiat oikealle kannalle".

— "Niin", sanoi Johannes, "kun panen silmäni kiinni ja kuulen sinun noin puhuvan, niin tuntuu kuin äitini puhuisi minulle. Aivan niin olisi hänkin sanonut. Teidän äänennekin ovat niin yhdenlaisia".

— "Hän uneksii nyt kaiketi meistä", sanoi Avojalka. "Minä uskon sen lujasti". Ja totuttuun tapaansa, ollen oloperäisenkin elämän käsityksessä täytettynä kaikenlaisella kummallisuudella, josta hänen lapsuutensa oli ollut niin rikas, sanoi hän nyt:

— "Mikäs on hevosesi nimi?"

— "Karvan mukaan sillä nimi on".

— "Ei, annetaanpas sille toinen nimi, ja tiedätkös mikä? Helkkyhepo".

Ja tuon soman valssin säveleillä lauloi nyt Johannes yhä vaan tätä yhtä sanaa: Helkkyhepo! Helkkyhepo! ja Avojalka lauloi joukkoon, ja juuri nyt, kun eivät he laulaneet sanoja, jotka jotakin olisivat merkinneet, oli heidän ilonsa puhdas, täydellinen, rajaton; heidän sopi panna siihen kaikki riemut soimaan. Ja taas yhtyivät siihen kaikenlaiset liverrykset, sillä sielussa kajahtelee kellon ääni, joka ei ole enää mitään kokonaista säveltä, mitään määrättyä muotoa, ja sulkee itseensä kumminkin kaikki, ja tuonne ja tänne, ylös ja alas riemuisissa säveleissä heiluivat ja tuodittelivat rakastavien sydämet. Ja taas ryhdyttiin lystillisiin lauluihin, ja Amrei lauloi:

"Kiinni kultani sain,
Nytpä häntä ma vain
Pääst'en luotani, en,
Sylissäin pitelen".

Ja Johannes vastasi:

"Ja kultoani koskaan en päästä mä pois,
Vaikkapa hän itse tontun kahleissa ois;
Ei nauhoin eikä nuorin eikä kahleinkaan
Voi immyttäni viedä multa milloinkaan".

Ja taas lauloi Amrei:

"Kaunihisti kultani
Tanssaella taitavi,
Heiluen, hyörien, pyörien vaan,
Eipä tuota uskoiskaan!"

Johannes vasasi:

"Toisin vuoroin totisena,
Naureskellen toisin;
Jospa toki kaikki päivät
Siten viettää voisin!"

Ja nyt lauloivat he yhdessä pitkällisin sävelin tätä syvää laulua:

"Murhetta seuraa ilo vaan,
Se lohduttaa mua ainiaan;
Ma tunnen impein kaunoson,
Tuon tunnen mustasilmäsen,
Saa syömmein siitä riemujaan."

"Mun omanain hän olla suo,
Ei muihin silmiänsä luo,
Me ilot, murheet kannetaan

Yhdessä, asti kuolemaan".

Raikkaasti kajahteli nyt metsä, jossa kuu leikkitteli säteillään puun latvoissa, oksilla ja rungoilla, ja kaksi ihmislasta lauleli kilpaa satakielen kanssa.

Ja tuolla sysihaudan ääressä yön hiljaisuudessa istui Dami vielä Sysi-Matin luona, ja Sysi-Matti, joka mielellään haasteli yön aikana, kertoeli kaikenlaisia kummitussatuja muinoisilta ajoilta, jolloin metsät näillä mailla olivat vielä niin tiheitä, että orava pääsi hyppiä puusta puuhun, maahan laskelmatta, Neckar joelta aina Bodenjärven rannalle asti, ja nyt juuri kertoi hän satua eräästä olennosta, joksi entinen epäjumala on muuttunut ja joka nyt ratsastelee kimohevosen selässä ja kantaa kaikkialle loistoa ja komeutta ja tuo onnea.

Satuja on, jotka ovat sielulle samaa kuin silmälle leimuavaan tuleen katsominen: liekit ne lehahtelevat, ne imeyvät toisiinsa, ne leikkivät monenvärisinä, täällä sammuu yksi, tuolla välähtää uusi, ja äkkiä nousee kaikki liekkiaaltoon jälleen. Ja katsahdapa pois tuosta liekistä: yö näyttää sitä synkemmälle.

Niin kuunteli Dami, niin katsahdapa hän tuon tuostakin ympärilleen ja Sysi-Matti se kertoi niin yksitoikkoisella äänellä.

Äkkiä hän pysähtyi; tuolla tuli vuoren rinnettä alas kimo, ja sieltä kuului niin armaita lauluja. Tuleeko kummitusten maailma vielä kerran ilmi? Ja yhä lähemmälle ehti hepo, sen selässä istui ratsumies, niin leveänä ja sillä on kaksi päätä, ja se tuli yhä lähemmäksi, ja väliin huusi miehen, väliin naisen ääni: Dami! Dami! Dami! Sysimiehet olivat kumpikin pudota maahan säikäyksestä, he eivät voineet paikaltaan liikkua, ja nyt oli kummitus tuossa ja nyt se astui hevosen selästä ja: "Dami, minähän tässä olen!" huusi Avojalka ja kertoi kaikki mitä oli tapahtunut.

Damilla ei ollut mit'ikään sanomista, hän silitteli vaan milloin hevosta, milloin koiraa ja nyykäytti päätänsä, kun Johannes lupasi ottaa hänet paimeneksi: hän saa kolmekymmentä lehmää paimennettavikseen ja oppii tekemään voita ja juustoa.

— "Sinä pääset mustasta valkoiseen", sanoi Avojalka; "siitähän sopisi tehdä arvoitus".

Dami sai viimeinkin puheenlahjan ja sanoi: "Ja pari nahkahousuja myös". Kaikki naurahtivat, ja hän selitti, että rusthollin emäntä on hänelle vielä velkaa pari nahkahousuja.

— "Annanpa sulle niitä odottaessasi piippuni, he, tuossa sulle langonpiippu", sanoi Johannes ja ojensi Damille piippunsa.

— "Niin, ja itse jäät piipputta", sanoi Amrei puoleksi estellen.

— "Nyt en tarvitse piippua".

Riemuissaan hyppäsi Dami ylös ja riensi mökkiin hopeahelaisine piippuineen; mutta eipäs olisi uskonut hänen saavan aikoin niin hauskaa leikintekoa. Hetken kuluttua nimittäin tuli hän takaisin Sysi-Matin hattu päässä ja pitkä vaippa päällä ja kummassakin kädessään iso tulisoitto. Arvokkain askelin lähenei hän rakastuneita, ja puhui heille juhlallisella äänellä: "Mitäs tämä tietää? Kas tässä, Johannes, on minulla kaksi tulisoittoa, niillä saatan sinut kauniisti kotiasi. Kuinka sinä olet uskaltanut noin omin väkinesi viedä minulta sisarta? Minä olen vanhempi veli ja minulta pitää sinun häntä pyytää ja ennenkuin minä olen myöntynyt, ei koko asiasta tule mitään".

Amrei nauroi iloisesti, ja Johannes pyysi nyt kaikkien lakimetkujen mukaan Damilta hänen sisarensa kättä.

Dami oli jatkaa leikkiänsä kauemmaksi, sillä hänestä tuntui hyvältä, kun oli tuommoisessa asiassa kerrankin onnistunut. Mutta Amrei tiesi, ettei siihen ole luottamista; Dami saattaisi tehdä tuhmuuksia ja muuttaa leikin aivan päin vastaiseksi. Hän näki jo, kuinka veli usean kerran avaten ja sulkien kättänsä aikoi tarttua Johanneksen kellonvitjaan, mutta aina vetäisi kätensä takaisin; hän sanoi senvuoksi kovasti, niinkuin vallatonta lasta kielletään: "piisaa jo! sinä teit hyvin, jätä valtaan nyt".

Dami tuli entiselleen ja virkkoi vielä Johannekselle: "Kas niin! Sinulla on teräshelainen morsian, minulla hopeahelainen piippu". Kun ei kukaan naurahtanut, lisäsi hän: "Etpä suinkaan, lanko, luullut saavasi niin ymmärtäväistä lankoa? Amrei ei ole yksinään ymmärtäväinen, me olemme yhdessä padassa kiehuneet. Niin, lanko, niin!"

Dami näkyi tahtovan perin pohjin nauttia tuota langoksi nimittelemisen suloutta.

Johannes morsiamineen astui jälleen hevosen selkään, sillä he tahtoivat vielä tänä yönä ennättää kaupunkiin, ja heidän kuljettuaan jo kappaleen matkaa, huusi Dami heidän peräänsä: "Lanko, älä

unohda mun nahkahousujani!" Raikas nauru vastasi siihen, ja lauluja kaikueli jälleen, sulhasen ja morsiamen ratsastaessa kuutamoyöllä.

17. Vuorten ja laaksojen poikki.

Eipä ole maailmassa niin, että kävisi eläminen aina yhtä mittaa yhdellä lailla; siinä vuoroilevat päivä ja yö, äänetön rauha ja raju rähinä ja puuha ja kaikki vuodenajat. Niin luonnon elämässä, niin ihmissydammenkin, ja onnellinen se ihmissydän, joka kaikissa liikunnoissakaan ei horjahda polultaan pois.

Päivä koitti jo, kun rakastuneet saapuivat kaupungin portille, ja jo hyvän aikaa ennen, kohdattuun ensimmäisen vastaan tulijan, olivat he astuneet alas hevosen selästä. He huomasivat, että tuommoinen kulku näyttäisi kovin kummalliselta, ja ensimmäinen tiellätulija oli heille sanansaattajana siitä, että heidän on taas antaaminen ihmisten tavallisten olojen ja tapain noudattajiksi. Johannes talutti toisella kädellään hevosta, toisella piti hän Amreita kädestä kiinni; ääneti he kulkivat ja aina kun toisiinsa katsahivat, loistahtivat heidän kasvonsa kuin lasten, jotka heräävät unesta. Mutta luotuaan silmät maahan, vaipuivat he jälleen ajatuksiin ja huolestuivat, miten muka kävisi.

Ikäänkuin jo olisi siitä puhunut Johanneksen kanssa ja täydellisesti vakuutettuna hänenkin ajattellean samaa, sanoi Amrei nyt:

— "Viisaampaa olisi ollut, jos olisimme panneet asian tyyneemmin toimeen; olisit ensin mennyt kotiasi, minä olisin sen aikaa ollut jossakin, ja jos en muualla, niin vaikka Sysi-Matin luona, ja sitten olisit tullut äitisi kanssa minua noutamaan tai olisit kirjoittanut minulle, niin olisin sitten tullut sinne Damini kanssa. Mutta tiedätkös mitä ajattelen?"

— "Aivan kaikkea en vielä tiedä".

— "Ajattelenpa, että katumus on tuhminta, mihin ihminen voi joutua. Ja vaikkapa repisit pääsi irti, et eilistä päivää sittenkään voi palauttaa. Mitä me noin kesken riemujamme teimme, oli oikein ja oikein sen olla pitääkin. Nyt, vähän tyyneemmällä mielellä oltaessa, ei siitä mitä torumista. Meidän on vaan nyt miettiminen, mitenkä vast'edes saamme kaikki hyvään päin, ja sinähän olet suora mies, saatathan minun kanssani asiasta jutella, sano vaan minulle suoraan kaikki. Voit sanoa kaikki, mitä tahdot, siten et mieltäni pahoita; mutta jos jotakin jätät sanomatta, niin sitten teet mieleni pahaksi. Sano siis, onhan sinullakin levollinen mieli?"

— "Osaatkos arvoituksia selittää?"

— "Lapsena olin siinä taidossa aika mestari".

— "No sanos, mikäs tämä on? On, näet, pieni sana, joka merkitsee jotain näkymätöntä, mutta kumminkin kovasti, toisinaan hurjastikin liikkuvata: muutapa ensimmäinen kirjain toiseksi, niin saat näkyväisen kappaleen, joka ilmi tuo kaikki tuon edellisen toimet".

— "Se on helppo", sanoi Avojalca, "lapsellisen helppo arvata, se on 'mieli' ja 'kieli'". Ja kun leivot taivas-alla rupesivat visertämään, alkoivat hekin laulaa arvoituslaulua, ja Johannes alkoi:

"Koetapa, tyttöni, arvata tää,
Jos sä sen arvaat, niin nain sinut mä:
Lunta valkoisempi se on
Vehreämpi ruohoa nurmikon.
Synkempi synkintä syttäkin?
Jos sä mun vaimoni olla suot
Kyllä sen kohta arvaatkin".

Amrei:

"Kirsikan kukka lunt' on valkeempi
Ja kukkineena ruohoa vehreempi.
Ja marjana synkempi syttäkin,
Vaimos olla suon, siis sen arvaankin".

Johannes jatkoi:

"Mikäs kuningas se maaton on?
Ja mikäs pihti ompi raudaton?"

Amrei:

"Korttikuningas se maaton on,
Ja saapaspihti se on raudaton".

Johannes:

"Mikäs tuli ei tuo lämmintä?
Ja mikäs puukko ompi kärjettä?"

Amrei:

"Maalattu tuli ei tuo lämmintä,
Ja taitettu puukko se on kärjettä".

Äkkiä napsautti Johannes sormiaan ja sanoi: "Arvaas nyt", ja hän laului:

"Milläs ompi kaula, vaan pää on pois?
Ja mikä voitta, suolatta makeata ois?"

Amrei vastasi nopeasti:

"Putelill' on kaula, vaan pää on pois,
Ja sokeri voitta, suolatt' eikö makeet' ois?"

— "Puoleksipa vaan arvasitkin", nauroi Johannes. "Kyökissä sinä, näen mä, aikasi olet ollut; näin minä arvelin:

"Putelill' on kaula vaan pois on pää,
Ja voitta, suolatt' on makea muiskus tää".

Ja yhdessä he vielä lauloivat tuon yleisen arvoituslaulun loppuvärssyt:

"Mikäs on se kieli, jonk' ei ääntä soi,
Ja mitäs päivää yö ei seurata voi?" —
"Soljessa on kieli, vaan ei haastakaan,
Ja tuomiopäivää yöhyt ei seurakaan".

"Kas, neitoseni, kaikkihan sä arvaatkin,
Ja emmekö siis häitä me jo viettäiskin?
Solki en mä oo, ja syömmein sykkäilee,
Ja häiden jälkeen päivä aina paistelee".

Ensimmäiseen tulliportin läheiseen ravintolaan he poikkisivat, ja kun Johannes oli käsenyt hyvää kahvia, sanoi Amrei:

— "Hyvästi tää maailma sittenkin on järjestetty! Tähän nyt ovat ihmiset rakentaneet talon ja laittaneet siihen lavitsat ja tuolit ja pöydät ja uunit, siinä palaa valkea, ja tuoll' on heillä kahvit, kermat, sokerit ja kauniit kupit, ja kaikki se kannetaan koreasti pöydälle, ja kun menemme kauemmaksi, niin on sielläkin samallaisia ihmisiä ja taloja ja niissä kaikki niin hyvin järjestetty. Aivan kuin sadussa: 'avau säkki!'"

— "Niin, mutta ei se näitä paitsi ota auetakseen", sanoi Johannes, ja veti taskustaan kourallisen rahoja.

— "Niinpä kyllä", sanoi Amrei, "noilla pyörillä on helppo kulkea vaikka koko maailma pitkin ja poikki. Vaan sanos, Johannes, onko sinusta koskaan elämäpäivänäsi kahvi maistunut näin makealta kuin nyt? Entäs nuo vehnäset sitten! Sinä olet käsenyt liian paljon: me emme jaksu syödä kaikkea; vehnäset minä otan mukaani, mutta sääli on tuota herttaista kahvia; voi, kuinka monelle köyhälle tuo tekisi hyvää, ja meidän täytyy se jättää tähän, ja maksaa sinun se kumminkin pitää".

— "Minkäpä sille mahtaa? Ei maailmassa saa niin tarkasti asioita ottaa".

— "Niin, se on totta, se, minä olen liian tarkaksi tottunut; älä pane pahaksesi sitä; jos jotain tuommoista sanon, niin sen teen ymmärtämättömyydestä".

— "Sitä sinun on hyvä sanoa, kun tiedät olevasi ymmärtäväinen".

Amrei nousi pian ylös, hänen poskensa hehkuivat kuumuudesta, ja tultuaan peilin eteen hän huudahti: "Voi Herran tähden! Minäkö tuossa olen? En tunne itseäni enää ollenkaan".

— "Mutta minä tunnen sinut", sanoi Johannes, "sinun nimesi on Amrei ja Avojalca ja suolaprinsessa, mutta tämä kaikki ei ole vielä kylläksi; sinä saat nyt vielä yhden nimen lisäksi: rusthollin-emäntä ei kuulu myöskään niin hullulta".

— "Oi hyvä Jumala! voiko se siis niin käydä? Minä arvelen nyt, ettei se olisi mahdollista".

— "Tosin, kyllähän me vielä saamme purra rikki kovia pähkinöitä, mutta se ei huoleta minua, se. Panes nyt maata hiukkasen, minä tahdon sillä aikaa tiedustella rattaita: ethän sinä saata ratsastaa minun kanssani päivällä, ja me tarvitsemme sellaiset muutoinkin".

— "Minä en voi maata, minun pitää kirjoittaa vielä kirje Haldenbrunniin; minä olen mennyt matkoihini sieltä ja olen siinä nauttinut toki niin paljon hyvää, ja onpa minulla toimitettavana siellä monta muutakin asiaa".

— "Tee se, kunnes minä palajan takaisin". Johannes meni pois ja Amrei silmäili hänen jälkeensä, täynnä kummallisia ajatuksia: tuolla hän menee ja hän on kuitenkin sinun omasi, ja mitenkä ylevästi hän astuu! Voiko todellakin olla mahdollista ja supisen totta, että hän on sinun omasi?... Hän ei silmäile enää ympärilleen, mutta koira, joka käy hänen jäljessään, sen tekee; Amrei viittaa ja houkuttelee sitä ja katsopa vaan, tuolla tulee se jo takaisin, juosten aika kyytiä. Hän menee sitä vastaan huoneen ulkopuolelle ja kun se kavahti häntä vastaan pystyyn, sanoi hän: "hyvä, hyvä, se on sinulta ihan oikein, että jäät minun luokseni, ett'en minä ole niin ypö yksinäni; mutta nyt tule sisään, minun pitää kirjoittaa".

Hän kirjoitti pitkän kirjeen Haldenbrunnin kylänvoudille, kiitti koko kuntaa niistä hyvistä töistä, joita hän oli saanut nauttia, ja lupasi ottaa sieltä kerran lapsen kasvatettavakseen, jos hän sen vaan voi tehdä, ja velvoitti vielä kerran kylänvoutia, että mustan Marannan pieluksen alle pantaisiin hänen virsikirjansa. Kirjettä lakatessaan, puristi hän huulensa yhteen ja virkki: "kas niin, nyt olen minä valmis, mitä Haldenbrunniin tulee". Pianpa repäsi hän kuitenkin kirjeen auki, sillä hän piti velvollisuutenaan näyttää Johannekselle, mitä hän oli kirjoittanut. Tämäpä ei tullut takaisin pitkään aikaan, ja Amrei punastui, kun puhelias emäntä sanoi: "teidän miehellenne on kaiketi asioita voutivirastossa?" Se, että Johannesta ensikerran nimitettiin hänen mieheksensä, sattui syvälle hänen sydämeensä.

Hän ei voinut vastata, ja emäntä katsoa tähysti häneen kummastellen. Amrei ei tiennyt muuta neuvoa päästäkseen hänen kummallisista silmäilyksistään kuin lähteä ulos huoneen edustalle, jossa hän istahti lauta-läjälle ja odotti, koira sivullaan, Johannesta. Hän silitteli koira ja katseli syvään sen uskollisiin silmiin. — Ei mikään eläin hae ja kestä ihmisen vakaista silmäilyä, ainoastaan koiralle näkyy tämä voima annetuksi, mutta senkin silmä sulkeutuu pian.

Kuinka maailma on kuitenkin samalla kertaa niin arvoituksia täynnä ja toki niin selvä!

Amrei meni koiran kanssa talliin, katseli, mitenkä kimo syödä narsutteli ja sanoi: "Niin on, hyvä kimoseni, syö nyt vaan kyllältäsi ja kuljeta meitä hyvästi kotiin, ja suokoon Jumala, että meille kaikille kävisi hyvin".

Johannes ei tullut pitkään aikaan takaisin, ja kun Amrei hänet viimeinkin näki, meni hän häntä vastaan ja sanoi: "kun sinulla tästälähin sattuu jotakin asioimista matkalla, niin otathan minut mukaasi? Niinhän?"

— "Vai niin! Peljästyitkö? Arvelit ehkä minun menneeni sitä tietäni? Niin, mitenkä olisi, jos minä olisin sinut jättänyt ja ratsastanut matkoihini?"

Amrei säpsähti; hetkisen kuluttua sanoi hän vakavasti: "Et sinä näköjään ole mikään sukkela. Sen tapaisten asiain kanssa leikittelyminen on ihan sääliittävänsä yksinkertaista. Minä surkuttelen sinua, että teit sellaista, sinä teit sillä pahaa itse itsellesi; se on kyllä ikävää, jos sinä sen tiedät, mutta ikävää myös, jos sinä et sitä tiedä. Sinä tahdot ratsastaa luotani pois ja arvelet minun nyt muka itkevänä sinulle huviksi? Luuletko sinä ehkä, kun sinulla on varsa ja rahaa, olevasi herra täällä? Ei, sinun varsasi on vienyt meitä molempia ja minä olen tullut kanssasi. Mitähän arveleisit, jos minäkin laskisin leikkiä ja sanoisin: mitenkä olisi, jos minä jättäisin sinut nyt tuohon istumaan? Minä surkuttelen sinua, että sinä lasket sellaista leikkiä".

— "Hyvä, hyvä, sinun pitää saamasi oikeus, mutta lakkaahan nyt jo toki kerrankin".

— "Enkä, minä puhun niin kauan, kunnes olen saanut suuni puhtaaksi, koska minä olen kerran loukattu, ja minun tahdossani on lopettaa koko juttu silloin kun minä tahdon. Ja sinä loukkasit itse itseäsi, sitä, joka sinun tulee olla ja joka myös olet. Kun joku muu sanoo sellaista, mikä ei ole oikeaa, niin voin minä juosta siitä pois; mutta sinussa ei pidä oleman yhtäkään likapilkkua, ja usko minua, laskea leikkiä sellaisesta asiasta on sama, kuin käyttää ristiin-naulitun kuvaa nukkina".

— "Oho! Ei se toki niin pahaa ole; mutta kaikkeen tähän nähden et sinä näy ymmärtävän leikkiä".

— "Kyllä minä ymmärrän, sen saat kyllä pian tuta, sen, mutta en sellaisesta asiasta, ja nyt on jo tarpeeksi. Minä olen nyt lopussa enkä ajattele enää koko asiaa".

Tämä pieni välisattuma osoitti molemmille jo ajoissa, että heidän, huolimatta kaikesta lemmeästä, täytyi ottaa vaarin toistensa luonteesta, ja Amrei tunsu olleensa liian kiivas, ja Johannes huomasi olevan sopimatonta laskea leikkiä Amrein luottavaisuudesta ja kiintymisestä häneen. Kumpikaan ei sanonut sitä toiselle, mutta kumpikin tunsu toisen niin ajattelevan.

Pieni hattara, joka oli noussut taivaan laelle, hajosi pian läpiloistelevan auringon selvittämällä, ja Amrei iloitsi niinkuin lapsi, kun somat, viheriäväriset Berniläisrattaat, pyöreän pehmeätyynyisen istuimen kanssa, tulivat paikalle. Jo ennen valjastamista, istahti hän niihin ja taputti ilosta käsiään. "Nyt tulee sinun antaa minun vielä lentää", sanoi hän Johannekselle, tämän valjastaessa kimoa, "minä olen ratsastanut kanssasi, nyt ajan minä, eikä jää siis jäljelle muuta kuin lentäminen".

Ja aamun ihanuudessa ajoivat he kauniita teitä myöten. Kimolle näkyi matka kepeältä ja Luks haukkua kaiutteli sen edessä ilosta.

— "Tiedätkös mitä, Johannes", sanoi Amrei hieman matkaa päästyä, "ravintolan emäntä kun luuli minua jo sinun vaimoksesi"

— "Ja sehän sinä jo oletkin, ja siitä kysyn minä viisi, mitä kaikkia sanoisivatkaan siihen. Sinä taivas ja te leivot ja te puut ja te kedot ja vuoret! Katsokaapas tänne, tämä tässä on minun eukkonni! Ja kun hän muriskelee, on hän yhtä hyvä, kuin jos hän jotakin hyvää sanoisi. Oi, minun äitini on viisas vaimo, hän on sen tiennyt, hän on sanonut, että minun pitää tarkastella neitoani, kun hän itkee suutuksissaan, sillä silloin tulee sisällinen ihminen näkyviin. Tänään, kun sinä toruskelit, tuli sinussa näkyviin lempeä, terävamielinen, kaunis, pahanilkinen. Nyt tunnen minä koko sen seuran, joka asuskelee sinussa, ja se on minun mielestäni juuri sellainen, kuin sen tuleekin olla. Oi sinä, koko lavea maailma! Minä kiitän sinua siitä, että olet olemassa, sinä ja kaikki, kaikki. Maailma! Minä kysyn sinulta, oletko sinä, niin kauan kuin oletkaan seisonut pystyssä, nähnyt tällaista somaa eukkoa? Hehei jaa!"

Ja kun joku jalkamies tuli heitä vastaan, niin tarttui Johannes Amreihin ja huusi: "katsopas tänne, tässä on minun muijaseni!" kunnes Amrei rukoili häntä lopettamaan leikkiä; mutta hän sanoi: "minä en voi pidättää itseäni ilosta. Minä tahtoisin huutaa koko maailman korviin, niin että kaikki iloitsisi minun kanssani, enkä minä voi ollenkaan käsittää, mitenkä kaikki nuo ihmiset ajavat pelloillensa ja hakkaavat puita sekä tekevät muuta työtä, eivätkä ollenkaan tiedä, mitenkä minä olen onnellinen!"

Amrei, nähdessään erään köyhän vaimoraukan käyvän maantietä pitkin, päästi silmänräpäyksessä kenkensä jaloistaan ja viskasi ne vaimolle, joka äimästyneenä katseli kiiruhtavien jälkeen ja kiitti. Amreista tuntui niin autuaalta se tieto, että hän nyt ensimmäisen kerran iässänsä oli lahjoittanut arvoisan kappaleen, jota hän itse olisi vielä voinut vallan hyvästi käyttää. Alussa, annettuaan ne niin pian pois ja tuumiessaan sitä, mietti hän vaan — ja tämä ajatus palasi useinkin — kuinkahan paljon kengät oikeastaan saattoivat maksaa; niiden omistamista ei näköjään ollut niin helppo unohtaa, ja hän ei ajatellut enää ollenkaan, kuinka paljon hän oli tehnyt hyvää mustalle Marannalle, — kenkään lahjoittaminen näkyi hänestä olleen ensimmäinen hyvä työ, ja tieto siitä teki arvattavasti hänet paljoa onnellisemmaksi, kuin lahjan saajan; hän hymyili yhä itsekseen, hänellä oli sielussaan salainen lahja, joka sai hänen sydämensä hyppimään ilosta, ja kun Johannes kysyi häneltä: "Miksikä sinä hymyilet noin itseksesi, niinkuin lapsi maatessaan?" sanoi hän:

— "Oi, Jumala, se onkin niin unen laista! Minä voin nyt lahjoittaa! Minä seuraan ajatuksissani yhä vielä vaimoparkaa ja tiedän, kuinka hän iloitsee".

— "Se on hyvä se, että lahjoitat niin mielelläsi".

— "Niin, mitäpäsi siitä, jos lahjoittaa onnellisena ollessa; minä olen niin perinpohjin onnellinen, minä tahtoisin lahjoittaa kaikki, minä haluan nyt yhtä kernaasti kuin sinä huudella kaikille ihmisille. Minä arvelen voivani antaa heille kaikille ruokaa ja juomaa. Minusta tuntuu, ikäänkuin istuisin pitkän hääpöydän ääressä ihan yksin sinun kanssasi ja minä olen niin ravittu, minä en voi syödä mitään, minä olen ihan kylläinen".

— "Niin, se on hyvä, se", sanoi Johannes. "Mutta älä lahjoita enää kenkiäsi. Kun minä katselen niitä, niin muistuvat mieleeni kaikki ne ihanat vuodet, joita ne ovat kestäneet, sinä voit juoksennella niillä vielä monta monituista Herran vuotta, ennenkuin ne kuluvat ihan tyyni".

— "Mitenkä sinä tulit nyt ajatelleeksi sitä? Kuinka monta sata kertaa olen minä ajatellut samaa, katsellessani kenkiäni. Mutta kerrohan minulle nyt myös jotain kodistasi, muutoin olen minä löörpöttävä ainoastaan itsestäni. Kerro nyt".

Johannes teki sen kernaasti, ja hänen kertoillessaan pyöri Amrein mielessä lakkaamatta onnellinen kuva: köyhä vaimo uusissa hänelle lahjoitetuissa kengissä.

Kun Johannes oli kuvannut kotonsa ihmiset, niin rupesi hän kiittelemään talon karjaa, sanoessaan: "Se on niin hyvästi ravittu, niin terve ja pyöreä palleroinen, ettei vesi-tippakaan pysyisi päällä".

— "Minä en tahdo ollenkaan saada päähäni", sanoi Amrei, "että minä yht'äkkiä tulen niin rikkaaksi. Kun ajattelen saavani niin monta peltoa ja lehmää ja maitoa ja voita ja hedelmiä ja kirstua ja arkkua, niin luulenpa todellakin maanneeni tähän saakka ja nyt vasta äkkiä havahtuneeni. Ei, se ei ole niin. Minua peloittaa, ajatellessani, että tulen äkkiä edesvastauksen alaiseksi niin monesta asiasta. Auttaahan sinun äitisi minua, niinhän? Onhan hän vielä voimissaan? Minä en tiedä lainkaan, mitenkä tulee kaikki järjestää niin, etten minä lahjoittaisi pois kaikkea köyhille; mutta eihän se käykään päinsä, sillä eiväthän ne ole minun. Saanhan minä ne itsekin vaan lahjaksi".

— "Almun-anti ei tee köyhäksi, se on yksi äitini sananparsia", virkki Johannes.

Mahdotonta on kertoa, mitenkä hauskasti molemmat rakastuneet ajoivat tietänsä. Joka ainoa sana teki heidät yhä onnellisemmiksi. Kun Amrei kysyi: "onko teidän talossanne myös pääskysiä?" ja Johannes vakuutti olevan kyllä ja lisäsi, että heillä päällepäätteeksi on haikarankin pesä, silloin oli Amrei täydellisesti onnellinen ja matki haikaran ääntä ja kertoi hyvin lystikkäästi, mitenkä haikara hyvin vakavalla näöllä seisoskelee toisella jalallaan ja katsoa tähytää kotoonsa.

Oliko se ennalta tehty sopimus vai silmänräpäyksen sisällinen mahtiko? He eivät puhuneet sanaakaan siitä, mitenkä perille-tulo ja astuminen vanhempain kotiin itse asiassa piti tapahtuman, ennenkuin iltapuolella, jolloin he olivat tulleet jo siihen piirikuntaan, missä Zusmarshofen oli. Nyt vasta, kun Johannes oli jo tavannut joitakuita, jotka tunsivat hänet, tervehtivät ja katsoivat kummastellen häntä, selitti hän Amreille ajatelleensa kaksi eri tapaa, miten tulon pitäisi tapahtuman. Joko vie hän Amrein hänen sisarensa luo, joka asui täällä vähän sivulla — sen kylän kirkon torni näkyi erään vuoren taa — ja hän itse menee kotiin ja selittää siellä koko asian: tahi vie hän Amrein heti suoraan kotiin, se on, Amrein pitää astua rattailta alas noin neljänneksen tuntia ennen ja tulla taloon muka piikana.

Amrei osoitti kaiken järkevyytensä, selvittäessään, mitkä syyt vaativat jälkimmäisen esityksen seuraamista ja mitä siitä taasen voisi syntyä. Jos hän ensin oleskeli sisaren luona, niin tulisi hänen saada ensin puolelleen semmoinen, jolla ei kuitenkaan ole vielä ratkaisu-valtaa ja voisipa syntyä kaikenkaltaista kinaa, jota ei edeltäpäin voi määrätäkään, huolimatta siitä, että ne jättäisivät pahan muiston tulevina aikoina ja hän tulisi ehkä koko kylän juttujen esineeksi, kun ei muka uskaltanut mennä suorastaan kotiin. Tähän nähden olisi toinen esitys mukavampi. Mutta hänen sydämensä oli sitä vastaan, että hän tulisi valeella taloon. Tosin oli äiti vuosia sitten luvannut ottaa hänet palvelukseensa, mutta eihän hän nyt aikonut mennä palvelukseen, ja se olisi jotain varkauden tapaista, jos hän koettaisi keinotella itseään vanhempien suosioon, ja sen lisäksi tiesi hän menettelevänsä tässä valemudossa kaikin puolin kömpelösti. Jos hän tahtoisi asettaa vaikka vaan tuolin isälle, niin eihän hän voisi tehdä sitäkään suoraan, mutkistelematta, vaan varmaankin kaataisi tuolin kumoon, sillä ainahan ajattelisi hän: sen teet pettääkseen häntä. Ja jos kaikki tämä kävisikin vielä päinsä, niin mitenkähän hän näyttäisi sittemmin piioille, kun nämä jäljestäpäin saavat tietää emännän salaa muka piikana hiipineen taloon, ja sen lisäksi eihän hän sillä ajalla voisi puhua sanaakaan Johanneksen kanssa. Tämän selvityksensä lopetti hän sanoilla: "minä sanon sinulle kaiken tämän ainoastaan siitä syystä, kun sinä tahdoit tietää minunkin mieltäni asiassa, ja kun sinä tahdot neuvotella yhdessä minun kanssani, niin täytyyhän minun sanoa omat ajatukseni; mutta samalla sanon minä: mitä sinä tahdot, jos vaan sanot sen päättävästi, sen minä teen, ja jos siis sanot: tee niin, niin minä sen teenkin. Minä seuraan sinua vastustamatta ja minä tahdon tehdä sen, minkä käsket, niin hyvin kuin suinkin voin".

— "Niin, kyllä sinä oikeassa olet", sanoi Johannes miettien, "kumpikin ovat sivuteitä, ensimmäinen hiukkasen suurempi; ja me olemme jo niin lähellä, että meidän täytyy pian tehdä päätös asiassa. Näetkö tuolla mäen rinteellä pientä mökkiä? Näethän myös lemmiä, vaikka ne näkyvätkin vaan kovakuoraisen kokoisilta? Siellä on meillä kesanto, sinne panen minä Damin".

Äimistyen vastasi Amrei: "Oi Jumala, kaikkeapa ihmiset uskaltavatkin! Mutta se on näköjään hyvää niittymaata".

— "Niin kyllä, mutta kun isäni jättää talon minun huostaani, niin kuljetan sinne enemmän tadetta, se on hyödyllisempi, se; mutta vanhat ihmiset pysyvät kernaasti vanhoillaan. No, voi mitä me lörpöttelemmekään! Me olemme nyt jo niin likellä. Oi, jos me olisimme jo ennen asiasta päättäneet! Päätäni pyörryttää".

— "Älä vaan hätäile, meidän tulee päättää levollisina; minulla on jo asiasta vihiä, mitenkä meidän tulisi tehdä, mutta se ei ole minulle vielä ihan selvää".

— "Mitä niin? Millä lailla arvelet?"

— "Ei, tuumipas itse; kenties huomaat sen sinäkin. Se on sinun asiaksi se, ja me molemmat olemme nyt sekaisella päällä, joten se olisi meille vahvikkeena, jos me molemmat ajattelisimme samaa keinoa".

— "Niin, minulle johtuu mieleen yksi seikka. Tuolla toisessa kylässä asuu pappi, jonka minä tunnen vallan hyvästi, hän neuvoo meille kyllä parhaimman keinon. Mutta, annapas olla! Se on kuitenkin parempi! Minä jään tähän laaksoon, myllylle, ja sinä menet yksinäsi taloon vanhempieni luo ja sanot heille suoraan totuuden. Minun äitini saat heti puolellesi. Mutta olethan sinä niin kekseliäs, että kyllä kiedot isänkin ihan sormesi ympäri. Se on paras keino kuitenkin. Sillä tavoin pääsemme odottamasta eikä meidän tarvitse ottaa vieraita ihmisiä auttajiksi! Onko sinun mielestäsi tämä oikein? Eikö se ole liian paljon vaadittu sinulta?"

— "Se on minunkin ajatukseni. Mutta nyt emme tuumi sen enempää, emme ollenkaan; se pysyy, ikäänkuin olisi kirjoitettu, ja se pitää vaan toimitettaman, ja nopeasti työhön tarttuminen tekee mestariksi. Nyt se on oikein. Oi, sinä et ollenkaan tiedä, millainen armas, hyvä, kelpo rehellinen mies sinä olet".

— "No, no! Mutta sama se, me molemmat yhdessä olemme nyt yksi ainoa kelpo ihminen ja sellaisenahan tahdomme pysyä. Katsopas tänne, anna minulle kätesi, kas niin; tuo niitty tuolla on meidän ensimmäinen ketomme. Terve tulemastasi, eukkoseni, kas niin, nyt olet sinä kotonasi. Hei hoilaa! Tuolla on meidän haikarakin, se lentää ylös. Haikara hoi! Sano terve tulemasta! Tämä tässä on uusi emäntä. Toisen kerran juttelen minä sinulle enemmän siitä asiasta. — No, Amrei, älä kuhnustele liian kauan tuolla yläällä, vaan laita pian luokseni myllylle; jos talli-renki on kotona, niin laita hänet, sillä se mies juoksee kuin jänis konsanaan. Kas niin, näetkö talon, haikaran pesä katolla ja kahden riihen kanssa tuolla vuoren päällä, metsästä länteen päin? Siellä pihalla kasvaa lehmus, näetkö?"

— "Näen".

— "Se on meidän kotimme se. No astu nyt alas, sinä et voi enää eksyä".

Johannes nousi rattailta ja auttoi Amrein, joka piti kaularengasta, minkä oli tallettanut taskussa, ristiinpantujen käsiensä välissä, ikäänkuin helmivyötä ja rukoili itseksensä. Johannes otti hatun päästänsä ja hänen huulensa liukkuivat.

Ei kumpikaan puhunut enää sanaakaan, ja Amrei läksi ensimmäisenä. Johannes seisoi vielä kauan aikaa paikallaan ja, nojautuen kimoonsa, katseli Amrein jälkeen. Nyt kääntyi Amrei ympärinsä ja ajoi luotansa koiran, joka oli häntä seurannut, mutta sepäs ei tahtonutkaan lähteä, juoksi kedolle syrjään ja taasen Amrein luo, kunnes viimein Johannes vihelsi, jolloin koira juosta vilisti takaisin. Johannes ajoi myllylle, johon pysähtyi. Siellä sai hän tietää hänen isänsä olleen siellä noin tunti sitten häntä odottamassa, mutta taasen menneen kotiinsa.

Johannes iloitsi, että isä jälleen kykeni jaloilleen ja että Amrei tapaa nyt molemmat vanhemmat kotosalla. Myllyllä oleva väki ei voinut saada selkoa siitä, mikä Johanneksen tänne veti, kun hän ei kuitenkaan näköjään kuullut yhtään sanaa, mitä sanottiin. Hän käyskenteli milloin sisään huoneeseen, milloin siitä taasen ulos, sen kotiinsa vievälle tielle, sen taasen palasi hän takaisin. Johannes olikin täynnä levottomuutta ja näkyi lukevan ihan askeleita, joita Amrei teki. Nyt oli hän tuon pellon pientareella, nyt jo tuon, nyt taasen tuon pensaikon luona, nyt puheli hän jo vanhempien kanssa... Sitä hän ei voinut toki selvittää, miten se kävi.

18. Ensimmäinen takkavalkea.

Amrei kulki sillä välin tietään ikäänkuin unissa. Hän katseli kysyvästi puihin: ne seisovat niin rauhallisina paikoillaan, ja siihen ne jäävät seisomaan ja katsovat sinuun vuosikautia, vuosikymmeniä, koko elämän aikasi elonkumppaleinasi; ja mitä kaikkea tuolloin saatkaan kokea ja nähdä!

Mutta Amrei oli jo tullut kumminkin niin vanhaksi, ettei hän enää hapuillut tukea ulkonaisesta maailmasta. Paljon aikaa oli jo kulunut siitä, kuin hän oli puhellut pihlajapuun kanssa. — Hän tahtoi karkoittaa ajatuksensa kaikesta, mitä hänen ympärillään oli, ja kumminkin kiintyi hänen silmänsä noihin ketoihin, jotka tulevat hänen omikseen, ja aina hän tahtoi ennakolta ajatella, miten on käyvä, taloon tulot ja vastaan-otot, puheet ja vastaukset, niin päin ja näin päin. Tuhansien mahdollisuuksien sekasortona pyöri nyt kaikki hänen mielessään, ja helkkyvalssin sävelet soivat hänen korvissaan. "Mitä tästä vitkailemisesta lähtee? Kun soitto alkaa, niin tanssin polskat ja valssit. En tiedä miten jalkani asetan, ne menevät itsestään; enkä minä saata sitä mielessäni kuvailla, enkä mä huolikaan mieltä sitä, että kentiesi tunnin kuluttua kuljen tätä samaa tietää takaisin, ja sydämmeni on pakahduttua, mutta

kulkeani vaan pitää, askel askelelta. Piisaa jo! Tulkoon mitä tulleekaan; saapuvillahan olen minäkin siinä!"

Ja olipa hänen olennossaan vielä jotain enempääkin kuin tämä vasta lausuttu luottamus; turhaan hän ei ollut jo lapsesta pitäin arvoituksia arvellut ja päivä päivältä taistellut elämän kanssa. Koko sen olennon voima, miksi hän nyt oli tullut, oli hänessä rauhallisena ja tesmälleen osaavana. Kyselemättä enää, miten on välttämättömyyttä kohtaaminen, hiljaa kooten yhteen sielunsa voimat, kulki hän rohkeana ja vakavin askelin eteenpäin.

Kauaksi hän ei vielä ehtinyt, niin jo huomasi erään talonpojan istumassa tien vieressä, jalkojen ja käsien välissä punainen karanko-sauva, johon hän nojasi leukaansa.

— "Hyvää päivää!" sanoi Amrei, "lepo maistunee hyvältä?"

— "Maistuu kyllä. Minne matka?"

— "Tuonne taloon. Lähdettekö mukaan. Saatte nojata käsivarteeni".

— "Niin", irvisteli ukko, "kolmekymmentä vuotta takaperin olisi tuntunut paljoa mieluisemmalta, jos tuommoinen sokea neito olisi mulle noin sanonut, olisinpa hypännyt silloin kuin varsa".

— "Niillepä, jotka varsan lailla hyppivät, ei semmoista sanotakaan!" nauroi Amrei.

— "Sinä olet rikas", sanoi ukko, jolle näkyi olevan mieliin kevyt keskustelu puolipäivän helteessä. Hyvillään otti hän nuuskua sarvirasiastaan.

— "Mistäs näette olevani rikkaan?"

— "Hampaasi maksavat kymmentuhatta guldenia; moni antaisi kymmentuhatta guldenia, jos saisi tuommoisen suun".

— "Minulla ei ole aikaa leikintekoon. Jääkää hyvästi".

— "Maltas, minä lähden mukaan, mutta äläpä vaan juoksekaan".

Amrei auttoi nyt ukkoa nousemaan, ja vanhus sanoi: "Oletpa väkevä". Hän oli leikkisyydessään tekeynyt raskaammaksi ja avuttomammaksi kuin olikaan. Kululle lähdettyä, kysyi hän: "Kenen luokse sinä menet taloon?"

— "Isännän ja emännän".

— "Mitäs heistä tahdot?"

— "Sen sanon heille itselleen".

— "Jos tahdot jotain lahjaksi, niin käänny paremmin takaisin; emäntä se vielä antaisi, mutta hänellä ei ole valtaa talossa, ja isäntä on kitsas, hänellä on sauva niskassa ja kankea peukalo päälle päätteeksi".

— "En minä tahdo mitään lahjaa, minä tuon jotain", sanoi Amrei.

Vastaan tuli vanhanlanta mies, joka sirppi olalla meni pellolle, ja Amrein matkatoveri kysyi häneltä, kummallisesti iskien silmää: "Tiedätkö, liekkö tuo ahnas rusthollari kotona?" — "Luulen, mutt'en tiedä", vastasi mies sirppi olalla ja meni tietään. Hänen kasvonsa vavahtivat, ja vielä nytkin, kun hän meni kauemmaksi, nytki hänen selkensä ylös ja alas, hän nauroi nähtävästi, ja Amrei katsoi terävästi seurakumppalinsa kasvoihin ja huomasi jotain petosta, ja äkkiä hän tunsu ukon rypistyneissä kasvoissa sen miehen, jolle hän ennen oli antanut juoda Selja-aholla, ja hiljaa napsauttaen sormiaan, arveli hän: "äläs huoli, sinut mä saan kiinni", ja ääneensä hän virkkoi: "Pahastipa teette, kun tuolla lailla puhutte isännästä minun moiselleni muukalaiselle, jota ette tunne ja joka kenties on hänen sukulaisiaan; ja totta te ette puhuneetkaan. Kitsas hän kyllä kuuluu olevan, mutta missä vaaditaan, niin on hänellä rehellinen sydän, hän ei vaan pane suurta kelloa soimaan teoistansa, ja kellä on niin kelpo lapsia kuin hänellä kuuluu olevan, se ei saata olla muuta kuin kelpo ihminen; maailman silmissä hän on olevinaan paha, sillä hän ei välitä, mitä muut hänestä puhuvat, ja sitä en hänessä suinkaan moiti".

— "Etpä ole unohtanut suuvärkkiäsi kotiin. Mistä sinä olet?"

— "Kaukaa: Schwartswaldin puolelta".

— "Mistä sieltä?"

— "Haldenbrunnista".

— "Vai niin? Jalkasinko sieltä saakka tepasteltiin?"

— "Ei maar; juuri tuon talon poika päästi minut rattailleen. Oikein kelpo ihminen".

— "On vainen? Hänen iässään olisin minäkin päästänyt sinut rattaileni".

Nyt oli tultu pihalle; ukko meni Amrein kanssa tupaan ja huusi: "emäntä hoi!"

Emäntä tuli kamarista. Amrein käsi vavahti, hän olisi mielellään langennut hänen kaulaansa, mutta hän ei voinut, hän ei saanut niin tehdä, ja ukko sanoi sydämmellisesti nauraen: "Ajatteles, emäntä, tuoss' on tyttö Haldenbrunnista ja hänellä on jotain sanottavaa rusthollin isännälle ja emännälle, mutta minulle hän ei tahdo mitään sanoa. Sano sinä nyt, miksi minua nimitetään".

— "Itse isäntähän se on", sanoi emäntä ja otti tervehdykseksi ukolta hatun päästä ja ripusti sen naulaan.

— "Niin, huomaatkos nyt?" sanoi ukko voitonriemussa Amreille, "sano nyt asiasi".

— "Paina puuta", sanoi äiti ja osoitti Amreille tuolia. Raskaasti hengittäen alkoi tämä:

— "Saatte uskoa, ettei yksikään lapsi ole voinut muistella teitä enemmän kuin minä, jo aikoja sitten, vielä näinä viime päivinä. Muistatteko vielä Josenhansia lammin rannalla, josta tie kulkee Endringeniin?"

— "Kyllä, kyllä", sanoivat vanhukset.

— "Minä olen Josenhansin tytär".

— "Kas, ilmankos sinä näytitkin vähän tuttavalta", sanoi emäntä. "Terve tuloasi!" Hän ojensi kätensä tytölle ja jatkoi: "Onpa sinusta kasvanut roteva ja siisti tyttö. Virkas nyt, mikä sinut pani näin pitkälle matkalle?"

— "Hän on kappaleen matkaa ajanut meidän Johanneksen kanssa", virkkoi ukko väliin; "poika tulee kohta myöskin".

Äiti pelästyi, hän aavisti jotain ja muistutti miehelleen, kuinka hänelle, Johanneksen lähtiessä matkaan, olivat johtuneet mieleen Josenhansin lapset.

— "Ja onhan minulla vielä muistia teiltä kummaltakin", sanoi Amrei ja otti esille kaulakoristeen ja käärityn rahan taskustansa. "Tämän lahjoititte minulle, viimeistä kertaa meidän kylässä käydessänne".

— "Kas! Ja minulle sanoit sen muka hävittäneesi", torui ukko vaimoan.

— "Ja tässä", jatkoi Amrei, osoittaen hänelle groshen rahan, "tässä se raha, jonka minulle lahjoititte, kun Selja-aholla olin hanhia paimenessa ja toin teille vettä juoda".

— "Niin, niin, kyllä se on totta se, mutta mitäs siitä? Minkä olet lahjaksi saanut, sen saat pitää", sanoi isäntä.

Amrei nousi ylös ja sanoi: "Nyt on minulla vielä pyyntönen: sallikaa minun puhua tuokion aika, aivan suoraan. Saanko?"

— "No, miks'et?"

— "Katsokaas, teidän Johanneksenne on ottanut minut mukaansa ja tahtonut tuoda taloon piiaksi, ja toisen ajan ollessa olisinkin mieluummin tahtonut palvella teillä kuin missään muualla; mutta nyt se olisi ollut epärehellistä, ja ketä kohtaan koko ikäni tahdon olla rehellinen, sen luokse en olisi tahtonut tulla ensimmäistä kertaa valeella. Päivää selvemmäksi on nyt kaikki saatava. Sanalla sanoen: Johannes ja minä, me rakastamme toisiamme sydämmemme pohjasta, ja hän tahtoo ottaa minut vaimokseen..."

— "Ohoh!" huusi isäntä ja nousi pystyyn; selvään näki, että hänen entinen raihnaisuusensa oli vaan teeskenneltyä. "Ohoh!" huudahti hän vielä kovemmin, ikäänkuin olisi hevonen häneltä karannut pystyyn. Äiti otti häntä kädestä kiinni ja sanoi: "Annahan tytön puhua".

Ja Amrei jatkoi:

— "Uskokaa minua, kyllä minä olen kylliksi ymmärtäväinen, ja tiedän kyllä, ettei ketään armosta voi ottaa miniäksi; saatatte minulle lahjoittaa, lahjoittaa paljonkin, mutta tehdä miniäksi armosta, se ei käy laatuun ja sitä en minäkään tahdo. Minulla ei ole rahaa rahtuakaan — on vainenkin sentään, nimittäen se grosheni, jonka minulle lahjoititte Selja-aholla, se on minulla vielä tallella, sitä ei ole kukaan tahtonut

ottaa groshenina vastaan", sanoi hän isännän puoleen kääntyen, ja tämän täytyi vasten tahtoaankin naurahtaa. "Minulla ei ole mitään, on kaiken lisäksi vielä veli, joka tosin on terve ja väkevä, mutta josta minun täytyy vielä huolta pitää, ja minä olen hanhia paimentanut ja olin viimeinen kylässä, siinä kaikki, mutta vähimmästäkään vääryydestä ei minua käy moittiminen, ja siinä taaskin kaikki — ja siihen katsoen, mitä ihminen on oikeastaan saanut Jumalalta, en väisty hivuskarvan vertaa minkään ruhtinattaren edestä, olkoon hänellä vaikka seitsemän kultaista kruunua päässään. Parempi olisi ollut, jos olisi joku toinen ottanut puhuakseen minun puolestani, mutta minä olen koko elämän ikäni ollut itse omana suosijanani ja teen sen tänään viimeisen kerran, jolloin ratkaistaan elämä tai kuolema. Se on, älkää ymmärtäkö minua väärin: jos ette minua tahdo, niin menen jälleen rauhassa takaisin, minä en laske käsiä päälleni, en hyppää veteen enkä mene hirteen, minä haen taas paikan itselleni ja olen kiittävä Jumalaa siitä, että niin kelpo mies on minua kerran tahtonut vaimokseen, ja päätän sitten, ettei se ollut Jumalan tahto..." Amrein ääni vapisi, ja hänen vartalonsa yleni, ja ääni kävi mahtavammaksi, kun hän nyt rohkaisi itsensä ja lausui: "Mutta tutkikaat itseänne, kysykää tarkoin omalta tunnoltanne, onko Jumalan tahto niin, kuin nyt teette. Muuta en sano".

Amrei istahti. Kaikki kolme olivat hiljaa; viimein ukko sanoi: "Niinhän sinä saarnaat kuin pappi". Mutta äiti pyyhkäsi silmiään esiliinallansa ja sanoi: "Miks'ei? Eihän papillakaan ole muuta kuin yksi pää ja yksi sydän".

— "Ei vainen!" pilkkasi ukko, "on sinussakin vähän tuommoista hengellistä; kun kuulet pari tuommoista puhetta, niin olet paikalla pehmonen".

— "Ja sinä et näytä aikovankaan pehmitä ennen loppuasi", sanoi emäntä närkkäästi.

— "Ohoh!" pilkkasi ukko. "Katsos nyt, sinä pyhimys Alamaasta: tuotpa kaunista rauhaa tähän taloon. Nyt olet paikalla saanut toimeen sen, että muija tuossa minua uhkaa; hänet sait jo puolellesi. No saattehan odottaa, kunnes minä olen tämän maailman jättänyt, tehkää sitten mitä tahdotte".

— "Ei!" huusi Amrei, "sitä en tahdo; niin vähän kuin tahdon, että Johannes ottaisi minut vaimokseen ilman teidän suostumustanne, yhtä vähän tahdon sydämmiimme sitä syntiä, että kumpikin rupeaisimme odottamaan teidän kuolemaanne. Minä olen tuskin tuntenut vanhempiani, muistaa en voi heitä enää ollenkaan: minä rakastan heitä vaan niinkuin rakastetaan Jumalaakin, jota ei olla milloinkaan nähty. Mutta tiedän mä kumminkin mitä kuolema on. Eilen yöllä painoin mustan Marannan silmät kiinni; hänelle tein koko elämän ikäni mitä hän tahtoi, ja nyt, kun hän on kuollut, on minun usein täytynyt ajatella: kuinka usein olet ollut kova ja tyly häntä kohtaan, kuinka paljon hyvää olisit hänelle vielä saattanut tehdä, ja nyt hän makaa tuossa ja nyt on kaikki lopussa; nyt et voi enää mitään tehdä etkä enää pyytää anteeksi. Minä tiedän mitä kuolema on ja senvuoksi minä en tahdo..."

— "Mutta minä tahdon!" kiljasi ukko ja puristi nyrkkiään ja puri hammastaan. "Mutta minä tahdon", kiljasi hän vielä kerran. "Sinä jäät tänne ja olet meidän oma! Ja käyköön nyt miten käyneekään, ja puhukoot mitä tahtovat. Sinä mun Johannekseni saat eikä kukaan muu".

Äiti juoksi ukon luo ja syleili häntä, ja tämä, joka ei ollut tähän ensinkään tottunut, kysäsi ehdottomastakin: "Mitäs nyt tahdot?"

— "Antaa sulle suuta, sinä ansaitset sen, sinä olet parempi ihminen kuin tahdot näyttääkään".

Ukko, jolla koko aikana oli ollut nuuskua hyppysien välissä, ei tahtonut viskata sitä maahan, hän nuuskasi senvuoksi nopeasti ja sanoi: "Olkoon menneeksi!" Mutta sitten hän lisäsi: "Vaan nyt saat eron, tuoss' on paljoa nuorempi ja siltä maistuu paljoa paremmalta. Tules tänne, pappi valepuvussa!"

— "Tulen kyllä; kutsukaa minua vaan nimeltäni".

— "Mikäs nimesi onkaan?"

— "Sitä ei teidän huoli tietää, osaatte te itsekkin antaa minulle oikean nimeni".

— "Kas tuota! No. olkoon menneeksi: tule tänne, miniä! Kelpaakos se nimi?"

Ja vastaukseksi riensi Amrei hänen luokseen.

— "Ja minua, minua ei kysytäkään!" torui äiti onnellisuuden tunteissa, ja ukko se oli tullut varsin leikilliseksi pelkämästä ilosta. Hän otti Amreita kädestä kiinni ja kysyi, papin tapaa matkien:

— "Minä kysyn teiltä, kunnioitettava Kordula Katarina, jota rusthollin emännäksi sanotaan: tahdotteko ottaa tämän" — hän kysäsi tytöltä — "mikäs sinun ristimänimesi onkaan?"

— "Amrei!"

Ja ukko jatkoi samalla äänellä: "Tahdotteko ottaa tämän Josenhansin Amrein Haldenbrunnista miniäkseen, ei suoda hänelle suun vuoroa, niinkuin teette miehellenekin, vaan syöttää häntä huonosti, torua, sortaa ja mitä muuta kotoiseen kovistukseen tulee?"

Ukko oli kuin houkka, aivan kummallisesti oli hän muuttunut, ja sillä välin kuin Amrein riippui äidin kaulassa eikä tahtonut siitä ensinkään irroittua, löi ukko sauvallaan pöytään ja huusi: "Missäs se kelvoton poika viipyykään? Sitä poikaa! Lähettää morsiamensa tänne meidän niskoillemme ja itse kulkee maita mantereita? Onko tuommoista ennen kuultu?"

Nyt irroittihe Amrei ja sanoi, että hevospoika tai joku toinen olisi paikalla lähetettävä myllylle, siellä muka Johannes odottelee.

Isä arveli, että hänen pitää antaa istua siellä vielä vähintäkin kolme tuntia rangaistukseksi siitä, että hän pelkurina oli piiloittanut hameiden taakse; ja muutoinkaan ei häntä täällä vielä ensinkään tarvita, sillä kun hän tulee, niin ei ukolla enää ole morsiamen kanssa mitään tekemistä, ja harmitti häntä nyt jo, kun ajatteli, miten on käyvä.

Äiti pistihe kumminkin ulos ja lähetti nopeajalkaisen hevospojan myllylle.

Nyt johtui äidin mieleen toimittaa jotain ruokaa Amreille. Hän tahtoi paikalla tehdä munakakun, mutta Amrei pyysi saada itse tehdä ensimmäisen valkean, jolla hänelle jotain laitetaan, ja samalla myös keittää jotain vanhemmillekin.

Se suotiin hänelle, ja vanhukset menivät hänen kanssaan kyökkin, ja siellä osasi Amrei niin sievästi ottaa kaikki käteensä, näki yhdellä silmäyksellä, missä mikin kapine oli, tarvitsematta kysyä mitään, ja kaikki, minkä hän teki, teki hän niin vakavasti ja somasti, että ukko aina nyökkäytti päätään vaimollensa ja kerran sanoi: "Se on oppinut talonhoitoon nuottien mukaan, se osaa kaikki soittaa niin kuin paperista, aivan kuin uusi koulumestari".

Kirkkaasti leimuavan valkean ääressä seisoivat kaikki kolme, kun Johannes tuli sisään. Ja kirkkaammin ei loistanut liekki takassa kuin sisällinen onnellisuus kaikkien silmissä. Takka valkeineen oli pyhä alttari, jonka ympärillä seisoivat hartaita ihmisiä, jotka kumminkin vaan nauroivat ja laskivat leikkiä.

19. Salaisia aarteita.

Amrei osasi niin pian perehtyä taloon, että jo huomenna oli siinä kuin olisi jo lapsesta pitäin täällä kasvanut, ja ukko se käydä kähnyteli joka paikassa hänen perässään ja katseli kuinka näppärästi hän kaikki toimitti, niin vakavasti ja säntillään, hätäilemättä, uupumatta.

Löytyy ihmisiä, jotka, kun käyvät noutamassa vaikka pienintäkin esinettä, lautasta tai ruukkaa, panevat liikkeelle kaikkien läsnäolevaisten ajatukset, jotka niin sanoakseni vetävät saapuvilla olevain katseita ja ajatuksia mukanaan. Amrei sitä vastoin osasi kaikki tehdä sillä tavoin, että hänen liikkeessään muut tunsivat sitä enemmän rauhaa, ja jokainen oli hänelle kiitollinen siitä.

Kuinka usein oli ukon täytynyt ennen murista siitä, että aina, kun suolaa tarvittiin, jonkun piti nousta pöydästä pois! Amrei kattoi pöydän ja levitetylle pöytävaatteelle asetti hän aina ensiksi suola-astian. Kun isäntä kiitti siitä Amreita, sanoi emäntä hymyellen: "Näyttää kuin sinä tätä ennen et olisi elänytäkään, kuin olisit tähän saakka kaikki syönyt voitta ja suolatta"; ja Johannes kertoi nyt, että Amreita sanotaan suolaprinsessaksikin, ja lisäsi siihen sadun kuninkaasta ja hänen tyttärestään.

Onnellista yhdessä-oloa heillä oli tuvassa, pihalla ja kedolla, ja isäntä puhui aina, ettei hänelle vuosikausiin ole ruoka maistunut niin hyvältä kuin nyt; hän antoi Amrein neljä viisi kertaa päivässä aivan tavattomina aikoina tuoda hänelle jotain, ja tytön piti aina istua hänen vieressään, kunnes hän oli syönyt.

Emäntä kuljetti Amreita sydämmellisimmällä mielihyvällä maitohuoneessa ja aitassa, ja avasipa hän myös suuren kirjavan kaapinkin, joka oli täynnä kaunista palttinata, ja sanoi: "Siinä huomenlahjasi; ei puutu kuin kenkiä. Varsin on mieleni hyvä, että olet palkkakenkäsi säilyttänyt. Minulla ovat siitä omat taikaluoloni".

Kun Amrei kyseli häneltä, miten tähän saakka oli taloa hoidettu, nyökkäytti emäntä päätään ja maiskutteli huuliaan mielihyvällä, mutta iloansa hän ei semmoisenansa ilmoittanut; ainoastaan varsin tavallisessa äänessä, jolla puhutaan jokapäiväisimmistä asioista, piili ilo sisällisenä sydämmen tykytyksenä. Ja ruvetessaan nyt Avojalan huostaan jättämään yhtä ja toista talouden pidossa, sanoi hän:

"Kuules, lapsi, mitä sulle sanon: jos jotain nykyisessä järjestyksessään ei ole mieleesi, niin muuta pelkäämättä toiselle tolalle, niinkuin parhaaksi näet; minä en ole niitä, jotka arvelevat, että miten he kerran ovat laittaneet, niin sen pitää olla iankaikkisesti, ja ettei siinä saa mitään muutoksia tehdä. Sinulla on vapaa valta, ja minun on iloista nähdä rotevia uusia vetäjiä kuorman edessä. Mutta jos tahdot neuvoani seurata, ja hyväähän sulle neuvon, niin tee vähitellen muutoksia".

Makeata oli tuo tunne, jossa nuorukaisen ja vanhuksen voimat ruumiillisesti ja hengellisesti ojensivat kättä toisilleen, jolloin Amrei sydämensä pohjasta sanoi, että hänen mielestään on kaikki hyvällä kannalla, ja että hän on oleva onnellinen, jos hän kerran maailmassa vanhana emäntänä voi osoittaa talonsa tuommoisessa kunnossa kuin se nyt on.

— "Kauaksipa sinä ajattelet", sanoi emäntä. "Mutta se on hyvä; ken kauaksi eteenpäin ajattelee, se ajattelee kauaksi taaksepäinkin, ja sinä et ole minua unohtava, kun minua ei enää ole". —

Sanansaattajia oli lähetetty ilmoittamaan talon pojille ja vävyille tästä perhe-asiasta ja kutsumaan heitä ensi sunnuntaiksi Zusmarshofeniin, ja siitä pitäin juoksenteli vanha isäntä entistä enemmän Amrein perässä; hänellä näkyi olevan jotain sydämmellään ja hänen oli vaikea ilmoittaa sitä. —

Sanotaan kätkeytyistä aarteista, että musta peikko istuu niiden päällä ja pyhinä öinä nousee siitä paikasta, mihin aarre on haudattu, sininen valkea, ja sunnuntain lapsi saattaa sen nähdä, ja jos hän pysyy rauhallisena ja pelottomana, niin voi hän aarteen ottaa ylös. Eipä olisi uskonut vanhassa rusthollarissakin olevan semmoista aaretta, ja sitä kaitsi musta ylpeys ja ihmisviha, ja Amrei näki sinisen liekin lehottavan sen päällä ja osasi pysyä semmoisena, että hän sai aarteen omakseen.

Mahdotonta on sanoa, mitenkä Amrei oli tehnyt, että ukko silminnähtävästi koetti olla hänen silmissään erittäin hyvä ja hyväntahtoinen; sekin jo, että hän niin paljon näki vaivaa köyhän tytön tähden, sekin jo oli melkein ihmettä. Ja tämä se vaan oli Amreille selvä: ukko ei tahtonut, että ainoastaan hänen vaimonsa näyttäisi oikealta ja rakkaalta ja hän itse tyylyltä ja äreältä, jota täytyy pelätä, ja juuri se, että Amrei, ennenkuin häntä tunsikaan, oli hänestä sanonut luulevansa, ettei hän pidä väliä olla hyvä ihmisten nähden, — juuri se avasi hänen sydämensä. Hänellä oli nyt, aina kun Amrein yksinään kohtasi, niin paljon puhumista, näytti kuin olisivat kaikki hänen ajatuksensa olleet tallella säästöastiassa, jonka hän nyt avasi: ja siellä oli eriskummaisista vanhan-aikaisia rahoja, suuria muistorahoja, joita ei kaupassa käy, joita lyödään vaan suurten tapausten johdosta, oli siellä aivan täysinäisiä, pelkästä hopeasta, vähättäkään vasketta. Hän ei osannut sanottaviaan sanoa niin hyvin, kuin tuonoin äiti Johannekselle. Hänen puheensa oli kankeata kaikin puolin, mutta kaikkeen hän kumminkin osasi, ja hän käyttihe ikäänkuin olisi ollut Amrein suojelija äitiä vastaan ja eipä hänellä ollut niinkään väärin, kun hän kerran sanoi:

— "Katsos, emäntä se on itse hyvä hetki, mutta hyvä hetki ei ole vielä hyvä päivä, hyvä viikko eikä hyvä vuosi. Hän ei ole muuta kuin vaimo, jolla aina on huhtikuun ilma, ja vaimo ei ole kuin puoli ihmistä, sen minä sanon, ja siitä uskosta minua ei saa pois".

— "Kauniistipa te meistä puhuttekin", sanoi Amrei.

— "Niin tosiaankin", sanoi ukko, "sinullehan minä puhun. Mutta niinkuin jo sanoin: emäntä on herttaisen hyvä, on vaan liian hyvä, ja se se häntä paikalla suututtaa, jos ei kohta tehdä, niinkuin hän tahtoo, koska hän muka tarkoittaa sillä hyvää, ja hän luulee, ettei hänen hyvyttänsä ymmärretä, kun ei noudateta hänen tahtoaan. Hän ei ensinkään ajattele, että juuri senvuoksi ei hänen tahtoaan noudateta, että se on sopimatonta, tarkoitettakoon sillä kuinka hyvää tahansa. Ja pane varsinkin tämä mieleesi: älä mitään tee aivan niin kuin hän tahtoo, tee omalla tavallasi se, mikä oikein on, siitä hän on paljoa enemmän mielissään. Hän ei ollenkaan suvaitse, jos toinen on olevinaan hänen alamaisensa, mutta tuon kaiken tulet kyllä huomaamaan, ja jos jotakin sattuu, niin älä Jumalan tähden pane miehesi päätä pyörimään: ei ole mitään sen pahempaa, kun mies asettuu äidin ja miniän väliin, ja äiti sanoo: minulla ei ole enää mitään sanomista miniälle, niin, lapset tulevat uskottomiksi — ja miniä sanoo: nyt minä vasta näen, mimmoinen sinä olet mies, kun annat vaimoasi sortaa. Jos nyt joskus senlaista tapahtuu, mitä et itse saa selville, niin sano minulle hiljaa siitä, kyllä minä autan; mutta älä vaan miehesi päätä pyöritä, äiti on jo ilmankin liian paljon häntä hennostellut mutta kyllä hän tulee vakavammaksi; anna sinä vaan asiain mennä hiljaista menoaan ja luulottele itseäsi aina, että minä olen sinun sukuasi ja luonnollinen suojelijasi, ja niinhän olenkin, äitisi puolelta olen kaukaista sukua sinulle".

Ja nyt koetti hän kehittää selville kummallisen sekavata sukulaisuutta, mutta ei päässyt oikealle jäljelle, vaan sekautui yhä enemmän ja lopetti viimein, sanoen: "Saatat uskoa sanani, että me olemme sukuja, niin, olemme kyllä, vaikk'en vaan osaa niin tarkoin luetella, miten".

Olipa nyt ennen hänen kuolemataan tullut aika, jolloin hän ei enää lahjoittanut pelkkiä ala-arvoisia groshen-rahoja omaisuudestaan; hänestä tuntui hyvältä ottaa viimein esille täysi-arvoisetkin.

Eräänä iltana kutsui hän Amrein tuvan taakse ja sanoi: "Kuules, sinä olet ymmärtäväinen ja kelpo tyttö; mutta sinä et voi tietää, mimmoinen mies oikeastaan on. Johanneksella on hyvä sydän, mutta joskus saattaa häntä kumminkin kaivaa se, ettei sinulla ole ollut niin mitään. Tules nyt tänne, ota tuo, mutta älä puhu kellenkään, keltä sen olet saanut, Sano, että olet sitä tahallasi salannut. Ota nyt!" Ja hän ojensi tytölle sukan, täynnä kruunun taalereita ja lisäsi vielä: "Tuon olisivat löytäneet vasta kuolemani jälkeen, mutta parasta on, että hän saa sen nyt ja luulee sen tulleen sinulta. Koko teidän historianne on niin tuiki tavatonta, että saattaa siinä olla sekin seikka, että sinulla on ollut salainen aarre. Mutta älä unohda, että siinä on myös kaksineljättä höyhentaaleria, jotka maksavat groshenia enemmän kuin tavalliset taalerit. Nosta nyt koreasti, pistä kaappiin, missä palttinat ovat, ja kannaa avainta aina luonasi. Ja sunnuntaina, kun sukulaiset ovat koossa, pudistat ne pöydälle".

— "Sitä en mielelläni tee; paremmin sopisi Johanneksen ehkä tehdä se, jos se ensinkään on tarpeellista".

— "Kyllä se tarpeellista on, mutta tehkoon sitten Johannes, jos niin tahdot; mutta vait, pistä piiloon kiireesti, tuohon esiliinaasi, kuulen Johanneksen tulevan, luulenpa, että pojalla on epäluuloja".

He erosivat kiireesti eri haaroille.

Samana iltana vielä kutsui äiti Amrein ullakkoon ja otti kirstusta esille jotenkin raskaan säkin, jonka suu oli mitä mutkallisimmasti sidottu, ja hän sanoi Amreille: "Päästäs tuo nauha auki".

Amrei koetti, mutta työlästä tuo oli.

— "Maltas, kun käyn sakset, niin leikataan se".

— "Ei", sanoi Amrei, "sitä en mielelläni tee; malttakaahan vähän, anoppi, niin saatte nähdä, että kyllä tuon saan auki".

Äiti hymyili, sillä välin kuin Amrei suurella vaivalla, mutta tottuneella kädellä viimeinkin sai solmun auki, ja nyt sanoi äiti: "Sepä oli hyvä; pilkistäs nyt, mitä tuolla on".

Amrei näki siellä hopea- ja kultarahoja, ja äiti jatkoi: "Kuules, lapsi, ihmettä sinä olet saanut isännässä aikoin, en ymmärrä vieläkään, mitenkä hän vaan antoi suostumuksensa; mutta kokonaan et häntä vielä ole kääntänyt. Mieheni ottaa tuon tuostakin puheeksi, kuinka muka harmittavaista on, ettei sinulla ole niin mitään; sitä hän ei vielä ota uskoakseen, hän luulee aina, että sinulla on salassa pulska omaisuus ja ettäs olet vaan tahtonut meitä koetella, ottaisimmeko sinut mielellämme ilman mitään vastaan, ja kun ei häntä siitä uskosta saa millään pois, niin tuossapa johtui mieleeni muudan asia. Jumala ei ole sitä lukeva synniksi meille. Näet, nämä olen minä niiden kuuden neljättä vuoden kuluessa, jotka olemme eläneet, säästänyt ilman mitään petosta, ja onhan siinä vähän äitinikin perintöä. Ota sinä ne nyt ja sano sen olevan omaasi. Se tekee isännän onnelliseksi, varsinkin kun hän ymmärtäväisyydessään on sitä jo ennakolta aavistanut. Mitä sinä niin kummastellen katsot? Usko minua, kun sanon, että sen saat kyllä ottaa, siinä ei ole vähääkään vääryyttä, kyllä minä olen ajatellut asiaa sekä niin että näin päin; pistä ne piiloon vaan, äläkä vastusta minua sanallakaan, älä ainoallakaan, älä sano minulle kiitoksia äläkä mitään muutakaan, samahan se on, jos lapseni saa sen nyt tai myöhemmin, ja sehän tekee miehelleni vielä hänen eläissään iloa. Kas niin, sido se jälleen kiinni".

Huomenaamulla varhain kertoi Amrei Johannekselle kaikki, mitä vanhemmat olivat hänelle sanoneet ja antaneet, ja Johannes riemuitsi: "Voi, taivaan Jumala, anna anteeksi! Äidistäni olisin tuommoista kyllä saattanut uskoa, mutta isästäni en olisi voinut koskaan uneksiakaan. Oletpa oikea velho, ja niin on tehtävä, ettemme heille kummallekaan puhu, mitä toinen on tehnyt, ja se se hauskin on, että toinen on tahtonut petkuttaa toistansa, ja kumpikin on tosiaankin pettynyt, sillä kummankin täytyy ajatella, että sinulla on tosiaankin ollut rahaa salassa. Helei! Tämähän on hauskaa, tämä!"

Mutta vallitsipa talossa kesken kaikkea iloa jälleen kaikenlaisia murheitakin.

20. Perheen keskuudessa.

Maailmaa ei hallitse siveellisyys, vaan kovettunut muoto sitä: tapa. Nykyisenänsä maailma pikemmin antaa anteeksi rikokset siveellisyyttä kuin tapoja vastaan. Onnellisia ne kansat, joilla vielä siveellisyys ja tavat ovat yhtä. Kaikkien taistelujen, niin suurten kuin pienten, niin yleisten kuin yksityisten, kaikkien niiden tarkoitus on poistaa ristiriitaisuutta näiden kumpaisenkin väliltä ja tehdä tapojen kovettunutta muotoa jälleen pehmeäksi sisällistä siveellisyyttä vastaan, uudellensa määrätä lyötyä rahaa sisällisen arvon jälkeen.

Tässäkin pienessä kertomuksessa ihmisistä, jotka ovat kaukana erillensä suuren maailman pauhuista, kuvastakse tämä jälleen.

Äiti, joka sydämessään enemmän kaikista iloitsi onnellisesta asiain käymisestä, oli kumminkin täynnä omituista murhetta, mitä muka nyt maailma sanoo. "Kevytmielisesti te sittenkin teitte", valitti hän Amreille, "että sinä tällä lailla tulit taloon ja ettei sinua hääpäivänä sovi noutamalla noutaa. Se ei ole ensinkään kaunista, se on vastoin tapaa. Jospa edes kävisi laatuun lähettää vähäksi aikaa pois sinut, taikka myös Johanneksen, niin kävisi asiat enemmän mukavasti". Ja Johanneselle hän valitti: "Jopa kuuluu, mitä ihmiset puhuvat siitä, kun niin äkkiä nait; kahdesti kuulutettu ja kolmannella kerralla kaupat tehty, kaikki niin tuota pikaan, semmoista tekevät ainoastaan irstaiset ihmiset".

Hän rauhoittui kumminkin pian ja naurahti, kun Johannes sanoi: "Tehän ymmärrätte, äiti, kaikki niin hyvin kuin paras pappi; no miksikä sitten pitää rehellisten ihmisten luopua asiasta, jota epärehellisetkin käyttävät varjonaan? Saattaako minusta sanoa mitään pahaa?"

— "Ei, kelpo poika olet ollut koko ikäsi".

— "Hyvä se. Senvuoksi on minua nytkin uskominen, ja uskominen, että sekin on hyvä, mikä kenties ei ensi silmäyksessä näytä semmoiselta; sen saatan vaatia. Ja miten minä ja Amreini satuimme yhteen, se on nyt niin tavatonta, sillä on oma tiensä valtamaantiestä erillensä. Sehän on melkein ihme, kun oikein ajattelee, ja mitä se meihin tulee, jos eivät ihmiset enää tahdo mitään ihmettä ja ovat siinä näkevinään kaikenlaista epäpuhtautta?"

"Pitää olla rohkeana eikä joka asiassa huoli kysyä maailman mieltä. Hirlingenin pappi sanoi kerran: jos nyky-aikoina nousisi profeta, niin täytyisi hänen käydä julkinen tutkinto, jospa olisikin vanhan-aikaista, mitä hän tahtoo saarnata. Niin äiti, kun ihminen tietää olevansa oikeassa, niin suoraan hän kulkee ja sysää oikealleen ja vasemmalleen kaikki, mikä hänen tielleen sattuu. Antaa heidän kummastella suu auki kotvasen, aikaa voittaen he rupeavat ajattelemaan toisin".

Äiti lienee tuntenut, että ihmeellä on kyllä vaikutuksensa onnellisena, äkkinäisenä tapahtumana, mutta että tavattominkin asia vähitellen asettuu tavallisuuden ja jokapäiväisen asiain-kulun lakien alle, että häät saattavat kyllä näyttää ihmeeltä, mutta avioelämä ei, tämä kun sisältää säännöllisen pitkityksen. Hän sanoi senvuoksi: "Kaikkien niiden ihmisten kanssa, joista sinä nyt et välitä ja joihin ylpeästi katsot, koska tiedät oikein tekeväsi, kaikkien niiden kanssa pitää sinun kumminkin elää yhdessä, ja niiltä vaadit, etteivät he katsoisi sinuun nurjin silmin, vaan antaisivat sinulle kunniasi, ja sentähden, että ihmiset sinulle sen tekisivät, pitää sinunkin tehdä ja antaa heille se, mikä heille tulee; sinä et voi pakoittaa heitä pitämään sinua poikkeustapauksena, etkä sinä saata juosta jokaisen perästä ja sanoa: jos tietäisit, miten tämä on tapahtunut, niin myöntäisit kyllä minulla olevan oikein".

Mutta Johannes vastasi:

— "Saattepa nähdä, ettei kellään, joka hetkenkin on nähnyt Amreitani, ole oleva mitään häntä vastaan".

Ja Johannesella oli hyvä keino, jolla sai äitinsä sekä rauhoittaneeksi ja vieläpä sydämellisesti ilahdetuksikin, kertoessaan, että kaikki, mitä äiti oli kehoituksena ja toiveena lausunut, oli nyt käynyt tesmälleen kuin teetetty vaate, ja äidin täytyi nauraa, kun poika lopuksi sanoi: "Teillä oli lestit päässänne, jolla kenkä tuolla yläällä tehtiin ja se, jonka niissä on tepasteleminen, sopii kuin valettu siihen".

Äiti rauhottui, ja lauantai-aamuna, perheen neuvottelun aattopäivänä, tuli Dami, mutta hänen täytyi lähteä paikalla takaisin Haldenbrunniin, toimittamaan kylänvanhimmalta ja kunnallishallitukselta kaikki tarpeelliset paperit.

Seuraava sunnuntai oli raskas päivä rusthollissa. Vanhukset olivat ottaneet Amrein vastaan, mutta miten käy suvun kanssa? Helppoa ei ole tulla niin mahtavaan sukuun, jollei aja siihen hevosilla ja rattailta ja jollei kaikenlaiset tavarat ja rahat ja laaja sukulaisuus tietä raivaa.

Ja tulipa nyt huomenna noita sukulaisia rusthollarin taloon Ylämaasta ja Alamaasta. Siinä tuli lankoja ja kälyjä lapsineen. "Johannes on hakenut itselleen morsiamen ja tuonut sen suorastansa taloon, sanaakaan siitä virkkamatta vanhemmille, papille tai virastolle. Se kai lienee joku kaunotar ojan varrelta". Niin puhuttiin kaikilla haaroin.

Hevoset saivat tuntea nekin, mitä rusthollissa oli tapahtunut; ne saivat monen ruoskan roiskauksen, ja kun juoksemaan läksivät, kävi kahta hullummin, ja ohjaksissa oleva roimi roimimistaan, kunnes käsi väsyi, ja sitten vielä syttyi toraa muijan kanssa, joka istui vieressä, ja torui ja itki tuommoisesta laaduttomasta, huimasta ajamisesta.

Olipa jommoinkin joukko rattaita rusthollin pihalla, ja tuvassa oli koolla koko tuo mahtava sukukunta. Siinä istui miehiä miesten vieressä, kellä pitkävartiset saappaat, kellä rautanaulaiset sidekengät jaloissa, kolmikolkkaiset hatut päässä, kellä kärki- kellä laitapuoli edessäpäin. Vaimot ne supsuttelivat ja viittailivat sitten miehilleen tai sanoivat heille: antakaa meidän haltuumme asia, kyllä me kynimme tuon oudon linnun; ja nousipa karvasta naurua, kun tuolta ja täältä kuultiin, että Amrei aikoinaan oli paimentanut hanhia.

Viimein tuli Amrei, mutta hän ei voinut antaa kellekään kättä. Hänellä oli suuri puteli punaista viiniä kainalossa ja kaksi lautasta piirakaisia ja niin paljon laseja, että näytti hänellä yksistänsä olevan seitsemän kättä, kaikki sormien lomat olivat käsinä, ja hän asetti kaikki niin hiljaa ja pauhinatta pöydälle, jolle anoppi oli levittänyt valkoisen pöytävaatteen, että kaikki häntä kummastellen katsoivat. Hän kaasi rauhallisesti kaikki lasit täyteen, vapisematta, ja sanoi sitten: "Vanhemmat antoivat minulle oikeuden sanoa teitä sydämmellisesti tervetulleiksi. Juokaas nyt!"

— "Ei olla totuttu tuohon näin varhain aamulla!" sanoi muuan mahtava mies, jolla oli tavattoman isonenä, ja asettui leveän leveänä tuolilleen. Se oli Yrjö, Johanneksen vanhin veli.

— "Me juomme vaan hanhen viiniä!" sanoi yksi vaimoja, ja nyt nousi huonosti pidätetty nauru.

Amrei tunsu piston, mutta hän pidätti itsensä, ja Johanneksen sisar oli ensimmäinen, joka otti lasin. Hän kilisti lasiaan ensin Johanneksen kanssa: "Jumala siunatkoon!" Puoliksi hän vaan kilisti Amrein kanssa, joka myös ojensi hänelle lasinsa. Nyt pitivät muutkin vaimot epäkohteliaana, jopa syntinäkin — sillä syntinä pidetään olla vastaamatta ensimmäistä maljaa, niin sanottua Johanneksen maljaa — olla lasiin tarttumatta, ja miehetkin saatiin tekemään samoin, ja hetken aikaa kuului, kuinka laseja kilisteltiin ja pantiin jälleen pois.

— "Tottapa isä sanoikin", sanoi viimein vanha rusthollin emäntä tyttärelleen, "Amrei näyttää tosiaankin kuin olisi sinun sisaresi, mutta oikeastaan hän on vielä enemmän Liisa vainajan näköinen".

— "Se on totta se. Jos Liisa eläisi, niin olisi omaisuuskin yhtä osaa vähempi", sanoi isä, ja äiti lisäsi:

— "Nyt on hän meillä jälleen".

Ukko sattui juuri siihen kohtaan, joka kaikkia harmitti, vaikka kaikki sanoivat olevansa Amreita vastaan sen tähden vaan, että hän oli niin suvutonna tullut. Ja sillä välin kuin Amrei puheli Johanneksen sisaren kanssa, kuiskasi ukko hiljaa vanhimmalle pojalleen:

— "Siitä tytöstä et niin kohta kaikkea huomaakaan. Tiedäpäs, hänellä on salassa säkillinen täynnä kruununtaalereja; mutta et saa sanoa siitä kellenkään".

Se käsky se noudattiinkin niin tarkoin, että muutamassa minuutissa oli asia tiettyä kaikille, yksin Johanneksen sisarellekin, joka sittemmin luki suureksi ansioksi itselleen, että hän oli niin hyvin kohdellut häntä, vaikka oli luullutkin, ettei hänellä ole penniäkään.

Oikein! Johannes oli pistänyt ulos ja nyt toi hän sisään säkin, johon oli kirjoitettu nimi: "Josenhans Haldenhrunnista", ja kilisten ja kalisten virtasi sitten sen runsas sisällys pöydälle ja kaikki kummeksivat, mutta enimmin isä ja äiti.

Amreilla oli siis tosiaankin ollut salainen aarre! Sillä siinähan oli enemmän kuin kumpikaan oli hänelle antanut!

Amrei ei uskaltanut nostaa silmiään ylös, ja jokainen ylisti hänen erinomaista kainouttaan. Nyt onnistui Amrein saada vähitellen kaikki puolellensa, ja kun illalla tuo mahtava sukukunta jätti jäähyväisiä, niin sanoi hänelle kukin salaa: "Kuules, min'en ollut sinua vastaan, ettei sulla muka mitään ollut, se ja se ja ne ja ne sinua kyllä siitä moittivat. Minä sanon nyt, niinkuin ennenkin olen sanonut ja ajatellut: vaikk'ei sinulla olisi ollut mitään muuta kuin vaatteet päälläsi, niin olet sinä kuin naulattu meidän sukuumme, ja parempaa vaimoa Johannekselle ja parempaa miniää vanhemmille en olisi suinkaan voinut toivoa".

Sitä oli tosiaankin helppo sanoa nyt, kun kaikki tiesivät Amrein tuoneen melkoisen suuren omaisuuden mukanaan. —

Allgäussä puhuttiin vielä monta vuotta jälkeenpäin, mitenkä nuori rusthollari oli saanut vaimon itselleen, ja mitenkä hän ja hänen vaimonsa olivat häissään niin kauniisti tanssineet, varsinkin erästä valssia, jota he sanoivat "helkkyvalssiksi", ja musikantit oli kutsuttu aina Alamaasta saakka.

Entäs Dami? Hän on nyt Allgäun kuuluisimpia paimenia ja hänellä on komea nimi "Geier-Dami", sillä hän on jo hävittänyt kaksi korppikotkan pesää kostoksi siitä, että häneltä korppikotkat veivät kaksi kertaa peräkkäin vasta syntyneitä karitsoja. Jos vielä ritariksi-lyöntejä olisi, niin olisi hänen nimensä:

Damian von Geierhorst; mutta miespuolinen haara tuommoisia Josenhansija von Geierhorst kuolee hänen kanssaan sukupuuttoon, sillä hän ei mene naimisiin, vaan hyvä eno hänestä on tullut, parempi kuin tuo setä Amerikassa. Kun karja palaa kotiin kesälaitumiltaan, niin tietää hän kertoa paljon sisarensa lapsille Amerikan elämästä, Sysi-Matista, Moosbrunnin metsästä ja paimen-elämästä Allgäun vuorilla; siinä tietää hän varsinkin kertoa paljon viisaita temppuja niin sanotusta "kellolehmästään", jolla on syvä-ääninen etukello kaulassa. Ja kerran sanoo Dami sisarelleen: "Emäntä", sillä niin hän aina sisartaan nimittää, "emäntä, vanhin poikasi tulee sinuun, hänellä on samallaisia sanakoukkujakin. Tiedäs, tänään sanoo minulle poika: eno, sinun kellolehmäsi on sinun kelpo lehmäsi! Aivan on poika samaa mallia kuin sinäkin". Johannes rusthollari tahtoi ristiä ensimmäisen tyttärensä "Avojalaksi", mutta nykyjään ei enää sallita sepitellä uusia nimiä elämän tapauksista; Avojalan nimeä ei otettu kirkonkirjoihin, ja Johannes ristitti lapsen "Avelinaksi", mutta muutti sen omin valloin nimeksi "*Avojalka*".

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AVOJALKA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this

work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by

the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.